

Dekorationsmålning viadukt

Sammanfattning

En Synpunkt inkom 2020-03-26 angående dekorationsmålning av Trafikverkets viadukter. Förslagsställaren anser att det förekommer mycket klotter i våra viadukter och erbjuder sig att måla ”några landskap eller några roliga figurer” som sommarjobb.

Förslag till beslut

Förfrågan om att genomföra dekorationsmålning av Trafikverkets viadukter avslås.

Bakgrund

Inkommit förslag 2020-03-26

Dialog mellan förslagsställaren och Bildningsförvaltningen.

Uppmaning till Tekniska förvaltningen att utreda frågan

Motivering av förslag till beslut

Tekniska förvaltningen har i uppdrag att motverka klotter på våra fastigheter och anläggningar. Ett sätt att göra detta på är att så fort som möjligt ta bort så kallade ”taggar” och annat. Att genomföra planerade målningar på anläggningarna anser förvaltningen uppmuntrar till övrig graffitti och om så kallad ”taggning” sker över de planerade målningarna så kommer det att driva kostnaderna för sanering.

Svar på begäran om yttrande från kommunstyrelsen gällande motion om idrottsbibliotek

Sammanfattning

Köp av idrottsutrustning kan vara en stor utgift för många. Barn/ungdomar vill prova på många olika aktiviteter och behöver olika utrustning (t ex skridskor, skidor, slalom, Fiskespö, Tennis, ridning, skateboard, flytvästar, hjälmar m.m. Att låna utrustning gratis från Herrljunga Kommun är en bra service till Våra kommuninvånare och främjar folkhälsa och rörelse. Konceptet finns idag i många kommuner. Saker som främjar aktivitet är en stor tillgång för alla.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2020-04-27

Förslag till beslut

Fritid ser positivt till att inrätta en Fritidsbank, under förutsättning att kostnadstäckning finns

Bakgrund

I många kommuner finns det möjlighet för kommuninvånare att låna fritidsutrustning gratis. Ett koncept som används är Fritidsbanken (finns även andra upplägg). Du lånar utrustning gratis i 14 dagar och lämnas sen tillbaka utrustningen.

Ekonomisk bedömning

I dagsläget är det svårt att bedöma kostnader i samband med inrättande av Fritidsbank. Kostnader för licensavgift(beroende på vilket upplägg som väljs), lokal, administration och Personal tillkommer, beroende på vilka lokaler och vilken personal som driver verksamheten. Om vi inrättar en fritidsbank behöver Teknisk förvaltning ett ramtillskott för att täcka upp merkostnader för tjänsten.

Motivering av förslag till beslut

Fritid ställer sig positiv till ett införande av fritidsbank. Det är ett viktigt redskap till att ge så många som möjligt chansen att prova på olika aktiviteter. Folkhälsa är en viktig del av hur ett samhälle mår. Att så många som möjligt för chansen att röra på sig är en viktig del. Utrustning ska inte vara ett hinder. Om Herrljunga Kommun kan hjälpa till är det en bra investering för alla.

Peter Friman
Fritidschef

Motion om belysning på gator, cykel och gångbanor

Sammanfattning

2019-04-15 inkom en motion från Mats Palm om att systemet med att släcka ner hälften av gatubelysningen under nattetid skulle utredas.

Ärendet har tidigare behandlats i Tekniska nämnden 2019-08-29, och i Kommunstyrelsen 2019-09-23. Vid Kommunfullmäktiges möte 2019-10-21 återremitterades ärendet till tekniska nämnden för förtydligande beredning.

I motionen yrkade Matts Palm att utreda kostnaden för nedsläckning av gatubelysningen, samt ställa besparingen i relation till ökad trygghet och bättre folkhälsa.

Inga besparingar görs genom att förfarandet med nedsläckning av belysningen slopas. Detta sköts av teknisks utrustning i respektive belysningscentral.

Genomförda undersökningar visar att brottsligheten ej minskar med ökad belysning. Vad gäller ökad trygghet och bättre folkhälsa, bedöms den personliga tryggheten kan öka.

Ekonomiska konsekvenserna för beslutsalternativ 1, 2 och 3 finns redovisade under rubriken "Ekonomisk bedömning".

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2020-04-16.

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2019-12-19.

Brottsförebyggande rådets (BRÅ) rapport "Förbättrad utomhusbelysning och brottsprevention".

Medborgardialog/Trygghetsundersökning November 2019

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2019-06-24.

Kommunfullmäktige § 160/2019-10-21.

Kommunstyrelsen § 150/2019-09-23.

Tekniska nämnden § 60/2019-08-29.

Kommunfullmäktige § 95/2019-05-14.

Motion inkommen 2019-04-15.

Förslag till beslut

Alternativ 1:

- Motionen avslås.

Alternativ 2

- Tidpunkt när gatubelysningen släcks ner flyttas fram från kl. 22.00 till 24.00

Alternativ 3

- Gatubelysningen hålls tänd under hela natten.

Claes-Håkan Elvesten
Gata- och parkchef

Expedieras till:	Namn namn, titel, organisatoriskt tillhörighet
För kännedom	Namn namn, titel, organisatoriskt tillhörighet
till:	

Bakgrund

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2019-06-24 har behandlats i Tekniska nämnden, § 60/2019-08-29, och i Kommunstyrelsen, § 150/2019-09-23.

Kommunfullmäktige beslutade 2019-10-21 att återremittera ärendet till tekniska nämnden för förtydligande.

Ärendet behandlades på nytt i tekniska nämnden 2020-04-29

Ekonomisk bedömning

Ekonomisk bedömning av beslutsalternativ 1:

Ingen besparing görs genom att förfarandet med nedsläckningen av gatubelysningen slopas.

Ekonomisk bedömning av beslutsalternativ 2:

En utökning av tiden som gatubelysningen hålls tänd beräknas kosta ca 30.000kr per timma och år. Förslaget att hålla gatubelysningen tänd ytterligare 2 timmar kostar därmed ca 60.000/år i ökade energi och underhållskostnader.

Ekonomisk bedömning av beslutsalternativ 3:

Kostnad att slopa nedsläckningen av gatubelysningen helt under natten beräknas kosta ca 205.000 kr/år i ökade energi och underhållskostnader.

Förbättrad utomhusbelysning och brottsprevention

En systematisk forskningsgenomgång

Rapport 2007:28

Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott

Brottsförebyggande rådet (Brå) verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsförebyggande arbete och rättsväsendets reaktioner på brott.

Denna rapport kan beställas hos bokhandeln eller hos
Fritzes Kundservice, 106 47 Stockholm
Telefon 08–690 91 90, fax 08–690 91 91, e-post order.fritzes@nj.se

Produktion:
Brottsförebyggande rådet, Information och förlag,
Box 1386, 111 93 Stockholm
Telefon 08–401 87 00, fax 08–411 90 75, e-post info@bra.se
Brå på Internet www.bra.se
Författare: David P. Farrington och Brandon C. Welsh
Omslagsillustration: Helena Halvarsson
Omslag: Anna Gunneström
Tryck: Edita Norstedts Västerås 2007
© Brottsförebyggande rådet 2007
ISSN 1100-6676
ISBN 978-91-85664-84-9

Innehåll

Förord	5
Författarnas tack	6
Sammanfattning	7
Inledning till den svenska översättningen	9
Forskningsgenomgångar skapar ordning i resultatfloran	10
Metaanalyserna blir bättre ju fler utvärderingar de kan bygga på	11
Metaanalyser ger ny, bra kunskap – men behöver kompletteras med andra analyser	12
Inledning	13
Bakgrund	15
Forskningsmetoder	17
Sökstrategier	18
Resultat	20
Sammanvägda resultat	22
De amerikanska studierna	23
De brittiska studierna	26
Slutsatser och riktlinjer för policy och forskning	28
Referenser	32
Bilagor	36
Bilaga 1. Litteraturstudier	36

Förord

Brottsförebyggande rådet (Brå) har bland annat i uppgift att medverka till att kunskapsutvecklingen inom det kriminalpolitiska området förbättras – och att då beakta både nationell och internationell forskning. Den internationella forskningen beaktar och redogör Brå till exempel för i rapporter där myndighetens egna forsknings- och utredningsprojekt redovisas. För att ytterligare förstärka tillgången på internationella forskningserfarenheter har Brå dessutom anlitat internationellt erkända forskare för att göra systematiska genomgångar av den befintliga forskningen om vilka förebyggande effekter olika åtgärder i och utanför rättsväsendet har på brottsligheten. I systematiska forskningsgenomgångar sammanförs resultat från flera utvärderingar som bedöms leva upp till ett antal identifierade empiriska kriterier för att så säkert som möjligt mäta effekter. Är den systematiska forskningsgenomgången en så kallad metaanalys innehåller den även en statistisk sammanvägning och analys av centrala effektmått. Resultat från utvärderingarna används för att teckna en samlad bild av vilka effekter som åtgärden har och inte har. Det handlar alltså om att på ett systematiskt sätt väga samman resultat från många undersökningar, ofta från olika länder, för att få en säkrare generell bild av en åtgärds brottsförebyggande möjligheter och begränsningar.

I den här rapporten presenteras den andra i en serie av forskningsgenomgångar som Brå kommer att publicera, som i det här fallet är av typen metaanalys. Den brottsförebyggande åtgärd som står i fokus i rapporten är förändringar av utomhusbelysning. De forskare som genomfört studien för Brå:s räkning och som skrivit rapporten är professor David P. Farrington vid University of Cambridge (UK) och docent Brandon C. Welsh vid University of Massachusetts Lowell (USA). Inledningstexten har författats av Jan Andersson och Erik Grevholm, generaldirektör respektive samordningschef vid Brå.

Stockholm i december 2007

Jan Andersson
Generaldirektör

Författarnas tack

Den forskning som presenteras i rapporten möjliggjordes tack vare ett bidrag från Brå till en av författarna som är verksam vid University of Massachusetts, Lowell. Vi vill framföra ett stort tack till Jan Andersson, Brå:s generaldirektör, för hans långvariga engagemang i evidensbaserad brottsprevention och hans intresse för vår pågående forskning om vilka effekter förbättrad utomhusbelysning kan få på brottsligheten.

Vi har dragit stor nytta av Katherine Harringtons, University of Massachusetts, Lowell, utmärkta forskningsassistans. Vi vill även tacka följande personer för hjälp med lokaliseringen av nya utvärderingar: professor Ross Homel (Griffith University), professor Kenna Quinet (Indiana University), fil. dr Kate Painter (University of Cambridge) och Deborah Friedman (University of Massachusetts, Lowell).

December 2007

David P. Farrington
Brandon C. Welsh

Sammanfattning

Den utvärderingsforskning som mäter hur förbättrad utomhusbelysning kan påverka brottsligheten tycks ha upphört. I denna uppdatering av den första systematiska metastudien i ämnet, som gjordes år 2001 (Farrington och Welsh, 2002a), ingår endast högkvalitativa utvärderingar, men sökningar gav inte upphov till att en enda ny utvärdering som mätte belysningens inverkan på brottsligheten hittades. Bristen på nya studier förtar dock inte den befintliga kunskapsbasen när det gäller den förbättrade utomhusbelysningens brottsförebyggande effekter, vilket fokuseras på i den här rapporten.

Det finns två huvudteorier om varför förbättrad utomhusbelysning kan bidra till minskad brottslighet. Enligt den första kan bättre belysning leda till ökad övervakning av potentiella gärningsmän (dels genom att synligheten ökar, dels genom fler människor på gatorna), vilket antas kunna verka avskräckande. I den andra teorin hävdas att man genom att förbättra belysningen visar att det görs investeringar som innebär en upprustning av ett område, vilket i sin tur leder till att de boende känner större stolthet över sitt närområde. Sammanhållningen och den informella, sociala kontrollen anses därmed öka i området, vilket skulle kunna ha brottsförebyggande effekter. I den första teorin påstås att brottsligheten minskar, särskilt under dygnets mörka timmar, medan den andra teorin hävdar minskad brottslighet under såväl dag- som nattetid.

De studier som ingick i den systematiska forskningsgenomgången skulle uppfylla följande krav:

- Huvudåtgärden som utvärderats skulle vara att förbättra belysningen.
- Utfallsmått för brott liksom minst ett experimentområde och ett jämförbart kontrollområde måste finnas.
- Mått för brottsligheten både före och efter åtgärden skulle finnas.
- Det totala antalet brott i området skulle vara minst 20 före åtgärden. (I en studie med färre än 20 brott är det inte möjligt att med hjälp av statistik upptäcka förändringar i brottsligheten.)

Fyra sökstrategier användes för att lokalisera studier som uppfyllde kraven för att ingå i undersökningen: sökningar i elektroniska bibliografiska databaser, sökningar i litteraturstudier om hur förbättrad belysning kan påverka antalet brott, sökningar i bibliografier i rapporter om belysning och kontakter med framstående forskare. Tretton studier, åtta amerikanska och fem brittiska, uppfyllde kraven.

Resultaten skilde sig åt i de åtta amerikanska utvärderingarna. Fyra studier visade att förbättrad utomhusbelysning var effektivt när det gällde att minska brottsligheten, men de övriga fyra inte visade någon

effekt alls. Det är oklart varför studierna gav olika resultat, men det fanns en tendens till att de försök där brottsligheten mättes både dagtid och nattetid gav positiva effekter, medan de försök där brottslighet mättes enbart nattetid inte var lika effektiva. Samtliga utom en av de amerikanska utvärderingarna är dock från 1970-talet. En metaanalys med de åtta studierna visar att förbättrad belysning ledde till en ej signifikant 7-procentig minskning av brottsligheten i experimentområdena jämfört med i de jämförbara kontrollområdena.

Fem senare publicerade brittiska utvärderingar visar att förbättrad belysning ledde till minskad brottslighet: en signifikant 29-procentig minskning av brottsligheten i experimentområdena jämfört med i de jämförbara kontrollområdena. I två av de utvärderade försöken var de ekonomiska besparingarna till följd av minskad brottslighet vida högre än kostnaderna för att förbättra utomhusbelysningen. En metaanalys av alla 13 studierna sammanräknade visar att förbättrad belysning ledde till en signifikant 21-procentig minskning av brottsligheten i experimentområdena jämfört med i jämförbara kontrollområden.

Eftersom studierna visar att brottslighet nattetid inte minskade mer än brottslighet på dagen, kan en teori som fokuserar på utomhusbelysningens roll för att öka de boendes stolthet över sitt område och dess funktion som en informell social kontroll vara mer rimlig än en teori som fokuserar på ökad bevakning med avskräckningseffekt som följd. Resultaten står inte i strid med en hypotes om att förbättrad utomhusbelysning är effektivast när det gäller att minska antalet brott i stabila homogena samhällen.

Framtida forskning bör utformas så att huvudteorierna om effekterna av förbättrad belysning testas utförligare och att brottsligheten mäts med hjälp såväl av polisens brottsregister som genom kartläggning av brottsoffer och gärningsmännens egna upplevelser. Även graden av belysning och brottsnivå bör mätas före och efter att åtgärden införts i försöksområdet och i jämförbara kontrollområden. I framtida forskning ska det helst ingå försöksområden, närliggande områden och icke närliggande kontrollområden för att testa hypoteserna om omfördelning av brottsligheten och spridning av brottsförebyggande effekter. Man bör försöka undersöka hur effekterna av förbättrad belysning skiljer sig åt i förhållande till områdenas karaktär och i vilken utsträckning förbättrad belysning har olika effekt på olika typer av brott.

Slutsatsen är att förbättrad utomhusbelysning bör vara ett inslag i situationella brottsförebyggande program. Det är en betydande förbättring som gagnar hela närområdet och som leder till att allmänheten känner ökad trygghet. Att förbättra utomhusbelysningen innebär att allmänna platser och gator utnyttjas mer av laglydiga medborgare. Att förbättra utomhusbelysningen kan vara ett användbart, billigt och effektivt sätt att minska antalet brott, särskilt om det sker i ett område med hög brottslighet.

Inledning till den svenska översättningen

Mörker, inte minst i den bebyggda miljön, betyder för många en upplevelse av personlig otrygghet, vilket i sig är ett problem även om den faktiska risken för att drabbas av brott mot den egna personen skulle vara liten. Oron för att drabbas av brott i mörka utomhusmiljöer får ibland enskilda att undvika att fritt använda och ta del av det offentliga rummet, vilket innebär inskränkningar i livskvaliteten. Den första av de numera årliga Nationella trygghetsundersökningarna som Brå genomför – som presenterats i rapporten *Nationella trygghetsundersökningen 2006* (Brå-rapport 2007:14) – visar att 21 procent av befolkningen i åldern 16–79 år känner sig oroliga om de går ut ensamma en sen kväll i sitt bostadsområde och att 7 procent inte går ut på grund av otrygghet. Nivån på sådan otrygghet skiljer sig dock kraftigt åt mellan olika grupper i samhället. Mest otrygga är äldre kvinnor som bor i flerfamiljshus. Minst otrygga är män som bor i småhus. Men mörker hänger inte bara samman med otrygghet utan är också en gynnsam miljö för skadegörelse och tillgreppsbrott, som de mycket vanliga cykelstölderna eller stölder ur och från motorfordon. Därför är förbättrad utomhusbelysning en ofta diskuterad och inte sällan använd brottsförebyggande åtgärd.

Som förebyggande metod är förändrad utomhusbelysning bland annat en del av det preventionsområde som benämns med termer som bebyggelseinriktade åtgärder, fysisk utformning etc. Det handlar om allt från hur bostadsområden planeras till var en bilparkering eller en gångväg placeras och hur den utformas eller förändras. Ledord är bland annat tillhörighet, synlighet och informell social kontroll. Tillhörigheten syftar på att det tydligt ska framgå hur privat respektive offentlig en plats eller ett utrymme är. Synligheten tar fasta på den informella kontroll människor utövar enbart genom att finns på plats eller genom att kunna se en plats. Exempel som ibland nämns är åtgärder för att göra bilparkeringar i bostadsområden synliga från bostadshusen. Den informella sociala kontrollen syftar också på den kontroll som uppstår enbart genom att olika kategorier av människor använder en plats och ser och upplever varandra, till exempel i en offentlig utomhusmiljö. En typ av åtgärd som brukar nämnas är fysiska förändringar av en plats för att öka den upplevda trivselen och därigenom göra att fler människor väljer att vistas på platsen, vilket i sin tur antas leda till ökad informell social kontroll med ökad trygghet och minskad brottslighet som följd. En åtgärd som ofta förekommer i diskussionen är förändrad utomhusbelysning.

Med tiden har det utvecklats en praktisk metod som kan ligga till grund för åtgärder för att förändra den fysiska utomhusmiljön i bebyggda områden, exempelvis förbättrad utomhusbelysning. Metoden

kallas trygghetsvandring och innebär att en grupp berörda personer systematiskt vandrar igenom ett område och inventerar omständigheter som bidrar till otrygghet eller brott och sedan analyserar resultaten och föreslår åtgärder. De berörda personerna som är med på vandringen kan vara en blandning av boende och personer som yrkesmässigt har i uppgift att förvalta den fysiska miljön i området. Det förekommer också att specifika fokusgrupper medverkar i trygghetsvandringar. Fokusgrupperna kan bestå av pensionärer, kvinnor, ungdomar och så vidare, det vill säga grupper som sinsemellan kan ha olika erfarenheter, behov och uppslag till lösningar. Inte sällan handlar de problem som identifieras och de åtgärder som föreslås om belysning. Det kan handla om att laga, installera eller förstärka belysningen på torg, i parker, på gångvägar eller i gång- och cykeltunnlar. Det här gör att det i dag finns ett stort intresse av att få en bild av om – och i så fall i vilken utsträckning – förändrad utomhusbelysning kan öka den upplevda tryggheten och minska brottsligheten. Det är bland annat mot bakgrund av detta kunskapsbehov som Brå anlitat internationellt framstående forskare för att genomföra – och i denna rapport redogöra för – en systematisk forskningsgenomgång om effekter av förändrad utomhusbelysning.

Forskningsgenomgångar skapar ordning i resultatfloran

Av praktiska och resursmässiga skäl görs det få – alltför få – tillförlitliga vetenskapliga utvärderingar av en brottsförebyggande åtgärd som förändrad utomhusbelysning i enskilda länder. Hittills har det inte gjorts någon sådan studie i Sverige. Men runt om i världen förekommer det att brottsförebyggande åtgärder utvärderas med vetenskapliga metoder som ger kunskap som kan tas tillvara. Många gånger är det emellertid svårt att orientera sig i forskningen och svårt att dra slutsatser utifrån resultat som ibland är motstridiga. En teknik för att hitta rätt i forskningsfloran och särskilt värdera åtgärders effekter är så kallade systematiska forskningsgenomgångar. Mot denna bakgrund har Brå anlitat några av världens mest prominenta forskare på området, professor David P. Farrington vid University of Cambridge (UK) och docent Brandon C. Welsh vid University of Massachusetts Lowell (USA), för att göra en systematisk forskningsgenomgång av typen metaanalys om effekter av förbättrad utomhusbelysning. Deras resultat presenteras i denna rapport.

I metaanalysen sammanförs ett 13-tal tidigare genomförda utvärderingar, från några länder, som bedöms uppfylla ett antal empiriska kriterier för att på ett tillräckligt bra sätt mäta effekter av förbättrad utomhusbelysning. Resultaten i olika utvärderingar skiljer sig alltid åt i någon utsträckning och kan till och med peka i olika riktning. En viss utvärdering visar kanske att brottsnivån minskade kraftigt, medan en annan utvärdering kanske visar att brottsnivån förblev oförändrad. Men

i metaanalysen tar man fram ett standardiserat effektresultat från varje enskild utvärdering och räknar samman dessa till ett nytt genomsnittligt effektresultat. På så sätt får man siffror på om – och i så fall hur mycket – utomhusbelysningen har påverkat brottsligheten, i var och en av de enskilda utvärderingarna sammantaget. Givetvis är det en vinst att man så här systematiskt kan föra samman och räkna ihop tidigare spridda resultat. Den som vill ha en övergripande bild av vilka effekter förändrad utomhusbelysning kan ha behöver nu inte längre leta fram alla vetenskapliga studier på området, utan kan genom den systematiska forskningsgenomgången få en översiktlig sammanställning av resultat-bilden.

Metaanalyserna blir bättre ju fler utvärderingar de kan bygga på

En avgörande fördel med metaanalyser är att de standardiserar mätningen av effekter från olika studier, vilket gör det möjligt att systematiskt jämföra resultat från olika studier med sinsemellan något olika mätförfaranden och vitt skilda resultat. Men det är också viktigt att ha klart för sig att metaanalyser är beroende av att det finns tillgång till många utförliga och vetenskapligt väl utförda utvärderingar om en specifik typ av åtgärd. För det första gäller att: ju fler kvalificerade utvärderingar som metaanalysen kan bygga på, desto säkrare blir effektskattningarna. För det andra – och minst lika viktigt – gäller att: ju fler utförliga och kvalificerade utvärderingar som metaanalysen kan bygga på, desto större blir möjligheterna att särstudera olika typer av effekter och även att studera vilka effekter som olika sätt att genomföra åtgärden har. Trots de fördelar som metaanalyser avgjort för med sig finns det än så länge begränsade möjligheter att i metaanalyserna studera dels olika typer av effekter, dels skillnader i effekter beroende på hur åtgärden genomförts. Detta belyses kort i det följande.

I den aktuella metaanalysen av förbättringar av utomhusbelysning har forskarna sett möjligheter att använda ett effektmått från var och en av utvärderingarna som ingår. Som författarna också konstaterar finns det behov av utvärderingar som belyser effekter utifrån flera typer av effektmått, exempelvis både registerdata om polisanmälda brott och enkätdata om allmänhetens upplevelse av trygghet. Det begränsade antalet utvärderingar som metaanalysen bygger på innebär också att forskarna främst funnit det möjligt att dela upp effektresultaten med avseende på om brottsligheten påverkats enbart under dygnets mörka timmar eller under både den ljusa och mörka tiden.

Det begränsade antalet utvärderingar innebär dessutom att det bara kan göras vissa grundläggande indelningar i olika typer av tillämpning av förändrad utomhusbelysning. I den aktuella metaanalysen delas resultaten främst upp i försök med förändrad utomhusbelysning i Storbri-

tannien jämfört med i USA. Det görs inte några mer utvecklade indelningar utifrån hur i de olika försöken bedrevs, exempelvis uppdelningar med avseende på typer av platser, använda ljusarrangemang eller andra aspekter av själva genomförandet.

Metaanalyser ger ny, bra kunskap – men behöver kompletteras med andra analyser

Det faktum att det än så länge finns ett begränsat antal utförliga och vetenskapligt väl utförda utvärderingar av enskilda brottsförebyggande åtgärder som förändrad utomhusbelysning, får som konsekvens att metaanalysernas potential ännu inte kan utnyttjas fullt ut. I dagsläget betyder det att den som vill få en fördjupad bild av vilka specifika effekter som utomhusbelysning har, exempelvis skillnader på olika typer av platser, fortfarande måste söka efter information i de enskilda vetenskapliga utvärderingar som metaanalysen bygger på. Detsamma gäller för den som vill få en uppfattning om hur utomhusbelysningen bör förändras för att fungera bäst, när det gäller sådant som typ av utrustning och koncept i olika situationer etc.

Även om dagens systematiska forskningsgenomgångar av brottsförebyggande åtgärder inte kan ge svar på alla angelägna frågor, bidrar de redan nu med användbara kunskapstillskott. Metaanalysen av förändrad utomhusbelysning lyfter fram de högklassiga utvärderingar som finns och väger samman i vart fall en typ av centralt effektresultat. Det här innebär att metaanalysen ger en övergripande bild av hur stor kunskapen är om utomhusbelysningens effekter. Metaanalysen ger också den för dagen bästa allmänt tillgängliga samlade indikationen på om – och i så fall i vilken utsträckning – utomhusbelysning har förmåga att förebygga brott.

Inledning

Att förbättra utomhusbelysningen tjäna många syften av vilka ett är att förebygga brott. Förbättringar görs dock inte alltid med den uttryckliga målsättningen att förebygga brott – fotgängares säkerhet och trafiksäkerhet anses ibland vara viktigare mål. Dessutom finns en något förenklad föreställning om att väl upplysta platser avskräcker potentiella brottslingar. Men samtidigt finns det tecken på att utomhusbelysningen har betydelse när det gäller att förebygga brott i stadskärnor, bostadsområden och på övriga platser utomhus som kriminella personer och potentiella brottsoffer kan tänkas besöka.

Förklaringarna till hur förbättringar av utomhusbelysningen kan förebygga brott ses i två huvudsakliga perspektiv:

- a) Som en situationell brottsförebyggande åtgärd med fokus på att förhindra brottstillfällen och påverka gärningsmannens insikt om ökat risktagande genom att förändra den fysiska miljön (Clarke, 1995), till exempel genom så kallad brottsförebyggande bebyggelseplanering (*Crime Prevention Through Environmental Design*, Jeffery, 1977).
- b) Som ett sätt att stärka den informella sociala kontrollen och sammanhållningen i ett område genom att fler människor vistas på platsen (Angel, 1968; Jacobs, 1961) och genom investeringar i närmiljön (Taub m.fl., 1984; Taylor och Gottfredson, 1986).

Det situationella synsättet på brottsprevention antyder att brott kan förebyggas genom åtgärder i miljön, vilket direkt påverkar gärningsmäns insikt om ökat risktagande och mindre utdelning av att begå brott. Det här synsättet stöds även av teorier som betonar naturlig och informell övervakning som en nyckel till brottspreventionen. Jacobs (1961) uppmärksammade till exempel betydelsen av god synlighet i kombination med naturlig övervakning för att avskräcka brottslingar från att begå brott. Hon betonade kopplingen mellan brottsnivå och av att allmänheten vistas på platserna och hävdade att färre brott begås i områden med många potentiella vittnen.

Andra teoretiska perspektiv betonar vikten av investeringar för att förbättra förhållandena i närområdet, som ett sätt att stärka säkerhet, sammanhållning och social kontroll (Kelling och Coles, 1996; Skogan, 1990; Wilson och Kelling, 1982). Som ett synligt bevis på positiva investeringar skulle förbättrad utomhusbelysning kunna minska antalet brott i de fall åtgärden fysiskt förbättrar miljön, vilket skulle visa invånarna att ansträngningar görs för att rusta upp deras område. Detta skulle kunna skapa en mer positiv bild av området och öka de boendes stolthet, optimism och sammanhållning. Det bör noteras att det här teoretiska synsättet förutspår minskad brottslighet både dag- och nattetid. Därför bör försök att mäta effekterna av förbättrad belysning inte

koncentreras enbart på brott som begås nattetid utan även omfatta den ljusa delen av dygnet.

Förhållandet mellan synlighet, social kontroll och brottstillfällen är ett återkommande tema i litteraturen. Ett centralt antagande i modeller för brottsprevention, både när det gäller brottstillfällen och informell social kontroll, är att brottstillfällen och risktagande påverkas av förhållandena i omgivningen i samspel med de boendes och gärningsmännens egenskaper. Upplysta platser är en konkret förändring av den bebyggda miljön, men utgör inte något fysiskt hinder för brott. Utomhusbelysning kan dock fungera som en katalysator för att stimulera minskad brottslighet genom ändrade uppfattningar, attityder och beteenden hos de boende och de potentiella gärningsmännen.

Det är också troligt att förbättrad utomhusbelysning under vissa omständigheter kan öka möjligheten att begå brott genom att ett större antal potentiella brottsoffer och potentiella gärningsmän samlas på samma plats. Att potentiella brottsoffer blir mer synliga kan leda till att gärningsmän bättre kan bedöma deras utsatthet och attraktionskraft (till exempel i fråga om värdesaker). Flera sociala aktiviteter utanför hemmet kan öka antalet oövakade hus som görs tillgängliga för inbrott. Bättre belysning kan också göra det lättare att begå brott och sedan fly.

Det är sannolikt att effekterna av bättre utomhusbelysning varierar beroende på förhållandena i det aktuella området. Om den befintliga belysningen är dålig och det görs omfattande förbättringar, blir effekterna sannolikt större. Områdets karaktär och utformning, invånarnas sammansättning och vilka platser som är upplysta är sådant som också kan påverka. Det är exempelvis möjligt att förbättrad utomhusbelysning kan leda till ökad säkerhet i relativt stabila, homogena områden, men inte i områden med en heterogen befolkning och en hög in- och utflyttning bland de boende. Effekterna av förbättrad belysning kan även samspela med andra förbättringar av miljön, till exempel kameraövervakning eller bevakningsinsatser.

Det huvudsakliga syftet med rapporten är att presentera resultaten av en uppdaterad systematisk forskningsgenomgång av hur förbättrad utomhusbelysning påverkar brottsligheten. Sex år har gått sedan vi slutförde den första systematiska forskningsgenomgången i ämnet (Farrington och Welsh, 2002a; se även Farrington och Welsh, 2002; Welsh och Farrington, 2004). Rapporten är indelad i fem kapitel. I det andra kapitlet ges bakgrundsinformation om hur förbättrad utomhusbelysning används för att förebygga brott. I det tredje kapitlet, som handlar om forskningsmetoder, redogörs för vilka krav som ställdes på de studier som fick ingå i undersökningen och vilka metoder som använts för att söka efter nya utvärderingar. I det fjärde kapitlet behandlas huvuddragen i de studier som ingår och resultaten av vår metaanalys. I det sista kapitlet ger vi några avslutande kommentarer och diskuterar konsekvenserna för policy och forskning.

Bakgrund

Dagens intresse för vilka effekter förbättrad utomhusbelysning kan ha på brottsligheten började i USA under 1960-talets dramatiska ökning av antalet brott. Ett flertal städer och kommuner deltog i stora belysningsprogram som ett sätt att minska brottsligheten. De första resultaten var uppmuntrande (Wright m.fl., 1974). Spridningen av programmen ledde till att en detaljerad undersökning av hur brottslighet påverkas av utomhusbelysning genomfördes av Tien m.fl. (1979) som en del av *the National Evaluation Program* som finansierades av Law Enforcement Assistance Agency (LEAA). I deras rapport beskrivs hur de 103 belysningsprojekt som ursprungligen identifierades så småningom reducerades till ett slutgiltigt urval på endast 15 som forskarna ansåg innehålla tillräckligt noggrann utvärderingsinformation. När det gäller utomhusbelysningens inverkan på brottsligheten fann Tien m.fl. (1979) att resultaten varierade och i allmänhet inte var möjliga att bevisa. Alla försök ansågs emellertid lida av allvarliga brister, som att de var dåligt utformade. Mätningarna av utomhusbelysningen och brottsligheten var bristfälliga (samtliga grundades på polisens brottsregister) och mätningarna av belysningens inverkan på olika typer av brott var otillräcklig.

Den undersökning som gjordes av Tien m.fl. (1979) borde ha lett till försök att utvärdera effekterna av förbättrad utomhusbelysning med hjälp av en bättre forskningsdesign och alternativa mått för brottsligheten, till exempel enkätdata eller systematiska observationer. Den borde också ha stimulerat till försök att fastställa under vilka omständigheter förbättrad utomhusbelysning kunde leda till minskad brottslighet. Tyvärr blev tolkningen att utomhusbelysning inte hade någon inverkan alls på brottsligheten, och därmed satte studien helt och hållet stopp för forskningen kring ämnet i USA.

I Storbritannien bedrevs det väldigt lite forskning kring utomhusbelysning och brott ända fram till slutet av 1980-talet (Fleming och Burrows, 1986). Ett intresse väcktes mellan åren 1988 och 1990, då tre småskaliga utomhusbelysningsprojekt genomfördes och utvärderades i olika områden i London (Painter, 1994). På de platser där projekten genomfördes och belysningen förbättrades minskade oordning och rädslan för brott och fotgängarnas utnyttjande av områdena ökade dramatiskt.

I motsats till de här i allmänhet positiva resultaten fastslog man i en utvärdering av ett försök i Wandsworth, som finansierades av det brittiska inrikesdepartementet, *Home Office*, att förbättrad utomhusbelysning inte hade någon inverkan på brottsligheten (Atkins m.fl., 1991). I en samtidigt publicerad undersökning från *Home Office* påstods det också att enbart bättre belysning hade väldigt liten inverkan på brottslighet (Ramsay och Newton, 1991). Men allteftersom fler belägg presenterades kom fler indikationer på att det finns ett samband mellan för-

bättrad utomhusbelysning och minskad brottslighet. I en undersökning anser Pease (1999) att utomhusbelysningens förmåga att påverka brottslighet nu har debatterats tillräckligt. Han rekommenderar att debatten flyttas från det resultatlösa "Fungerar det eller fungerar det inte?" till det mer givande "Hur kan man på ett flexibelt och uppfinningsrikt sätt införliva förbättrad belysning i brottsförebyggande strategier och metoder?"

Forskningsmetoder

I föreliggande rapport presenteras en systematisk forskningsgenomgång av hur förbättrad utomhusbelysning inverkar på antalet brott. Undersökningsteknikens metoder redovisas grundligt. I systematiska forskningsgenomgångar används noggranna metoder för att lokalisera, bedöma och sammanställa resultat från tidigare utvärderingar. Detta material redovisas lika detaljerat som i de kvalificerade utvärderingar som forskningsgenomgången bygger på.

För att kunna nå forskningsbaserad kunskap om ett studieobjekt utgår systematiska forskningsgenomgångar från en i grunden epidemiologisk infallsvinkel och fokuserar på metod- och resultatavsnitt i forskningsstudier som uppfyller ett antal bestämda kriterier (Johnson m.fl. 2000). Systematiska forskningsgenomgångar har klara målsättningar, tydliga kriterier för att inkludera eller exkludera studieobjekt, omfattande sökningar efter kvalificerade utvärderingar från hela världen samt noggrann identifiering och kodning av studiernas huvuddrag. Systematiska forskningsgenomgångar redovisas strukturerat och detaljerat med avseende på vilka metoder som använts och vilka slutsatser som dragits. Allt detta bidrar påtagligt till att underlätta för andra forskare att tolka resultaten och replikera undersökningen. Den här studien tar inte upp alla egenskaper hos systematiska forskningsgenomgångar, men intresserade läsare kan ta del av den viktigaste litteraturen i ämnet (se Farrington och Welsh, 2001; Petticrew och Roberts, 2006; Welsh och Farrington, 2006).

Följande krav ställdes på de utvärderingar som togs med i studien:

- a) Förbättrad utomhusbelysning (eller bättre belysning) ska vara huvudåtgärden. När det gäller utvärderingar av försök som innefattar mer än en åtgärd inkluderades endast de vars huvudåtgärd var att förbättra belysningen. För att fastställa vad som utgjorde huvudåtgärden togs utgångspunkt i den definition som författaren hade gjort. Om författaren inte definierat någon huvudåtgärd togs utgångspunkt i den betydelse som i rapporten tillskrevs förbättrad belysning i förhållande till övriga åtgärder.
- b) Det måste finnas ett utfallsmått för brott. Det mest relevanta brottsutfallet var våldsbrott och egendomsbrott.
- c) Utvärderingens forskningsdesign måste hålla en hög metodologisk kvalitet och måste minst innehålla före- och eftermätningar avseende brott i försöksområden och i jämförbara kontrollområden.
- d) Det totala antalet brott i varje område måste vara minst 20 före åtgärden. Det viktigaste måttet på effektstorlek grundade sig på förändringar i antalet brott mellan tidsperioderna före respektive efter försö-

ket. Ett förändringsmått som grundar sig på N under 20 bedöms kunna vara missledande. I studier med färre än 20 brott under föreperioden kan man inte på statistik väg belägga förändringar i brottsligheten. Kravet på 20 brott är förmodligen för lågt, men vi var ovilliga att utesluta studier såvida inte antalet utan tvekan var otillräckligt.

Sökstrategier

För att lokalisera studier som uppfyllde ovanstående krav användes fyra sökstrategier:

- a) Sökningar i elektroniska bibliografiska databaser (se nedan).
- b) Sökningar i litteraturstudier om hur förbättrad belysning kan påverka brottsligheten. Två nya undersökningar identifierades och bedömdes, Beyer m.fl. (2005) och Cozens m.fl. (2003). (I bilaga 1 listas samtliga studier som användes vid vår första systematiska forskningsgenomgång av förbättrad utomhusbelysning och vid den här uppdateringen.)
- c) Sökningar i bibliografier till utvärderingsrapporter om studier av förbättrad belysning.
- d) Kontakter med framstående forskare (se författarnas tack).

Såväl publicerade som opublicerade rapporter inkluderades i sökningarna. Sökningarna omfattade även internationella studier och begränsades således inte enbart till material på engelska. Sökningarna slutfördes i mars 2007 och återspeglar publicerat eller rapporterat material under en sexårsperiod, mellan januari 2001 och december 2006.

Följande tio elektroniska bibliografiska databaser genomsöktes:

- Criminal Justice Abstracts
- National Criminal Justice Reference Service (NCJRS) Abstracts
- Sociological Abstracts
- Educational Resources Information Clearinghouse (ERIC)
- Government Publications Office Monthly Catalogue (GPO Monthly)
- Psychology Information (PsychInfo)
- Dissertation Abstracts
- Social, Psychological, Educational, and Criminological Trials Register (C2-SPECTR)
- *Google Scholar*
- *Medline*

Dessa elektroniska databaser valdes ut på grund av att de är mest omfattande i sin behandling av kriminologisk, straffrättslig och samhälls- och beteendevetenskaplig litteratur. De tillhör även de högst rankade databaserna och har rekommenderats av *Campbell Collaboration Crime and Justice Group*. Tre databaser, *Social Science Abstracts (SocialSci-Abs)*, *Public Affairs Information Service (PAIS) International* och *Australian Criminology Database (CINCH)*, som användes vid den ursprungliga systematiska undersökningen användes inte här, eftersom de inte längre fanns tillgängliga för forskarna. De ersattes av två nya elektroniska databaser: *Google Scholar* och *Medline*.

Följande begrepp användes för att söka i de tio databaserna: "utomhusbelysning" (street lighting), "belysning" (lighting), "belysa" (illumination) och "naturlig övervakning" (natural surveillance). Om det var möjligt lades "brott" (crime) sedan till i vart och ett av begreppen (till exempel: utomhusbelysning och brott) för att begränsa sökparametrarna.

De här sökstrategierna resulterade i att inte en enda ny utvärdering av förbättrad utomhusbelysning identifierades som uppfyllde våra krav för att tas med i forskningsgenomgången. Två nya utvärderingar identifierades och analyserades (Tseng m.fl., 2004; Willis m.fl., 2005), men de uteslöts då de inte uppfyllde kraven för att ingå i forskningsgenomgången. Utvärderingen som genomförts av Tseng m.fl. (2004), uteslöts eftersom det inte fanns något kontrollområde, medan den som genomförts av Willis m.fl. (2005) togs bort eftersom den inte mätte brottslighet utan de boendes attityder till och värderingar kring förbättrad utomhusbelysning.

Innan vi utarbetat de sökstrategier som redogörs för här fick vi en utvärderingsrapport om hur förbättrad utomhusbelysning inverkar på brottslighet, som vi tidigare inte lyckats få tag i. Utvärderingen genomfördes i Cleveland i Storbritannien och publicerades i en avhandling av Vamplew (1991). Utvärderingen uteslöts dock då den inte uppfyllde våra krav. Den saknade både kontrollområde och mått på brottsligheten.

Tidigare använda sökstrategier (fram till december 2000) resulterade i 13 utvärderingar som uppfyllde kraven för att ingå i undersökningen. De resultat som redogörs för här grundas på dessa 13 högkvalitativa utvärderingar, men nu med nya analyser.

Resultat

För att bedöma hur effektiv förbättrad utomhusbelysning kan vara för att minska brottsligheten användes metaanalytiska tekniker. En metaanalys är i huvudsak en statistisk sammanfattning av de jämförbara effektstorlekar som presenteras i varje utvärdering. För att kunna genomföra en metaanalys behövs ett jämförbart mått på effektstorlek och en beräkning av variansen för varje utvärdering (Lipsey och Wilson, 2001; Wilson, 2001). I fallet med utvärderingarna av utomhusbelysning var det nödvändigt att måttet på effektstorlek baserades på antalet brott i försöks- och kontrollområdena före och efter åtgärden. Detta därför att det var den enda information om effekter som vanligtvis återfanns i utvärderingarna. Här används oddskvot (odds ratio, OR) som ett mått på effektstorlek. I utvärderingen av förbättrad utomhusbelysning i Atlanta (Atlanta Regional Commission, 1974, se nedan, var till exempel oddsen för brott efter jämfört med före den förbättrade belysningen i kontrollområdet 431/234 eller 1,842. Oddsen för ett brott i försöksområdet var 151/114 eller 1,325. Oddskvoten blev därför 1,842/1,325 eller 1,39, vilket är en ansenlig siffra, men inte statistiskt signifikant.

Det finns en mycket enkel och givande tolkning av oddskvoten (odds ratio, OR). Den indikerar den proportionerliga förändringen av brottslighet i kontrollområdet jämfört med i försöksområdet. I exemplet ovan indikerar OR på 1,39 att brottsligheten ökade med 39 procent i kontrollområdet jämfört med i försöksområdet. OR på 1,39 indikerar att brottsligheten minskade med 28 procent i försöksområdet jämfört med kontrollområdet, eftersom förändringen i försöksområdet i jämförelse med kontrollområdet har ett omvänt förhållande till OR, eller i det här fallet 1/1,39. OR beräknas med hjälp av följande formel:

	Före	Efter
Försöksområde	a	b
Kontrollområde	c	d

a, b, c, d, utgör antalet brott

$$OR = ad/bc$$

Variansen av OR beräknas utifrån variansen (V) av LOR (den naturliga logaritmen för odds ratio, OR). Den vanliga beräkningen av detta följer nedan:

$$V(LOR) = 1/a + 1/b + 1/c + 1/d$$

För att skapa en sammanfattande effektstorlek i en metaanalys viktas varje effektstorlek enligt den inversa funktionen av variansen. Detta var ytterligare ett skäl att välja OR, vars varians är känd (Fleiss, 1981).

Beräkningen av varians grundas på antagandet att det totala antalet brott (a, b, c, d) har en Poisson-fördelning. Trettio års matematiska modeller av brottskarriärer har dominerats av antagandet att brott på ett tillfredsställande sätt kan kartläggas med hjälp av en Poisson-process (Piquero m.fl., 2003). Det stora antalet föränderliga yttre faktorer som påverkar antalet brott kan dock skapa överspridning (dispersion, D), särskilt då variansen av antalet brott (VAR) överstiger antalet brott (N).

$$D = \text{VAR}/N$$

Formeln $D = \text{VAR}/N$ anger faktorn för överspridning. Då det förekommer överspridning ska $V(\text{LOR})$ multipliceras med D. Farrington m.fl. (2007) beräknade VAR utifrån antalet brott per månad och kom fram till följande formel:

$$D = 0,0008 \cdot N + 1,2$$

D ökade linjärt med N och korrelerade 0,77 med N. Medelantalet brott i ett område i belysningsstudierna var cirka 445, vilket innebär att medelvärdet för D var cirka 1,56. Det är dock en överskattning, eftersom variansen per månad drivs upp av årstidernas skiftningar, vilket inte gäller för N och VAR. För att åstadkomma en försiktig skattning beräknas $V(\text{LOR})$ ändå utifrån den vanliga formeln ovan, multiplicerat med D (skattat med hjälp av ovanstående formel) i samtliga fall. I och med justeringen korrigeras överspridningen inom studierna, men det gäller inte för heterogenitet mellan studierna. (En mer ingående diskussion om variansen i det här fallet finns i Farrington och Welsh, 2004.)

Varje utvärdering som ingick i undersökningen rankades efter hur effektiv den var när det gällde att minska brottsligheten. Utvärderingarna delades in i fyra kategorier: önskvärd effekt (märkbart minskad brottslighet), icke önskvärd effekt (märkbart ökad brottslighet), nolleffekt (inga belägg för inverkan på brottsligheten) eller osäker effekt (otydliga belägg när det gäller inverkan på brottsligheten).

Frågan om omfördelning av brottsligheten och spridning av positiva brottsförebyggande effekter var också viktig för undersökningen. Omfördelning definieras ofta som en oavsiktlig ökning av brottslighet på andra områden som en följd av att man infört brottsförebyggande projekt på en plats. (En diskussion om omfördelning av brott och spridning av brottsförebyggande effekter finns i Barr och Pease, 1990.)

Repetto (1976) identifierade fem olika former av omfördelning: tidsmässiga (förändring av tidpunkt), taktiska (förändring av brottsmetoder), mål avseende offer/egendom (förändring av brottsobjekt), geografiska (geografisk förflyttning) och brottstyp (övergång till annan typ av brott). Spridning av brottsförebyggande effekter definieras som en oavsiktlig minskning av brott till följd av brottsförebyggande projekt, eller motsatsen till omfördelning (Clarke och Weisburd, 1994).

För att kunna undersöka dessa fenomen måste en utvärdering innehålla minst ett försöksområde, ett närliggande område och ett icke närliggande jämförbart kontrollområde. Om brottsligheten minskar i försöksområdet, ökar i det närliggande området och förblir konstant i kontrollområdet kan detta vara bevis på omfördelning av brottsligheten. Om brottsligheten minskar i försöksområdet och i de närliggande områdena och förblir konstant eller ökar i kontrollområdet kan detta vara bevis på spridning av brottsförebyggande effekter. Endast i två av de utvärderingar som ingick i undersökningen (Portland och Stoke-on-Trent) fanns det både närliggande och icke närliggande, men jämförbara, kontrollområden. I två andra (Harrisburg och Fort Worth) fanns ett närliggande kontrollområde, och resten av staden fungerade som ett annat (icke jämförbart) kontrollområde.

Sammanvägda resultat

Utifrån de 13 utvärderingarna går det att dra slutsatsen att förbättrad utomhusbelysning hade en signifikant önskvärd effekt på brottslighet, med en viktad medeloddsquot på 1,27 (95 % konfidensintervall (CI) 1,09 – 1,45), vilket var klart signifikant ($p = 0,002$). Det betyder att sedan belysningen förbättrats ökade brottsligheten med 27 procent i kontrollområdena jämfört med i försöksområdena, eller omvänt uttryckt, att brottsligheten minskade med 21 procent i försöksområdena jämfört med i kontrollområdena.

Eftersom de 13 effektstorlekarna var signifikant heterogena ($Q = 37,13$, 12 df, $p = 0,0002$) användes här en modell med slumpmässig effekt, så kallad random effect. Modeller med fast effekt, så kallad fixed effect, användes när heterogeniteten inte var signifikant. Modellerna med fast och slumpmässig effekt och övriga modeller som Jones (2005) använt gav samtliga liknande viktade medeleffektstorlekar.

Intressant nog mättes brottsligheten både dag- och nattetid i samtliga fem brittiska studier och i fyra av de åtta amerikanska studierna. De nio studierna för natt/dag visade en signifikant önskvärd effekt i fråga om hur förbättrad belysning påverkar brottsligheten ($OR = 1,43$, $CI = 1,19 - 1,71$, $p < 0,0001$).

I tabell 1 sammanfattas resultaten av samtliga 13 studier. Oddsquoten för den totala brottsligheten visas för varje studie, plus det 95-procentiga konfidensintervallet och den statistiska signifikansen. Endast i tre studier (Portland, New Orleans och Indianapolis) finns oddskvoter som är mindre än 1, vilket betyder att förbättrad utomhusbelysning åtföljdes av ökad brottslighet, men i inget av fallen var ökningen signifikant. I de övriga tio studierna återfanns oddskvoter som var större än 1, vilket betyder att förbättrad utomhusbelysning åtföljdes av minskad brottslighet, och i sex av fallen var minskningen signifikant (eller åtminstone nästan). Följaktligen kan hypotesen om att bättre belysning orsakar fler brott helt förkastas.

Tabell 1. Metaanalys för utvärderingar av förbättrad utomhusbelysning.

	Oddsquot (OR)	Konfidensintervall	P-värde
Amerikanska studier, N			
Portland	0.94	0.75 - 1.18	Icke signifikant
Kansas City	1.24	0.90 - 1.71	Icke signifikant
Harrisburg	1.02	0.72 - 1.46	Icke signifikant
New Orleans	0.99	0.83 - 1.18	Icke signifikant
Amerikanska studier, ND			
Atlanta	1.39	0.99 - 1.94	0.055
Milwaukee	1.37	1.01 - 1.86	0.044
Fort Worth	1.38	0.92 - 2.07	icke signifikant
Indianapolis	0.75	0.45 - 1.25	icke signifikant
Brittiska studier, ND			
Dover	1.14	0.58 - 2.22	Icke signifikant
Bristol	1.35	1.16 - 1.56	0.0001
Birmingham	3.82	2.15 - 6.80	0.0001
Dudley	1.44	1.10 - 1.87	0.008
Stoke-on-Trent	1.71	1.10 - 2.67	0.017
Sammanfattande resultat			
4 amerikanska studier för N	1.01	0.90 - 1.14	Icke signifikant
4 amerikanska studier för ND	1.28	1.06 - 1.53	0.010
5 brittiska studier för ND*	1.62	1.22 - 2.15	0.0008
8 amerikanska studier	1.08	0.98 - 1.20	icke signifikant
9 studier för ND*	1.43	1.19 - 1.71	0.0001
9 våldsbrott*	1.10	0.91 - 1.34	icke signifikant
11 egendomsbrott*	1.20	1.02 - 1.41	0.024
Samtliga 13 studier*	1.27	1.09 - 1.47	0.002

Anmärkningar: N = mätning av antal brott endast nattetid. ND = mätning av antal brott både dag- och nattetid. * = modell med slumpmässig effekt (random effects) har använts och modell med fast effekt (fixed effects) har använts i övriga fall.

De amerikanska studierna

Av de 13 utvärderingar av förbättrad utomhusbelysning som ingår i den här undersökningen genomfördes åtta i USA, de flesta i bostadsområden. Endast i fyra av de åtta utvärderingarna angav man hur mycket belysningen hade förbättrats: sju gånger bättre i Milwaukee, fyra gånger bättre i Atlanta, tre gånger så bra i Fort Worth och dubbelt så bra i Portland (se tabell 2). Beskrivningen av belysningen indikerar dock i övriga fall (till exempel "högintensiv utomhusbelysning" i Harrisburg och New Orleans) att det förekom en markant förbättring när det handlar om graden av belysning. Det var endast i utvärderingen av försöket i Indianapolis som den förbättrade utomhusbelysningen redovisades tillsammans med en annan samverkande åtgärd, men det var ändå i viss utsträckning möjligt att särskilja de olika förbättringsåtgärderna.

Tabell 2. De amerikanska utvärderingarna av utomhusbelysning.

Författare, publiceringsdatum, plats	Plats för åtgärd och graden av förbättrad belysning	Övriga åtgärder	Utfallsmått	Uppföljningsperiod	Resultat och spridning/omfördelning
Atlanta Regional Commission (1974), Atlanta, Georgia	Stadskärnan; 4x	Inga	Brott (rån, miss-handel och inbrott)	12 månader	Önskvärd effekt; ingen omfördelning
DIFL (1974), Milwaukee, Wisconsin	Bostadsområde och handelsområde; 7x	Inga	Brott (egendomsbrott och personbrott)	12 månader	Önskvärd effekt; viss omfördelning
Inskeep & Goff (1974), Portland, Oregon	Bostadsområde (med hög brottslighet); 2x	Inga	Brott (rån, miss-handel och inbrott)	6 eller 11 månader	Nolleffekt; omfördelning och spridning förekom ej
Wright m.fl. (1974), Kansas City, Missouri	Bostadsområden och handelsområden; finns ej.	Inga	Brott (våldsbrott och egendomsbrott)	12 månader	Önskvärd effekt (vid våldsbrott); viss omfördelning
Harrisburg Police Department (1976), Harrisburg, Pennsylvania	Bostadsområde; finns ej.	Inga	Brott (våldsbrott och egendomsbrott)	12 månader	Nolleffekt; ingen omfördelning
Sternhell (1977), New Orleans, Louisiana	Bostadsområden och handelsområden; finns ej.	Inga	Brott (inbrott, stöld av fordon och misshandel)	29 månader	Nolleffekt; ingen omfördelning
Lewis & Sullivan (1979), Fort Worth, Texas	Bostadsområde; 3x	Inga	Brott (totalt)	12 månader	Önskvärd effekt; eventuellt omfördelning
Quinet & Nunn (1998), Indianapolis, Indiana	Bostadsområde; finns ej.	Initiativ från polisen	Nödsamtal (våldsbrott och egendomsbrott)	7 till 10 månader	Nolleffekt; ingen omfördelning

Anmärkningar: DIFL = *Department of Intergovernmental Fiscal Liaison*; 4x = 4 gånger bättre belysning osv. Finns ej = Det finns inga tillgängliga data.

Kontrollområdet angränsar i flera fall till försöksområdet. Följaktligen kan liknande minskningar av brottsligheten i försöksområden och i kontrollområden återspegla spridning av brottsförebyggande effekter snarare än inga effekter alls av förbättrad belysning. Rapporterna visar i de flesta fall att kontrollområdet liknade försöksområdet i fråga om socio-demografiska faktorer eller brottsnivå. Inte i någon av utvärderingarna försökte man dock kontrollera tidigare icke jämförbara försöks- och

kontrollområden. Endast i en utvärdering (Portland) ingick ett angränsande område och ett jämförbart icke angränsande kontrollområde.

Utfallsmåttet för brott grundades i samtliga fall på polisens brottsregister före och efter införandet av förbättrad utomhusbelysning. Utvärderingen i Indianapolis grundades på antalet telefonsamtal till polisen. Många av samtalen hade inte alls med brott att göra (till exempel samtal om ordningsstörningar). Endast i utvärderingarna av försöken i Atlanta och Milwaukee finns det siffror avseende totalt antal brott samt brott dag- och nattetid. I utvärderingarna av försöken i Portland, Kansas City, Harrisburg och New Orleans mätte man enbart antalet brott nattetid och i utvärderingarna av försöken i Fort Worth och Indianapolis rapporteras enbart totalt antal brott.

Som visas i tabell 2 hade förbättrad utomhusbelysning en önskvärd effekt på brottsligheten i fyra av försöken, nämligen de i Atlanta, Milwaukee, Fort Worth och Kansas City. I samtliga fyra fall var oddskvoten 1,24 eller högre. Enligt de övriga fyra utvärderingarna hade förbättrad utomhusbelysning en nolleffekt på brottsligheten. Resultaten av metaanalysen för de åtta amerikanska studierna bekräftar de tidigare redovisade slutsatserna. Den genomsnittliga effektstorleken har en oddskvot på 1,08, vilket inte är signifikant. Totalt sett ökade brottsligheten med 8 procent i kontrollområdena jämfört med i försöksområdena, eller annorlunda uttryckt, brottsligheten minskade med 7 procent i försöksområdena jämfört med i kontrollområdena.

Den viktiga dimensionen, där de åtta effektstorlekarna skiljde sig åt, verkar vara huruvida utvärderingar baserades på data både för dag och natt (Atlanta, Milwaukee, Fort Worth och Indianapolis) eller enbart data för natt (övriga fyra studier). När det gäller de fyra utvärderingarna som mätte brottsligheten både natt och dag resulterade den genomsnittliga effektstorleken i en signifikant oddskvot på 1,28 (CI = 1,06 – 1,53, $p = 0,010$), vilket betyder att brottsligheten ökade med 28 procent i kontrollområdena jämfört med i försöksområdena, eller, annorlunda uttryckt, minskade med 22 procent i försöksområdena jämfört med i kontrollområdena. När det gäller de fyra utvärderingar som enbart rörde natt blev oddskvoten 1,01 (icke signifikant), vilket betyder att det påvisades någon effekt på brottsligheten. Därför kan de åtta amerikanska studierna indelas i två block om fyra vardera, ett block som visar att brottsligheten minskade sedan man förbättrat utomhusbelysningen och ett annat block som inte visar någon minskning. Överraskande nog uppnåddes endast belägg för att brottsligheten minskat när den mättes både dagtid och nattetid. Detta kan dock bero på någon annan faktor som skiljer sig åt mellan de olika utvärderingsstudierna.

Tyvärr är samtliga amerikanska utvärderingar (utom den i Indianapolis) ganska inaktuella, eftersom de alla genomfördes under 1970-talet. Nya amerikanska utvärderingar om effekten av förbättrad utomhusbelysning borde därför genomföras.

De brittiska studierna

Under 1990-talet publicerades utvärderingar av de fem brittiska försöken med förbättrad utomhusbelysning. Försöken genomfördes i flera olika miljöer, bland annat i ett parkeringshus och på en marknad, men även i bostadsområden (se tabell 3). I tre av utvärderingarna anger man hur mycket belysningen hade förbättrats: fem gånger bättre i Stoke-on-Trent och dubbelt så bra i Bristol och i Dudley. Kontrollområdena låg oftast i närheten av försöksområdena. Utfallsmåttet för brott grundades på polisens brottsregister i tre av studierna och på så kallade offerundersökningar i övriga två fall (i Dudley och Stoke-on-Trent). I Dudley-projektet utvärderades unikt nog den förbättrade utomhusbelysningens effekt med hjälp av självrapporterade uppgifter om ungas brottslighet. I projektet mättes även unga människors utsatthet för brott och det ingick även mätningar av rädslan för brott (Painter och Farrington, 2001a).

Tabell 3. De brittiska utvärderingarna av utomhusbelysning.

Författare, publiceringsdatum, plats	Plats för åtgärd och graden av förbättrad belysning	Övriga åtgärder	Utfallsmått	Uppföljningsperiod	Resultat och spridning/omfördelning
Poyner (1991), Dover	Parkeringshus (i kommunens stadskärna); finns ej	Inhägnande, byggnation av kontor	Brott (totalt antal samt stöld av och ur fordon)	24 månader	Önskvärd effekt (vid stöld av fordon); ingen omfördelning
Shaftoe (1994), Bristol	Bostadsområde; 2x	Inga	Brott (totalt)	12 månader	Önskvärd effekt; har ej mätts
Poyner & Webb (1997), Birmingham	Marknad i stadskärnan; finns ej	Inga	Stölder	12 månader (6 månader varera under 2 år)	Önskvärd effekt; ingen omfördelning och viss fördelsspridning
Painter & Farrington (1997), Dudley	Kommunala myndigheters bostadsområde; 2x	Inga	Brott (totalt antal samt typ av brott)	12 månader	Önskvärd effekt; ingen omfördelning
Painter & Farrington (1999), Stoke-on-Trent	Kommunala myndigheters bostadsområde; 5x	Inga	Brott (totalt antal samt typ av brott)	12 månader	Önskvärd effekt; fördels-spridning ingen omfördelning

Anmärkningar: 4x = 4 gånger bättre belysning osv.
Finns ej = Det finns inga tillgängliga data.

Tabell 3 visar att i fyra av de utvärderade försöken (Bristol, Birmingham, Dudley och Stoke-on-Trent) var förbättrad utomhusbelysning effektivt när det gäller att minska antalet brott. I utvärderingen av det femte försöket (Dover) blandades den förbättrade utomhusbelysningen samman med andra förbättringar, bland annat en inhägnad för att begränsa tillträde till ett parkeringshus och uppförandet av ett kontor i närheten av garaget huvudentré. Mot bakgrund av polisens brottsregister drog Poyner (1991) slutsatsen att åtgärden hade minskat antalet stölder av fordon, men inte antalet stölder ur fordon.

Resultaten av metaanalysen för de fem brittiska studierna bekräftar slutsatserna. Det totala antalet brott minskade betydligt sedan belysningen förbättrats i Bristol, Birmingham, Dudley och Stoke-on-Trent. När oddskvoterna från de fem utvärderingarna läggs samman påvisas en ökning av antalet brott med 62 procent sedan man förbättrat utomhusbelysningen i kontrollområdena jämfört med i försöksområdena, eller omvänt uttryckt, antalet brott minskade med 38 procent i försöksområdena jämfört med i kontrollområdena ($OR = 1,62$, $CI = 1,22 - 2,15$, $p = 0,0008$).

Slutsatsen blir att dessa mer aktuella brittiska studier bevisar att förbättrad belysning minskar antalet brott. Ett resultat är att brott som begicks nattetid inte minskade mer än brott som begicks dagtid, vilket indikerar att teorin om "stolthet över närområdet" kan vara mer tillämplig än teorin om "avskräckningseffekt genom övervakning".

Slutligen undersöktes effekterna på olika typer av brott. Våldsbrott mättes i nio utvärderingar och egendomsbrott i elva. Tabell 1 visar att förbättrad belysning åtföljdes av en signifikant minskning av egendomsbrott ($OR = 1,20$, $CI = 1,02 - 1,41$, $p = 0,024$), men inte av våldsbrott ($OR = 1,10$, $CI = 0,91 - 1,34$, icke signifikant).

Slutsatser och riktlinjer för policy och forskning

Utvärderingsforskningen som mäter hur förbättrad utomhusbelysning kan påverka brottsligheten tycks ha stannat av. I denna uppdatering av den första systematiska forskningsgenomgången i ämnet, som genomfördes år 2001 (Farrington och Welsh, 2002a), hittades inte en enda ny utvärdering som mätte belysningens effekt på brottsligheten. Bristen på nya studier förringar dock inte den kunskapsbas som finns om de brottsförebyggande effekterna av förbättrad utomhusbelysning.

Åtta amerikanska utvärderingar uppfyllde kraven för att få ingå i forskningsgenomgången. Resultaten av studierna är blandade. I fyra av dem fann man att förbättrad utomhusbelysning var effektiv när det gäller att minska brottsligheten, medan övriga fyra visade att detta inte alls var fallet. Det är oklart varför studierna gav olika resultat, men det fanns en tendens till att de studier som mätte brottslighet både dagtid och nattetid påvisade effekt, medan de som mätte brottslighet enbart nattetid inte påvisade någon effekt. Samtliga utom en av de amerikanska utvärderingarna är dock från 1970-talet.

Fem nyare brittiska utvärderingar visar att förbättrad belysning ledde till minskad brottslighet. I två av försöken som utvärderades översteg dessutom de ekonomiska besparingar som uppstod till följd av minskad brottslighet (Dudley och Stoke-on-Trent) vida kostnaderna för att förbättra utomhusbelysningen (Painter och Farrington, 2001b). Eftersom man inte finner att brottslighet nattetid minskar mer än brottslighet på dagtid, kan en teori med större fokus på utomhusbelysningens roll när det gäller att öka stoltheten över närområdet och informell social kontroll vara mer rimlig än en teori som fokuserar på ökad bevakning och avskräckningseffekter. Resultaten står inte i strid med hypotesen om att förbättrad utomhusbelysning är mest effektiv när det gäller att minska antalet brott i stabila, homogena samhällen.

I tio av studierna finns det brist på systematisk information om hur ofta de boende bytte bostad. Därför är det svårt att dra entydiga slutsatser om huruvida förbättrad utomhusbelysning är effektivare när det gäller att minska antalet brott i stabila, homogena områden än i instabila, heterogena områden, men ingen av dessa tio studier motbevisar hypotesen. De fyra övriga studierna (Dudley, Stoke-on-Trent, Harrisburg och Fort Worth) är dock klart samstämmiga med hypotesen om att effekten är mer påtaglig i stabila och homogena områden. (Tre studier, Indianapolis, Dover och Birmingham, ingick inte i analysen; för ytterligare information se Farrington och Welsh, 2002a.)

En alternativ hypotes är att ökad stolthet över det egna närområdet kommer först, vilket å ena sidan leder till förbättrad utomhusbelysning och å andra sidan till minskad brottslighet utan något orsakssamband

mellan förbättrad belysning och antalet brott. Det är svårt att utesluta den här hypotesen mot bakgrund av utvärderingarna. Hypotesen går dock att utesluta i de två utvärderingar (Dudley och Stoke-on-Trent) där en av oss (Farrington) varit inblandad.

I Dudley hade det inte förekommit några märkbara förändringar i försöksområdet på flera år. Hyresgästerna i detta och i övriga kommunala bostadsområden hade länge klagat på den dåliga belysningen och därför beslöt de kommunala myndigheterna att förbättra belysningen i området. Förbättringen av belysningen blev mycket påtaglig, och hyresgästerna tyckte att deras livskvalitet hade förbättrats (Painter och Farrington, 1997). Detta sporrade hyresgästföreningen i försöksområdet, som ansökte om och fick 10 miljoner brittiska pund (cirka 135 miljoner kronor) från det brittiska miljödepartementet (Department of the Environment). Pengarna skulle användas till förbättringar av närområdet under de närmaste åren. Förbättringen i försöksområdet sporrade även hyresgästföreningen i kontrollområdet att hos de kommunala myndigheterna ansöka om förbättring av belysningen i sitt område.

I Dudley var det tydligt att förbättringen av belysningen inträffade först, vilket ledde till att de boendes stolthet över sitt område ökade, vilket bidrog till att stimulera till ytterligare förbättringar av miljön. Något liknande skedde i Stoke-on-Trent. Trots att vi inte kan vara säkra på att samma orsaksordning gäller i alla övriga försök som utvärderats och som ingår i den här utvärderingen kan vi slå fast att i åtminstone vissa av försöken ökade förbättrad belysning stoltheten över området och minskade antalet brott.

Framtida forskning borde inriktas på att mer uttryckligt testa huvudteorierna om effekterna av förbättrad utomhusbelysning (det vill säga stolthet över närområdet kontra övervakning och avskräckning). Självrapportstudier bland ungdomar i försöks- och kontrollområden skulle kunna genomföras för att undersöka deras brottslighet, deras åsikter om området, mönster för utnyttjar området och vilka faktorer som skulle kunna hindra dem från att begå brott (till exempel informell social kontroll från äldre invånare och ökad övervakning efter mörkrets inbrott). Enkätundersökningar med vuxna skulle också kunna göras. Undersökningarna skulle kunna fokusera på hur man uppfattar förbättringar i närområdet, stolthet över det egna området, informell social kontroll av unga människor, användning av området och övervakning efter mörkrets inbrott.

Det är önskvärt att framtida forskning mäter brott med hjälp av såväl polisens brottsregister, offerundersökningar som självdeklarationsundersökningar om kriminalitet. Det är möjligt att en effekt av förbättrad utomhusbelysning kan vara att det underlättar eller uppmuntrar att brott blir anmälda till polisen, till exempel genom att gärningsmän blir mer synliga för brottsoffer. Av den anledningen kan polisens brottsregister vara missledande som utvärderingsmått. Frågeundersökningar

bland potentiella offer och gärningsmän är nödvändiga för att testa viktiga hypoteser om effekterna av förbättrad belysning.

Flera försöksområden och flera jämförbara angränsande områden och kontrollområden bör också ingå i framtida forskning. Jämförbara angränsande områden behövs för att testa hypoteserna om omfördelning av brottsligheten och spridning av positiva brottsförebyggande effekter. Jämförbarheten hos försöksområden, angränsande områden och kontrollområden bör belysas. Bruket av flera områden skulle göra det lättare att identifiera under vilka förutsättningar som förbättrad belysning har större eller mindre effekt. Antalet brott som registreras i varje område under föreperioden bör vara tillräckligt stort för att förändringar ska kunna upptäckas på ett tillförlitligt sätt. Det är önskvärt att omfattande självrapporterings- och offerundersökningar genomförs.

Brottsligheten bör mätas före och efter att åtgärden införts i försöksområden, angränsande områden och i kontrollområden. Det är även önskvärt att en lång tidsserie av brott studeras för att undersöka befintliga brottstrender och även i vilken utsträckning utomhusbelysningens effekter håller i sig eller avtar efter en viss tid. Man bör också mäta olika typer av brott samt brott som begås under dagtid och under dygnets mörka timmar. Själva förbättringen av belysningen i försöksområdet bör mätas noggrant, inklusive vertikala och horisontella nivåer av belysning. Kostnadseffektiviteten av den förbättrade utomhusbelysningens efterverkningar borde mätas (ingick endast i 2 av 13 genomförda studier). Vårt tidigare arbete (Welsh och Farrington, 1999; 2000) visar att situationell brottsprevention utgör en ekonomiskt effektiv brottsförebyggande strategi.

När hypoteserna testas vore det värdefullt att utreda utomhusbelysningens effekter i samverkan med andra brottsförebyggande åtgärder. I den mån invånarnas stolthet över området är betydelsefull kan den förstärkas av andra förbättringar av miljön. I den mån övervakning är viktig kan den förstärkas av andra åtgärder, till exempel kameraövervakning. Ett försöksområde kan till exempel få både bättre utomhusbelysning och kameraövervakning, ett annat område enbart bättre utomhusbelysning och ett tredje endast kameraövervakning. Det har sällan gjorts försök med den här typen av omsorgsfullt planerade försök som gör det möjligt att utvärdera samspelet mellan olika brottsförebyggande initiativ.

Forskningens slutsatser när det gäller förbättrad utomhusbelysning har formulerats väl av Pease (1999). Han betonar att situationell brottsprevention innefattar förändringar av miljön, så att brott kräver större ansträngningar, ökat risktagande och ger mindre utdelning. Det första steget i alla brottsförebyggande program är en noggrann analys av situationen och hur den påverkar potentiella gärningsmän och potentiella brottsoffer. Det andra steget innebär att man inför förbättringar för att minska antalet brott. Huruvida förbättrad utomhusbelysning kan vara effektiv när det gäller att minska antalet brott beror också på i vilken utsträckning andra samverkande situationella åtgärder genomförs. I

ansträngningarna för att minska brottsligheten bör man ta hänsyn till att brott tenderar att koncentreras kring vissa människor och på särskilda platser, snarare än att vara jämt fördelade i ett samhälle.

De brittiska studier som ingår i den här undersökningen visar att förbättrad belysning kan vara effektiv när det gäller att minska brottslighet under vissa omständigheter. Exakt vilka omständigheter som är de optimala är inte fastställt i nuläget. Detta måste framtida utvärderingsforskning slå fast. Förbättrad utomhusbelysning bör emellertid vara en möjlig strategi i brottsförebyggande program i kombination med andra åtgärder. Beroende på analysen av brottsproblematiken kan förbättrad utomhusbelysning ofta införas som ett användbart, billigt och effektivt sätt att minska antalet brott.

Utomhusbelysning har vissa fördelar framför andra situationella åtgärder, exempelvis sådana som har kopplats samman med en smygande privatisering av allmänna platser, uteslutning av delar av befolkningen och en utveckling mot ett samhälle som kräver allt fler åtgärder för att skydda medborgarna (Bottoms, 1990). Utomhusbelysning gagnar hela närområdet snarare än enskilda personer eller hushåll. Utomhusbelysning utgör inte något fysiskt hinder för brott. Den har inga skadliga konsekvenser för de medborgerliga friheterna utan kan tvärtom öka den allmänna säkerheten och användningen av platserna nattetid. Det finns således få skadliga effekter av förbättrad utomhusbelysning, men däremot tydliga fördelar för laglydiga medborgare.

Referenser

- Angel, S. (1968). *Discouraging Crime Through City Planning*. Pågående avhandling, nr 5. Berkeley, Kalifornien: University of California.
- Atkins, Stephen, Sohail Husain och Angele Storey (1991). *The Influence of Street Lighting on Crime and Fear of Crime*. Crime Prevention Unit: Paper 28. London: Home Office.
- Atlanta Regional Commission (1974). *Street Light Project: Final Evaluation Report*. Atlanta, Georgia.
- Barr, Robert och Ken Pease (1990). Crime placement, displacement, and deflection. I Michael Tonry och Norval Morris (red.), *Crime and Justice: A Review of Research*, Vol. 12 (s. 277–318). Chicago: University of Chicago Press.
- Beyer, Fiona R., Philip Pond och Katharine Ker (2005). *Street Lighting for Preventing Road Traffic Injuries*. Opublicerad undersökning av Cochrane Collaboration. Newcastle-upon-Tyne, Storbritannien: Centre for Health Services Research, University of Newcastle.
- Bottoms, Anthony E. (1990). Crime prevention facing the 1990s. *Policing and Society*, 1, 3–22.
- Clarke, Ronald V. (1995). Situational crime prevention. I Michael Tonry och David P. Farrington (red.), *Building a Safer Society: Strategic Approaches to Crime Prevention* (s. 91–150). Chicago: University of Chicago Press.
- Clarke, Ronald V. och David Weisburd (1994). Diffusion of crime control benefits: Observations on the reverse of displacement. I Ronald V. Clarke (red.), *Crime Prevention Studies*, Vol. 2 (s. 165–183). Monsey, New York: Criminal Justice Press.
- Cozens, Paul M., Richard H. Neale, Jeremy Whitaker, David Hillier och Max Graham (2003). A critical review of street lighting, crime and the fear of crime in the British city. *Crime Prevention and Community Safety*, 5(2), 7–24.
- Department of Intergovernmental Fiscal Liaison (1974). *Final Report – Milwaukee High Intensity Street Lighting Project*. Milwaukee, Wisconsin.
- Farrington, David P., Martin Gill, Sam J. Waples och Javier Argomaniz (2007). The effects of closed-circuit television on crime: Meta-analysis of an English national quasi-experimental multi-site evaluation. *Journal of Experimental Criminology* 3, 21–38.
- Farrington, David P. och Brandon C. Welsh (2002a). *Effects of Improved Street Lighting on Crime: A Systematic Review*. Home Office Research Study, nr. 251. London: Home Office.
- Farrington, David P. och Brandon C. Welsh (2002b). Improved street lighting and crime prevention. *Justice Quarterly*, 19, 313–342.
- Farrington, David P. och Brandon C. Welsh (red.). (2001). What Works in Preventing Crime? Systematic Reviews of Experimental and

- Quasi-Experimental Research. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 578.
- Farrington, David P. och Brandon C. Welsh (2004). Measuring the effects of improved street lighting on crime: A reply to Dr Marchant. *British Journal of Criminology*, 44, 448–467.
- Fleiss, Joseph L. (1981). *Statistical Methods for Rates and Proportions*. Andra uppl. New York: Wiley.
- Fleming, Roy och John N. Burrows (1986). The case for lighting as a means of preventing crime. *Home Office Research Bulletin*, 22: 14–17.
- Harrisburg Police Department (1976). *Final Evaluation Report of the "High Intensity Street Lighting Program."* Harrisburg, Pennsylvania: Planning and Research Section, Staff and Technical Services Division, Harrisburg Police Department.
- Inskeep, Norman R. och Clinton Goff (1974). *A Preliminary Evaluation of the Portland Lighting Project*. Salem, Oregon: Oregon Law Enforcement Council.
- Jacobs, Jane (1961). *The Death and Life of Great American Cities*. New York: Random House.
- Jeffery, C. Ray (1977). *Crime Prevention Through Environmental Design*. Andra uppl., Beverly Hills, Kalifornien: Sage.
- Johnson, Byron R., Spencer De Li, David B. Larson och Michael McCullough (2000). A systematic review of the religiosity and delinquency literature: A research note. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 16, 32–52.
- Jones, Hayley E. (2005). *Measuring Effect Size in Area-Based Crime Prevention Research*. Opublicerad avhandling från M. Phil. Cambridge, Storbritannien: Statistical Laboratory, University of Cambridge.
- Kelling, George L. och Catherine M. Coles (1996). *Fixing Broken Windows: Restoring Order and Reducing Crime in Our Communities*. New York: Simon & Schuster.
- Lewis, Edward B. och Tommy T. Sullivan (1979). Combating crime and citizen attitudes: A case study of the corresponding reality. *Journal of Criminal Justice*, 7, 71–79.
- Lipsey, Mark W. och David B. Wilson (2001). *Practical Meta-Analysis*. Thousand Oaks, Kalifornien: Sage.
- Painter, Kate (1994). The impact of street lighting on crime, fear, and pedestrian street use. *Security Journal*, 5, 116–124.
- Painter, Kate och David P. Farrington (1997). The crime reducing effect of improved street lighting: The Dudley project. I Ronald V. Clarke (red.), *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies* (s. 209–226). Andra uppl., Guilderland, New York: Harrow & Heston.
- Painter, Kate och David P. Farrington (1999). Street lighting and crime: Diffusion of benefits in the Stoke-on-Trent project. I Kate Painter och Nick Tilley (red.), *Surveillance of Public Space: CCTV, Street*

- Lighting and Crime Prevention. Crime Prevention Studies*, Vol. 10 (s. 77–122). Monsey, New York: Criminal Justice Press.
- Painter, Kate och David P. Farrington (2001a). Evaluating situational crime prevention using a young people's survey. *British Journal of Criminology*, 41, 266–284.
- Painter, Kate och David P. Farrington (2001b). The financial benefits of improved street lighting, based on crime reduction. *Lighting Research and Technology*, 33, 3–12.
- Pease, Ken (1999). A review of street lighting evaluations: Crime reduction effects. I Kate Painter och Nick Tilley (red.), *Surveillance of Public Space: CCTV, Street Lighting and Crime Prevention*, Vol. 10 (s. 47–76). Monsey, New York: Criminal Justice Press.
- Petticrew, Mark och Helen Roberts (2006). *Systematic Reviews in the Social Sciences: A Practical Guide*. Oxford, Storbritannien: Blackwell.
- Piquero, Alex R., David P. Farrington och Alfred Blumstein (2003). The criminal career paradigm. I Michael Tonry (red.), *Crime and Justice: A Review of Research*, Vol. 30 (s. 359–506). Chicago: University of Chicago Press.
- Poyner, Barry (1991). Situational crime prevention in two parking facilities. *Security Journal*, 2, 96–101.
- Poyner, Barry och Barry Webb (1997). Reducing theft from shopping bags in city center markets. I Ronald V. Clarke (red.), *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies* (s. 83–89). Andra uppl., Guilderland, New York: Harrow & Heston.
- Quinet, Kenna D. och Samuel Nunn (1998). Illuminating crime: The impact of street lighting on calls for police service. *Evaluation Review*, 22, 751–779.
- Ramsay, Malcolm och Rosemary Newton (1991). *The Effect of Better Street Lighting on Crime and Fear: A Review*. Crime Prevention Unit: Paper 29. London: Home Office.
- Repetto, Thomas A. (1976). Crime prevention and the displacement phenomenon. *Crime and Delinquency*, 22, 166–177.
- Shaftoe, Henry (1994). Easton/Ashley, Bristol: Lighting improvements. I Steven Osborn (red.), *Housing Safe Communities: An Evaluation of Recent Initiatives* (s. 72–77). London: Safe Neighbourhoods Unit.
- Skogan, Wesley G. (1990). *Disorder and Decline: Crime and the Spiral of Decay in American Neighborhoods*. New York: Free Press.
- Sternhell, Robert (1977). *The Limits of Lighting: The New Orleans Experiment in Crime Reduction*. Final Impact Evaluation Report. New Orleans, Louisiana: Mayor's Criminal Justice Coordinating Council.
- Taub, Richard P., D. Garth Taylor och Jan D. Dunham (1984). *Paths of Neighborhood Change: Race and Crime in Urban America*. Chicago: University of Chicago Press.

- Taylor, Ralph B. och Stephen Gottfredson (1986). Environmental design, crime and prevention: An examination of community dynamics. I Albert J. Reiss, Jr. och Michael Tonry (red.), *Communities and Crime* (s. 387–416). Chicago: University of Chicago Press.
- Tien, James M., Vincent F. O'Donnell, Arnold Barnett och Pitu B. Mirchandani (1979). *Street Lighting Projects: National Evaluation Program*. Phase 1 Report. Washington, DC: National Institute of Law Enforcement and Criminal Justice, U.S. Department of Justice.
- Tseng, Chun-Hao, Josann Duane och Fabian Hadipriono (2004). Performance of campus parking garages in preventing crime. *Journal of Performance of Constructed Facilities*, 18(1), 21–28.
- Vamplew, Clive (1991). Switching off the fears. *Surveyor*, 15 augusti, 16–17.
- Welsh, Brandon C. och David P. Farrington (1999). Value for money? A review of the costs and benefits of situational crime prevention. *British Journal of Criminology*, 39, 345–368.
- Welsh, Brandon C. och David P. Farrington (2000). Monetary costs and benefits of crime prevention programs. I Michael Tonry (red.), *Crime and Justice: A Review of Research*, Vol. 27 (s. 305–361). Chicago: University of Chicago Press.
- Welsh, Brandon C. och David P. Farrington (2004). Surveillance for crime prevention in public space: Results and policy choices in Britain and America. *Criminology & Public Policy*, 3, 497–526.
- Welsh, Brandon C. och David P. Farrington (red.). (2006). *Preventing Crime: What Works for Children, Offenders, Victims, and Places*. New York: Springer.
- Willis, Kenneth G., Niel A. Powe och Guy D. Garrod (2005). Estimating the value of improved street lighting: A factor analytical discrete choice approach. *Urban Studies*, 42, 2289–2303.
- Wilson, David B. (2001). Meta-analytic methods for criminology. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 578, 71–89.
- Wilson, James Q. och George L. Kelling (1982). Broken windows: The police and neighborhood safety. *Atlantic Monthly*, mars, 29–38.
- Wright, Roger, Martin Heilweil, Paula Pelletier och Karen Dickinson (1974). *The Impact of Street Lighting on Crime*. Ann Arbor, Michigan: University of Michigan.

Bilagor

Bilaga 1. Litteraturstudier

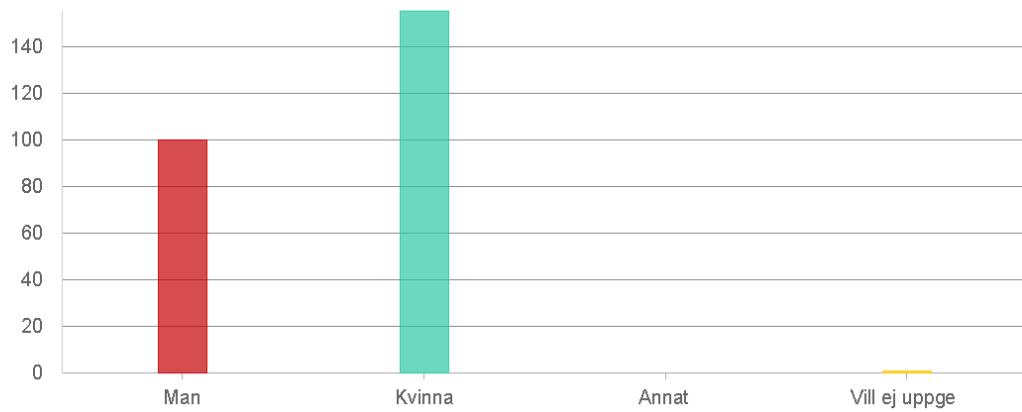
- Beyer, Fiona R., Philip Pond och Katharine Ker (2005). *Street Lighting for Preventing Road Traffic Injuries*. Opublicerad undersökning av Cochrane Collaboration. Newcastle-upon-Tyne, Storbritannien: Centre for Health Services Research, University of Newcastle.
- Cozens, Paul M., Richard H. Neale, Jeremy Whitaker, David Hillier och Max Graham (2003). A critical review of street lighting, crime and the fear of crime in the British city. *Crime Prevention and Community Safety*, 5(2), 7–24.
- Eck, John E. (1997). Preventing crime at places. I Lawrence W. Sherman, Denise C. Gottfredson, Doris L. MacKenzie, John E. Eck, Peter Reuter och Shawn D. Bushway, *Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising* (kapitel 7). Washington, DC: National Institute of Justice, U.S. Department of Justice.
- Eck, John E. (2002). Preventing crime at places. I Lawrence W. Sherman, David P. Farrington, Brandon C. Welsh och Doris L. MacKenzie (red.), *Evidence-Based Crime Prevention* (s. 241–294). New York: Routledge.
- Fleming, Roy och John N. Burrows (1986). The case for lighting as a means of preventing crime. *Home Office Research Bulletin*, 22: 14–17.
- Painter, Kate (1996). Street lighting, crime and fear of crime: A summary of research. I Trevor H. Bennett (red.), *Preventing Crime and Disorder: Targeting Strategies and Responsibilities* (s. 313–351). Cambridge, Storbritannien: Institute of Criminology, University of Cambridge.
- Pease, Ken (1999). A review of street lighting evaluations: Crime reduction effects. I Kate Painter och Nick Tilley (red.), *Surveillance of Public Space: CCTV, Street Lighting and Crime Prevention*. *Crime Prevention Studies*, Vol. 10 (s. 47–76). Monsey, New York: Criminal Justice Press.
- Poyner, Barry (1993). What works in crime prevention: An overview of evaluations. I Ronald V. Clarke (red.), *Crime Prevention Studies*, Vol. 1 (s. 7–34). Monsey, New York: Criminal Justice Press.
- Ramsay, Malcolm och Rosemary Newton (1991). *The Effect of Better Street Lighting on Crime and Fear: A Review*. Crime Prevention Unit: Paper 29. London: Home Office.
- Tien, James M., Vincent F. O'Donnell, Arnold Barnett och Pitu B. Mirchandani (1979). *Street Lighting Projects: National Evaluation Program*. Washington, DC: National Institute of Law Enforcement and Criminal Justice, U.S. Department of Justice.

2019-12-02

Medborgardialog - Herrljunga kommun 2019

Medborgardialog - Herrljunga kommun 2019

Jag är

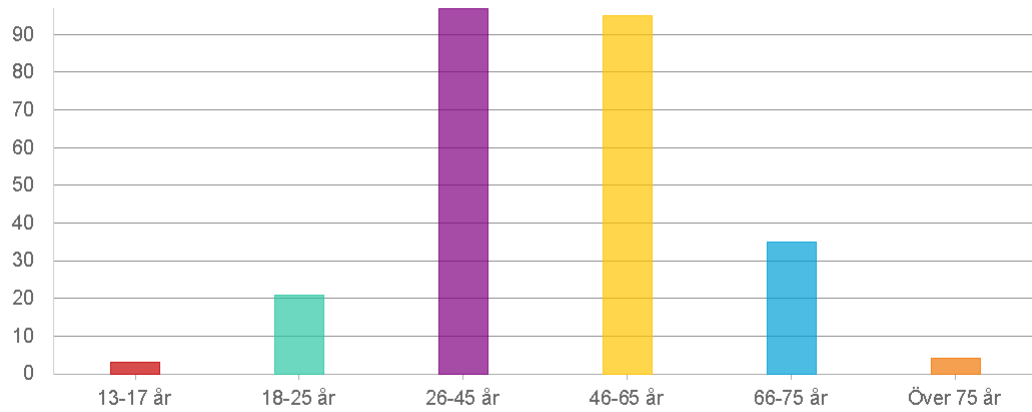

Svar	Antal	Procentandel
Man	100	38.91%
Kvinna	155	60.31%
Annat	0	0.00%
Vill ej uppge	1	0.39%

Besvarade: 256 Överhoppade: 1

Ärende 8

Min ålder är

Svar

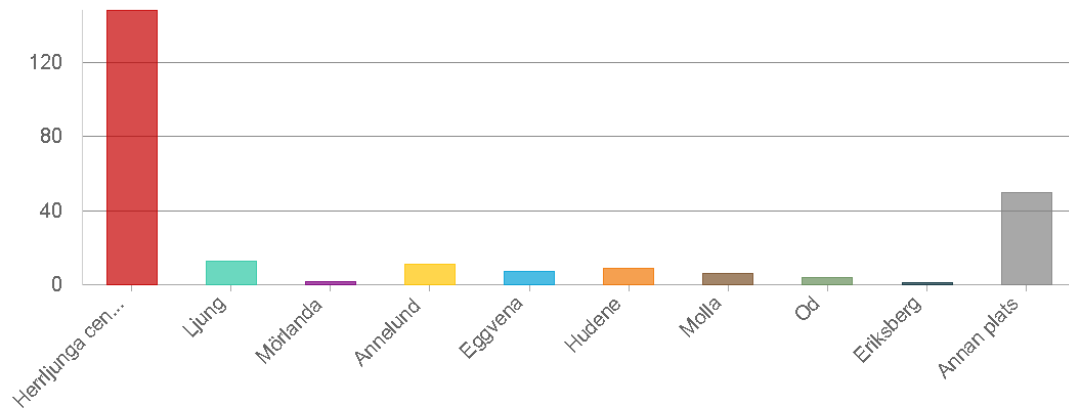
Antal

Procentandel

13-17 år	3	1.17%
18-25 år	21	8.17%
26-45 år	97	37.74%
46-65 år	95	36.96%
66-75 år	35	13.62%
Över 75 år	4	1.56%

Besvarade: 255 Överhoppade: 2

Jag bor i

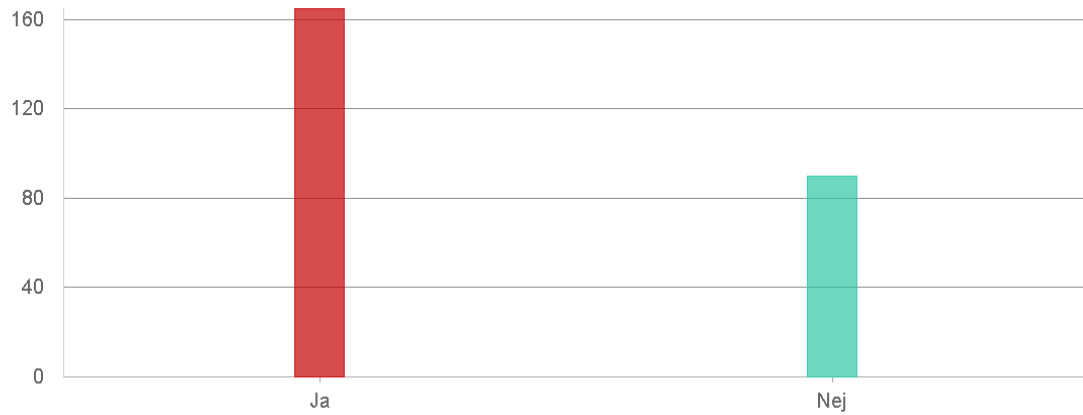

Svar	Antal	Procentandel
Herrljunga centralort	148	57.59%
Ljung	13	5.06%
Mörlanda	2	0.78%
Annelund	11	4.28%
Eggvena	7	2.72%
Hudene	9	3.50%
Molla	6	2.33%
Od	4	1.56%
Eriksberg	1	0.39%
Annan plats	50	19.46%

Besvarade: 251 Överhoppade: 6

Ärende 8

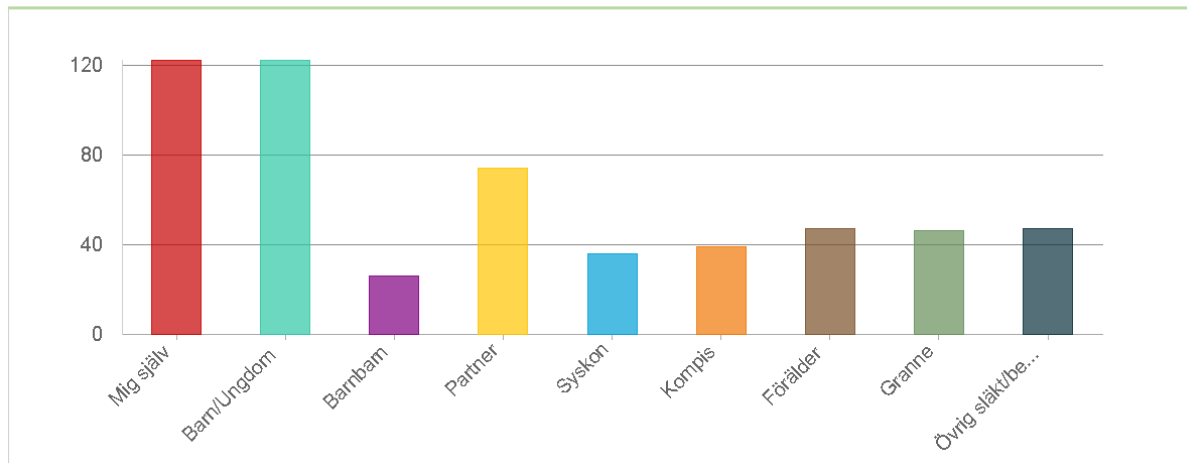
Är du orolig för att du själv eller någon i din närhet ska utsättas för brott i Herrljunga kommun?

Svar	Antal	Procentandel
Ja	165	64.20%
Nej	90	35.02%

Besvarade: 255 Överhoppade: 2

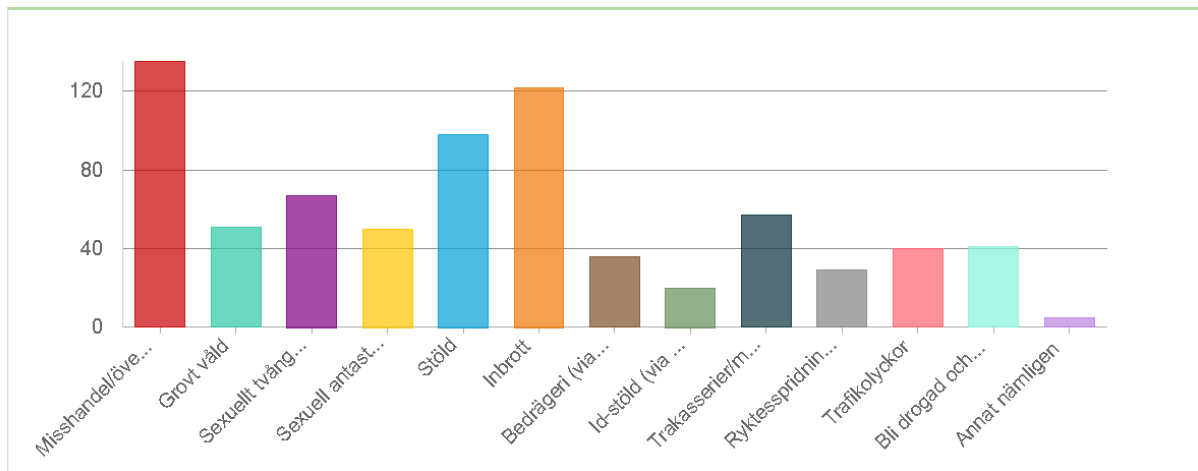
Vem är du i så fall orolig för?

Svar	Antal	Procentandel
Mig själv	122	47.47%
Barn/Ungdom	122	47.47%
Barnbarn	26	10.12%
Partner	74	28.79%
Syskon	36	14.01%
Kompis	39	15.18%
Förälder	47	18.29%
Granne	46	17.90%
Övrig släkt/bekanta	47	18.29%

Besvarade: 165 Överhoppade: 92

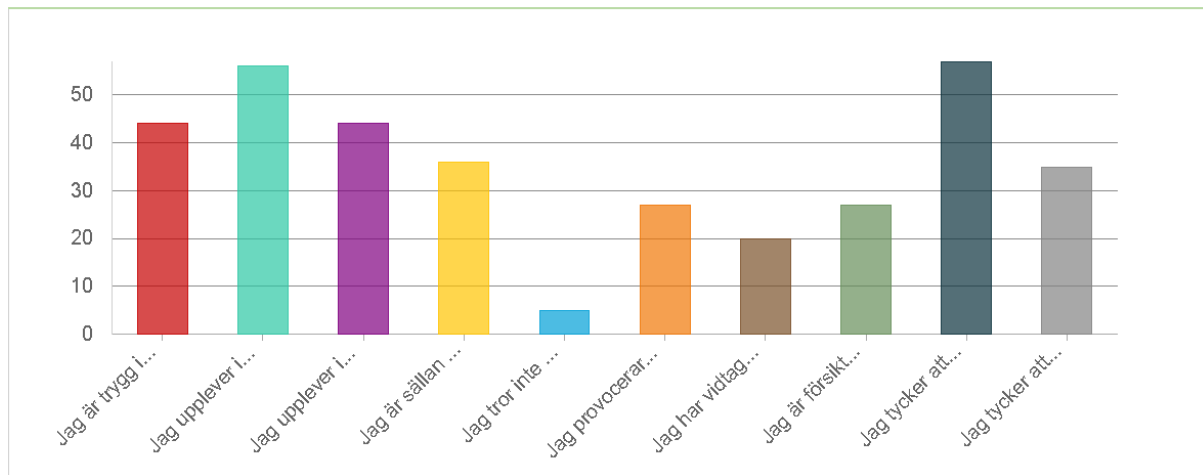
Vilken typ av brott är du orolig för att du eller dina nära ska utsättas för?

Svar	Antal	Procentandel
Misshandel/överfall	135	52.53%
Grovt våld	51	19.84%
Sexuellt tvång/våldtäkt	67	26.07%
Sexuell antastning/tafsande	50	19.46%
Stöld	98	38.13%
Inbrott	122	47.47%
Bedrägeri (via internet)	36	14.01%
Id-stöld (via internet)	20	7.78%
Trakasserier/mobbning (även via internet, sociala medier, mobiltelefon)	57	22.18%
Ryktesspridning/förtal (även via internet, sociala medier, mobiltelefon)	29	11.28%
Trafikolyckor	40	15.56%
Bli drogad och utsatt för brott	41	15.95%
Annat nämligen	5	1.95%

Besvarade: 165 Överhoppade: 92

Nej! jag oroar mig inte

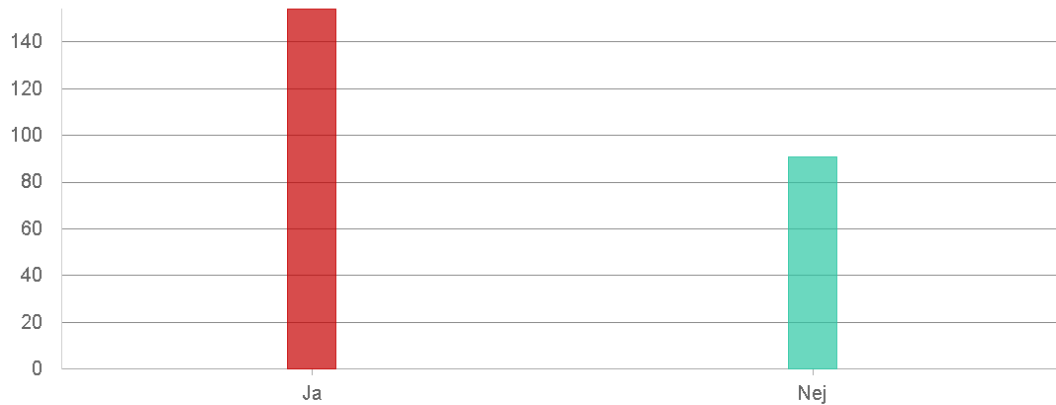

Svar	Antal	Procentandel
Jag är trygg i mig själv	44	17.12%
Jag upplever inte att jag rör mig i kretsar med personer som begår brott	56	21.79%
Jag upplever inte att jag rör mig på särskilt brottsdrabbade platser	44	17.12%
Jag är sällan ute berusad eller påverkad	36	14.01%
Jag tror inte att någon vågar ge sig på mig	5	1.95%
Jag provocerar ingen	27	10.51%
Jag har vidtagit åtgärder (larm etc)	20	7.78%
Jag är försiktig	27	10.51%
Jag tycker att min ort/mitt område känns tryggt	57	22.18%
Jag tycker att kommunen känns trygg att bo i	35	13.62%

Besvarade: 90 Överhoppade: 167

Ärende 8

Finns det platser i Herljunga kommun som du upplever som otrygga?

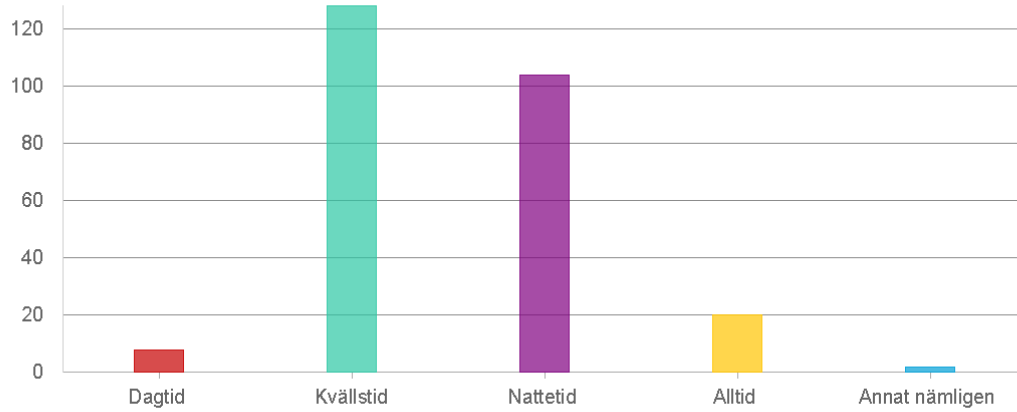
Svar	Antal	Procentandel
Ja	154	59.92%
Nej	91	35.41%

Besvarade: 245 Överhoppade: 12

Vilken/vilka platser upplever du som otrygga och varför?

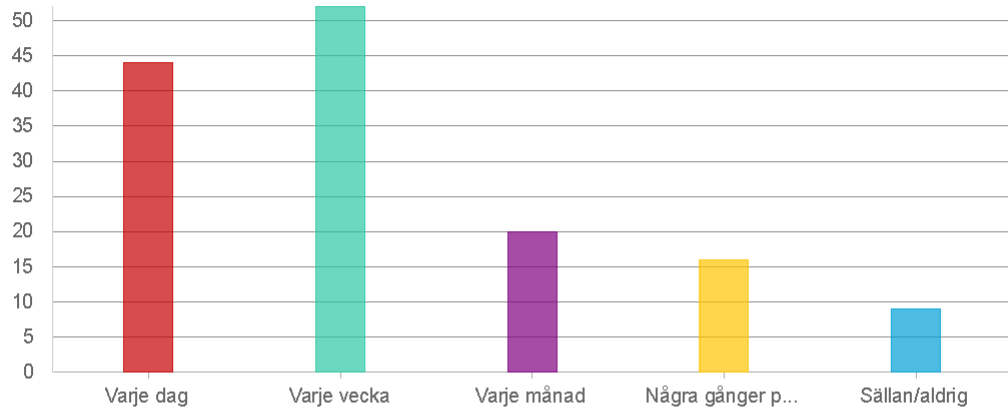

När upplever du platsen/platserna som otrygga?

Svar	Antal	Procentandel
Dagtid	8	3.11%
Kvällstid	128	49.81%
Nattetid	104	40.47%
Alltid	20	7.78%
Annat nämligen	2	0.78%

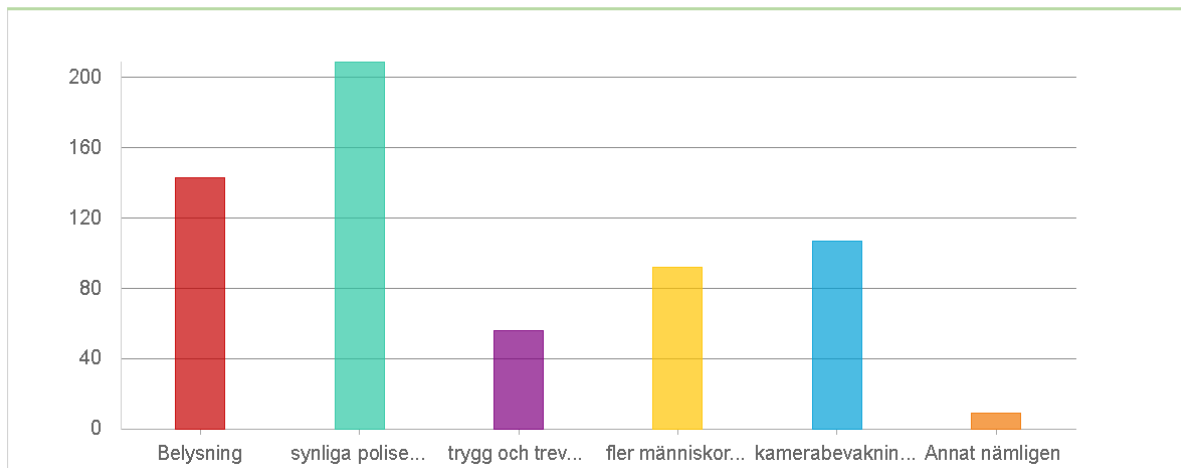
Hur ofta är du på de platsema?

Svar	Antal	Procentandel
Varje dag	44	17.12%
Varje vecka	52	20.23%
Varje månad	20	7.78%
Några gånger per år	16	6.23%
Sällan/aldrig	9	3.50%

Besvarade: 141 Överhoppade: 116

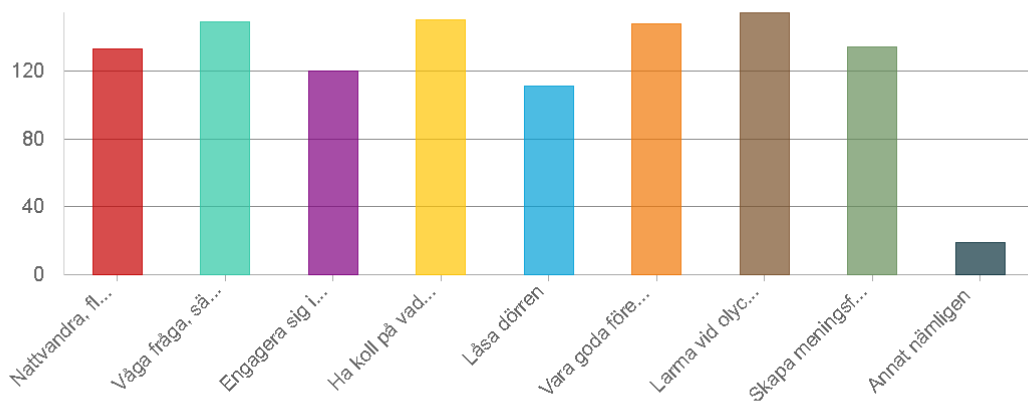
Vad skulle göra dig tryggare i Herrljunga kommun?

Svar	Antal	Procentandel
Belysning	143	55.64%
synliga poliser i området	209	81.32%
trygg och trevlig fysisk utemiljö	56	21.79%
fler människor som rör sig i området	92	35.80%
kamerabevakning	107	41.63%
Annat nämligen	9	3.50%

Besvarade: 252 Överhoppade: 5

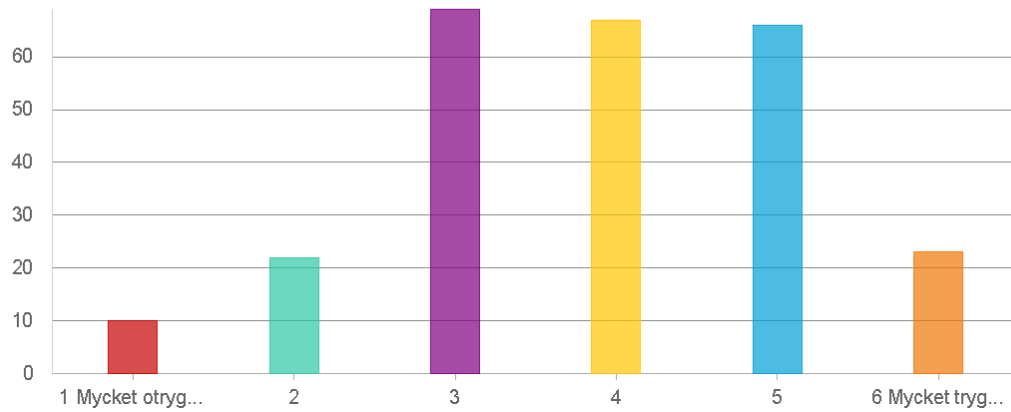
Vad kan vi alla göra för att öka tryggheten för varandra?

Svar	Antal	Procentandel
Nattvandra, fler vuxna ute	133	51.75%
Våga fråga, säga ifrån eller reagera	149	57.98%
Engagera sig i grannsamverkan	120	46.69%
Ha koll på vad barn och unga gör (till exempel på internet, när de hänger ute etc)	150	58.37%
Låsa dörren	111	43.19%
Vara goda förebilder	148	57.59%
Larma vid olycka eller brott	154	59.92%
Skapa meningsfull fritid	134	52.14%
Annat nämligen	19	7.39%

Besvarade: 255 Överhoppade: 2

Hur trygg känner du dig i Herrljunga kommun?

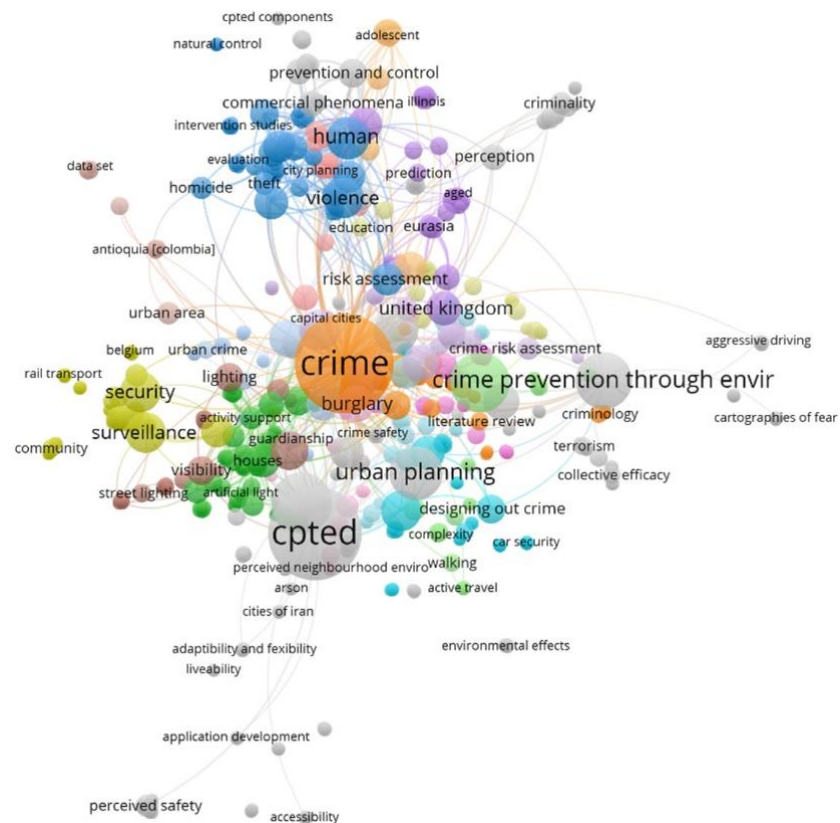
Svar	Antal	Procentandel
1 Mycket otrygg	10	3.89%
2	22	8.56%
3	69	26.85%
4	67	26.07%
5	66	25.68%
6 Mycket trygg	23	8.95%

Besvarade: 257 Överhoppade: 0

Trygg stadsmiljö

Teori och praktik för brottsförebyggande & trygghetsskapande åtgärder

Vania Ceccato

I samarbete med

Lisandra Vasquez, Linda Langefors, Ana Canabarro och Robin Petersson

16:e september 2019

Föreslagen citering:

Ceccato, V., Vasquez, L., Langefors, L., Canabarro, A., Petersson, R. (2019) ***En trygg stadsmiljö: Teori och praktik för brottsförebyggande & trygghetsskapande åtgärder.*** Stockholm: Institutionen för samhällsplanering och miljö, Kungliga Tekniska Högskolan, 254 sidor.

Förord

Make cities inclusive, safe, resilient and sustainable

Gör städer inkluderande, säkra och hållbara

Från FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling (UN-United Nations, 2019)

Säkerhet och trygghet är en viktig del av den sociala hållbarheten. En säker miljö möjliggör de mest grundläggande mänskliga behoven – en säker bostad och en trygg stadsmiljö som tillåter fri rörelse för alla. Detta framgår tydligt bland målen i FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling som antogs av alla FNs medlemsstater 2015.

Säkerhet och trygghet är mänskliga rättigheter – att känna sig fri från risk och rädsla för fara är avgörande för alla människor och en förutsättning för det moderna samhället. Säkerhet garanterar, i en hållbar stad, varje person en plats att leva fri från fara och fri från rädsla. Säkerhet främjar och uppmuntrar också rörlighet, som är grundläggande för individens livskvalitet.

Att säkerställa säkerhet är inte en uppgift för en enskild disciplin eller intressent. Säkerheten beror på samarbetet mellan flera samhällsaktörer som arbetar för att förebygga brottslighet och främja trygghet. Om målet är att främja säkerhet och hantera brottslighet, ska vetenskapliga fynd översättas till policy och praxis. Utövare på området beskriver utmaningar som de möter i sina jobb varje dag medan forskare upptäcker nya verktyg och idéer för att övervinna dessa utmaningar och utvärdera deras effekter. Denna process erkänner att framgångsrik spridning av forskningsresultat kan kräva flera strategier som involverar utövare, beslutsfattare och akademiker.

I denna process är en bättre förståelse av brottens situationella förhållanden väsentlig - brott inträffar inte i ett vakuum. Brott äger rum på speciella platser och tider. Om de förhållanden i vilka brott inträffar kan hanteras, kommer de allmänna säkerhetsförhållandena på en plats att förbättras. Ett liknande resonemang kan göras för trygghetsuppfattningar i förhållande till olika stadsmiljöer när de uppfattas som otrygga. Det finns även ett behov av att undersöka intersektionaliteten i viktisering och otrygghet bland olika grupper i samhället, dvs kunskap om hur, när och varför kön sammanfaller med ålder, klass och etnisk tillhörighet, vilket tillsammans kan resultera i flera dimensioner av sårbarhet och förlust av livsmöjligheter.

Den här rapporten bidrar till byggandet av kunskap inom hållbar stadsplanering med fokus på säkerhet och trygghet. Rapporten är en kartläggning av aktuell nationell och internationell teori och praktik för brottsförebyggande och trygghetsskapande fysiska åtgärder.

Vania Ceccato

Erkännanden och författarens tack

Det finns många människor som jag vill tacka eftersom de har hjälpt mig i utvecklingen och slutförandet av denna rapport. Jag vill tacka mitt supportteam eftersom deras bidrag gjorde denna rapport möjlig. Den här utvärderingen består av 4 olika typer av underlag som samlats in under olika tider från februari till juni 2019. Tack till Lisandra Vazquez, Ana Paula Canabarro och Linda Langefors för insamling och systematisering av artiklar för litteraturöversikten från februari till maj 2019.

För genomförandet av enkätundersökningarna som gick till planerare och säkerhetsexperter är jag i skuld till Linda Langefors och Robin Petersson, som arbetade hårt för att skicka webbundersökningen och senare för att samla svaren i april och maj. Min djupa tacksamhet måste också gå till de som gjorde denna undersökning möjlig genom att delta i undersökningarna i Sverige och deltog intervjuer för detta forskningsprojekt. De är alldeles för många för att kunna namnges individuellt. Tack också till Emil Holmlund för att han hjälpte mig att identifiera experter för intervjuerna (bygggherrarna) i Sverige och Tarja Mäkeläinen, Martin Dowrén, Tobias Woldendorp för deras intervjuer för fallstudierna.

Tack också för de värdefulla kommentarerna och diskussionerna med Boverket, i synnerhet Pia Westford i början av processen och under våra möten, jag är även tacksam för kommentarer och stöd från Sofie Adolfsson Jörby, Jessica Åkerman och hennes team. Jag vill tacka FORMAS, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, som delvis finansierade arbetet.

Jag vill tacka mina kollegor vid Skolan för arkitektur och samhällsbyggnad, Kungliga Tekniska Högskolan (KTH), särskilt Therese Gellerstedt och Susan Hellström i administrationen och de som direkt och indirekt stöder arbetet med Säkraplats nätverket.

Du skulle inte kunna läsa denna rapport på svenska utan det arbete som gjorts av Anders Karlsson och Linda Nilsson. Tack för att ni översatt hela avsnittet av rapporten ursprungligen på engelska, eller värre, halvbakad "Swenglish". Stort tack också till Robin Petersson som kontrollerat texten och bidrog till rapportens layout.

Återstående brister är förstås helt och hållet den här författarens eget ansvar.

Vania Ceccato

Innehåll

1. Inledning.....	13
2. Summering av resultat och rekommendationer	17
3. Studiens fem grundläggande principer	23
4. Teoretiska perspektiv avseende säkerhet och trygghet vid planering	35
5. Litteraturoversikt.....	47
Resultat	54
- Visualisering av internationell litteratur	54
- Översikt över internationell litteratur	63
- Brottprevention genom urban design (CPTED)	64
- Belysning	72
- Grönområden	74
- Kameraövervakning (CCTV)	77
- Otrygghet, andra effekter	78
- Grannsamverkan (Neighbourhood Watch Scheme)	83
- Nattpatrull (Night Patrol).....	84
- Hushållens säkerhetsåtgärder	85
- Underhåll	86
- Business Improvement District (BID)	87
- Markanvändning	88
- "När saker går fel" - oväntade resultat när du planerar för säkra miljöer	89
- Individuellt perspektiv på trygghet.....	96
- Säkerhet och trygghet som en folkhälsofråga.....	103
- Från storstad till mindre samhällen	111
- Den svenska litteraturoversikten	113
6. Översyn av praxis	121
Enkät	123
- Planerares perspektiv	126
- Trygghetssamordnarnas perspektiv	140
Intervjuer	155
Fallstudier	167
- Fallstudie 1	168
- Fallstudie 2	172
- Fallstudie 3	176
- Fallstudie 4	179
7. Slutsatser och rekommendationer	181
8. Ordförklaring	195
9. Bilaga	199
10. Referenser	227

Figurförteckning

Figur 1 – De metodologiska steg som vidtas för att välja relevanta resultat för den internationella och nationella litteraturöversikten.

Figur 2 – Årlig tillväxt av publikationer efter typ. N=4 730, 1968–2018.

Figur 3 (a,b,c,d,e,f,g,h,i) – Nätverksvisualiseringskartor från VOSviewer med olika nyckelord.

Figur 4 – Effekt av belysning, grönområden och övervakningskamera på brott och rädsla.

Figur 5 – Effekt av grannsamverkan, nattpatrull och hushållens säkerhetsåtgärder på brott och rädsla.

Figur 6 – Effekt av BID och markanvändning på brott och rädsla.

Figur 7 – Potentiell effekt från grindade samhällen på otrygghet.

Figur 8 – Publikationer i SCOPUS kopplar (a) brott och bebyggd miljö, N=1881 publikationer och (b) publikationer om offentlig hälsa, brott och rädsla, 1968–2018. N= 92 publikationer.

Figur 9 – (a) promenadvänliga miljöer leder till trygga platser, människors bättre hälsa (b) ond cirkel mellan ej promenadvänliga stadsmiljöer, otrygghet, mindre motion, sämre hälsa.

Figur 10 – Effekt av promenadvänliga platser på brott/rädsla och hälsa.

Figur 11 – Hur olika geografiska skalor ingår i studien, från storstad till mindre samhällen?

Figur 12 – (a) Antal publikationer per tema, (b) per trygghetsskapande åtgärder, dvs inzoomning på kategorin trygghetsskapande faktorer, (c) per typ av metoder och (d) per kommun-typ.

Figur 13 – Svarsfördelning per kommuntyper och enkät.

Figur 14 – Profil av urvalet: Planerare och trygghetsamordnare.

Figur 15 – 'Den nederländska polisens certifiering 'säkra bostäder' till 'Säkert boende'.

Figur 16(a) – Virtuella säkerhetsvandringar som en ny metod för engagemang och (b) Virtuella säkerhetsvandringar som ett sätt att utnyttja "gaming" modeller för regional utveckling och (c) Säkerhetsprinciper på "kort" 'cards' för praktiker – direkt och indirekt inverkan på urban säkerhet.

Figur 17 – Förberedelserna inför seminarium med Prof P-O Wikström, april 2018, Säkraplatser nätverket som en del av kursen *Säkerhet och trygghet i praktiken*, KTH.

Figur 18 – Arkitekten/etnologen Joakim Forsemalm föreläser online om 'evidensbaserad planering' den 6:e juni 2019 i kursen *Säkerhet och trygghet i praktiken* på KTH.

Tabellförteckning

Tabell 1 – Utvalda studier om konsekvenserna av grindområden / samhällen / fysiska hinder/barriärer inom brott och / eller rädsla.

Tabell 2 – Effekten av miljön på promenadvänlighet och brottslighet och / eller uppfattad säkerhet / rädsla för brott: ett urval.

Tabell 3 – Aspekter som planerare beaktar i planprocessen – Mikromiljö.

Tabell 4 – Analyserar ni planer utifrån någon av följande gruppers behov och upplevelse?

Tabell 5 – Aspekter som planerare beaktar i planprocessen – Meso-miljö och stadskontext.

Tabell 6 – Hur ofta beaktar ni aspekterna nedan vid ny- eller ombyggnation av bostäder i din kommun?

Tabell 7 – Säkerhetsinterventioner efter typ.

Tabell 8 – I vilken/vilka delar av processen samarbetar (a) planerare med trygghets- och säkerhetssamordnare eller (b) trygghets- och säkerhetssamordnare med planerare?

Tabell 9 – Polisens samverkan med kommunen angående säkerhets- och trygghetsfrågor enligt planerare.

Tabell 10 – Vad skulle planerare önska i kommunen för att bättre kunna arbeta förebyggande med den gestaltade livsmiljön, brottsituationen och otryggheten?

Tabell 11 – Förväntningar inför framtiden om planering för trygghet och brottsprevention i deras kommun.

Tabell 12 – Aspekter som trygghetssamordnare beaktar i planprocessen – Mikromiljö.

Tabell 13 – Aspekter som trygghetssamordnare beaktar i planprocessen – Meso-miljö stadskontext

Tabell 14 – Använder ni er av några policys, styrdokument eller liknande som behandlar gestaltning gällande brottsförebyggande och trygghetsskapande fysiska åtgärder?

Tabell 15 – Om du tänker på det senaste tillfället när ni samarbetade kring brott och/eller trygghetsfrågor i din kommun, vilka intressenter och aktörer var involverade?

Tabell 16 – Skillnader i svar mellan planerare och trygghetsamordnare.

Tabell 17 – Viktiga belägg för brottens inflytande och otrygghet från litteraturöversikt, enkät, fallstudier och intervjuer.

1.

Inledning

I februari år 2019 erhöll Avdelningen för Samhällsplanering och Miljö på KTH i uppdrag av Boverket att kartlägga aktuell teori och praktik för brottsförebyggande och trygghetsskapande fysiska åtgärder i Sverige. Målet med studien är inhämta och sammanställa kunskap om hur trygghetsskapande och brottsförebyggande perspektiv ser ut idag och vilka åtgärder som vidtas i utformningen av fysiska miljöer i de olika skedena av samhällsbyggnadsprocessen.

För att uppnå detta mål utvärderar vi den senaste kunskapen inom forskning och planeringspraxis för brottsförebyggande och säkerhetsförbättrande perspektiv i stadsmiljöer med fokus på Sverige i ett internationellt perspektiv. Detta görs genom:

1. Genomföra en systematisk litteraturoversikt av aktuella belägg för förhållandet mellan byggd miljö och säkerhet. Särskilt fokus läggs på effekterna av brottsförebyggande åtgärder och säkerhetsförbättrande perspektiv när man hanterar brottslighet och uppfattad säkerhet i stadsmiljöer.
2. Undersöka det nuvarande läget gällande brottsförebyggande och säkerhetshöjande praxis i kommuner i Sverige (planering, design, konstruktion och förvaltning av byggnadsmiljö) med hjälp av enkätundersökningar, intervjuer och ett antal fallstudier.
3. Under genomförandet av (1) och (2), fokusera på intersektionaliteten hos säkerhet (t ex ålder, kön), säkerhet i städerna och på landsbygden, konflikt/problemområden och relevans av belägg för den svenska planeringsprocessen. Uppdraget omfattar också att redogöra för erfarenheter i andra jämförbara länder och analysera i vilken utsträckning dessa kan appliceras på svenska förhållanden.
4. Både litteraturoversikten och översikten av praxis ska innehålla slutsatser och kan innehålla rekommendationer om åtgärder.

Säkerhet och trygghet – I den här studien kopplar vi '(o)säkerhet' med risk för brott (en objektiv dimension) medan (o)trygghet relaterar till rädsla för brott och allmän oro.

Ett brott är en gärning som är belagd med straff. Definieras i grund och botten som en antisocial handling som bryter mot en lag och för vilken ett straff kan åläggas av staten eller i statens namn (UNHSP, 2007).

Metod

Denna studie bygger på inhämtning av underlag och belägg med fyra olika metoder: litteraturoversikt, enkätundersökningar, intervjuer och fallstudier.

Litteraturoversikt - Inom ramen för uppdraget har en övergripande översyn gjorts av kunskapsläget inom forskning om brottsförebyggande och trygghetsperspektiv och åtgärder i relation till byggd miljö samt i processerna för planering, gestaltning, anläggning och förvaltning av byggd miljö, detta innehåller både teori och empiri. Vi sökte igenom 5 decennier av internationell och nationell litteratur med hjälp av de viktigaste databaserna (SCOPUS, Web of Science, JSTOR och PubMed) och identifierade huvudteman med hjälp av bibliometriska visualiseringsmetoder och djupgående analys som t.ex. den kausala relationen mellan miljö och säkerhet.

Enkät - För att få en översikt av nuvarande praxis skickade vi ut två olika webbenkäter med mer än 40 frågor vardera. Dessa enkäter skräddarsyddes för att passa kompetensen hos dels de som arbetar med planering och byggande av städer (planerare) och de som är säkerhetsexperter på kommunal nivå (trygghetsamordnare). Enkäten bestod av frågor om brottsförebyggande och trygghetsperspektiv och åtgärder i relation till byggd miljö samt kring processerna för planering, gestaltning, anläggning och förvaltning av byggd miljö, men det

fanns också frågor om samarbete, standardisering och förväntningar om framtiden inom detta område.

Intervjuer - Ett antal intervjuer genomfördes också med lokala aktörer på olika nivåer (kommuner, polis på nationell nivå, byggherrar, forskare, tjänstemän) samt internationella forskare. Syftet med dessa intervjuer var att rapportera expertuppfattningar om området samt markera framtida gränser när det gäller utmaningar och möjligheter när man arbetar med brottsförebyggande och trygghetsperspektiv och åtgärder i relation till byggd miljö. Mallen bestod av öppna frågor som anpassades efter skillnaderna i expertkunskaper.

Fallstudier - För att ta itu med några av de nuvarande säkerhetsutmaningarna måste vi leta efter alternativa sätt. Här diskuteras fyra fallstudier. De är inte avsedda att tolkas som goda exempel. Vi rapporterar först vad de är, motivationen till varför vi rapporterar detta fall, hur det fungerar, det aktuella läget / resultat och reflektioner om de positiva och negativa aspekterna av exemplet. En studie handlar om erfarenheter och reflektioner av certifieringssystemet de genomför i Nederländerna medan en annan handlar om sätt vi kan använda nuvarande ICT-teknik för att skapa en plattform för utbyte och spridning av kunskap genom kurser som utnyttjar blandat lärande mellan akademiker och praktiker vid KTH.

Redovisningens uppläggning

I det följande redovisas resultaten av utredningen. Först klarlägger vi fem grundläggande principer som ska vägleda oss genom analysen. Sedan granskar vi några av de viktiga teorier, koncept och definitioner som är relevanta när det gäller säkerhet och trygghet i relation till byggd miljö. Därefter redogör vi för nyckelpunkter som påverkar brott och/eller otrygghet samt vilka som är de viktigaste rutinerna för att hantera dem, liksom resultat i genomförande. Vi försökte bedöma denna forskning i relation till individperspektivet (intersektionalitet för säkerhet), stad/landsbygds-dimensionerna, olika temporala sammanhang och möjliga konfliktområden/ oväntade resultat. Detta följs av resultaten från de två enkätundersökningarna samt intervjuerna och fallstudierna.

Avslutningsvis gör vi en summering av resultat och rekommendationer för att kunna fortsätta att utveckla arbetet med brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder i relation till byggd miljö med syfte att förebygga brott, öka tryggheten och skapa inkluderande och uthålliga städer för alla.

2.

Summering av resultat och
rekommendationer

Målet med studien är att inhämta och sammanställa kunskap om hur trygghetsskapande och brottsförebyggande ser ut idag och vilka åtgärder som vidtas i utformningen av fysiska miljöer i de olika skedena av samhällsbyggnadsprocessen. För en omfattande diskussion av resultaten se sektion 7 och tabell 17. Uppdraget omfattade att:

(1) Genomföra en systematisk litteraturoversikt av aktuella belägg för förhållandet mellan byggd miljö och säkerhet. Särskilt fokus läggs på effekterna av brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder när man hanterar brottslighet och uppfattad säkerhet i stadsmiljöer. Studien konstaterar att:

- Det finns en stor mängd internationell forskning som visar betydande samband mellan stadsmiljö och säkerhet, främst från Nordamerika och Västeuropa, och främst från stora städer (men även medelstora städer i Sverige). Sådant underlag och evidens är fortfarande i sin linda i Sverige, där de flesta studier fokuserar på otrygghet och är kvalitativa, så att resultaten sällan kan generaliseras.
- Litteraturoversikten visar tydliga indikationer på hur bostadsegenskaper, plats på gatan, grannskap och stadskontext påverkar brottslighet och otrygghet. Offentliga platser, privata platser, sammanlänkande platser har betydelse samt markanvändning och funktioner: gator, stationer, shopping, parker, sjukhus och skolor.
- Effekten av belysning, grönområden och markanvändning hittas mer systematiskt i litteraturen än andra aspekter.
- En traditionell gren består av artiklar som avslöjar bebyggda/sociala miljöer som "möjliggörare" (enablers) av risker då de skapar/attraherar möjligheter till brott eller (själv)destruktiva beteenden. Den andra grenen refererar till bebyggd och social miljö som en källa till "stressfaktorer" (stressors), t.ex. att dålig belysning påverkar rädsla. Avslutningsvis består den tredje och senaste forskningsgrenen av artiklar som behandlar miljö som "mediatorer" (mediators) och katalysator för miljörelaterade och sociala processer som exempelvis leder till trygghet och bättre hälsoresultat.
- Underhåll och uppfattningen av ett område är viktiga för säkerheten, men lika viktigt är människors engagemang i frivilliga aktiviteter, från grannskapssamverkan till trygghetsvandring, men effekten varierar. Ofta är utvärderingarna kortsiktiga.
- Litteraturen är vinklad (*biased*) mot positiva förväntade resultat.
- Kunskapen om arbetet med brottsförebyggande åtgärder och säkerhetsskapande har ökat signifikant under de senaste tre decennierna internationellt, i Sverige har detta hänt under de senaste 15 åren.
- En ny linje inom litteraturen visar att bättre planering och intervention inte bara gör människor säkrare utan också påverkar deras hälsa. Brott och otrygghet har blivit en folkhälsofråga, ett tvärvetenskapligt område. Bättre koppling noteras till exempel mellan promenadvänlighet och andra punkter inom FN:s globala hållbarhetsmål.
- Bortom brottsprevention genom urban design finns det en stor bredd på teorier bakom forskning och praktik inom brottsprevention med koppling till stadsmiljö och trygghetsskapande åtgärder (från arkitektur till kriminologi och hälsa).
- Studier om användning av tekniska lösningar som brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder domineras starkt av övervakningskameror (CCTV), hushållssäkerhetsåtgärder (tex. larm, säkerhetsdörrar) och i mindre utsträckning drönare och appar.

(2) Det nuvarande läget gällande brottsförebyggande och säkerhetshöjande praxis i kommuner i Sverige (planering, design, konstruktion och förvaltning av byggnadsmiljö) undersöktes med hjälp av enkätundersökningar, intervjuer och ett antal fallstudier. Enkäten visar att:

- Trots att det finns stor mängd internationell forskning som visar på betydande samband mellan stadsmiljö och säkerhet så finns indikationer på att de flesta nya bostads- eller fastighetsutvecklingarna i de nordiska länderna inte regelmässigt tar med säkerhet som en integrerad del av byggprocessen och underhållet. Om de gör det, är metoderna ofta inte grundade på väl underbyggd forskning.
- Det finns fortfarande en brist på förståelse på alla nivåer gällande hur vi kan införa säkerhet, bedöma den genom planerings- och styrprocesser, från nationell till lokal nivå.
- Olika länder har olika policys – från certifiering till ett mer liberalt, öppet marknadsekonomiskt angreppssätt.
- I Sverige är det, trots att hälften av planerare och trygghetsamordnare har kunskap om begreppet Brottsprevention genom urban design (CPTED) inte många som säger att de tillämpar den i praktiken. Liknande gäller för de som sägs använda Situationsbaserad brottsprevention. 27% av planerare och 18% av trygghetsamordnare utformar ny bebyggelse på ett sätt som stärker den naturliga övervakningen (kom ihåg att de flesta trygghetsamordnarna kommer från sociala förvaltningar).
- 60% av planerare och 17% av trygghetsamordnare är emot fysiska barriärer som grindar, staket och liknande för att bygga för säkrare miljö.
- Trygghetsamordnare hävdar att de oftare samarbetar med planerare än vad planerare själva anser det (43% mot 23%). I 8% av kommunerna samarbetar inte planerare och trygghets- och säkerhetssamordnare. Både planerare och trygghetsamordnare nämnde först polis som den främsta samarbetspartnern.
- Samarbetet sker ofta när de jobbar med översiktsplan och fördjupad översiktsplan.
- 70% av planerare och 85% av trygghetsamordnare anser att en ökad standardisering skulle kunna medföra positiva effekter (35% av planerare tycker att det skulle underlätta att beakta dessa aspekter i samhällsbyggnadsprocessen mot 30% bland trygghetsamordnare).
- De allra flesta kommunerna använder inga trygghetscertifieringar i befintliga bostadsområden, nybyggnation eller större renoveringar.
- 77% av kommunerna har/har haft erfarenhet av medborgardialog, 61% av kommunerna har/har haft nattvandringar, 56% av kommunerna har/har haft trygghetsundersökning, 50% av kommunerna har/har haft erfarenhet med grannsamverkan, 18% av kommuner har/har haft erfarenhet med SKA - Social konsekvensanalys och 16% av kommunerna har/har haft erfarenhet med BID modell.
- Trots att mer än 50% av kommunerna har haft erfarenhet av nattvandringar har 82% aldrig utvärderat förekomsten av brott och/eller trygghet efter användningen av nattvandringar — de flesta är ändå nöjda med den.
- Trots en livlig diskussion kring smarta städer och smarta hus har inte mycket testats i verkligheten (utom för specifika tillämpningar/grupper som till exempel för äldre).

Intervjuer

- Byggherrarna tycker att brott och säkerhet har blivit relevant att ha på dagordningen men det är svårt att prioritera frågan – varierar från kommun till kommun.
- Att välja fysiska hinder som säkerhetslösningar är inte önskvärt i Sverige, samstämmigt från alla intervjupersoner.
- En stor andel av de som jobbar med brottsprevention lokalt saknar ett situationellt fokus, utan arbetar normalt med social brottsprevention med fokus på individ och inte på situationen/platsen där brott äger rum.
- Ändra PBL! Forskarna tycker att skyldigheten för kommunerna tydligare ska inkludera brotts- och säkerhetsfrågor som en integrerad del av planeringsprocessen i nya eller existerande stadsmiljöer. Påträngande tekniker, såsom CCTV-ansiktsgenkänning, anses inte vara önskvärda.
- Praktiker önskar sig metoder i planeringsprocessen från teori till praktik men också för att kunna utvärdera om det fungerar.

Fallstudier

- Bättre styrning gav resultat särskilt mot inbrott, se nederländska PHSL.
- Det går att kombinera evidensbaserad forskning med åtgärdsforskning, användning av modern teknik och ett system för deltagande som involverar utövare, beslutsfattare och kommunala aktörer i en inkluderande process.
- Positiva erfarenheter genom att sprida kunskap med alternativa lärandelösningar.
- Värt att engagera alla grupper i trygghetsskapande interventioner särskilt de som brukar kallas 'problem-skapare' som ungdomar.

Under genomförandet av (1) och (2), fokuserar vi på intersektionaliteten hos säkerhet (t ex ålder, kön), säkerhet i städerna och på landsbygden, konflikt-/problemområden och relevans av belägg för den svenska planeringsprocessen. Uppdraget omfattar också att redogöra för erfarenheter i andra jämförbara länder och analysera i vilken utsträckning dessa kan appliceras på svenska förhållanden. Studien konstaterar att:

- Resultatet visar vikten av att ta hänsyn till individuella egenskaper när man bedömer risken för brott och otrygghet. En stor mängd internationell litteratur visar variationer i säkerhet relaterat till kön, ålder, etnicitet, LGBTQI och funktionshinder. Analyser som använder ett intersektionellt angreppssätt förekommer oftare än tidigare (t.ex. kön + funktionshinder). Kvalitativa studier dominerar i Sverige.
- 62% av planerare och 36% av trygghetsamordnare beaktar trygghet för alla oavsett kön, ålder, etc., men t.ex. tar man oftare hänsyn specifikt till ett barnperspektiv än kvinnors.
- 60% av planerare och 31% av trygghetsamordnare beaktar tidsperspektiv och daglig rytm i planering.
- Det finns viss variation på svaren bland planerare och trygghetsamordnare mellan tätortskommuner, landsbygdsnära kommuner och glesbygdskommuner.
- Ett flertal fall hittas där metoder 'inte fungerar' eller 'fungerar' men ger oväntade resultat. Brist på träning i dessa metoder tycks ofta ligga bakom misslyckandet. Fåtalig forskning internationellt på utvärdering av processer på olika nivåer. De som finns saknar systematik.

Rekommendationer

Både litteraturöversikten och översikten av praxis ska innehålla rekommendationer om åtgärder. Studien rekommenderar:

1. Överväg att skapa ett certifieringssystem eller riktlinjer (safety guidelines) som stöds av PBL från nationell till lokal planeringsnivå kopplat till FN:s 2030 Globala hållbarhetsmål med förankring i forskningens evidens.
2. Att göra säkerhet och trygghet till en obligatorisk aspekt i lagen om markanvändning och konstruktion och definiera styrningsriktlinjer för planering. Stöd utbildning inom situationsbaserad brottsprevention och trygghetsskapande åtgärder (individ och miljö) för planerare, arkitekter och designers. Rekrytera trygghetsamordnare som har utbildning inom situationsbaserad brottsprevention.
3. Se till att säkerhetsriktlinjerna utvärderas över tid med information kring, och stöd av, praxis. Att involvera olika intressenter är nödvändigt.
4. Se till att det på lokal nivå finns "djupgående" samarbete, vilket bör stärkas mellan planerare och säkerhetsexperter.
5. Skapa kunskapsvägar från inhemsk till lokal nivå och vice versa. Mindre kommuner måste också vara med och påverka skapandet och införandet av riktlinjer för säkerhet.
6. Beakta trygghet för alla oavsett kön, ålder, och andra individegenskaper och tillhörighet.
7. Implementera *metoder* där intressenter är med och kan påverka utformningen. Viktigt att se till att inkludera "de ohörda rösterna" hos de mest utsatta.
8. Se till att upprättandet av riktlinjer, genomförande och utförande i praktiken bygger på riktlinjer som är starkt kopplade till viktiga teoretiska underlag (knowledge-based theoretical framework) som tar hänsyn till interaktionen mellan individ och miljö.
9. Skapa utbildningstillfällen där lärande kring riktlinjer för säkerhet är obligatoriskt för experter som jobbar med byggande och brottsprevention och trygghetsskapande åtgärder på kommunal och regional nivå.
10. Skapa arenor för diskussioner med Boverket och BRÅ om önskan för en ökad standardisering av normer och processer vad gäller implementering av säkerhetsaspekter i planering.

3.

Studiens fem grundläggande principer

Innan vi övergår till att diskutera teori och praktik om säkerhet och trygghet vid planering, måste vi först klargöra 5 grundläggande principer som ska vägleda oss genom analysen.

*Princip 1.
Brott och oro för brott*

Brott och oro för brott är olika fenomen. Att en plats är kriminogen innebär inte nödvändigtvis att den även är otrygg, och vice versa. Detta faktum har stora följdverkningar på både forskning och praktik. För att kunna angripa problemen måste planerarna komma ihåg att det ofta inte är grundorsakerna till brottslighet som skapar osäkerhet bland boende och besökare i ett område, även om de kan ha liknande utlösande faktorer. En dåligt underhållen gångbana som sammanbinder en individs hem med en busshållplats kan felaktigt uppfattas som otrygg. Bristfällig belysning, skräp på gatorna och vildvuxna buskage kan ge intryck av att ingen har kontroll över området, en känsla som kan utlösa rädsla. På grund av deras inneboende dynamik uppfattas innerstadsområden ofta som trygga av tillfälliga besökare. Men i dessa miljöer sammanstrålar många människor, vilket attraherar och genererar brott av alla slag. Och även om CCTV-kameror inte påverkar brottsnivåerna i innerstadsområden kan de ge intryck av övervakning, vilket i sin tur kan påverka de förbipasserandes uppfattade trygghet.

En annan viktig aspekt är att de som arbetar med brottslighet i samhället inte är samma personer som bemöter rädsla och osäkerhet. Ta som exempel en kvinna som är rädd till följd av ständiga hotelser och ofredande på offentliga platser. Borde hennes rädsla tas på allvar av sociala myndigheter eller av polisen för att undvika att något allvarigare inträffar? Detta är olyckligtvis inte alltid fallet. Rädsla för brott betraktas vanligen inte som en regelrätt polisiär fråga. Ett skäl är att polisen, i likhet med dem som ägnar sig åt brottsprevention, ofta arbetar reaktivt. Detta innebär att en företeelse måste ha begåtts innan någon åtgärd kan vidtas. Ett annat problem är att rädsla (för brott) kan aktiveras av traumat av att vara utsatt, även om det inte den enda källan till otrygghet. Rädsla och andra ångestyttringar får näring av många olika faktorer. Medan kriminologi bland annat försöker förstå varför brottslighet är koncentrerad inom vissa grupper av människor, platser eller tidpunkter, kan psykologi i stället ha en bättre utgångsvinkel för att förklara varför människor känner rädsla i en viss miljö vid en särskild tidpunkt.

*Princip 2.
Nya och befintliga bostadsområden*

För att främja hållbara och trygga stadsmiljöer krävs välkoordinerade åtgärder av tvärvetenskapliga arbetslag (här ingår arkitekter, planerare, säkerhetsexperter, polis och beslutsfattare) samt gemensamma insatser från civilsamhället. Planerare och säkerhetsexperter axlar viktiga roller i processen via två handlingsfönster: (1) när ett nytt bostadsområde planeras och riktlinjer för tryggheten införs i planeringssteget, och (2) när säkerhetsinterventioner behövs i ett redan befintligt område.

1. **när ett nytt bostadsområde är på väg att byggas** – Detta handlingsfönster är speciellt eftersom experterna har privilegiet att planera utformningen av hus, broar, parker och andra ytor ända från grunden och kan beakta trygghetsfrämjande principer. Principerna enligt "Brottsprevention genom arkitektonisk design" ("Crime Prevention Through Environment", CPTED) kan till exempel appliceras på utformningen och planeringen av byggnader och offentliga utrymmen för att öka tryggheten (Newman, 1972, Jeffery, 1977, Grönlund, 2012, Armitage, 2013).
2. **när ett område redan existerar**, är det experternas uppgift att hantera särskilda trygghetsutmaningar genom att definiera interventioner och säkerställa att de fungerar. Inom detta handlingsfönster arbetar experterna ofta problemspecifikt på grundval av särskilda trygghetsförhållanden som kräver intervention. I likhet med CPTED-principer används situationell brottsprevention ofta som vägledning för att förändra situationer där brott utförs (Clarke, 1997b, Felson, 1995).

Samtidigt som *design* enligt (1) kan vara en brottsförebyggande åtgärd, är syftet med interventioner (2) att ingripa där problemet finns. Medan arkitekternas och planerarnas arbete är mer begränsat till (1), fokuserar säkerhetsexperterna sitt arbete på (2). Då uppgifterna som ingår i (1) respektive (2) är distinkta, kommer utvärderingen av deras roller att analyseras separat i denna studie.

Princip 3.
Skal- och kontextberoende

Vi föreslår i denna studie att skala och kontext är viktiga överlappande frågeställningar vid bedömning av risken för brott och den uppfattade tryggheten. Risken att utsättas för ett brott beror exempelvis på förhållanden i mikroskala i de fysiska och sociala miljöer som omgärdar en viss plats vid en viss tidpunkt och i ett visst sammanhang.

Det innebär att även om den internationella litteraturen exempelvis anger att "belysning minskar risken för brott i en given miljö (en park)", kanske denna evidens inte kan utsträckas till hela området; än mindre till hela staden. Innerstadsområden utmärker sig då kriminogena miljöer mycket oftare koncentreras där än i andra delar av staden; det som fungerar i innerstadsområden är kanske därför ineffektivt på andra håll.

Samma kontextuella resonemang gäller för olika synpunkter mellan yrkesutövare inom stadsplanering. Planerare kan uppfatta digitalisering som en avgörande utveckling, en garant för att trygghetsåtgärder blir en inkluderande verklighet vid nya byggnadsprojekt i framtiden. Men detta antagande delas kanske inte av säkerhetsexperten, som i stället betraktar byggandet av fysiska barriärer som en lösning. Därför menar vi att det inte räcker att enbart vara specifik avseende brott, plats och tidpunkt utan även avseende kontext vid sin presentation av evidens från forskning eller praktik, oaktat om man verkar som planerare eller säkerhetsexpert. Detta har vi försökt uppnå i denna studie.

Princip 4. Stad och land

Brottsligheten varierar med befolkningstäthet och är särskilt koncentrerad till Sveriges större städer (BRÅ, 2016). Det faktum att brottsligheten är koncentrerad till större städer är problematisk, eftersom lägre brottsfrekvens inte säger mycket om tryggheten på mindre orter. Även om det hade gjort det, är fristående brottstal bristfälliga indikatorer på de trygghetsproblem som upplevs på landsbygden. Siffrorna kanske inte enbart är låga på grund av färre begångna brott, utan också på grund av barriärerna att anmäla. Här ingår långa avstånd till polisstationer, färre antal stationer, brist på anonymitet vid brottsanmälningar och andra faktorer. Alldeles för ofta betraktas låga brottsfrekvenser i små kommuner som ett tecken på att brott och kanske oro för brott inte är ett större problem (Crank et al., 2003).

Det är därför ett misstag att förutsätta att brottsmönster är homogena över mindre kommuner (Wells och Weisheit, 2004). Mindre kommuner är inte enbart olika varandra i form av befolkningssammansättning och landskap. De skiljer sig också åt avseende vilka utmaningar de möter (European Communities, 2008), inklusive frågor om trygghet. Även om risken för de flesta brott är mycket större i stadsområden, tycks vissa brott utgöra ett problem för landsbygdens befolkning (Marshall och Johnson, 2005, Ceccato, 2016c). I denna studie har vi därför gått igenom litteraturen och rapporterar analysresultaten genom att studera platser i ett spektrum från stora städer till landsbygdskommuner.

*Princip 5.
Intersektionalitet avseende trygghet*

Av tradition beskriver kvinnor att de känner mer rädsla i stadsmiljöer än män (Pain 2001: 903), delvis eftersom könen använder och upplever sådana miljöer på olika sätt (Dymén och Ceccato, 2012). Vi får dock inte tro att en individs trygghet enbart baseras på genus. Vi hävdar i denna studie att uttryck av intersektionalitet vid utsatthet och rädsla måste beaktas när vi behandlar stadsmiljöns inverkan på individens trygghet (Potter, 2015). Enligt Davis (2008) försöker intersektionalitet förklara hur ras, klass, förmåga, genus, hälsostatus – och även andra dimensioner av identitet som sociala sedvänjor, institutionella arrangemang och kulturella ideologier – sammanfaller för att generera ett utfall som går bortom ett endimensionellt trygghetsperspektiv. I den här studien granskar vi de olika perspektiven på trygghet som bestäms av genus, ålder, funktionshinder och socioekonomisk status samt betydelsen av dessa samverkanspunkter för att fastställa en individs trygghet.

4.

Teoretiska perspektiv avseende säkerhet
och trygghet vid planering

Brottsprevention avser varje åtgärd som utformas för att minska den faktiska brottsnivån och/eller den uppfattade rädslan för brott (Lab, 2007). Fokus för detta avsnitt är åtgärder i syfte att minska brottsmöjligheter på en viss plats; antingen under planeringssteget av ett bostadsområde eller när området redan existerar. Uppfattad trygghet är också beroende av den fysiska och sociala miljöns utformning i ett bostadsområde. Därför kommer vi i det här avsnittet också att gå igenom några av de mest relevanta teorierna som kopplar samman stadsmiljön med brott och rädsla.

Att fokusera på specifikt stadsmiljön är en effektiv strategi för att göra platser och miljöer säkrare. Det är viktigt att komma ihåg att bedömningen av förhållandet mellan miljö och resultat måste gå utöver det deterministiska betraktandet eftersom stadsmiljön inte påverkar individer lika. För att ett brott ska hända måste de nödvändiga förutsättningarna vara på plats. Individer är mobila och spenderar tid i många miljöer med olika och varierande kriminogena egenskaper över tiden. Det är blandningen eller intersektionen av aktiviteter, de sociala interaktionerna (och deras sammanhang och inneboende egenskaper) vid en viss tidpunkt, på en särskild plats som leder till att en motiverad individ agerar (Wikström et al., 2010). Eftersom ett brott är ett resultat av en perceptionsvalprocess som initieras av samspelet mellan individens brottsbenägenhet och hans eller hennes exponering mot en kriminogen plats, behöver vi veta mer om den faktiska rollen som urbana miljöer har på detta förhållande, som ibland, men bara ibland, resulterar i brott. Det här holistiska och dynamiska perspektivet, hoppas vi, kan informera och inspirera framtida forskning och brottsförebyggande praxis till en mer inkluderande och hållbar framtid.

Stadsmiljö och brottsprevention

En byggnads typ, funktion och arkitektoniska design påverkar det som sker i byggnaden och på omgivande platser. Det innebär att miljöer kan planeras, konstrueras och modifieras enligt utformningsprinciper som minskar möjligheterna till brott. Detta kan ske genom att stimulera övervakning, främja territorialitet och minska konfliktområden genom att kontrollera åtkomst och förbättra den övergripande uppfattade tryggheten (Cozens et al., 2005, Jeffery, 1977, Ekblom, 2011, Newman, 1972, Saville, 2013, Armitage, 2013, Iqbal och Ceccato, 2016, Ekblom, 2019) på något av två sätt:

- **Brottsprevention genom urban design (BUD)** handlar om användning av testade säkerhets- och trygghetsprinciper på design-/planeringsstadiet av en byggnad eller område med syfte att göra de säkra och trygga. Dessa principer bygger upp det som kallas brottsprevention genom urban design (crime prevention through environmental design) (CPTED). CPTED definieras av Crowe (2000) som "den korrekta design och det effektiva utnyttjandet av den byggda miljön som kan leda till en minskning av rädsla för brott och brottsincidenter och till en förbättring av livskvalitet". Det är när arkitekter och planerare först tänker igenom sina layouter för byggnader, fönster, och gator. Det kan röra till exempelvis att planera i förväg tidliga gränser mellan offentliga och semiprivata rum, stärka upplevelsen av social kontroll exempelvis genom att utforma bebyggelse så att fönster ger möjlighet till överblick. Viktigt att man följer plan- och bygglagens regler om detaljplanering och bygglösa.
- **Situationsbaserad brottsprevention (SBP)** fokuserar på förbättringen av säkerhet och trygghet av en redan existerande plats eller stadsdel. Man använder sig av Brottsprevention genom urban design-principer för att kunna identifiera kriminogena eller otrygga platser, kartlägga och analysera deras dynamik, och sedan komma med förslag för förändring. Om så är fallet borde det vara möjligt att förändra en specifik miljö så att det sannolikt inträffar färre brott eller att invånarnas oro för brott minskar.

Det är viktigt i denna process att engagera stadsplanerare och arkitekter men också lokala aktörer och civilsamhället som bor och verkar i dessa områden.

Interaktion mellan människa och miljö: en historik

Möjligheter till brott påverkas av typen och distributionen av mikro-områden, oavsett den stad och de sammanhang där de är inbäddade. Mikro-områden avser typer av fasader, byggnadens höjd och densitet, antal och typer av gator och ingångar, huruvida fönster finns mot gatorna, anslutning av bakgårdar med huvudgator, gränder, parkeringsplatser, garage, förråd, fysiska hinder mellan byggnader och offentliga platser (staket och bakgårdar), men också till moderna kännetecken i den fysiska miljön som direkt påverkar övervakningsmöjligheter (t.ex. säkerhetskameror). Det är viktigt att förstå hur dessa funktioner relaterar till hela staden, och hur de stödjer tillgänglighet och känslor av territorialitet och social kontroll (Ceccato, 2012a). Teorier som utvecklats mellan 1950 och 1980-talet betonade vikten av mikro-områden och deras förhållande till hela den urbana strukturen för att skapa möjligheter eller hinder för social interaktion och mänsklig aktivitet, inklusive brottslighet. Vissa var särskilt intresserade kring hur individer formar och bosätter sig inom områden och hur de påverkas av det (Barker, 1968, Thomlinson, 1969). Andra, så som Sommer (1972), fokuserade på vikten av individernas engagemang i (användning och underhåll av) utrymmen som indikatorer på deras kvalitet och sociala kontroll av området.

I början av 1960-talet utvecklades ett slags grundregler för utformandet av offentliga platser och områden så att de skulle främja övervakning av offentliga ytor. Begreppet *Crime prevention through environmental design* - *CPTED* introducerades av kriminologen C. Ray Jeffery (1971). Jefferys idéer om att miljö skulle ha en påverkan på brott och trygghet stötte på stort motstånd, särskilt bland de kriminologer som menade att han förespråkade förenklade extrapoleringar mellan fysisk miljö och mänskligt beteende (Jeffery, 1977). Det var när arkitekten Oscar Newman lade fram teorin om "försvarbart rum" (defensible space) som Brottspreventiv urban design-idéerna började uppmärksammas och få genomslag (Newman, 1972).

Vad många inte vet är att det redan på 1950-talet utvecklades teorier som belyste vikten av platser i stadsmiljöer och deras förhållande till helheten. Sambandet mellan fysiska och sociala miljöer och möjligheterna till övervakning fastställdes redan på 1950-talet av Elizabeth Wood i Chicago, USA. Hon var en av de första förespråkarna av utformning av bostadsområden genom ideal som naturlig övervakning och rasmässig och ekonomisk integration. Wood uppmanade planerarna att bygga små projekt (i stället för de högresta konstruktioner som var moderna under tidsperioden) och att införliva butiker, parker och även pubar för att omvandla huskomplex till riktiga stadsdelar. Woods tankar, som bland annat handlade om att bygga lägre och mer utspridd över staden, har aldrig förverkligats enligt de ursprungliga intentionerna. Dock gav de inspiration till det som skulle komma senare (Ceccato, 2019a).

Det var då när journalisten Jane Jacobs myntade det kända begreppet "ögon på gatan" (eyes on the street) (Jacobs, 1961) som framhävde hur utformningen av stadsdelar har en avgörande roll när det gäller att ge möjligheter till övervakning. Jacobs utgick från dessa idéer för att kritisera misslyckandet med att planera och utforma allmännyttiga bostäder i USA och för att motverka den höga kriminalitet som dessa präglades av. För att en gata ska vara trygg, skrev hon:

...måste det finnas ögon på gatan, ögon som tillhör dem vi kan kalla gatans naturliga ägare. (Jacobs, 1961, s. 35)

Ett grundläggande begrepp här är den naturliga övervakningen: "Kapaciteten hos fysisk design att tillhandahålla övervakningsmöjligheter för boende och deras ombud (p.78)" (Newman, 1972). Medan Jacobs var intresserad av kvarteret och grannskapet som en enhet, fokuserade Newman på byggnaden och dess närmaste omgivning. Båda var dock överens om att kvarter med tillräcklig övervakning, tydlig separation av offentligt och privat utrymme och territoriell kontroll över personliga utrymmen skulle vara säkrare.

En annan parallell utveckling har baserats på ett mönsterspråk som utvecklats av Christopher Alexander och andra (Alexander et al., 1977) som handlar om urban design och samhällets beboelighet enligt en nätverksstruktur (en levande struktur) som beskriver metoder för att bygga praktiska, säkra och attraktiva mönster i alla storlekar, från hela regioner, genom städer, stadsdelar, trädgårdar, byggnader, rum och funktioner i rummet. Mönsterspråk är ett vanligt och välbekant språk för praktiker inom planering och det skiljer på både fysiska och sociala mönster. Detta "språk" genomfördes senare i modellen "säkrad genom design" (PLSH) i Nederländerna på 1990-talet (Jongejan och Woldendorp, 2013).

Forskare över hela världen kände behov av att ifrågasätta utformningen av bostadsbyggandet efter andra världskriget, inte minst separering av funktionen, något som präglade många områden som byggts här i Europa. I Storbritannien utförde Coleman (1985) en omfattande studie som visade effekterna av de modernistiska storskaliga bostadsprojekten på säkerhet. Hon visade hur omfattningen och storleken på den byggda miljön var viktiga delar av problemet: byggnadens storlek, antal block, antal bostäder per block, antal våningar och antal hushåll runt samma trapphus. I England har man på slutet av 1980-talet skapat ett paket som hette "Secure by design" för certifiering av nya bostadsområden som följde vissa säkerhets- och trygghetsriktlinjer. En liknande modell av certifiering har tagits fram lite senare i Holland fast med liknade principer (se fallstudie 1). I USA och Kanada har man efter år 2000 tagit avstånd från den ursprungliga kopplingen mellan den fysiska utformningen och brott och inkludera den sociala dimensionen med bland annat de olika användarnas perspektiv på stadsrum, som kvinnor och barn. Trygghetsvandringar är ett exempel (för en genomgång av trygghetsvandringar (women's safety walks) se till exempel Ceccato och Hanson (2013)).

Att genomföra dessa idéer innebär numer, ofta i kommunal planering runt om i världen, att konsultföretag levererar integrerade planeringsstrategier som kombinerar utvärderingar av de fysiska och sociala miljöerna med system för deltagande av invånare och intressenter. Dessa modeller har blomstrat under de senaste 20–30 åren och fyller delvis tomrummen mellan offentliga aktörer i planeringsprocessen (nämligen mellan planerare, poliser, beslutsfattare, ingenjörer och liknande), men också mellan akademier och praktiker.

Ett exempel på dessa modeller återfinns i en rapport av Saville (2009) som erbjuder ett planeringssystem som kombinerar samhällsutveckling och program för brottsförebyggande i små grannskap (se också Saville (2018) och Armitage och Ekblom (2019)). Saville, pionjär för 'Andra generationens' CPTED-brottsprevention genom urban design, betonar vikten av att delta i processerna för utvecklande säkrare och mer sällskapliga urbana områden. Hans begrepp SafeGrowth bygger på brottsprevention genom principer för urban design, och betonar de roller samhället kan spela i den planerade miljön för att skapa lokal kapacitet att skapa och upprätthålla säkra samhällen. Ett steg framåt föreslås av Mihiniac och Saville (2019) med den så kallade tredje generationen brottsprevention genom urban design. Ramverket integrerar mänsklig motivation och ambitioner inom ett bostadsområdes livsbetingelser som innefattar frågor om folkhälsa och hållbarhet.

Samtidigt har denna utveckling bevitnat produktifiering av säkerhetsbranschen (commodification of security) som levererar en rad produkter från säkerhetsprylar, såsom CCTV-kameror, drönare, säkerhetsfönster som uppfyller de standarder och certifieringar som

finns på marknaden. I Sverige har säkerhetsmarknaden ökat sedan 2000-talet (Ceccato, 2016c). Partnerskapsinitiativ har blivit en integrerad del av modellen för att leverera säkerhetsriktlinjer och strategier i planeringssystem med intressentdeltagande över hela världen, inte minst i Sverige.

Utveckling i Sverige

I Sverige har Brottprevention genom urban design på senare tid kommit med ett initiativ som togs fram av polisen år 2000. BoTryggt hette det och handlade om att, utifrån aktuell forskning och beprövade erfarenheter, sprida kunskap om hur olika aktörer kan förebygga brott och öka tryggheten i bostadsområden genom det fysiska rummets utformning. Konceptet uppdateras år 2005 och en ny version planeras (för en övergripande bild av brottprevention genom urban design i Sverige och Danmark se Grönlund (2012), Grönlund (2013), Grönlund (2019)).

BRÅ och Boverket sågs enligt utredningen som lämpliga myndigheter att utifrån sina respektive ansvarsområden bidra till detta. Men ingen av de berörda myndigheterna – BRÅ, Boverket eller RPS – ansåg sig vara lämplig, eller ha mandat, att verka som huvudman för en certifieringsordning. Man valde istället att föreslå en indirekt process genom att lägga ”resurser på kompetensutveckling och information riktad till de aktörer som kan påverka bebyggelseåtgärder för att förebygga brott och att detta görs inom befintliga organisationsramar och forum” (BRÅ, 2002, s.7). Det ansågs också att man borde ta avstånd från Storbritanniens och Nederländernas modeller för certifiering av bostäder och planering eftersom de inte ansågs direkt överförbara till svenska förhållanden. Istället tog man sin ansats i att man började ”att skönja en gemensam nordisk tradition som bygger på att bevara ett öppet samhälle och att Danmark är det mest intressanta landet för jämförelser med Sverige” (BRÅ, 2002, s.7). Det fanns en förväntning att mer samarbete skulle finnas på kommunnivå, där det då nya, lokala, brottsförebyggande rådet skulle vara i centrum av denna process.

Flera Boverketrapporter (Boverket, 2010b, Boverket, 2013a, Boverket, 2013b) som berörde frågor om brottprevention och trygghetsskapande åtgärder med koppling till den urbana miljön under 2000-2010 visade att (1) fokus har varit på sociala insatser som lösning för säkerhet/trygghet—inte så mycket på design eller gestaltning; (2) det var vanligast att kommuner arbetade med trygghetsfrågor i översiktsplanen eller i en särskild utredning—men ett systematik i arbete med frågan fanns inte; (3) kommunerna visade bland annat att det tvärssektoriella samarbetet behövde stärkas, särskilt på regional nivå—idag finns bättre koppling med länsstyrelserna och poliser på regionalnivå; (4) bättre processtyrning: de upplevde ’många motsägelsefulla målformuleringar som gjorde att långsiktiga målsättningar riskerade hamna i konflikt med kortsiktiga insatser’—nu finns ett fortsatt behov för förbättring och (5) de flesta kommuner såg ett behov av ökad kunskap inom brottprevention och trygghetsskapande åtgärder med koppling till urbana miljöer—också här finns ett fortsatt behov för förbättring.

EST modellen (Effektiv samordning för trygghet) i Sverige är ett exempel på hur akademien har överfört och inhämtat kunskap till/från utövare i ett försök att maximera informationsutbyte och på så vis förbättra brottsförebyggande åtgärder på lokal nivå (Hallin, 2019). Att bedöma effektiviteten av dessa initiativ är utmanande och det saknas ofta långsiktiga utvärderingar av deras effektivitet. I denna rapport illustrerar vi några internationella och nationella exempel, se även BID.

Brottskoncentration och tidsdynamik

Brott begås inte av en slump, vare sig i rum eller tid. Brott inträffar endast där och då de ”grundläggande förutsättningarna” för brott är närvarande: en motiverad gärningsman, en lämplig måltavla och frånvaron av en kapabel väktare, förenas i tid och rum (Cohen och

Felson, 1979). En plats "kan bli kriminogen när aktiviteter och användare uppmuntrar till beteendenormer som strider mot lagen, och/eller är ineffektiva för att upprätthålla lagen" (Wikström och Treiber, 2017a). Brott är också beroende av moralprinciperna på en viss plats, som i sin tur "beror på vilka slags aktiviteter som äger rum och vilka slags människor som brukar vistas där, och som båda sannolikt varierar med tid på dygnet, veckan och/eller året" (Wikström och Treiber, 2017a). Den fysiska miljön spelar därför en roll för att påverka platsens beteendenormer genom sin design och sitt underhåll, hur den används av boende och besökare under dagen och hur tätt sammanlänkad den är med det övriga området och staden. Men enligt Wikström et al. (2018) krävs ändå att en brottsbenägen person tillbringar viss tid i en kriminogen miljö för att brott ska begås. För att förebygga brott på ett bättre sätt måste vi förstå varför en viss miljö blir kriminogen vid en viss tidpunkt. Med andra ord måste vi förändra de situationsbetingelser som möjliggör brott.

Situationsbaserad brottsprevention är "ett sätt" att förändra situationen där brott begås. Forskare har länge hävdat att situationsbetingelser för brott är ett lovande alternativ till traditionella brottspreventiva åtgärder där fokus läggs på gärningsmannen (Weisburd et al., 2011, Clarke, 1983, Felson och Clarke, 2010). Skälet är att denna strategi involverar styrningen, utformningen eller manipuleringen av den omedelbara miljön på ett så systematiskt och varaktigt sätt som möjligt, varvid brott försvåras och blir mindre lönsamt för förövarna (Clarke, 1997a).

Det finns olika skäl till att satsa på situationsbaserad brottsprevention. Ett skäl är att brott är 6 gånger mer koncentrerade till vissa platser än till människor (Sherman, 1995). Situationell brottsprevention förutsätter att situationer där brott utförs är mer stabila och förutsägbara för brottsprevention än individer (Weisburd och Telep, 2011). Ett annat skäl är att de flesta platser inte drabbas av brott medan den mesta kriminaliteten koncentreras i och omkring ett relativt litet antal platser, såsom beskrivits av (Eck, 1998). I Sverige visar forskningen också att 64% av brotten begicks i 10% av butikerna i ett köpcenter (Ceccato et al., 2018a) eller att cirka 60% av alla brott som anmäls till polisen i Stockholm sker inom 500 meter från en tunnelbanestation (Ceccato et al., 2011, Ceccato, 2012b). Dessa brottskoncentrationer kan variera över tid och efter brottstyp (Favarin, 2018). Men om det går att förebygga brott på dessa högt belastade platser, då kan kanske även den totala brottsmängden minska. Avslutningsvis: om brott är koncentrerade till en viss tidpunkt och en särskild plats, då råder liten tvekan om att det är någonting hos platsen som medför att brotten begås just där och ingen annanstans. Situationell brottsprevention visar att brott följer rytmiska mönster av aktiviteter och markanvändningar. Om dessa mönster identifieras kan brott förebyggas effektivare över rum och tid (Ceccato, 2005, Rey et al., 2012, Ceccato och Uittenbogaard, 2014). Till exempel genom att skicka ut polispatruller till sådana brottstyngda områden endast vid speciella tider på dygnet. Därmed kan resursbesparingar uppnås.

Brott, stadsmiljö och mobilitet

Varför koncentreras brott till vissa bostadsområden? Under många decennier har man lagt kriminalitetens orsaker på individens egenskaper. Den första skolan som pekade på samhällets roll för kriminaliteten var Chicago-skolan genom vad man kallar social disorganisations-teori. Forskarna Shaw och McKay (Shaw och McKay, 1942) försökte i början av 30-talet visa att det fanns en koppling mellan fattigdom, bostadsmobilitet, svag social kontroll och kriminalitet i vissa områden i Chicago. Varför ansåg man att social kontroll var viktigt? Eftersom de insåg att brottsnivån varierade om till exempel folk hade koll på vad unga

gjorde på gatan. Man trodde att social kontroll av människors beteende i vissa områden var nyckeln för att göra ett bostadsområde säkert. Fattiga och socialt desorganiserade områden ansågs ofta ha svag social kontroll.

När invånare och myndigheter inte arbetar för att förhindra små brott, utvecklas en känsla av oordning i samhället. Denna process reproducerar sig själv, så oordning orsakar brott, och brottslighet i sin tur skapar mer rädsla och oordning. På 80-talet var dessa idéer grunden för Wilsons och Kelling's "Broken Windows syndrom" (Wilson och Kelling, 1982), dvs att oordning i ett område skapar mer brott. Det tog flera decennier för att visa att kopplingarna mellan fattigdom, oordning och brott inte är så enkla. Med flera studier som också baserades på Chicagos bostadsområden har Sampson och kollegor (Sampson et al., 1997) på 90-talet visat att människors förmåga att arbeta mot det gemensamma bästa i ett område är viktigare än fattigdom och oordning för brottsligheten. Dessa idéer gav grund till den kollektiva förmågans teori.

Båda principerna—kollektiv förmåga och social desorganisation—har använts för att förklara varför vissa bostadsområden skiljer sig åt vad gäller den mängd brottslighet som äger rum. Men ett problem med dessa teorier är att de inte kan förklara varför vissa platser i ett bostadsområde blir brottsplatser medan andra inte blir det. Teorin kan inte heller ta hänsyn till individens dagliga mobilitet. Idag bor vi i ett område och vistas dagligen i andra. Vi låter oss påverkas av miljön när vi tillbringar olika tid i miljöer med varierande kriminogena egenskaper.

För att kunna besvara dessa frågor, använder vi oss av en annan teori som heter Rutinaktivitetsteori (Cohen och Felson, 1979). Denna teori formulerades av Lawrence Cohen och Marcus Felson och handlar om att brott inträffar när en motiverad gärningsman och ett lämpligt brottsobjekt (offer eller egendom) sammanträffar i tid och rum, utan att det finns någon kapabel beskyddare eller bevakare närvarande. Den "kapabla bevakaren" av brott agerar genom sin närvaro till att förhindra brott, och genom sin frånvaro att göra brott mer troligt. Ett exempel på detta är en pensionär som är hemma och på så vis kan beskydda sitt eget eller grannens hem från inbrott. Men Danielle Reynalds forskning har nyligen visat att den kapabla beskyddaren kan variera mycket i sitt beteende beroende på var man bor (Reynald, 2010).

Paret Brantingham och Brantingham (1984) argumenterade att nyckeln för att bättre förstå brottsdynamiken är att inse att brott inte händer slumpmässigt i tid och rum. Brottslingar speglar våra aktiviteter under dagen, veckan eller de olika årstiderna och händer på platserna där vi vistas eller som vi är bekanta med, på tågstationen, i skolan, etc. En plats som genererar brott på natten kan vara en säker plats under dagen - åtminstone för vissa typer av brott. Brantingham och Brantingham hävdar att "för att kunna vara en brottsplats, måste platsen finnas inom en förövarens medvetenhetsutrymme" (offender's spatial awareness). Enligt crime pattern-teorin kan ett brott inträffa när offrets och brottslingens aktivitetsutrymme sammanfaller.

Men även om alla dessa nödvändiga villkor för brott finns (man har en motiverad brottsling och ett brottsoffer på rätt tid och plats), varför uppstår inte brott? För det första, vi är olika. För det andra, miljön påverkar oss inte alla lika. För det tredje, vi är mobila och tillbringar olika tid i många miljöer med skilda och varierande kriminogena egenskaper. Så frågan är: varför begår vissa personer brott på vissa platser och andra inte?

För att kunna svara på den frågan, har Wikström (Wikström et al., 2010, Wikström och Treiber, 2015) föreslagit Situationell handlingsteori som är det första försöket inom kriminologin att specificera vilka individuella och miljömässiga faktorer (och dess interaktion) som leder till att brott begås. Hans studier har till exempel visat att brott begås när (och endast när) människor med vissa specifika personlighetsegenskaper befinner sig i en miljö med särskilda

miljömässiga särdrag och specifika omständigheter. Wikström och Treiber (2017a) föreslår att:

Miljöer begår inte brott, endast människor gör det. Därför är brottsförebyggande politik och insatser som specifikt riktar sig till miljöegenskaper endast effektiva om de främjar förändringar i hur människor uppfattar brottslighet som ett handlingsalternativ (s.82).

Wikströms resultat visar att människors brottsbenägenhet förklaras till största delen av deras individuella moral och förmåga att utöva självkontroll men också att de inte är immuna från miljöernas påverkan på dem. Detta betyder att med denna kunskap kan vi identifiera miljömässiga drag som kan bli kriminogena och personliga egenskaper som gör vissa människor sårbara och andra resistenta mot en kriminogenisk miljö. Detta kan vara viktig för policy och framtida brottsförebyggande arbete på alla nivåer.

Egenskaper hos (o)trygghet

Rädsla (för brott) är en reflektion av det man ser och uppfattar med sina sinnen. Rädsla är en funktion av en individs emotionella reaktioner på en plats och minnen och associationer som platsen lyfter till ytan (Ceccato, 2016c). Egenskaper hos den uppfattade tryggheten (eller avsaknaden av sådan – rädsla) är ett fenomen som påverkas av flera faktorer (Los, 2002, Wyant, 2008, Day, 2009). Bristen på uppfattad trygghet – eller mer specifikt, oro för brott – har varit föremål för tvärvetenskaplig forskning i flera decennier, men resultaten är långt ifrån opproblematisks. Vissa faktorer är lokala och påtagliga. Andra kan vara mer svårbedömda men alltså påverka individers oro på lokal nivå. Rädsla kan vara multidimensionell. En individ kan både känna oro för egen del (personlig rädsla) och för andras trygghet (t.ex. barn, makar, vänner) som personen värdesätter. Rädsla är, enligt Warr (2000), "en förnimmelse, en känsla av oro eller fruktan som uppstår från medvetenhet om eller förväntan på fara". Om vi fokuserar enbart på "oro för brott", definierar Ferraro (1995) det som "en emotionell reaktion på fruktan eller rädsla för brott eller för symboler som en person förknippar med brott".

Rädsla för brott är av tradition ett stadsfenomen. Den påstås vara en funktion av samhällets storlek: större rädsla i medelstora städer och storstäder, mindre rädsla i småstäder och på landsbygden (Carcach, 2000, Ceccato och Dolmen, 2013, Hough, 1995, Christie et al., 1965). Brottsförebyggande rådets undersökning från 2013 (BRÅ, 2014b) visar skillnader i osäkerhet mellan respondenter i storstadsregioner (17%), de som bor i andra större städer (14%) samt invånare i små städer eller landsbygdsområden (11%). Respondenter från storstadsregioner anger vidare att rädsla har större påverkan på deras beteende och livskvalitet än boende i medelstora eller mindre städer eller landsbygdsområden. Mönstret är väsentligen detsamma som under tidigare år.

Den svenska studien visar att den övergripande oron som beskrivits av undersökningens respondenter omfattar mer än en uttryckt oro för brott, då den inte varierar mycket över landet. Det gör däremot rädslan för att bli brottsoffer (mönstret visar påfallande marginella skillnader mellan storstads- och landsbygdsområden) (BRÅ, 2014a). Den större utsattheten för brott i storstäder är sannolikt den primära förklaringen till att tryggheten uppfattas som lägre där (Skogan, 1990, Donnermeyer och Kreps, 1986, BRÅ, 2011) än på den svenska landsbygden (Donnermeyer, 1995, Weisheit och Donnermeyer, 2000, Ceccato, 2016c, Ceccato och Dolmen, 2011). Detta mönster är inte unikt för Sverige och avspeglar "en kondensering av bredare farhågor om brott, stabilitet och social förändring" (Gray et al., 2008) som återfinns i

många studier på andra håll. Tittar vi närmare på detta mönster är det dock mer varierat än förväntat, heterogent över rum och tid och mellan grupper.

På kommunal nivå kan landsbygdssamhällen med relativt låg kriminalitet uttrycka höga nivåer av rädsla till följd av enstaka incidenter. Dessa "ovanliga händelser" kan påverka lokalbefolkningens oro för brott på ett oproportionerligt sätt. Fysisk isolering kan också leda till orimligt hög oro för brott på grund av individens relativa sårbarhet. Exempelvis är lantbruksfamiljer mer riskkänsliga än sina motparter i andra boendemiljöer (Bankston et al., 1987).

Rädsla kan också påverkas av hur människor reser och vilka miljöer de exponeras för. Det enkla beslutet att lämna sin bostad innebär en förändring av ens trygghetsstatus (ökning eller minskning), beroende på hur och när man rör sig (Ceccato, 2013). Tecken på fysisk förslumning betraktas också som viktigare determinanter för oro för brott än brotten som sådana. Tecken på att ingen har kontroll – övergivna byggnader, nedskräpning, vandalisering och dagdriveri – anses kunna utlösa rädsla för brott (Lewis och Maxfield, 1980) och är indikatorer på allvarigare kriminalitet. Enligt Skogan (1996) är skälet inte bara att tecken på fysisk förslumning ofta är synliga. De ringar också in ett mycket bredare spektrum av problem och är därför mer informativa än officiell brottsstatistik för de boende. De mekanismer som sammankopplar synlig förslumning med rädsla för en plats kan jämföras med Wilson och Kellings "Broken window"-syndromet (Wilson och Kelling, 1982), som hävdar att oreparerad skada på egendom uppmuntrar till ytterligare vandalisering och andra typer av brott. De visar att vandalisering och allmän oro fungerar som symboler för i vilken omfattning ett område är på nedgång.

Individuella faktorer spelar en viktig roll för att definiera uppfattningar om risk och trygghet. Genus och ålder är kanske de starkaste, men fysiska och sociala förmågor, socioekonomisk status samt etnisk bakgrund är också viktiga (Garofalo och Laub, 1979, Box et al., 1988, Pain och Smith, 2008). Tidigare forskning har visat att unga statistiskt sett löper högre risk att utsättas för brott, samtidigt som äldre och/eller funktionshindrade brukar känna större rädsla (Furstenberg, 1971, Lagrange och Ferraro, 1989). Sverige är inget undantag (Hayman, 2011). De som känner att de har ett eller flera funktionshinder upplever mer oro och rädsla för att bli brottsoffer och undviker att gå ut (CityofStockholm, 2011).

Det finns tecken på att rädsla är mångfasetterad. Warr (2000) menar att "personlig rädsla" handlar om den egna tryggheten medan "altruistisk rädsla" är oro för en älskad, som t.ex. ett barn, vän eller släkting. Lewakowski (2012) vid studier av säkerhetsåtgärder i hushåll i Stockholm fann att åtgärderna ökade i takt med uppfattningen om brott och altruistisk rädsla men inte med utsatthet (se också da Costa och Ceccato (2015b)). Warr (2000) hävdar att personlig rädsla är en god indikator för undvikande beteenden, som att inte gå ut ensam eller att inte gå ut på natten, medan altruistisk rädsla har kopplats till de trygghetsåtgärder som hushållen vidtar.

Det finns också en mängd andra faktorer som fastställer nivåerna av trygghet. Nykomlingar på en plats kan uppleva stor osäkerhet om de inte känner till ett område. Valentine (1990) föreslår att, i avsaknad av tidigare erfarenhet av eller bekantskap med en viss plats, kommer omdömet sannolikt att grundas på förutfattade meningar om likartade miljöer och deras invånare. En annan sida av myntet är att betrakta detta fenomen som resultat av en "andrandeprocess" (othering process). Skillnader mellan bofasta och inflyttade kan

maximeras av båda grupper, något som ger uttryck för känslor av *vi-och-dom* (som del av *andrande* eller processen att transformera en skillnad till *annanhet*). Rädsla för andra är ofta en orsak till fientligheten mellan nykomlingar och lokalbefolkning, som tidigare identifierats av Sandercock (2005) som ett uttryck för rädslan för det okända. Sandercock (2005) hävdar att uttryck för rädsla i själva verket är uttryck för en rädsla för skillnader.

Bland makrosamhälleliga faktorer sägs den rådande oron bero på en brist i individers inneboende biografi med en mångfald av sociala världar, förhållningssätt och mängder av livsstilar som kan nås av massmedierna via modern teknik. Vissa av dessa känslor relaterar till en brist i individens känsla för ordning och kontinuitet avseende sina erfarenheter i livet (Giddens, 1991), vilka upplevs som hot som kan anta olika former. Övergången från "modernitet" till "sen modernitet" (Giddens, 1991) eller genom risksamhällets framträdande position (Beck, 2000) påstås förändra vår känsla av trygghet på ett avgörande sätt. Processen sker fortlöpande över hela världen och ger också lokala effekter. Dessa omvandlingar har, enligt Bottoms och Wiles (2002), haft en direkt effekt på brott och oro för brott. Uppsvinget för trygghetsrelaterade artiklar (som uttrycks på en blomstrande marknad för produkter och tjänster som sträcker sig från inhägnade bostadsområden till utrustning i form av säkerhetslarm och drönare), visar vidare att oron för brott är en av dagens uppfattade "faror". Mediernas bevakning har en viktig roll att spela i denna kontext, där begreppet "stimulus-likhet" föreslagits som viktigt för att förklara reaktionen på rädsla (Winkel och Vrij, 1990).

5.

Litteraturöversikt

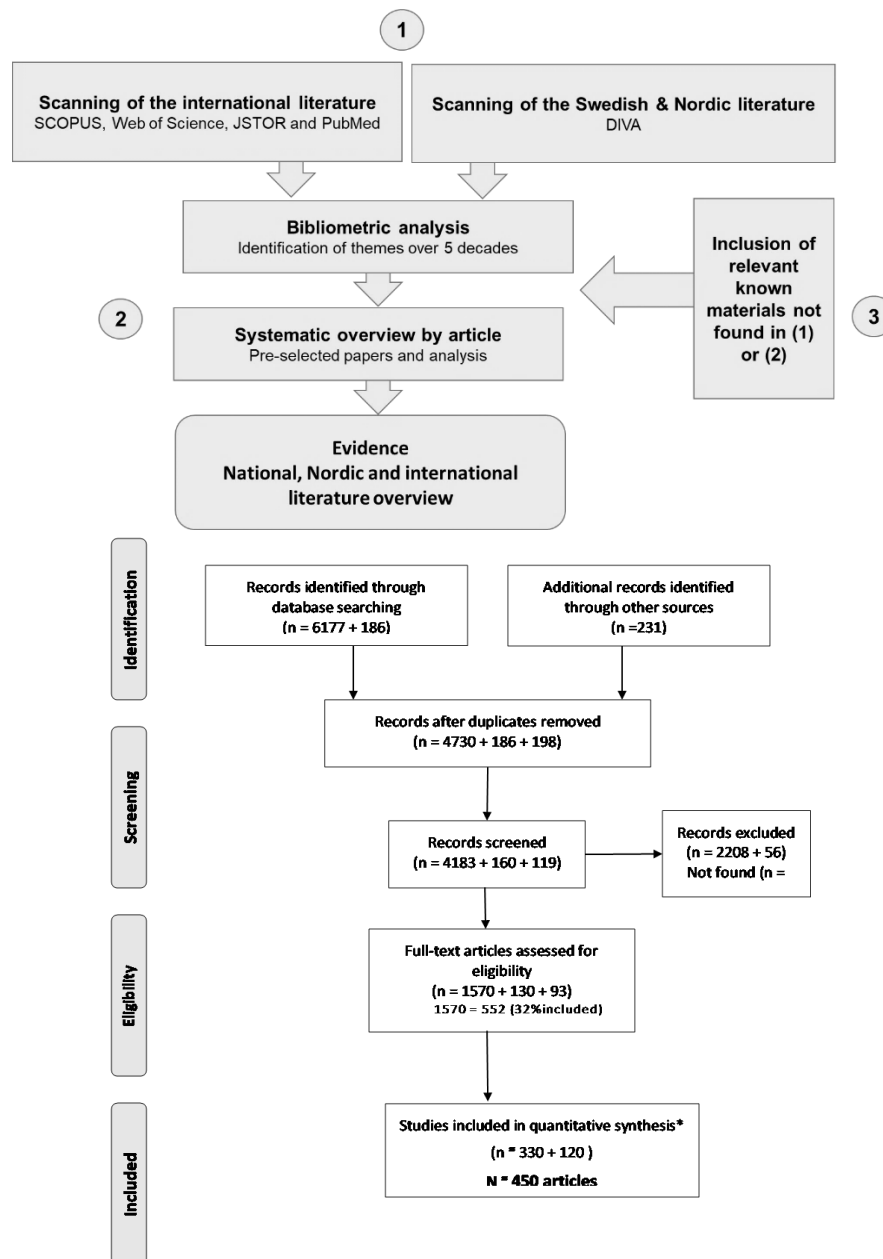
Syftet med litteraturoversikten är att utvärdera den senaste internationella forskningen om brottsprevention och trygghetsförbättrande perspektiv med relevans för svenska förhållanden. Ett särskilt fokus riktas mot den effekt som brottsförebyggande åtgärder och trygghetsförbättrande perspektiv har vid hanteringen av brottsfrågor och den uppfattade tryggheten. I detta syfte omfattar litteraturoversikten information från studier som beaktar betydelsen av fysiska och sociala miljöer för tryggheten, aspekter av intersektionalitet avseende trygghet (t.ex. ålder, kön), trygghet i stads- kontra landsbygdsmiljöer samt konfliktområden och evidens för den svenska planeringsprocessen. Denna kunskapsbas är avsedd att ge vägledning vid planeringsåtgärder som syftar till mer inkluderande och hållbara stadsmiljöer inför framtiden, men också att stödja åtgärder som angriper brådskande trygghetsproblem i dagens städer.

Genomförande och metodik

I figur 1 beskrivs de steg som vidtagits för att välja publikationer för denna litteraturoversikt. Sökningen i den internationella litteraturen omfattar 50 år mellan 1968-2018 av publikationer i tidskrifter och består, som minimikrav, av konferensartiklar från följande databaser: Scopus, Web of Science, Jstor och Pubmed. Då mer än hälften av litteraturen på svenska består av rapporter och analyser som kanske inte är tillräckligt bra för att publiceras i tidskrifter eller har skrivits för en mer praktiskt orienterad läsekrets (exempelvis artiklar som beskriver planeringsprocesser), frångicks de initiala urvalskriterierna i viss utsträckning. De databaser som användes för den svenska litteraturen var DiVa, Libris, Swepub samt KTHB Primo. Sökningen omfattar specifikt områden som behandlar stadsplanering, design, arkitektur och stadssäkerhet men även miljökriminologi samt situationell brottsprevention. Det är en systematisk litteraturgenomgång som inspirerats av principerna i Cochranes "Handbook for Systematic Reviews" (Higgins och Green, 2011) samt checklistan PRISMA (Moher et al., 2009). En av de metoder som särskiljer en systematisk granskning från andra typer av granskningar är den förhandsspecifikation av studier som följer en uppsättning urvalskriterier (Higgins och Green, 2011).

Bibliometriska metoder

Som ett första steg använde vi bibliometriska metoder för skanning och noggrann kartläggning av utvecklingen av forskningsteman från 1968 till 2018. Denna process utförs uppifrån och ned på så sätt att forskaren börjar mata in nyckelord av intresse som baserats på syftena och målen för litteraturoversikten. Detta skedde i vårt fall på svenska och andra nordiska språk men framför allt, i den internationella litteraturen, genom att söka i fyra större databaser: SCOPUS, Web of Science, JSTOR och PubMed. Användningen av nyckelord testades flera gånger innan vi valde en grupp av ord som gav en totalsumma av 6 177 titlar på engelska och 186 på svenska och andra nordiska språk (figur 1). Dubletter undantogs från samtliga databaser, vilket ledde till att 4 183 artiklar samlades in med hjälp av programvaran Endnote version X8.01. Från denna totalsumma visade en initial analys av artikelinnehållet att endast 1 570 publikationer kunde användas. Av dem utgör 430 basen för den kvantitativa analys som visas i nästa avsnitt. För det svenska urvalet började vi med 186 och avslutade med omkring 120 publikationer, vilket ger en totalsumma på ca 450 publikationer. Notera att en liten mängd artiklar och/eller böcker som inte fanns i vår databas lades till manuellt. Urvalet av mängden titlar berodde på typ av och antalet nyckelord. De inkluderade men var inte begränsade till: CPTED, belysning, kamera, CCTV, "safety walks", grönområden, parker, bebyggd miljö, planering, rädsla, trygghet, säkerhet, övervakning av gångmöjlighet, inhägnad, ålder, kön, funktionshinder, landsbygd. (På engelska: *CPTED, lighting, Camera, CCTV, safety walks, green areas, parks, built environment, planning, fear, safety, security, walkability surveillance, gated, age, gender, disability, rural.*) Liknande ord användes på de övriga språken.

Figur 1 – De metodologiska steg som vidtas för att välja relevanta resultat för den internationella och nationella litteraturöversikten.

Urvalskriterier återger en kombination av aspekter av forskningsfrågan och en specifikation av de typer av studier där sådana frågor har behandlats. Våra urvalskriterier omfattar fem punkter:

1. Studier med syfte att visa **orsakssamband mellan egenskaper hos stadens fysiska och sociala miljö och brott, oro för brott eller den personliga tryggheten** efter att ha kontrollerat för andra faktorer (t.ex. belysningens effekt på brott och/eller rädsla; befolkningstäthetens effekt på den upplevda tryggheten; effekten på brott vid naturlig övervakning). Dessa studier kan bestå av strikta metoder (t.ex. slumpmässiga provningar) av en särskild jämförelse av interventioner eller av mer anspråkslösa kvantitativa utvärderingar (före/efter-analys).

2. Studier vars fokus är en kvantitativ och kvalitativ utvärdering av effekten av brottsförebyggande initiativ på brottshandlingar och/eller den upplevda tryggheten (t.ex. resultatet av Grannsamverkanprojekt avseende brott/trygghet och effekten av förstärkta insatser ("target hardening") mot stöld av och från bilar på parkeringsplatser. Sådana effekter kan utvärderas individuellt eller tillsammans med andra faktorer/interventioner). Studier som påvisar "oväntade utfall" från sådana interventioner var önskvärda.
3. Studier som fokuserar på **grupper av individer och trygghet** i relation till den bebyggda miljön kön, genus, ålder, socioekonomisk status, etnisk bakgrund, typ av funktionshinder) i **olika lands- och regionala sammanhang** (stor stad, små städer, landsbygdsområden, Sverige, nordiska länder etc).
4. Studier som föreslår **nya teoretiska angreppssätt** för relationen mellan bebyggd miljö, situationsbetingelser för brott och rädsla samt relevanta interaktioner mellan individer och miljöer.
5. För översikten av den internationella litteraturen beaktar vi studier som visar en metod med viss **kvalitetsbedömning** (från Hög till mycket låg enligt GRADE-metoden, antagen av Higgins och Green (2011)) och som har publicerats som **artikel, bok eller konferensrapport** enligt källorna 1 eller 3 mellan 1968 och 2018.

Faktorer som kan ha påverkat evidensens kvalitet är ofta metodrelaterade, t.ex. i form av begränsningar i utformningen och implementeringen av studien (hög sannolikhet för systematiska fel) eller inkonsekvens och/eller bristande precision hos resultaten. Skälet kan vara att slutsatser dragits på basis av ett fåtal händelser eller fallstudier. Vårt forskningsteam bestod av fyra personer: en ansvarig som ledde sökningen vilken genomfördes av tre medlemmar med uppdrag att hantera datainsamling och systematiseringen av artiklar. Detta säkerställer att uppgifter som att välja lämpliga studier och extrahera data kan utföras av minst två av varandra oberoende personer (Higgins och Green, 2011). Därmed påskyndas processen med förberedande urval och sannolikheten ökar för att fel ska upptäckas.

Visualisering av publikationer

De bibliometriska metoderna kan komplettera metaanalys och systematiska litteraturgenomgångar som metod för att granska och utvärdera vetenskaplig litteratur. Till exempel utförde vi tematisk innehållsanalys. Utmatningsfiler från databasen (i *.ris) användes för att ta fram informativa nätverkskartor efter tema och över tid med programvaran VOSviewer (www.vosviewer.com). Visualiseringen efter teman var användbar för att hantera och organisera det omfattande materialet från 5 decennier.

Val av teman

Ett antal teman valdes ut på basis av de kluster som hämtats från den nationella och internationella litteraturen och målen för studien. Dessa teman stöder urvalet av relevanta ämnesområden som ska detaljstuderas och som diskuteras i litteraturöversikten. De är följande:

1. Belysning (t.ex. kan lämplig belysning påverka brott och/eller den uppfattade tryggheten?)
2. Kameraövervakning (t.ex. förebygger CCTV brott och/eller påverkar den uppfattade tryggheten?)
3. Bebyggd miljö och CPTED (t.ex. påverkar naturlig övervakning brott och/eller den uppfattade tryggheten?)
4. Markanvändning (t.ex. om vi förlägger en skola här, kommer den att påverka brottsfrekvensen?)
5. Grönområden (t.ex. påverkas tryggheten av en park?)

6. Grannsamverkan (t.ex. är grannsamverkan effektivt för att minska brott och/eller oron för brott?)
7. Nattpatrull (t.ex. kan nattpatruller garantera tryggheten på offentliga platser?)
8. Inhägnade bostadsområden (t.ex. påverkar inhägnade bostadsområden brottsnivåerna i en stad?)
9. Säkerhetsåtgärder i hushållen (t.ex. MSM's effekt på brott och/eller rädsla/den uppfattade tryggheten?)
10. BID – Building Improvement District (t.ex. påverkar BID brott och/eller rädsla/den uppfattade tryggheten?)
11. Gångmöjligheter (t.ex. har en gångvänlig gata färre brott?)
12. Trygghet efter samhällsgrupper (t.ex. intersektionalitet avseende trygghet, äldre, kvinnor)
13. ICT-teknik, smarta städer och digitalisering och trygghet (t.ex. vilka typer av modern teknik används vid situationell brottsprevention?)
14. Trygghets- och samhällsplanering (Vilka är möjligheterna och hindren när CPTED ska införlivas i översiktsplaner?)
15. Stads- jämfört med landsbygdscontexter avseende brott och trygghet (är t.ex. CCTV effektivt på landsbygden? Varför implementeras inte trygghetsprinciper vid planeringen av nya bostadsområden i små kommuner?)

Det är viktigt att komma ihåg att samtliga ovannämnda teman inte återfanns i litteraturen på svenska. Notera att den svenska litteraturen som publicerats internationellt på engelska behandlas tillsammans med andra publikationer i avsnittet om internationella texter.

Visualisering av inverkan på brott och säkerhet

Vi skapade ett antal figurer baserat på materialet som rapporteras i nästa avsnitt. För att visualisera deras inverkan skapade vi tre grafer per tema. Ett cirkeldiagram som illustrerar karaktären hos en viss funktion, till exempel hur många brott i en artikel som visar positiv och förväntad påverkan från, låt oss säga, förbättring av belysning. Ett andra diagram definierar om denna inverkan var på brott och / eller uppfattad säkerhet. Ett tredje diagram är återigen ett cirkeldiagram som visar andelen artiklar per kontinenten (t.ex. Europa) i studieområdet. Den första bilden beskriver effekten enligt följande:

- Positiv: Förväntade resultat när brottslighet och / eller rädsla för brottslighet minskad eller trygghet ökade.
- Negativ: oväntade resultat när brottslighet och / eller rädsla för brottslighet ökade eller upplevd säkerhet minskade.
- Ingen effekt: brott och / eller rädsla för brott, och / eller trygghet förblev densamma, eller det fanns inga signifikanta förändringar.
- Ingen slutsats: Det fanns inte tillräckligt med information eller data för att stödja studierna (ökningar, minskningar eller inga effekter av brott och / eller rädsla).

Exempel 1: *Effekt från belysning* - Studien av effekten av belysning på brott och / eller rädsla för brott har totalt 37 artiklar inkluderade. De flesta artiklarna visade positiva resultat, totalt 37 positiva resultat för brott och / eller rädsla för brottslighet / uppfattad säkerhet mot ett negativt resultat som indikerar en liten minskning av upplevd lämplighet av ett utrymme på grund av dålig belysning (Kim och Noh, 2018). Å andra sidan var det tio artiklar som klassificerades som "ingen effekt" av belysningen på både brott och / eller rädsla för brott / uppfattad säkerhet. Dessutom fanns det tre otillräckliga artiklar, där ytterligare forskning föreslås eller artikeln var av mer teoretisk karaktär.

Observera att vi har beaktat den totala effekten (positiva, negativa, ingen effekt eller otillräckliga) som finns i varje papper, inte en effekt per artikel, eftersom studier kan fokusera på mer än ett brott eller brott och säkerhet samtidigt. Ämnet belysning innehåller kvalitativa och kvantitativa studier, bland annat intervjuer med medborgare, insamling och granskning av officiella uppgifter för att kvantifiera studierna, utvärdering av deltagare över dag och natt, fallstudier, rapporter etc. Men de flesta studier fokuserar på uppfattningen hos invånare och medborgare i specifika studerade områden, tex: Pain et al. (2006) som använde kvalitativa tekniker i utvalda områden för att utforska lokalbefolkningens uppfattningar och förståelse för relationerna mellan gatubelysning, risken att bli ett brottsoffer och rädsla för brottslighet, men inga väsentliga resultat hittades i detta fall.

Exempel 2: *Grindförsedda samhällen (Gated community)* - Temat gällande de grindförsedda samhällenas påverkan på brottslighet och / eller rädsla / uppfattad säkerhet har inkluderat kvalitativa och kvantitativa studier. Fallstudier, undersökningar, litteraturstudier, intervjuade studier, datainsamling är några av de typerna av studier som ingår. De flesta av dem fokuserar på de boendes uppfattningar av säkerhet på specifika studerade platser, vissa andra är baserade på officiella uppgifter.

Klassificering av städer

Städerna i de granskade studierna klassificeras i följande fem typer:

1. Globala städer och / eller huvudstäder

Huvudstäder och / eller städer som påverkar och bestämmer viktiga aspekter av det kulturella, vetenskapliga, sociala och ekonomiska livet på global nivå. Dessa är vanligtvis turistdestinationer och viktiga globala ekonomiska poler. (T.ex. Sao Paulo, Rio de Janeiro, Londres, Chicago osv.).

2. Regionala huvudstäder

Städer som har olika ekonomiska aktiviteter med stort kulturellt, vetenskapligt, socialt och ekonomiskt inflytande på nationell och regional nivå.

3. Lokala stadscentrum

Medelstora städer eller områden med regionalt kapitalpåverkan, men som påverkar kulturellt, vetenskapligt, socialt och ekonomiskt de mindre och landsbygdsgrannarna.

4. Små städer och / eller samhällen

Små centra som kan betraktas som antingen små stadsområden infogade i ett större landsbygdssammanhang eller landsbygdsområden / samhällen

5. Andra

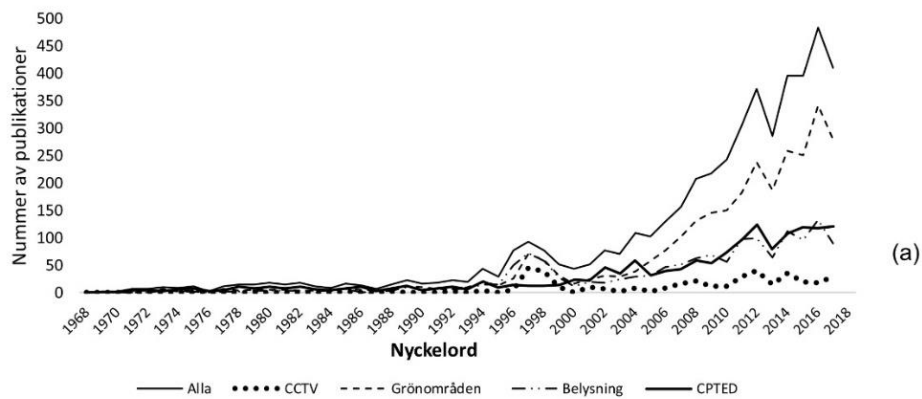
Betyder att artikeln antingen inte specificerar vilken stad det handlar om, eller att det handlar om ett område större än en stad – så som ett land eller flera länder eller regioner

Resultat

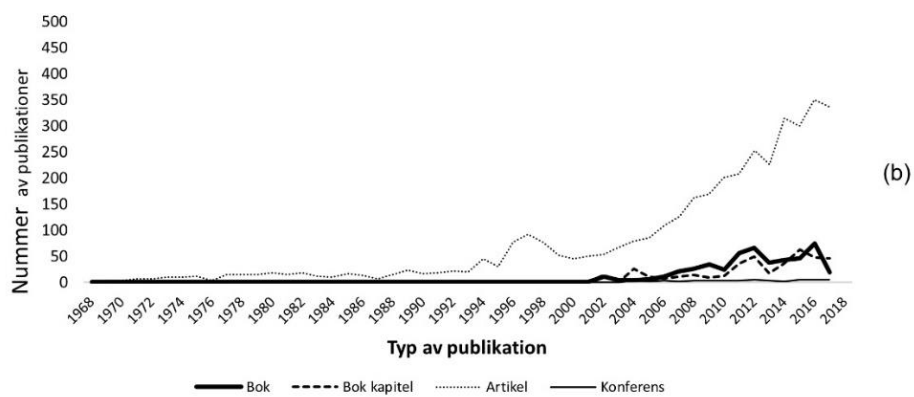
- Visualisering av internationell litteratur

Detta avsnitt baseras på litteratursökningar som täcker 50 år inom de specifika områdena stadsplanering, design, arkitektur, stadssäkerhet men även miljökriminologi och situationell brottsprevention. Som framgår av figur 2 domineras följande databaser av artiklar: Scopus, Web of Science, Jstor och Pubmed från 1968-2018. Under 1990-talet började merparten av denna litteratur att utvecklas, men den följer olika kurvor som baseras på ämnesområde. Denna databas innehåller både kvantitativa och kvalitativa artiklar i tidskrifter eller från konferenser och böcker. Andra material som videofilmer och gråzonslitteratur uteslöts från denna sökning. Bidragen från författare och institutioner domineras företrädesvis av länder i Nordamerika och Västeuropa. Sedan 2000-talet ser vi dock en stadig ökning av publikationer från den övriga världen.

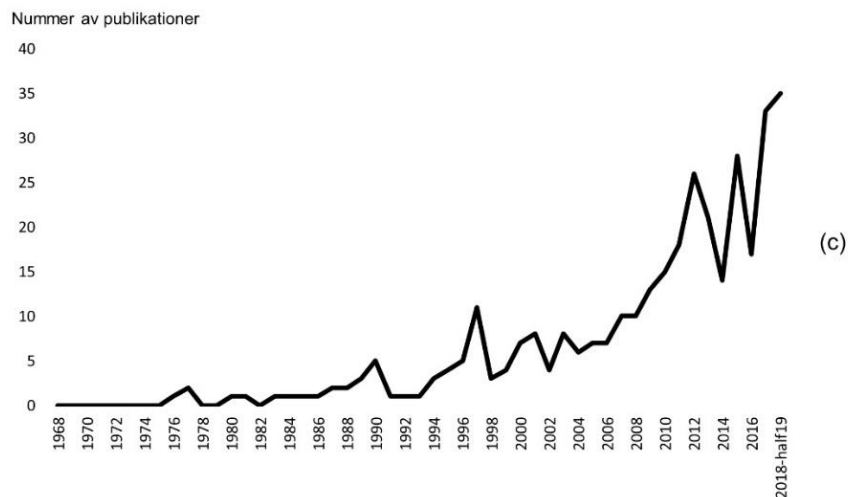
Det finns trendvariationer i dessa kurvor som är svåra att tolka utan en djupgående analys av varje område. Ändringen i slutet av 1990-talet kan associeras med ämneskonferenserna på området, men mest sannolikt med förändringar av hur publicerade material kategoriserades och/eller samlades in från slutet av 1980- till 2000-talet. Med hjälp av ett verktyg för bibliometrisk visualisering identifierade vi kluster av forskning inom detta område som publicerats mellan 1968 och 2018. Notera att det är först i slutet av 2000-talet som ämnesområden som sammankopplar *brott* och *rädsla* med *fysisk* och *social miljö* börjar publiceras, med runt 25–30 publikationer per år. Det tog ytterligare 20 år (2018) innan publikationer som behandlar *brott* och *bebyggd miljö* nådde omkring 200 vardera per år. År 2018 upplevde publikationer som avhandlar *folkhälsa* och *bebyggd miljö* och *brott* den största ökningen i absoluta tal (200 hämtade dokument per år) samt i procentandel av ökning (ökningen var mer än 500% mellan 1998 och 2018). Detta åtföljdes av publikationer som behandlar *bebyggd miljö* och *rädsla* och utgjorde ca 60 publikationer per år, medan de som rör *allmän plats* och *brott* och *bebyggd miljö* uppnådde 15 artiklar per år.

Examples keywords: CPTED, safety walk, NWS, BID, Night patrol, building, security, walkability, gated, surveillance.

Annual growth of publications, N=4730. Source: SCOPUS, Web of science, JSTOR and PubMed

Figur 2 – Årlig tillväxt av publikationer efter typ. N=4 730, 1968–2018.

Den tematiska utvecklingen av området

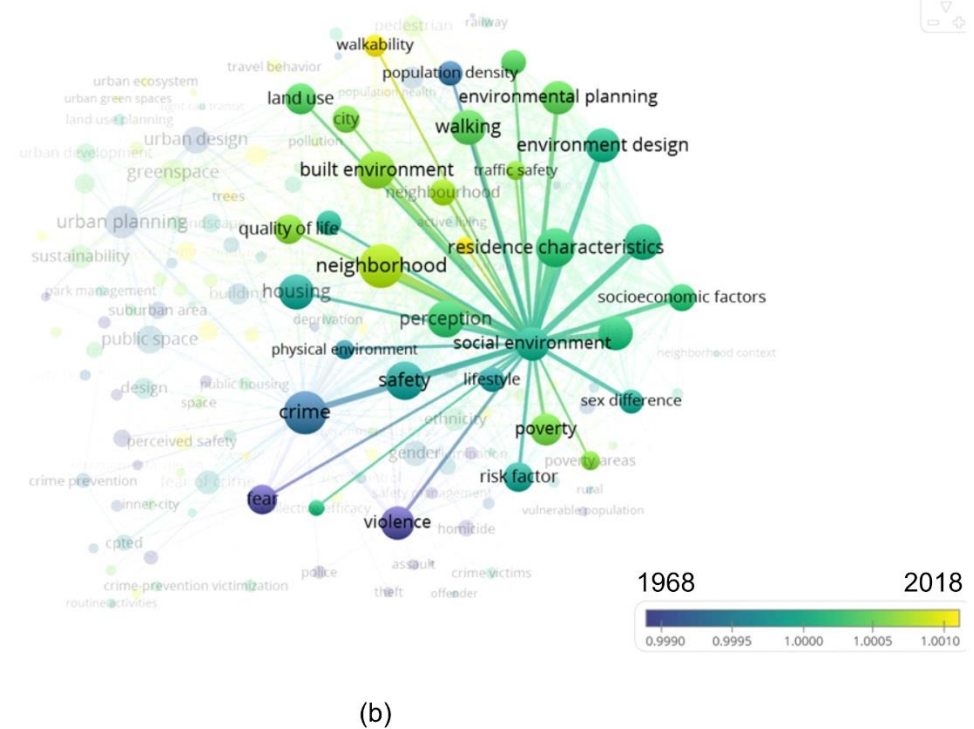
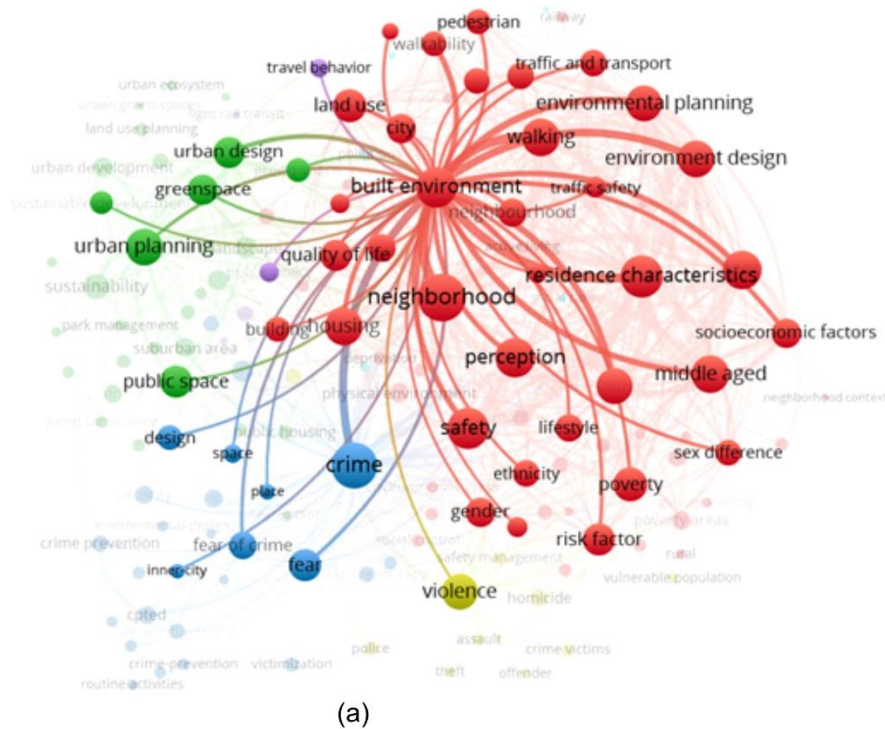
Vi har använt termkartor för att illustrera huvudteman inom ett forskningsområde (figurer 3a-3h). Från nyckelordet *bebyggd miljö* i (a), har fem huvudteman grupperats under de 50 åren (från rött, det starkaste, till blått och grönt, gult och lila). Dessa kartor ger exempel på hur informationsutvinning kan tillämpas, varvid färger indikerar kluster av relaterade termer (a). Det hjälper oss att förstå de olika aspekterna av ett visst tema under en tidsperiod, vilket

illustreras i (b) från 1968 till 2018. Exempelvis är det endast i allra senaste publikationerna som ordet *promenadmöjligheter* ("*walkability*") (i figur 3(b)) anknyter till bebyggd och social miljö och trygghet. Äldre publikationer tenderade i stället att behandla bebyggd miljö i relation till egenskaper hos boendemiljöer samt socioekonomiska kännetecken hos befolkningen, brott och rädsla. På ett övergripande plan innehåller den internationella litteraturen flera forskningsgrenar med relevans för denna studie. Här ska vi lyfta fram 3 av dem:

En traditionell gren består av artiklar som avslöjar *bebyggda/sociala miljöer* som "**möjliggörare**" (*enablers*) av risker då de skapar/attraherar möjligheter till brott, personskador eller (själv-)destruktiva beteenden. I de flesta artiklar diskuteras brottskoncentrationer i riskfyllda anläggningar, transportnoder och parker och hur brottsprevention hanterar sådana platser. Här inkluderar vi också ett stort antal artiklar som tittar på effekten på brott av exempelvis belysning, underhåll och CCTV. Till exempel visar Peek-Asa och Casteel (2010) att god belysning ger en minskning av det totala antalet rån på affärsplatser efter att ha kontrollerat för ett antal faktorer.

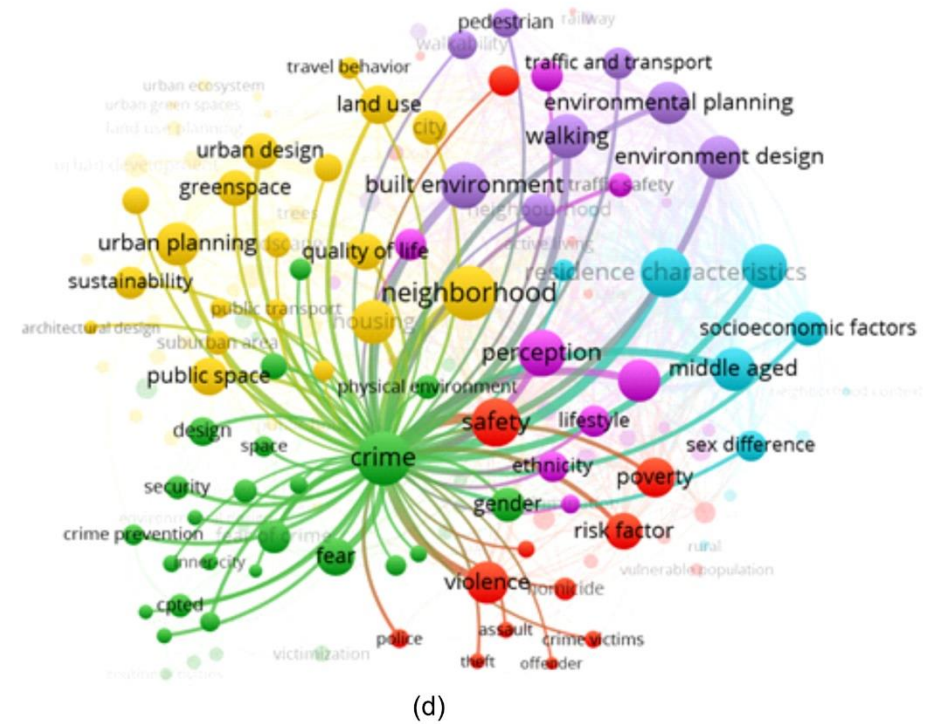
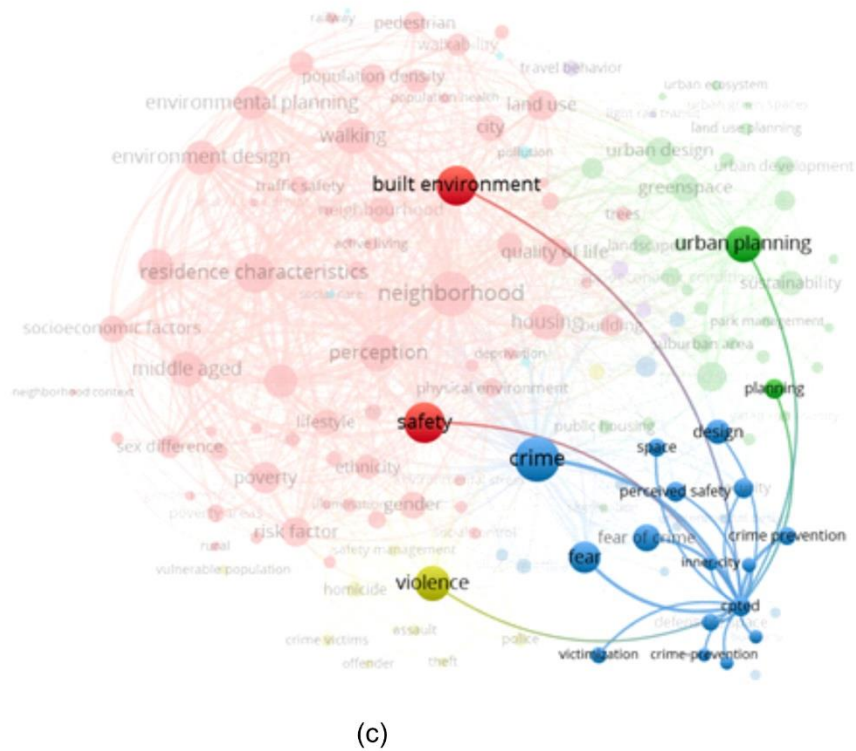
Den andra grenen refererar till bebyggd och social miljö som en källa till "**stressfaktorer**" (*stressors*), t.ex. att dålig belysning leder till rädsla och undvikande av platser men också kan attrahera brott. Artiklar som tittar på effekten av brottsförebyggande åtgärder (säkerhetsenkäter, grannsamverkanprojekt, belysning, övervakning) på den uppfattade tryggheten utgör en stor del av dessa studier. Dessa artiklar behandlar också trygghetsbehoven hos vissa grupper som äldre, kvinnor, funktionshindrade; de är mycket vanligare från slutet av 1990-talet och framåt. Till exempel visar studien av Yavuz och Welch (2010) att förekomsten av videokameror har en lägre effekt på kvinnors trygghetskänslor jämfört med mäns. Samtidigt är frekvent och punktlig service viktigare för manliga passagerare.

Avslutningsvis består den tredje och senaste forskningsgrenen av artiklar som behandlar miljö som "**mediatorer**" (*mediators*) och katalysator för miljörelaterade och sociala processer som exempelvis leder till dåliga hälsoresultat. En allt mer omfattande forskning visar positiva samband mellan den bristfälliga kvaliteten på stadsmiljön, hög kriminalitet samt övergripande dålig hälsa. Till exempel leder höga brottstal till färre gångmöjligheter, vilket i sin tur påverkar hjärtsjukdom. Dessa resultat föreskriver en mer holistisk strategi för trygghet, en som går bortom polisiära infallsvinklar och i stället betraktar brott och rädsla som en allmän hälsofråga med tydliga kopplingar till stadsmiljön. Exempel på denna tredje gren är studier av Bornioli et al. (2018), som fann att promenader i stadsmiljö främjade känslomässiga hälsofördelar, trots avsaknaden av natur. Forskning under denna tid rapporterar också positiva resultat som sammankopplar samhällsbaserade initiativ med minskat våld.

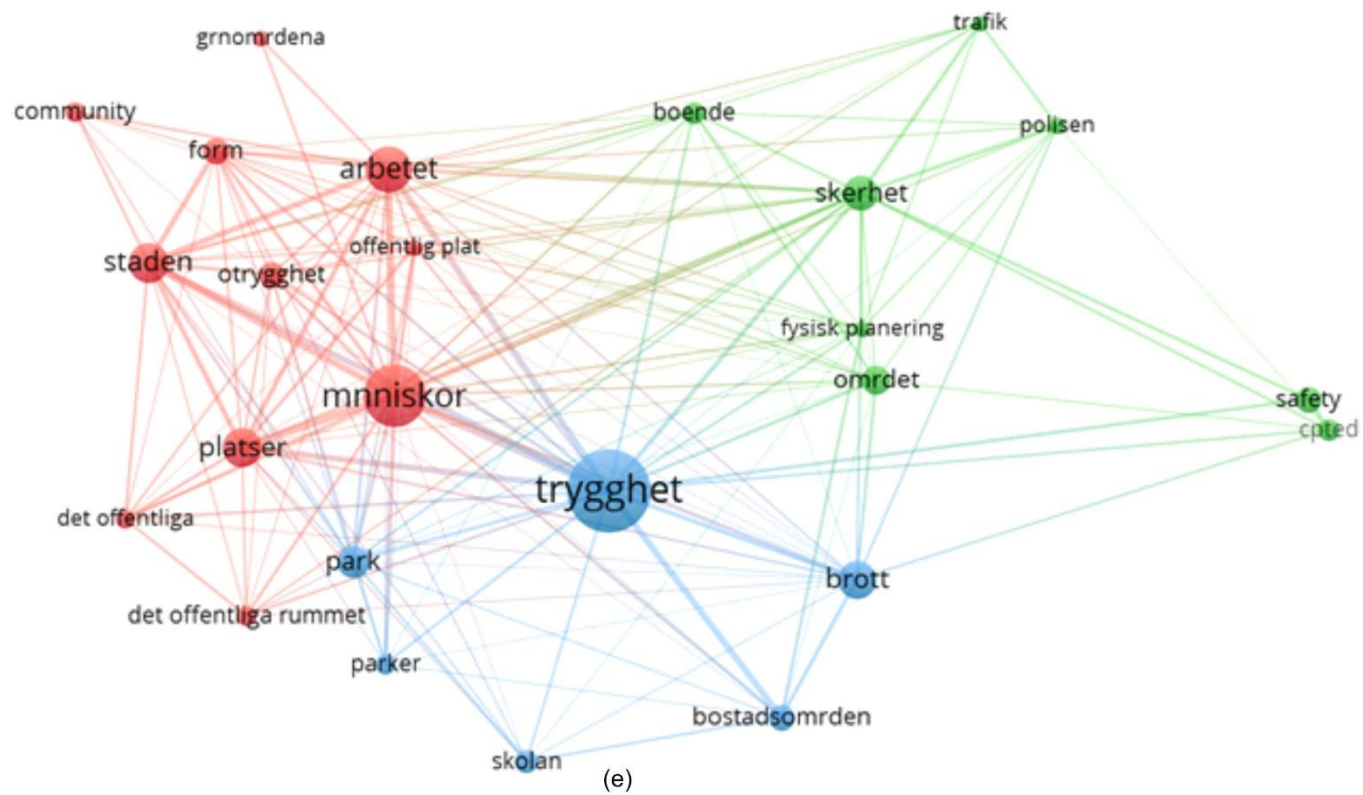

Figur 3(a) – Nätverksvisualiseringskarta med fokus på "byggd miljö". Minsta styrka = 5 länkar, N = 4730 (CPTED, designa bort brott, brottslighet, rädsla för brottslighet, byggd miljö, CCTV, Belysning, grönområden) i Scopus, Web of Science, JSTOR, 1968-2018. Ju högre vikten av ett objekt, ju *större* är cirkeln. Ett objekts färg bestäms av det kluster som föremålet tillhör. *Avståndet* mellan två nyckelord indikerar att sökorden är relaterad, i form av sam-citeringslänkar.

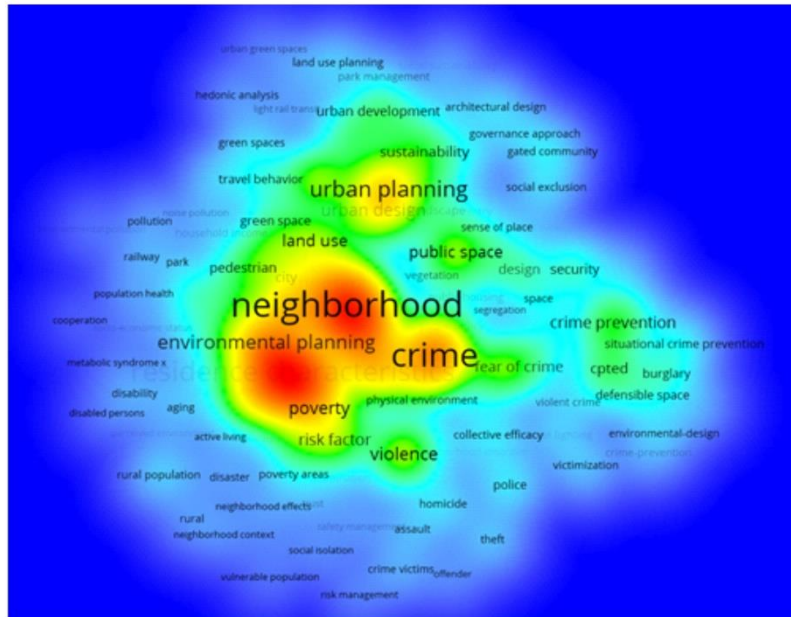
Figur 3(b) - Nätverksvisualiseringskarta med fokus på "social miljö", N = 4730, 1968-2018, från äldsta till nyaste (i gult). Sammanställningar gjordes av Ana Paulo Canabarro och Vania Ceccato.

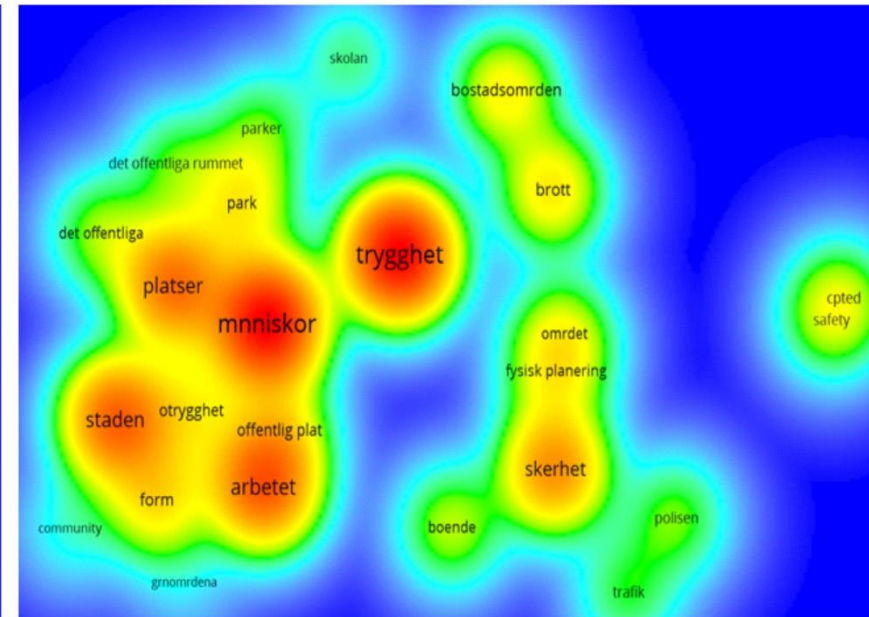
Figur 3(c) & (d) – Nätverksvisualiseringskarta med fokus på “CPTED” och “Brott”.(Crime) Minimum styrka = 5 länkar, N=4730.

Figur 3(e) – Densitetsvisualisering av författares nyckelord på Svenska, N=150, 1968-2018 in DiVa, Libris, Swepub och KTHB Primo).

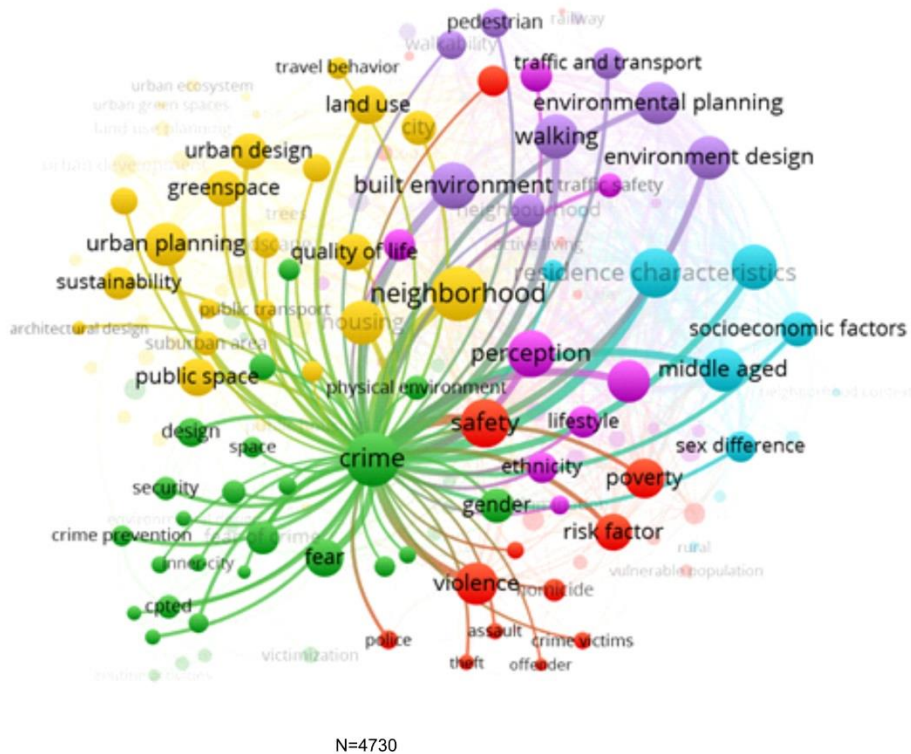

(f)

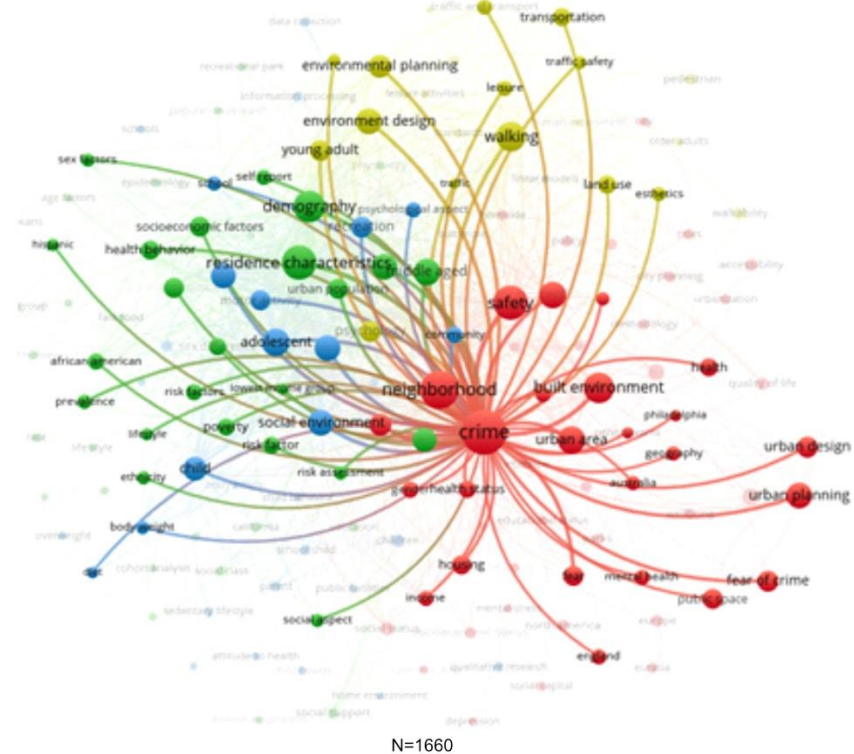

(g)

Figur 3(f) - Densitetsvisualisering av författares nyckelord, N=4730, 1968-2018 in Scopus, Web of Science, JSTOR, PubMed baserat på totalt antal förekomster, associationsstyrka). Figur 3(g) - Densitetsvisualisering av författares nyckelord på Svenska (N=120).

(h)

(i)

Figur 3(h) – Nätverksvisualiseringskarta med focus på “brott”. Minimum styrka=5 länkar, N=4730 (CPTED, designa bort brott, brottslighet, rädsla för brottslighet, byggd miljö, CCTV, Belysning, grönområden) in Scopus, Web of Science, JSTOR, 1968-2018. **Figur 3(i)** – Network visualization map with focus on “brott”. Minimum strength=5 links, N=1660 (CPTED, designa bort brott, brottslighet, rädsla för brottslighet, byggd miljö, CCTV, Belysning, grönområden) in Scopus, Web of Science, JSTOR, 1968-2018.

- Översikt över internationell litteratur

Denna litteraturoversikt kan användas som vägledning för att informera forskare och yrkesverksamma om potentiella samband som framkommit i litteraturen om stadsmiljö och trygghet. Den ger också vissa belägg för den potentiella effektiviteten av säkerhetsinterventioner som rör aktuella trygghetsutmaningar.

Även om vi rapporterar resultat och drar slutsatser på basis av hundratals publikationer, är det viktigt att komma ihåg 3 punkter:

- (1) Att litteraturoversikten omfattar publikationer med flera olika strategier. Vissa är uteslutande kvantitativa (med en stor metodvariation, från utforskande till bekräftande analys) medan andra är kvalitativa (från analys av dokumentationer till data från enkäter och fältarbete). Ytterligare en grupp utgörs av blandade metoder. Detta påverkar resultaten.
- (2) Att vårt urval oftare förväntas visa positiva "väntade" resultat än osäkra, negativa eller "oväntade". Till exempel visade de flesta studierna en positiv effekt av X på brott och/eller rädsla. Samtidigt är det omöjligt att veta hur många liknande trygghetsprogram som gett negativa eller "oväntade" resultat och aldrig har publicerats. Detta ger en slagsida mot positiva resultat som måste erkännas innan vi kan dra några slutsatser.
- (3) Det som fungerar internationellt i termer av påverkan på brott och trygghet kanske inte fungerar i Sverige. Den mesta litteraturen domineras av nordamerikansk och västeuropeisk forskning. Försiktighet bör iakttas när vi jämför lands- och stadsspecifika förhållanden som skiljer sig från dem vi möter i Sverige eller övriga nordiska länder. Inte ens inom de nordiska länderna kan vi i dag enkelt jämföra olika kontexter, något som föreslogs i BRÅs rapport i början av 2000-talet.

I nästa avsnitt presenterar vi en sammanfattning av den aktuella forskningsevidensen om sambandet mellan stadens miljö som *möjliggörare* eller *mediator* av brott, men också som en *stressfaktor* som påverkar vår uppfattade trygghet. Ett klassiskt exempel är belysningens betydelse för att minska brott. Vi tittar också på effekten av brottsförebyggande åtgärder och trygghetsförbättrande perspektiv och den uppfattade tryggheten i stadsmiljöer i form av t.ex. nattvandringar.

- **Brottsprevention genom urban design (CPTED)**

Utvecklingen av situationsbaserad prevention i Storbritannien (Wilson, 1981, Clarke, 1983, Clarke och Harris, 1992) stöddes av den parallella utvecklingen av brottsförebyggande genom miljödesign, eller CPTED – Crime Prevention Through Environment Design, i USA. Termen CPTED myntades av C. Ray Jeffery (Jeffery, 1971). De flesta av elementen i detta tillvägagångssätt liknar dem som deklarerades av Jacobs (1961) och Newman (1972). I Storbritannien tog dessa principer form genom systemet Secured by Design (SBD) som syftar till att uppmuntra bostadsutvecklare att planera bort brott på planerings- eller konceptfasen och som startade i slutet av 1980-talet. Syftet med systemet har varit inriktat på att minska brottsligheten (främst inbrott, bilbrott, stöld, vandalism och störning) och rädsla för brottslighet genom miljödesign, arkitektoniska åtgärder och målhårdning (target hardening) och har utvärderats av Armitage (2013) och Armitage och Monchuk (2011). I denna utvärdering tycktes SBD skydda mot upprepade inbrott – men inte upprepade övergrepp och fördelarna med SBD tycktes vara begränsade till att förhindra initiala och inte upprepade utsatthet för brott. Systemet har fått olika valörer "Kriminalprevention genom miljödesign (CPTED)", "design out crime", "säkrare genom design", "säkrad genom design" eller någon av de andra "smakerna" för att manipulera den byggda miljön för att förhindra brott och främja trygghet.

I samma forskningsinriktning, men i Holland rapporterar Jongejan och Woldendorp (2013) om erfarenheten av den nederländska polisetiketten Säkra bostäder (Secure Housing) vilket är en holländsk standard för utveckling och produktion av nya fastigheter. Det började 1989 och utlöstes av Storbritanniens "Secured by Design" (SBD). Även om förpackningen av de två liknar varandra, är innehållet i den nederländska polisetiketten Säkra bostäder ganska annorlunda. Enligt författarna använder den holländska modellen Christopher Alexanders språkmönster som fokuserar mer på stadsplanering och landskapsarkitektur, förkroppsligar brottsoffrens perspektiv i större utsträckning och kan användas mer flexibelt vid hantering av platsspecifika problem och lösningar. Sedan 1998 har experimentet förändrats till en holländsk standard för utveckling och byggande av nya fastigheter. Den nederländska polisetiketten Säkra bostäder har minskat brottsligheten genom tillämpning av principerna om förebyggande av brottskydd (Environmental Prevention Through Environmental Design (CPTED)). Systemet minskar inbrott med 95% i nya fastigheter och 80% i befintliga miljöer.

I Sverige bedömdes att man borde ta avstånd från Storbritanniens och Nederländernas modeller för certifiering av bostäder och planering eftersom de inte ansågs direkt överförbara till svenska förhållanden (BRÅ, 2002). Istället var ansatsen "att skönja en gemensam nordisk tradition som bygger på att bevara ett öppet samhälle och att Danmark är det mest intressanta landet för jämförelser med Sverige" (p.7). Men ingen av de berörda myndigheterna – BRÅ, Boverket eller RPS – ansåg sig vara lämpliga eller ha mandat att verka som huvudman för en certifieringsordning som den som fanns i England eller i Holland. Det fanns en förväntan att den forskning som bedrevs inom området borde spridas mer till praktiker på såväl nationell, regional som lokal nivå.

Även om forskningen eller praktiken inom detta område inte utvecklats som det förväntats när man, till exempel, jämför Sverige med Storbritannien har man sett fler och fler både inom akademien och i praktiken som intresserar sig för frågorna som rör den byggda miljön, brott och trygghet. Nedan diskuteras exempel på den internationella forskningen om CPTED som den tillämpas på bostäder och andra typer av miljöer.

Den internationella litteraturen är rik på exempel på hur en eller flera av egenskaperna hos husen, grannskapet och stadsegenskaperna gemensamt påverkar brottets geografi och trygghet. Bevis kommer att diskuteras kronologiskt så mycket som möjligt.

CPTED, bostäder och bostadsområden

Det finns viktiga bostadsegenskaper som gör dem mer känsliga för brott. Med hänvisning till hus mestadels i Storbritannien indikerar Coleman (1985) att lägenheter där entrén vetter in mot gården och / eller ligger en bit in från vägen är mer benägna att uppleva socialt och fysiskt förfall. En isolerad egendom i ett område med mindre än fem hus i sikte är mer benägen att bli föremål för inbrott Winchester och Jackson (1982). På samma sätt, om fastigheten ligger på närmaste huvudväg eller fastighet och inte har någon uppsikt på framsidan eller på andra sidor från andra hus tenderar den att erfara mer inbrott (Winchester och Jackson, 1982, Armitage, 2006).

D'Alessio och Stolzenberg (1990) undersöker förhållandet mellan miljöfaktorer och rån av närbutiker. De bedömer huruvida de fysiska egenskaperna och omgivande demografi av 30 slumpmässigt utvalda närbutiker i Leon County, Florida, signifikant påverkar sårbarheten hos dessa butiker för rån. Resultaten visar att miljöfaktorer inte är viktiga indikatorer för att förutsäga huruvida en närbutik rånas, men parkeringsplatsens storlek, graden av social o-organisering (störande aktiviteter, klotter osv) runt affären, antalet timmar öppna och om bensinservice tillhandahålls är väsentligt för att bestämma omfattningen av rån.

Att vara nära en utfart från en större genomfart gör fastigheten mer utsatt för inbrott (Taylor och Gottfredson, 1986). Vidare tenderar en fastighet som ligger i närheten av en stoppskylt, trafikljus, kommersiell affärsverksamhet, park, kyrka eller fyrfilig gata att uppleva mer inbrott (Armitage, 2006). Fastigheter i mörka (i motsats till upplysta) områden är mer benägna att uppleva inbrott (Groff och LaVigne, 2001) medan hus som är synliga från närliggande gångvägar är mer benägna att ha upplevelser av tidigare brott (Armitage, 2006). När det gäller territorialitet har forskning visat att egenskaper som anses arkitektoniskt försvarbara är lika känsliga för brottslighet som de som inte anses vara arkitektoniskt försvarbara (Merry, 1981), medan de med verkliga (väggar) eller symboliska barriärer (blomsterbäddar) har mindre sannolikhet att ha upplevt ett inbrott (Brown och Altman, 1983). De hus som inte har ett garage tenderar att uppfattas av brottslingar att vara ett lättare mål än de som har ett (Brown och Altman, 1983).

Bostäder belägna på en sann återvändsgränd upplevde de lägsta nivåerna av inbrott (Armitage, 2006, Johnson och Bowers, 2010), medan de som ligger på en läckande återvändsgränd upplevde de högsta nivåerna av inbrott (Hillier, 2004, Armitage, 2006). Hus som ligger i ett område med hög nivå av trafikgenomströmning upplevde högre nivåer av inbrott än områden med låga nivåer av genomfartstrafik (Taylor och Gottfredson, 1986, Poyner, 1986, Poyner, 1991, Armitage, 2006). Effekterna av förvaltning och underhåll av fastigheter på brottslighet och/eller uppfattad säkerhet har också påpekats i den tidiga internationella litteraturen (Cozens, 2002, Cozens et al., 2002b, Cozens et al., 2002a). Förbrytare uppfattar invånare som mindre benägna att ingripa om ett brott inträffar i närvaro av fysiska störningar (Taylor och Gottfredson, 1986).

Merry (1981) fann att rån var förknippat med dålig övervakning i förhållande till fler gränder och ingångar, mindre lekplatser, husets framsida och mindre torg. Denna studie är ett tidigt kritiskt inlägg mot CPTED som undersöker villkoren för invånare i en amerikansk innerstads allmännyttiga boendeprojekt att agera och misslyckas med att agera för att försvara vad författaren föreslår är försvarbara och icke försvarbara områden.

Brown och Altman (1983) fann att hus som drabbades av inbrott hade speciella egenskaper: signaler av öppenhet och obemannat utseende (dvs det såg ut som om de boende var ute

eller bortresta). Dessutom hade de hus som inte drabbades av inbrott större visuell kontakt med närliggande hus.

Robinson och Robinson (1997) utvärderade inbrottstalen i studenthem i förhållande till den byggda miljön i en stad i Florida, USA. Resultaten tyder på att övervakning minskar inbrott och ett intryck av att huset är tomt på folk ökar detsamma. Fastigheter med dålig insyn till närliggande fastigheter, offentliga lokaler och/eller lokala bekvämligheter tenderar att vara mer attraktiva för brottslingar och / eller mer sannolika för att ha drabbats av ett inbrott. För en detaljerad granskning av denna forskning som visar dessa kopplingar, se Armitage et al. (2011).

I en studie i Storbritannien undersökte Cozens et al. (2002b) hur bostadsdesign såväl som ledning och aktivt medborgarskap uppfattas påverka försvarbart område och brott. Resultaten föreslog att olika gruppers uppfattningar kan variera med avseende på vem som observerat och om de anses troliga att kunna ingripa eller inte. I USA föreslog en studie med 91 permanent boende i Chicago att invånarnas försvar av miljöer var relaterat till deras erfarenheter av säkerhet och gemenskap i grannskapet (Brunson et al., 2001).

Cozens (2008) föreslår att CPTED-lösningar med det lokala samhällets aktiva deltagande är en hög prioritet när hållbarheten nu påverkar regeringens politik i Storbritannien, Australien och USA. Planeringspolitiken förespråkar för närvarande högdensitetsutveckling inom bostadsområden, "walkable", genomsläppliga stadsdelar, nära kollektivtrafik, sysselsättning och bekvämligheter.

Bray (2008) utforskar hur nybyggda bostadsfaciliteter stödjer samhällsstyrning. Resultaten tyder på att CPTED är förknippat med en minskad risk för att drabbas av inbrott. Baserat på rumsligt sociala fältarbeten som gjorts i två bostadsföreningar i Wuhan, visar den här artikeln den nära kopplingen mellan stadsplanering och lokal styrning.

Saville (2009) visar ett nytt sätt att åstadkomma brottsreduktion och ökat samhällsengagemang. Författaren föreslår en alternativ planeringsprocess, SafeGrowth (Säker tillväxt), där säkra platser dyker upp mindre från externa experter som genomför strategier till eller för grannskap, och mer från grannar som kreativt planerar med experter på brottsförebyggande, polis och säkerhetsspecialister. Denna artikel ger också en fallstudie som illustrerar ett praktiskt exempel där SafeGrowth användes i planeringen av ett oroligt förortsområde i Toronto, Kanada 2000–2009.

Studien av DeKeseredy et al. (2009) är innovativ på tre sätt. Denna forskning föreslår en könsrelaterad version av CPTED som erkänner att samhällen är omtvistade platser där olika trådar av värderingar, normer, övertygelser och tolerans för brottslighet påverkar landsbygdskvinnornas säkerhet. Studien identifierar ett brott som sällan är kopplat till CPTED (våld i hemmet mot kvinnor) och slutligen är fallstudien inbäddad i ett landsbygdssammanhang. De föreslår en andra generationens CPTED-ram som tar hänsyn till utnyttjandet av fyra huvudstrategier som är skräddarsydda för att direkt ta itu med feministiska problem och förbättra en plats kollektiva effektivitet för att öka kvinnors säkerhet.

Corral-Verdugo et al. (2011) undersökte familjevåldet i hushållen och CPTED från insidan, genom att ta itu med förhållandet mellan psykologiska miljöfaktorer inom bostadsbeboelighet och familjevåld. Resultat visar att högre social-ekonomisk status är relaterat till bättre boende och mindre våld.

Marzbali et al. (2012a) granskar litteraturen som associerar hög CPTED med låg frekvens av inbrott. Modellen visar att territorialitet har ett negativt direkt samband med att bli brottsoffer. Det finns direkta och positiva påverkningar av hustyp på naturlig övervakning och territorialitet

vid inbrottskriminalitet, medan vistelsens längd endast påverkar åtkomstkontrollen. Marzbali et al. (2012b) antyder med denna översyn att det finns en växande forskningsgrupp som stöder påståendet att bostadsläge och typ av gata kan bidra till att minska eller öka risken för bostadsinbrott i stadsmiljö. I synnerhet föreslår författaren att internationell litteratur indikerar att det bästa exemplet på miljödesignbrott är inbrott som är relaterat till gators grad av genomfartstrafik.

Analysen av Grönlund (2012) av CPTED i den byggda miljön i en stadsdel i Stockholm är en jämförelse med resten av stadens brott och upplevda säkerhet. Brottsförekomsten är relativt sett lägre och uppfattningen av säkerheten högre i Hammarby Sjöstad än Stockholms genomsnitt. Slutligen diskuteras rollen som CPTED har jämfört med andra faktorer när man planerar hållbara områden i ett nordeuropeiskt välfärdssamhälle.

Hedayati Marzbali et al. (2012) undersökte potentiella relationer mellan brottsförebyggande genom miljödesign (CPTED), risken att bli offer och rädsla för brottslighet med hjälp av en checklista och 164 respondenter från en utvald grupp av invånare. Resultaten visar att CPTED är negativt relaterat till viktimisering. Modellen visar också att det finns ett väsentligt positivt direkt inflytande mellan att vara ett brottsoffer och rädsla för brott.

Abdullah et al. (2016) undersöker påverkan av territoriell funktion (TF) för att minska brottsligheten och rädsla och har funnit ett brett empiriskt stöd. De visar att TF kan forma rädsla för brottslighet genom uppfattningar av risker i Sheffield, Storbritannien. Resultat tyder på att TF har en negativ inverkan på oordning, brottsofferfrekvens och uppfattad risk. I linje med antisocialt beteende indikerar resultaten att oordning positivt påverkar både brottsofferfrekvens och rädsla för brott. Upplevd risk har en förmedlande roll i förhållandet mellan TF och rädsla för brott.

Hedayati-Marzbali et al. (2017) indikerar att naturlig övervakning är negativt relaterad till oordning och är positivt relaterad till social sammanhållning och uppfattning om säkerhet. Modellen visar inte någon signifikant relation mellan social sammanhållning och uppfattad säkerhet i studieområdet. Fynden betonar vikten av grannskapsstruktur och aktiva roller i lokala samhällen för att förbättra grannförbindelser och uppfattad säkerhet.

Cerdá et al. (2012) undersöker våld före och efter kommunala insatser i den byggda miljön (transitorierad) i Medellín, Colombia. Resultat visar att insatser i grannskapets fysiska miljö kan minska våldet, särskilt mord. Minskningen av mord var 66% större i interventionsområden än i kontrollkvarteren och inhemska våldsrapporter minskade 75% mer i interventionsområden.

Marselle et al. (2012) granskar tiden före och efter det att en gågata skapats och dess påverkan på våld på natten med hjälp av en design mot brottsintervention som syftar till att minska våldet mot person i Manchesters Gay Village (Storbritannien). En inledande utvärdering av GMP-analytiker tyder på att allvarliga våldsbrott föll under pilotperioden jämfört med föregående månad. En undersökning av användare av området under pilotperioden tyder på att ingripandet inte ökade rädslan för brott och var väl mottaget av allmänheten.

Syftet med denna studie, Carmel-Gilfilen (2013) var att utforska uppfattningar hos 42 erfarna och nybörjarsnattare med hjälp av ett verbalt protokoll i en sydostregion i USA. Sammantaget illustrerar studien potentialen i den fysiska miljön för att avskräcka från butiksstölder, särskilt när det gäller nybörjare, och föreslår lösningar som kombinerar säkerhet och bra design.

Studien i Kuala Lumpur, Malaysia av Shamsuddin och Hussin (2013) genomfördes bland professionell och teknisk personal som implementerar CPTED. Studien indikerar att CPTED-genomförandet har en positiv effekt genom byggnadsdesign, landskaps- och stadsplanering, belysning, förvaltning och underhåll.

Abdullah et al. (2013) undersökte relationerna mellan CPTED och uppfattad anknytning till ett grannskap hos äldre och yngre husägare i Malaysia. Resultaten visar positiv effekt av CPTED på uppfattad grannskapsanknytning för äldre respondenter, men inte för yngre.

Hino och Schneider (2013) fokuserade på Bouhan Machi-Zukuri, som kan översättas som "grannskapsbaserad planering för grannskapssäkerhet", vilket realiserats genom grannskaps säkerhetskartläggning. Detta är en unik offentligt/privat ansats för handlingsplanering (Hino et al., 2014) som utlovar att hjälpa till att foga samman sociala företeelser och uppmuntra gemenskapsåtgärder och eventuellt kan antas av andra samhällen runt om i världen.

Patino et al. (2014) visar att den trasiga fönster-teorin och CPTED-principerna kan kopplas, eftersom de visar att heterogena och oordnade stadsplaner associeras med mordfrekvenser i Medellín, Colombia.

Sugino och Arima (2014) studerar motståndskraft mot mordbrand i 2 områden i Japan, de märkte ett antal aspekter av miljön som är närvarande, såsom områden med flera användningsområden mellan byggnader, låg tillgänglighet till huvudleder, tomma utrymmen och anonymitet.

I denna kvalitativa studie har Ha et al. (2015) undersökt CPTED i bostadsområden och deras säkerhetsprestanda genom en jämförande studie mellan en CPTED-stad och icke-CPTED-stad i Sydkorea. Studien visar exempel på att CPTED kan vara effektiv för att minska brottsligheten i vissa områden.

Owusu et al. (2015) analyserar målhärdningsinterventioner i hushållen i ett ghanesiskt sammanhang. Hushållens svar på brottslighet genom målhärkning har i synnerhet en tendens att på lång sikt försämra den sociala sammanhållningen, med begränsad inverkan på brottsligheten i samhället. Intressant nog visar resultaten relativt låg nivå av solidaritet i mellan- och överklassgrannskap som åtgärder för att bekämpa brottslighet

Lee et al. (2016) visade att statistiskt signifikanta relationer existerade mellan upplevda stadsdelens byggda miljö och socialt kapital i Seoul, Sydkorea, med hjälp av undersökningsdata från 2012 för Seoul. De visar också att bostadstypen visade statistiskt signifikanta kopplingar med de upplevda byggda miljövariablerna, inklusive säkerhet.

Informations- och kommunikationsteknik (IKT) kan vara ett värdefullt verktyg för att förbättra participativ (deltagande) planering. Med hjälp av ett exempel från Italien visar Chiodi (2016) hur ett brett e-deltagande i stadsplanering är möjligt för att genomföra säkrare städer genom att en övergripande planeringsmetod tillämpas.

Jeong et al. (2017) analyserade brottslighetskänsliga områden före och efter att CPTED hade genomförts i ett område i Sydkorea. Resultaten visar att stöld minskade där CPTED applicerades men ökade i närliggande områden, medan våldsbrott ökade i båda typerna av områden. Dessa resultat visar att CPTED minskar graden av egendomsbrottslighet men inte har någon effekt på våldsbrott.

Bennetts et al. (2017) rapporterar om en pilotstudie som undersöker sambandet mellan CPTED-principer och människors känslor av säkerhet och komfort i ett urbant område i Adelaide, Australien. Trygghet var förknippad med gatunivåaktivitet, förbindelser mellan gångvägar, kännedom om omgivningen, väl underhållna utrymmen, mindre byggnader.

Resultat från Seo och Lee (2017) visar att förändringar i grannskapsmiljö på grund av CPTED-projektet i Cheonan, Sydkorea, har en positiv inverkan på invånarnas sociala aktiviteter och samhällsengagemang samt säkerhet.

Armitage (2018) i Storbritannien granskar inbrottstjuvarnas åsikter om CPTED, genom gärningsmannens perspektiv och resultaten bekräftar att utformningen av bostadshus påverkar inbrottsbeslut. Författaren föreslår dock att CPTED som helhet bör ses över.

Parkeringsplatser och detaljhandelns utformning

Det finns exempel som illustrerar hur specifika brottsförebyggande åtgärder måste vara utformade för att vara effektiva. Poyner (1991) granskar säkerhetsförbättringar på parkeringsplatser. Dessa åtgärder ledde till en minskning av vandalism samt stöld av och från bilar. Studien visar, till exempel, att medan stöld av bilar reducerades i ett centrum-parkeringshus genom att förhindra obehörig åtkomst och förbättra den naturliga övervakningen vid utgången, hade det liten inverkan på stöld från bilar. På universitetets parkeringsplatser var stöld av bilar inte ett lika stort problem då en bemannad säkerhetsbarriär övervakade parkeringsplatsens ingångar. Å andra sidan hade stöld från bilar från dessa delar varit ett bestående problem, troligen på grund av dålig övervakning. Installation av CCTV, bemanning av säkerhetsansvariga, vilket snabbt resulterade i gripanden av vissa brottslingar och förmodligen verkade avskräckande på andra. Gray (2015) granskar den arkitektoniska fragmenteringens konsekvenser i grannskapsområdet, både dess sociala och rumsliga särdrag, vilket orsakades av införandet av två köpcentra i området. Resultaten indikerar att fragmenteringen av stadsväven har allvarliga konsekvenser för områdets sociala och rumsliga dynamik, för social sammanhållning och känslan av plats.

CPTED tillämpat på andra typer av anläggningar

Hunter och Jeffery (1997) granskar CPTED-studier gjorda på rån av närbutiker, inklusive de som beställts av polisen och närbutiksindustrin i Florida, USA. En mängd olika metoder användes, inklusive platsundersökningar, intervjuer med rånare och offer och experiment där rånfrekvenser har jämförts mellan butiker med och utan nya förebyggande åtgärder. Resultat tyder på att rånreduktion var förknippad med att ha två eller flera tjänstemän i tjänst, särskilt på natten (en form av arbetstagarövervakning), kontanthanteringsteknik (målavlägsnande), tillgänglighetskontroll och naturlig övervakning.

Knutsson (1997) undersöker beskaffenheten av det sociala livet i en Stockholmspark men även boende bosatta nära parken för att visa hur polisens taktik lyckades med att nästan utrota narkotika-aktivitet i parken. Studien omfattade även intervjuer med lokala företagsägare och parkernas drogförsäljare, samt platsobservationer. En analys av arresteringsregister över tid tyder på att även om vissa förskjutningar av plats skett var den diffus och godartad.

Iqbal och Ceccato (2015) utvärderade hur tillämpbar CPTED-principerna är för att styra inventeringen av säkerhetsförhållandena i en stadspark i Stockholm. De fann att parkens utformning och förvaltning påverkar parkens säkerhetsförhållanden (brottslighet var förknippad med gömställen, dålig synlighet, topografi och parkens omgivande områden), men CPTED visar begränsningar vad gäller att bedöma brottslighet och upplevt säkerhet i parker.

Saleh et al. (2015) illustrerar svårigheten med att tillämpa CPTED-principer för att förhindra arbetsplatsvåld, i detta fall i ett sjukhus i Amman, Jordanien. Försöket att använda CPTED misslyckades delvis på grund av dåligt genomförande av dess principer och eftersom de anställda inte var tillräckligt utbildade i CPTED. Sålunda kunde inte vissa faktorer som orsakar våld behandlas effektivt på de båda studerade sjukhusen.

Att främja övervakning i en miljö innebär att skapa en säker plats för kunderna, men det kan också uppfattas som ett uteslutande verktyg för vissa. Detta resultat illustrerades av Akinci (2015) som analyserade effekterna av övervakning i samband med säkerhet och uteslutning från användarna och personalperspektivet i ett köpcentrum i Ankara, Turkiet.

Gray och Novacevski (2015) studerar hur en mer inkluderande och mindre fientlig arkitektur kan, socialt och strukturellt, förbättra den byggda miljön i ett fyrkantigt köpcentrum i Geelong, Australien. I denna kvalitativa studie visar författarna exempel på hur den offentliga diskursen i kombination med arkitekturen producerar och främjar en kultur av rädsla, ångest och misstankar. Studien säger att arkitektur har en viktig roll att spela eftersom det kan uppmuntra en mer rättvis användning av köpcentret och kan minska känslan av rädsla, ångest och misstanke om att rymden för närvarande utlöser, när den tacklar problemet på både strukturell och social nivå. Gray (2015) visar också hur den inbyggda miljön spelar en viktig roll för att ta itu med problemet genom att presentera möjligheter för lokala intressenter.

Vagi et al. (2018) använde ett utvärderingsverktyg för brottsförebyggande genom CPTED för att testa kopplingar mellan fysiska attribut på 50 skolor och våldsrelaterade beteenden och perceptioner hos studenter. Bedömare använde en utvärdering för att kvantifiera hur väl de fysiska elementen i varje skola motsvarar ideala CPTED-principer. Resultatet visar att elevernas prestationer i allmänhet var förknippade med högre uppfattningar om säkerhet och lägre våldsförekomst och upplevd risk.

Transitsäkerhet

Busshållplatser och transitstationer är kriminogena platser (Loukaitou-Sideris, 1999, Loukaitou-Sideris och Stieglitz, 2002, Loukaitou-Sideris, 2012, Loukaitou-Sideris, 2014, Newton et al., 2004, Cozens et al., 2002c, Cozens et al., 2003a, Cozens och van der Linde, 2015, Uittenbogaard och Ceccato, 2014, Bowers, 2014). Tidigare forskning inom transitmiljöer har visat att design som främjar synlighet och tydliga öppna synfält genom frånvaron av skrymslen och hörn, synliga biljettförsäljningsställen, övergångar (snarare än tunnlar) och separering av passagerarflöden ökar säkerheten i dessa miljöer (Myhre och Rosso 1996, Gaylord och Galliher, 1991, Loukaitou-Sideris et al., 2002, Ceccato et al., 2013b). På samma sätt påpekade Smith och Clarke (2000) att höga brottsfrekvenser i transitmiljön beror på överbeläggning (hög densitet, fler potentiella brottslingar) och bristande övervakning (låg densitet, låg nivå av naturlig övervakning).

Merparten av empiriska bevis visar att miljöfaktorer inkluderar bra belysning, god sikt, underhåll / renlighet och närvaro av människor. Övervakning genom CCTV-kameror har också visat sig ha viss effekt på brottsreducering, men dess effektivitet kan skilja sig beroende på typen av brott, och bevisen är inte alltid konkluderande för transitmiljöer (Welsh och Farrington, 2009b, Squires, 1992, Armitage, 2006, Newton, 2008, Ceccato och Newton, 2015, Uittenbogaard och Ceccato, 2015, Ceccato et al., 2015b, Winge och Knutsson, 2003).

Ceccato et al. (2013b) visade att möjligheter till brott är beroende på stationernas miljöegenskaper och typ av grannskap där de befinner sig. Detta gäller både för sammanhang i stad och land (Ceccato, 2018). Vernez Moudon et al. (2018) konstaterar att brottsfrekvenserna vid transitstopp är högre i tätbefolkade stadsdelar, eftersom det finns fler potentiella brottslingar, medan brottsfrekvensen är lägre när det finns fler personer vid transitstopp eftersom de erbjuder högre nivåer av naturlig övervakning. Ceccato och Paz (2017) fann att sexuellt våld koncentrerades på de mest trafikerade centralstationerna i Sao Paulo, Brasilien. Det sker ofta under morgon och eftermiddagens rusningstid, och på stationer som också lockar till sig allt slags våld och händelser av allmän oordning.

Trygghet på stationer och busshållplatser markerar också betydelsen av CPTED. Cozens et al. (2003a) utnyttjar interaktiva virtuella verklighetsscener som miljöinriktningar för att belysa var passagerarnas rädsla befann sig i och runt stationen och hur tjänsteleverantörer kan göra

stationer säkrare i ett representativt urval av järnvägsstationer på ett nätverk i södra Wales med hjälp av CPTED. CCTV, mer personal och underhåll är några förslag för att förbättra trygghet bland passagerare. Betydelsen av CPTED framhävs också på annat håll i litteraturen för både tunnelbanestationer och busshållplatser av Abenzoa et al. (2018), Ceccato et al. (2013a).

Resultaten ger generellt empiriskt stöd till situationsmekanismer när de implementeras vid transitstationer. De Souza och Miller (2012) bedömde huruvida omedelbara situationella faktorer kan bidra till att förklara mord inom kåkstäder/favelas på sätt som går utöver konventionella sociala och ekonomiska förklaringar till favela-våld. Övriga studier fokuserar på mindre kommuner. Cozens och van der Linde (2015) bedömde 2 olika järnvägsstationer: en där CPTED genomfördes och en annan där det inte gjorts i Perth, Australien, för att ta reda på hur järnvägsanvändarna uppfattade att stationen som inte konstruerades med hjälp av CPTED var marginellt säkrare och visade något högre nivåer av CPTED egenskaper.

Områdesegenskaper påverkar brott och säkerhet

Områdesegenskaper påverkar brottsrapportering. Schaefer och Mazerolle (2018) visar med hjälp av data från Australien att sannolikheten för att rapportera allvarlig lokal brottslighet varierar som en funktion av tidigare brottoffererfarenheter, lägre kollektiv effektivitet, större grannskapsaktivitet, socioekonomisk underprivilegiering och etnisk homogenitet.

De ekologiska teorier som knyter grannskapskaraktär till risk för att bli brottsoffer har sällan testats i Asien, så i denna studie granskar Hedayati Marzbali et al. (2014) tre konceptuella modeller för social sammanhållning (kollektiv effektivitet, känsla av tillhörighet och känsla av moral) som är utformade för att förklara invånarnas risk för att bli brottsoffer i Malaysia. Denna studie fokuserar på effekterna av social sammanhållning på brottslighet med hjälp av ett urval av 294 etniskt blandade invånare som bor i ett högbrottsområde. Resultat tyder på att en större känsla av tillhörighet och känsla av moral bland stadsborna är signifikant associerat med lägre nivåer av offerförekomst.

Liu et al. (2016) visade att risken för eller intensiteten av våldsbrott är starkt koncentrerad i det centrala stadsområdet och samhällsekonomiska, demografiska, särskilda egenskaper för markanvändning är effektiva för att redogöra för den rumsliga variationen i fördelningen av våldsbrott i staden Changchun, Kina. Dessa resultat ligger i stor utsträckning i linje med miljödesign i formandet av det rumsliga mönstret och minskningen av stads brott.

Browning et al. (2017) visar att grannskap, i Ohio och Utah, USA, med fler besökare är förknippade med egendoms kriminalitet och att högre '*intensitetskonverter*' (sannolikheten att hushållen binds samman via en plats i ett grannskaps eco-nätverk också kommer att bindas genom en annan besökt plats) uppvisar lägre nivåer av våldsam och egendoms kriminalitet.

- Belysning

Från den internationella litteraturen analyserades 35 av 51 (69%) arkiverade artiklar om belysningens effekt på brottsförekomst och/eller uppfattad trygghet/rädsla. Dessa artiklar publicerades framför allt mellan åren 1998 och 2018, med en topp 2008 (från 1968-2019), från Västeuropa och USA men även Asien och Sydamerika (figur 4). I fråga om metod klassificerades 23 som kvantitativa artiklar, 8 som kvalitativa artiklar och 4 som blandade metoder. Nedan ska vi diskutera några av de viktigaste studierna. Vi börjar med dem som gjordes i slutet av 1980- och början av 1990-talet (Painter och Farrington, 1994, Poyner och Webb, 1987, Griswold, 1984).

Belysningen har en övergripande positiv effekt på brott enligt 72% av studierna. Med andra ord, god belysning minskar antalet brott och rädsla/uppfattad trygghet, men denna effekt är mer framträdande för den uppfattade tryggheten än för brottsförekomsten. Till brott räknas stöld och rån men också mindre frekventa gärningar som våldsbrott, mord, larmsamtal till polisen och det totala antalet brott. Spektrumet av urbana miljöer varierar kraftigt – från stora städer till landsbygdssamhällen men även datorgenererade landskap har använts.

Blandad evidens framträder för belysningens effekt på brott. Herbert och Davidson (1994) studerade effekten av förbättrad gatubelysning på brott och samhällstryggheten i två brittiska städer. Deras slutsats var att den uppfattade tryggheten ökade av förbättrad gatubelysning men att brottstalen var svåra att uppskatta. Quinet och Nunn (1998) rapporterar om en utvärdering av effekterna av gatljus på brott i flera bostadsområden i Indianapolis, USA. De fann att ju mer belysning som användes, desto lägre var risken för att polisen skulle tillkallas. I USA fokuserade Loomis et al. (2002) på mord på arbetsplatser och på effektiviteten av de rekommenderade trygghetsåtgärderna, inklusive belysning, i förebyggande syfte. De fann att stark utomhusbelysning kunde knytas till färre mord på arbetsplatser. Farrington och Welsh (2002) rapporterar en systematisk genomgång med metaanalytiska tekniker om effekterna av förbättrad gatubelysning på brott. Resultatet visar att god belysning har en positiv effekt på brottsreduktion. Efter ofullständiga resultat föreslår Cozens et al. (2003b) ytterligare forskning om effekten av gatubelysning på brott. I Ohio, USA, inkluderade Tseng et al. (2004) faktorer som belysning, synlighet, garagefärg, placering av in- och utgångar samt utformningen av hissar och trappor i sin studie. Utvärderingen visade att belysning var den mest signifikanta faktorn för att fastställa kvaliteten av användarnas uppfattning av parkeringsgarage. Under de två första åren efter genomförandet av CPTED-förbättringar, sjönk den genomsnittliga årliga brottsfrekvensen i det parkeringsgarage där insatserna hade implementerats med mer än hälften av den genomsnittliga årliga incidensen av brott i samma garage under de fyra åren före förbättringarna.

Peek-Asa och Casteel (2010) indikerar att god belysning uppvisar en minskning av det totala antalet rån efter att ha kontrollerat för ett antal faktorer på affärsplatser i flera orter. I den här studien går författarna också igenom 11 av 18 andra studier som identifierat specifika strategier för rån- och våldsprevention i handelsmiljöer. Avseende egendomsbrott utforskade Takizawa et al. (2010) relationen mellan väskryckning och de rumsliga attributen i förorterna till Kyoto City, inklusive belysningens kvalitet. De rumsliga attribut som beaktades inkluderar demografiska data, markanvändning, utrymmets synlighet samt gatubelysningen. Det framgick att gatubelysning inte var en dominerande faktor för att minska antalet väskryckningar. Å andra sidan visade resultaten att den maximala belysningen var svagare på platser där sådana brott oftare ägde rum. Byun och Ha (2016) fann ett samband mellan belysning och färre inbrott i Seoul, Sydkorea. I USA noterade Groff och McCord (2012) efter studier av Philadelphias kvartersparker att belysning förknippades med färre ordningsbrott men inte med en minskning av vålds- och egendomsbrotten.

Stolzenberg et al. (2017) undersökte effekten av månsken på rapporterade brott som begåtts utomhus mellan kl 22.00 till 02.00 i 13 amerikanska stater, samt District of Columbia. Resultaten visade att månljus hade en reducerande effekt på utomhusbrotten. Dock noterades ingen signifikant påverkan på inomhusbrott och det totala antalet brott. I England och Wales behandlar Skudder et al. (2018) säkerhetsåtgärder genom att uppskatta vilket koldioxidavtryck som kan tillskrivas de mest frekvent använda inbrottsförebyggande åtgärderna, inklusive belysning. Både utom- och inomhusbelysning är effektiva och ger låga koldioxidutsläpp. Studien av Arvate et al. (2018) i landsbygdsmiljöer visar att bättre belysning har samband med färre mord. Resultatet överensstämmer med hypotesen att belysning underlättar identifieringen av misstänkta, vilket ökar alternativkostnaderna och motverkar brott.

I fråga om den uppfattade tryggheten ser vi en omfattande positiv evidens på belysningens effekt, men några av dessa resultat är osäkra. Notera att dessa artiklar baseras på olika metoder med varierande statistisk stringens. I exempelvis Storbritannien använde Pain et al. (2006) kvalitativa tekniker i utvalda områden för att utforska lokalbefolkningens uppfattningar om och förståelse för sambanden mellan gatubelysning, utsatthet samt oro för brott. Resultaten är osäkra och visar att individernas rapporter var komplexa och reflekterande om belysningens påverkan på brott och rädsla. Bradshaw et al. (2015) visar i linje med CPTED-principerna att faktorer som t.ex. belysning påverkade studenternas och lärarnas uppfattning om trygghet. I Sverige visar Tjoa och Devon (2010) hur stadsbelysningen i Lund på ett positivt sätt påverkade den uppfattade personliga tryggheten och tillgängligheten vid promenader och cykling. Johansson et al. (2014) använde fyra olika urvalsexempel i bostadsområden i olika stadsdelar och fann en positiv effekt av belysning på tillgängligheten och den uppfattade tryggheten. Den svenska studien av Lindgren och Nilsen (2012) illustrerar också betydelsen av god belysning i relation till växtlighet i bostadsområden.

Med hjälp av artificiella stadsmiljöer fann Stamps lii (2005) att uppfattningen om trygghet framför allt korrelerade med ljusnivåerna. Via datorgenererade stadsmiljöer fann Nikunen och Korpela (2012) att belysning hade en positiv effekt på den övergripande rädslan, medan Haans och de Kort (2012) visade att människor föredrar att ha belysning i sin omedelbara omgivning snarare än på vägen som ligger framför dem. Också med hjälp av datorgenererade landskap fann Nasar och Bokharaei (2017) att enhetlig belysning bedömdes som mer tilltalande eller tryggare än icke-enhetlig belysning, men att effekterna är osäkra. Högt placerad eller perifer belysning betraktas inte alltid som mer lockande, spännande eller säker. Med en simuleringsanalys som erbjöd designalternativ för tre sydkoreanska samhällen, fann Kim och Park (2017) att ökad belysning inte kunde kopplas till en förbättring av fotgängarnas synlighet eller trygghetsuppfattning. Många faktorer, som visuell miljö och fotgängares rörelsemönster, måste beaktas för att nå en reell förbättring av synligheten. En intressant studie utfördes av van Rijswijk och Haans (2018) där deltagare rapporterade ökad trygghet i miljöer med förbättrad belysning efter en utvärdering av drygt 100 foton som tagits nattetid på olika gator i Nederländerna.

Belysning hade också en positiv effekt på fotgängarnas uppfattade trygghet på universitetsområdet i De Zaale, Nederländerna (Haans och de Kort, 2012) medan Fotios et al. (2015) visade att förbättrad belysning kan kopplas till ökad känsla av trygghet. Denna rapport behandlar vägbelysning för fotgängare och dess lugnande inverkan, den tillit de känner under ensamma promenader i mörkret. Dock gav analysen av fem olika empiriska punkter från fältundersökningar ett ofullständigt resultat (Fotios, 2016). Studier som har försökt att efterlikna fotgängares upplevelser på ett bättre sätt, pekar på att lampornas spektrum inte påverkar de ansiktsbaserade interpersonella utvärderingarna. Kim och Noh (2018) utvärderade tio olika platser nedanför broar i London och diskuterade belysningen för fotgängare och hur dess uppfattade lämplighet kan förbättra fotgängarnas nattliga erfarenheter. De fann att förbättrad

belysning relaterar till ansiktsgenkännande och ökade aktiviteter, men att den hade negativ effekt på utrymmets lämplighet. Med hjälp av realtidsdata utvärderade Castro-Toledo et al. (2017) rädslan i offentliga stadsmiljöer i Spanien, Danmark och USA. De mätte fysiologiska indikatorer på rädsla i realtid och jämförde dem med data som erhållits genom självrapporteringar. De fann att brist på god belysning kunde kopplas till psykologiska reaktioner av skräckfylld upphetsning. Insamlade mätningar av hjärtfrekvenser tycks stödja detta fynd.

I några av studierna behandlas trygghet under förflyttningar. De Boer et al. (2014) utvärderade belysningens kvalitet inom ett universitetsområde (huvudentréns två dörrar studerades; den ena var mörklagd, den andra belyst) för att visa att god belysning både ökade tillgängligheten och den uppfattade tryggheten. Ferrer et al. (2015) noterade i Spanien att belysning hade en positiv effekt på den uppfattade tryggheten under promenader till ett transportområde. Baserat på resultat från lokala områden i England och Wales menar Green et al. (2015) att belysningen hade lite påverkan på den uppfattade tryggheten. Dock ökade tilliten till offentliga tjänster på ett positivt sätt. En annan intressant artikel om trygghet vid förflyttningar åberopar miljön för att förebygga kollisioner i Delhi, Indien. Rankavat och Tiwari (2016) fann att belysningen bör ökas för att minska de uppfattade riskerna för trafikolyckor. Därutöver har Chandra et al. (2017) utvärderat skiftarbeters promenader och/eller cyklingpendling på nätterna i El Paso, USA. Denna rapport behandlar en viktig fråga som rör lågavlönade skiftarbetare som går och/eller cyklar till sina arbetsplatser och föreslår en metod för att utvärdera deras potential för promenader och cykling under nätterna. Baserat på studier i Jesi, Italien, diskuterar Srisuwan (2011) stadsmiljöer och utrymmen i syfte att tillhandahålla en lämplig gatubelysning. Resultaten indikerar att gatubelysningen inte påverkade fotgängares rörelsemönster och synlighet.

Sammanfattningsvis visar forskningen att en stor majoritet av studierna bekräftar att god belysning har reducerande effekt på en mängd olika brottstyper, från allmän oro till mord. Dessutom ger 84% av artiklarna även exempel på effekten av god belysning på den uppfattade tryggheten/oron för brott. Spektrumet med olika miljöer varierar kraftigt, från storstäder till landsbygdssamhällen men också datorgenererade landskap. Metoderna varierar men består företrädesvis av kvantitativa artiklar. Medan studierna i detta avsnitt inte fokuserar specifikt på städer i Skandinavien, är det sannolikt att fördelarna med god belysning kan utsträckas även till dessa städer.

- Grönområden

Parker och andra gröna utrymmen i tätorter är omtvistade områden. Eftersom de är offentligt ägda, är de samtidigt allas och ingens (Groff och McCord, 2012). De kan ha dåligt förmyndarskap och är därför mottagliga för att tas över av olagliga aktiviteter eller aktiviteter som skapar rädsla hos besökare och förbipasserande. Nedan diskuteras några av de senaste forskningsexemplen som empiriskt undersöker ämnet. Vi har inkluderat 40 artiklar av en total på 164 arkiverade (figur 4).

Ries et al. (2009) bedömde objektiva och uppfattade åtgärder gällande miljöegenskaper och stadsungdomars användning av parker för fysisk aktivitet i USA. Trots det faktum att deltagare i studien (329 ungdomar från två gymnasieskolor) identifierade specifika säkerhetshänsyn, till exempel hot från narkotikahandlare, stöder inte resultaten angående grannskapsbrott uppfattningen att säkerhet förhindrar parkanvändning och fysisk aktivitet.

Maas et al. (2009) undersökte huruvida procentandelen grönutrymmen i människors levnadsmiljö påverkar deras känsla av säkerhet positivt eller negativt i Nederländerna. Mer specifikt undersökte de i vilken utsträckning detta förhållande varierade mellan städer och

landsbygdsområden, mellan grupper i samhället som kan identifieras som mer eller mindre sårbara och i vilken utsträckning olika typer av grönområden har olika påverkan. Resultaten tyder på att grönytan generellt ökar känslor av social trygghet, men visar variationer vad gäller olika typer av stadsdelar.

Loukaitou-Sideris och Sideris (2010) fann några betydande köns-, ras- och etnicitetsskillnader i preferenser för parkutrustning, uppfattningar om parkskydd och parkbesöksmönster i Los Angeles och San Fernando Valley, USA, med 50 parker i innerstaden och 50 i förorter. Övergripande uppfattad säkerhet var negativt förknippad med parker, förutom i vissa parker i innerstaden och variabeln för parksäkerhet var negativt relaterad till antalet barn i parken.

Parra et al. (2010a) undersökte kopplingar mellan utvalda byggda miljöattribut och uppfattad aktiv parkanvändning bland äldre vuxna i Bogota, Colombia. En tvärsnittsstudie utfördes för att visa att egenskaper hos den bostadsbyggda miljön är förknippade med uppfattad aktiv parkanvändning. I en annan studie, Parra et al. (2010b) fann man att i bosatta områden där mer än 8% av marken omfattas av offentliga parker, var dessa positivt förknippade med självrelaterad hälsa. Dessutom var säkra parker associerade med den mentala livskvaliteten hos äldre vuxna medan gatubelysning var negativt förknippad med det. Kvarterens kännetecken och uppfattat grannskap kan ge insikt om potentiella ingrepp som är nödvändiga för att garantera äldre vuxnas livskvalitet.

På liknande sätt fann, Cohen et al. (2010) inget samband mellan trygghet, antal personer och aktiviteter i ett varierat urval av parker i ett storstadsområde i södra Kalifornien, USA. Medan uppfattningar om låg säkerhet har ansetts vara ett hinder för parkanvändning, förefaller inte uppfattningar om hög säkerhet för att underlätta parkanvändningen. Att ha aktiviteter i parken, som idrottstävlingar och andra attraktioner, verkar dock ha det starkaste sambandet mellan parkanvändning och fysisk aktivitet på grannskapsnivå. Cohen et al. (2013) fann att antalet parkanvändare på flera ställen i USA inte var kopplat till trygghet och andra faktorer.

Ward Thompson et al. (2013) presenterar resultaten av en studie som involverar ett naturligt experiment i Glasgow, Skottland, där förbättringar i missgynnade tätortssamhällen jämförs med liknande samhällen utan miljöinterventioner i lokala grönområden. Resultatet visar att miljöinterventioner i socialt utsatta stadsorter kan positivt påverka användningsmönster, uppfattningar om miljö, inklusive uppfattad säkerhet. Se även Lopes och Camanho (2013).

På ett liknande sätt beskriver Branas et al. (2011) hur vakanta plaster som planterats eller på något sätt gjorts gröna, kunnat minska vissa brott och främja en del aspekter av hälsa i Philadelphia, USA, efter att ha bedömt effekten av renade och gröna obebyggda områden mellan åren 1999 och 2008. Plantering eller annan typ av införd växtlighet var förknippad med konsekvent minskning av väpnade överfall för alla 4 delar i staden och med konsekventa minskningar av vandalism. De visade också att ökad grönska på lediga tomter var förknippat med invånarnas rapportering av mindre stress och mer motion i utvalda delar av staden.

I en studie i Hongkong bedömde Lo och Jim (2012) medborgarnas attityd och förväntningar gentemot grönområden. De fann att mörka miljöer och gömställen ökar rädslan för brott och att fler kvinnor än män är oroliga för säkerheten, och äldre är vanligtvis mer rädda för brott under dessa förutsättningar.

Wolfe och Mennis (2012) analyserar sambandet mellan vegetation och brottslighet i en fallstudie i Philadelphia, Pennsylvania. Man undersöker antalet angrepp, rån, inbrott och stöld i förhållande till fjärranalys av vegetation på folkräkningsnivå. Resultaten visar att vegetationens förekomst är signifikant associerad med lägre frekvens för överfall, rån och inbrott, men inte stöld. Denna forskning har konsekvenser för stadsplaneringspolitiken, särskilt när städerna flyttar mot "gröna" tillväxtplaner.

I en kvalitativ studie granskades säkerhet i grönområden inom bostadsområden med flerfamiljshus i svenska städer av Lindgren och Nilsen (2012). Bostadspersonal och boende betonade god belysning och låg vegetation som viktiga delar för att känna sig trygga. Låga buskar och belysning förbättrade utsikten. Synlighet hade en nära koppling till att se och vara synlig för andra människor och skilja mellan önskvärda och oönskade personer, en klassificering som stöds av kunskap om invånare i området.

Groff och McCord (2012) undersökte parker i Philadelphia, USA där de relaterar till brott och störningar som förekommer utomhus. De använde primär datainsamling för att kvantifiera antalet potentiella aktivitetsgeneratorer (rekreationscentra, pooler, lekplatser, nattbelysning osv.) och andra egenskaper för parker. Resultat visar att grannskapsparker är förknippade med ökad brottslighet i det omgivande området. Speciella egenskaper hos parker är emellertid förknippade med lägre brottsnivåer i områden med blandad markanvändning.

Jorgensen et al. (2013) bedömde effekten av gömslen (utrymmen med begränsad insyn), kön och närvaro eller frånvaro av människor som utför fritidsaktiviteter på individernas rädsla för brott i en samhällspark i Salt Lake City, USA. Resultaten tyder på att faktorerna gemensamt kan påverka rädsla och att närvaron av andra människor som utför fritidsaktiviteter i en parkmiljö kan påverka rädsla för brottslighet när man utför fritidsaktiviteter ensam i en park.

Garvin et al. (2013) testade hur städning av områden, plantering av gräs och träd och att bygga ett staket i trä runt ett område påverkade brott och säkerhet Philadelphia, PA, USA. De tilldelade slumpmässigt två lediga områdeskluster till gröna interventioner alternativt till kontrollstatus (ingen åtgärd). Resultaten visade att gröna aktiviteter var förknippat med minskningar av vissa vapenbrott och förbättringar av invånarnas uppfattning av säkerhet.

Jansson et al. (2013) granskar befintlig forskning om upplevd personlig säkerhet i förhållande till vegetation, särskilt skogsmark, i urbana grönområden som parker och bostadsområden. Individuella och sociala faktorer, men också vegetationskaraktär, underhåll och design, visade sig vara viktigt för uppfattad personlig säkerhet. Andra växtrelaterade aspekter som är särskilt viktiga är landskapsdesign, möjligheter till överblick och kontroll, vegetationstäthet och vegetationskaraktär och underhåll. Vegetation av en öppen karaktär med låg densitet i den nedre växtligheten kan få positiva effekter på upplevd personlig säkerhet utan att minska andra fördelar.

Denna studie av Maruthaveeran och Van den Bosh (2015) genomfördes för att bestämma attributen som framkallar "rädsla för brott", och för att bestämma det defensiva beteendet bland stadsparkers användare. Studien fann att bland invånarna i Kuala Lumpur, Malaysia, finns former av defensivt beteende mot brott i stadsparkar, men det observerades bara bland kvinnorna. Studien har belyst åtta utlösande faktorer: dolda områden (vegetation), att vara ensam, tecken på fysisk oordning, närvaro av social störning, förtrogenhet, information om tidigare brott och tidigare brottserfarenhet.

Zhang (2016) utförde statistiska analyser för att analysera förhållandet mellan trygghet och grön vegetationskaraktär, genom Google gaturvy. Gröna områden påverkar på ett positivt sätt trygghet i stadsområden, utom vid transporter och industriområden eller när vegetationen i huvudsak är under 2,5 m.

Bogar och Beyer (2015) studerar förhållandet mellan gröna stadsområden, våld och brottslighet genom att söka i och jämföra stora bibliografiska databaser. Man konstaterade att få studier, och motstridiga metoder och resultat i tidigare studier inte gav tillräckligt underlag för att fastställa effekterna av grönområden på brottslighet och våld, även när den preliminära undersökningen visade positiva kopplingar mellan stadsgrönområden, minskat våld och brottslighet.

- Kameraövervakning (CCTV)

En av de mest kända metaanalyserna inom detta område genomfördes av Welsh och Farrington (2009a). De gjorde en metaanalys av 41 studier för att visa att CCTV har en reducerande effekt på brott på bilparkeringar, men resultaten är osäkra med avseende på den totala mängden brott (Welsh och Farrington, 2009a) (figur 4). Ett av de mest banbrytande arbetena utvecklades av Brown (1996) som fann blandad evidens för den effektiva användningen av CCTV i tre brittiska städer: en positiv, förväntad i Newcastle-upon-Tynes stadscentrum (färre brott), men mindre tillfredsställande resultat i två andra städer. De tror att kameror endast kommer att vara effektiva om systemen utformas med stor lyhördhet för miljön och dess specifika brottsproblem.

Tjernberg och Granhag (2019) utvärderade CCTVs effekter på planerade respektive spontana brott. Resultaten visar att CCTV minskar antalet brott, men att effekten inte är homogen mellan olika miljöer. Kameraövervakning leder exempelvis till färre brott i bostadsområden och på parkeringsplatser men inte i stadscentra.

Lett et al. (2010) visar, i en kvalitativ studie, partiella resultat från en undersökning som genomförs på gator över hela Kanada med videobaserade övervakningssystem som installerats i olika samhällen. De fann inga integrerade kritiska ställningstaganden till användningen av kameror. I Philadelphia, USA, utförde Ratcliffe et al. (2009) ett program om CCTV-kameror som visade att införandet av kameror kunde kopplas till brottsminskning på 13%. Utvärderingen påvisar en generell fördel med kameror, samtidigt som motsvarande fördelar inte kunnat noteras på många andra ställen.

Tjoa och Devon (2010) visade att CCTV bidrog till minskade fordonsstölder från boendeparkeringar i Surrey University campus, Storbritannien. På liknande sätt fann Caplan et al. (2011) också att slumpmässigt och specifikt utplacerade kameror på gatorna i Newark, USA, hade en positiv effekt på fordonsstölder, skjutningar och stölder från fordon.

Avseende trygghet vid förflyttningar ville Yavuz och Welch (2010) förstå huruvida trygghetsrutiner och serviceattribut, inklusive CCTV, påverkar män och kvinnor på olika sätt vid tågövergångar i Chicago, USA. Resultaten indikerar att förekomsten av videokameror har lägre effekt på kvinnornas trygghetskänslor. Samtidigt är frekvent och punktlig service viktigare för manliga passagerare. Den uppfattade tågtryggheten ökade med CCTV. Den påverkade dock kvinnornas uppfattning i mindre grad.

La Vigne et al. (2011) utvärderar användningen av offentliga övervakningskameror för brottskontroll och -prevention i en intervjuledd studie och närstuderade analyser för att fastställa i vilken utsträckning som brott reducerades, spriddes eller överflyttades till närliggande områden vid användning av CCTV. Resultaten indikerar att kameror, vid aktiv övervakning, har en kostnadseffektiv påverkan på brott, utan några statistiskt signifikanta belägg för förflyttning till närliggande områden. I några sammanhang och på några platser (vissa bostadsområden) har dessa brottsreducerande fördelar dock inte realiserats.

Williams och Ahmed (2009) visar komplexiteten av att bedöma effekten av CCTV i verkliga situationer. 120 deltagare fick antingen se en bild av en manlig "skinhead", en "ordningssam" kvinna eller ingen person alls i en stadsmiljö med en framträdande CCTV-kamera, alternativt utan kamera. Resultaten visar att offentliga brottsavskräckande åtgärder kan aktivera befintliga negativa stereotyper om andra och därigenom ge näring åt misstro, underminera tilliten till andra samt öka oron för brott.

Taylor et al. (2012) testade den brottsavskräckande effekten av polisens gatüvervakning via CCTV-kameror i Arizona, USA. De fann att antalet fordonsstölder minskade under studien med

CCTV, men att de efter studien låg kvar på samma nivå. Deras rekommendation är att resultaten från en systemomfattande utvärdering av CCTV-kameror inte bör vara det enda underlaget för att anamma eller motsätta sig användningen av CCTV-kameror för brottskontroll eller -prevention i en stad. Vidare anser de att framtidens forskning bör undersöka huruvida CCTV-kamerornas effektivitet är beroende av attribut på mikronivå inom de miljöer där de är installerade.

I Sverige utvärderade Gerell (2016) effekten av aktivt övervakade övervakningskameror (CCTV), för att hjälpa polispatruller med brottsförebyggande vid platser med hög brottskoncentration (hot spots) för överfall i Malmö. Forskningsdesignen bygger på standard före/efter-jämförelse med kontroller som används inom miljökriminologi. Resultat visar icke-signifikanta förändringar i andelen före och efter kameraövervakning, vilket tyder på att CCTV-genomförandet inte har haft den effekt som förväntats på överfallens frekvens.

Det senaste studerade resultatet kommer från Piza et al. (2019) vilket är en systematisk granskning och meta-analys av effekterna av övervakningskameror (CCTV) på brottslighet. Resultaten visar att CCTV är förknippade med en betydande men blygsam minskning av brott. De största och mest konsekventa effekterna av CCTV observerades i parkeringsplatser. Resultaten av analysen visade också bevis för betydande brottsminskningar inom andra miljöer, särskilt bostadsområden. CCTV-system som innehåller aktiv övervakning genererade större effekter än passiva system. Upplägg som utnyttjar flera angreppssätt vid sidan av CCTV genererade större effekter än att system som innebar enskilda eller inga andra ingrepp vid sidan av CCTV. För framtiden föreslår författarna att det finns ett behov av att CCTV ska vara inriktat på fordonsbrott och egendomsbrott och inte utplaceras som en "fristående" brottsförebyggande åtgärd.

- **Otrygghet, andra effekter**

Cozens och Davies (2013) undersökte brott och säkerhetsjalousier i en boendemiljö och rapporterade om åsikterna från 353 respondenter (boende i en förort till Perth). Även om jalousier uppfattades minska inbrotten i individuella egendomar, troddes detta vara på bekostnad av minskad övervakning, social interaktion och personlig trygghet på gatunivån.

Genom att studera två stadsdelar i Birmingham, Storbritannien, visar Fussey (2013) att CCTV inte nödvändigtvis utmynnar i någon sammanhängande form av kontroll eller verkan. På liknande sätt beskriver Sanders och Hannem (2012) också svårigheten att urskilja övervakningens faktiska inverkan på polisarbetet i två kanadensiska polisorgan.

Efter studier av rån i småbutiker på flera håll i Sydkorea, drog Peek-Asa och Casteel (2010) slutsatsen att CCTV endast i ett fåtal situationer är mer kostnadseffektivt än förbättrad gatubelysning för att förhindra brott (sådan effekt noterades i enbart 50% av studierna). De menar att den utbredda användningen av CCTV-övervakning inte längre kan motiveras enbart på brottspreventiva grunder. På liknande sätt visat att Skudder et al. (2018) det finns få situationer där CCTV är mer kostnadseffektivt än förbättrad gatubelysning för att minska gatubrotten i Glasgow, Storbritannien. Den bästa strategin för att maximera kostnadseffektiviteten av interventioner var att inrikta sig på platser med de högsta brottsfrekvenserna, "hot spots". I ett fåtal tillfällen visade sig CCTV dock vara effektivare än förbättrad belysning.

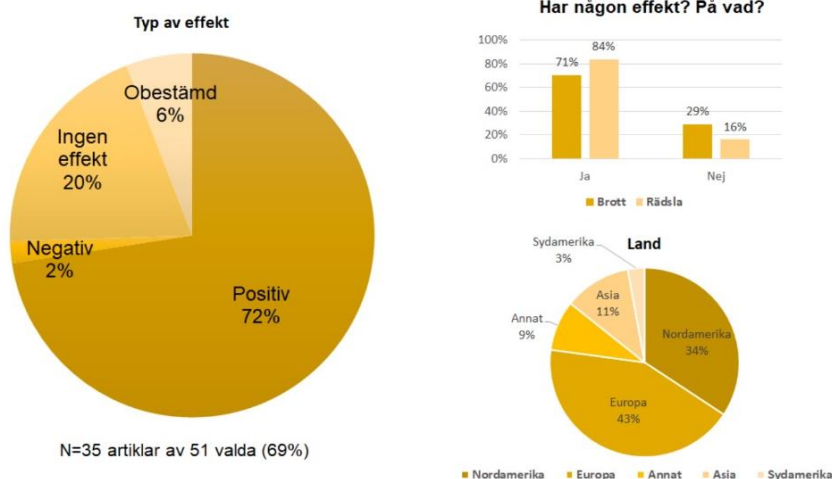
Brottsprevention som bygger på moderna tekniker i form av bl.a. kameror, larm och belysningssensorer, associeras ofta med storstäder men sällan med landsbygdsområden (Weisheit och Donnermeyer, 2000). Nyare litteratur har emellertid visat exempel på teknisk expansion som en förebyggande åtgärd mot egendoms- och naturvårdsbrott på landsbygden. Resultaten visar att användningen av modern brottsförebyggande teknik ännu inte är vanlig

på landsbygden, men att den ökat drastiskt under det senaste decenniet. I landsbygdsmiljöer utgör dessa tekniker ett komplement till mer konventionella och situationella brottsförebyggande åtgärder (Aransiola och Ceccato, 2019, Ceccato, 2016c). Denna expansiva trend uppmärksammades redan av Sutton och Wilson (2004) som genomförde en beskrivande analys av data från djupgående intervjuer om samtliga 33 CCTV-system i Australien. Författarna noterade en betydande expansion av CCTV-övervakning i mindre regionala tätorter, landsbygdscentra och förortsområden, men var osäkra på effekten i dessa miljöer. Mears et al. (2007) använde data från jordbruksinventeringar, enkäter om utsatthet och intervjuer för att testa effekten av CCTV i landsbygdsområden. De fann att CCTV kunde kopplas till högre nivåer av utsatthet på den amerikanska landsbygden. Avseende landsbygdsmiljöer i Australien, fann Anderson och McCall (2005) att CCTV-användningen ökar när man uppfattar att antalet brott ökar.

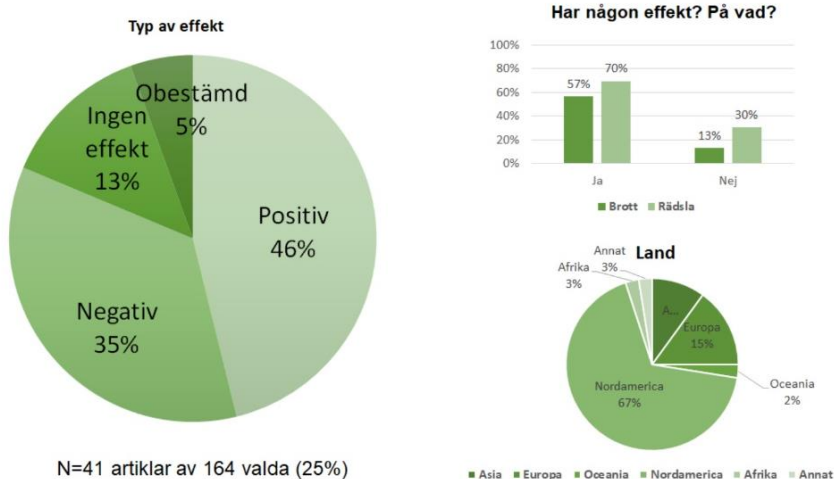
Sammanfattningsvis kommer kameror endast att vara effektiva om systemen utformas med stor lyhörddhet för omgivningen och dess specifika brottsproblem. Samtidigt som tekniken med tillämpningar har sina begränsningar, bör det påpekas att intressenter med en mängd olika särintressen i allmänhet förespråkar offentlig videoövervakning. Dessa synpunkter stöddes i hög omfattning – men inte genomgående – av påverkansanalyser.

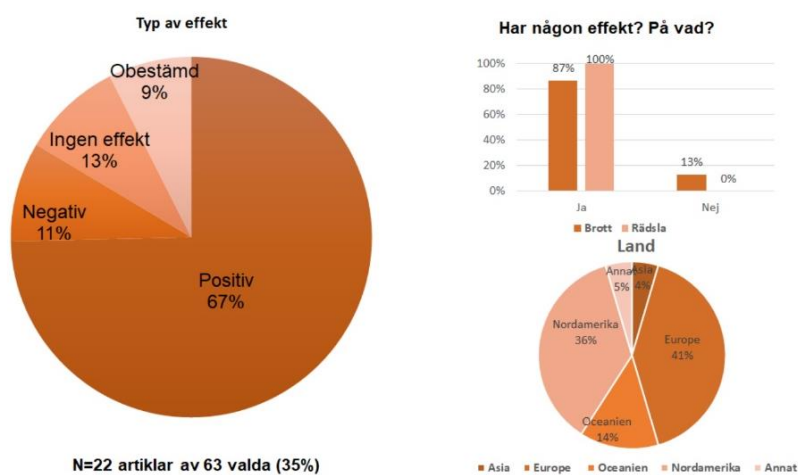
Belysning

Grönområden

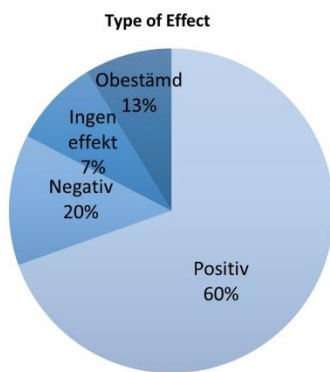

Övervakningskamera (CCTV)

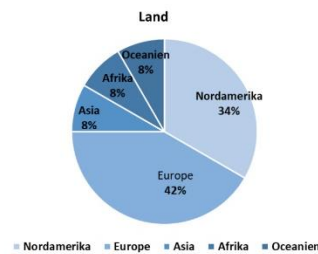
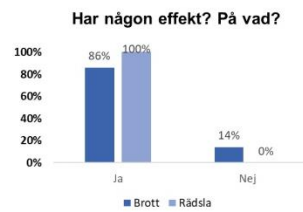

Figur 4 – Effekt av belysning, grönområden och kameraövervakning på brott och rädsla. Sammanställning gjordes av Lisandra Vasquez, Ana Canabarro e Vania Ceccato.

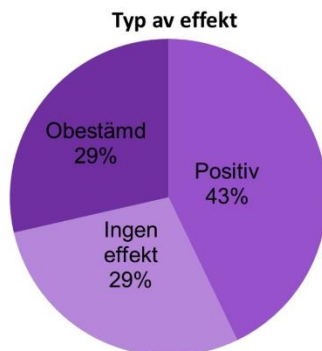
NWS: Neighborhood Watching Schemes - Grannsamverkan

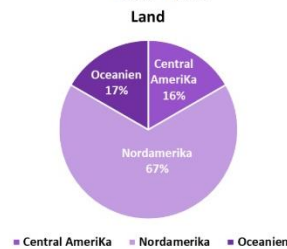
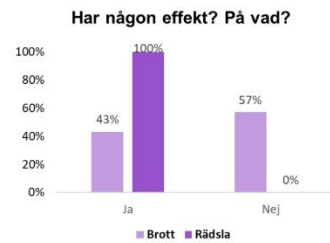
N=12 artiklar av 17 valda (25%)

Night Patrol – Nattpatrull

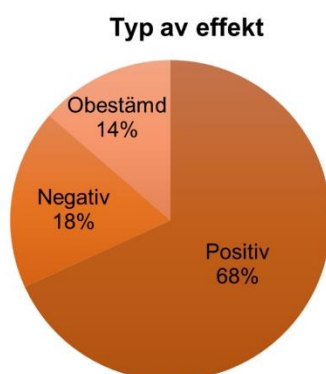

N= 6 artiklar av 27 valda (22%)

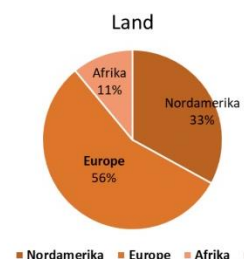
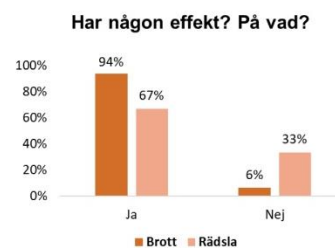

Hushållens säkerhetsåtgärder

Larm, lås, fönster, hundar

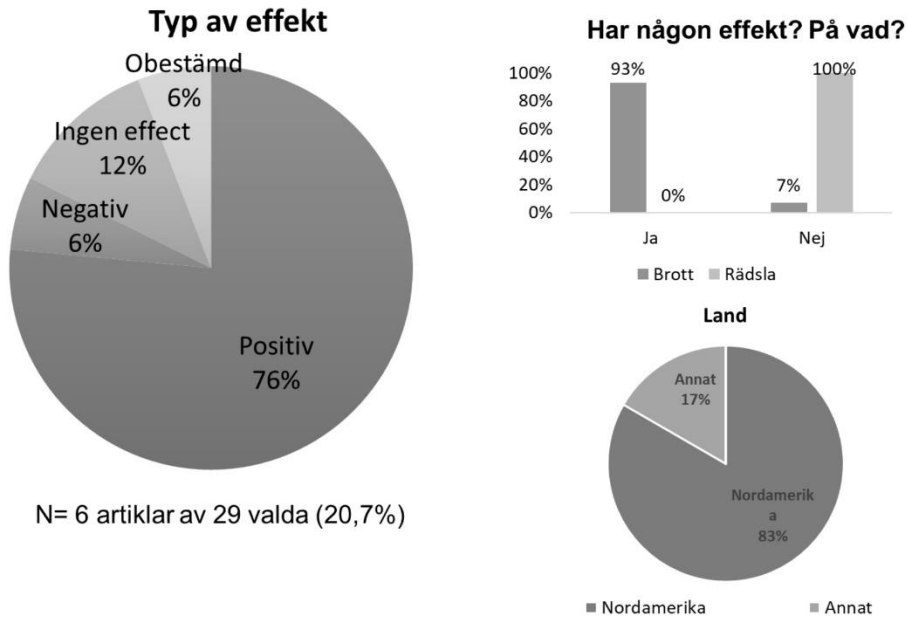

N= 9 artiklar av 9 valda

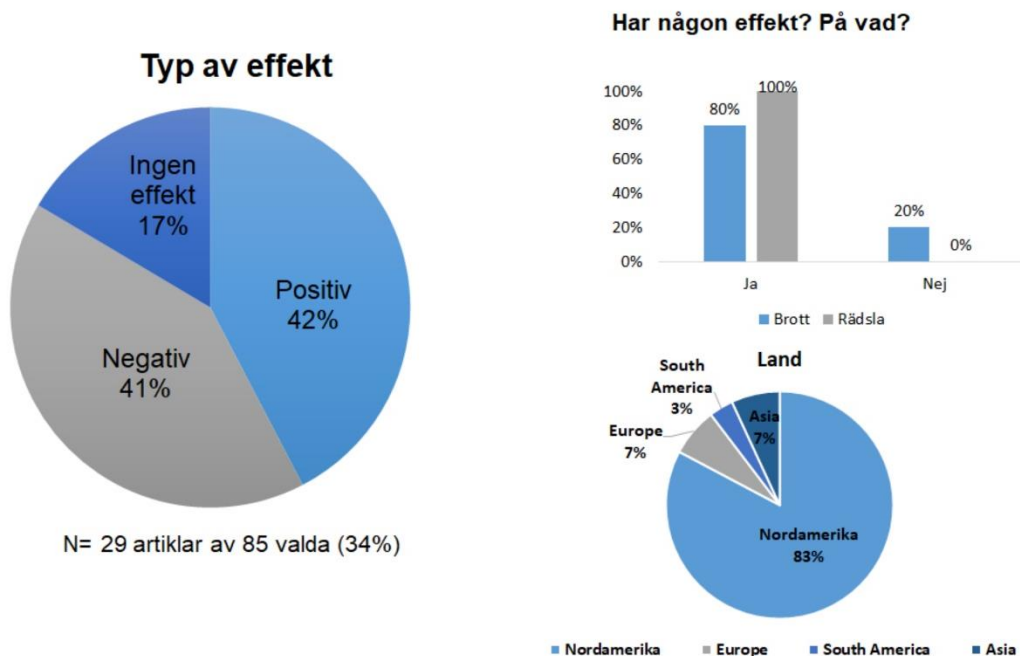

Figur 5 - Effekt av grannsamverkan, nattpatrull och hushållens säkerhetsåtgärder på brott och rädsla. Sammanställning gjordes av Vania Ceccato, Lisandra Vasquez, Ana Canabarro.

BID – Business Improvement District

Markanvändning

Figur 6 – Effekt av BID och markanvändning på brott och rädsla. Sammanställning gjordes av Vania Ceccato, Lisandra Vasquez, Ana Canabarro.

- Grannsamverkan (Neighbourhood Watch Scheme)

Den övergripande effekten av NWS (Neighbourhood Watch Scheme) - Grannsamverkan på brott och/eller uppfattad trygghet är positiv i de flesta internationella studier (figur 5). Dock visar nyare studier att grannsamverkan är mer effektiv för att förhindra brottslighet i situationer när ett sådant projekt involveras i en samarbetsrelation med andra sektorer, inklusive polisen. Försiktighet måste också iakttas när vi drar slutsatser om effekterna, eftersom dessa program inte är slumpmässigt geografiskt distribuerade inom utrymmet och mellan socioekonomiska grupper. Enligt den senaste forskningen är det inte längre enbart välbärgade områden som använder grannsamverkansprojekt. Ny uppgifter från Storbritannien visar att dessa program har ökat i områden med allmännyttiga bostadsbolag ("social housing"). Deras deltagande kan vara mer beroende av andra förhållanden för att kunna antas och fungera (Brunton-Smith och Bullock, 2018). På ett övergripande plan bidrar denna evidens till den aktuella debatten om vem som är berättigad och vem som önskar engagera sig vid utövandet av brottskontroller på grannskapsnivå. Nedan ska vi gå igenom en del av den viktigaste internationella litteraturen i närmare detalj.

I en av de banbrytande studierna om NWS, ger Cirel et al. (1977) en översikt över det framgångsrika programmet "Community Crime Prevention Program" (CCPP), där medborgarna uppmanas att organisera sig och förenas i gemensamma ansträngningar för att rapportera och reducera brottsligheten. CCPP var mycket framgångsrikt och både oron och brottsligheten minskade. Inga belägg noterades för brottsförflyttning. I denna kvalitativa forskningsstudie diskuterar Rosenbaum (1987) begreppet "Grannsamverkanprojekt" och relaterade studier som ett verktyg för att reducera brottsligheten och/eller rädslan i USA. I motsats till den initiala hypotesen pekar denna studie på att deltagande i möten förstärker rädslan för brott.

Forrester et al. (1988) utvärderar implementeringen och påverkan av Eisenhower Foundations grannskapsprogram i tio samhällen. De visar att implementeringen av projektet, vars syfte var att minska antalet bostadsinbrott, gav ett lyckat resultat. Studien från Forrester et al. (1990) utgjorde fas 2 i denna studie, vars syfte var att minska bostadsinbrott och deras konsekvenser i Kirkholt, Rochdale, Storbritannien. I denna förnyade bedömning betonade de den minskade multipla utsattheten utan några tecken på brottsförflyttning. Bennett och Lavrakas (1989) utvärderade huruvida Grannsamverkan var effektivt för att minska rädslan för brott och oro i samband med lokala problem, men ingen evidens avseende effektiv brottsreduktion kunde beläggas.

Bennett et al. (2008a) är en systematisk granskning för att bedöma om Grannspaksamverkan reducerar brottsligheten (på svenska av Bennett et al. (2008b)). Den viktigaste slutsatsen från den narrativa granskningen var att runt hälften av de utvärderade programmen fastslog att Grannsamverkanprojekt varit effektiva för att minska brottsligheten. Merparten av de övriga utvärderingarna visade däremot osäkra effekter. De viktigaste resultaten från metaanalysen var att 15 av de 18 studierna i Storbritannien kunde styrka att brottsligheten hade sjunkit genom Grannsamverkanprojekten. Samtidigt som dessa resultat är uppmuntrande, drog man slutsatsen att mer högkvalitativ forskning behövs för att kunna förklara de rådande studievariationerna. Om erfarenheter av grannsamverkan i Sverige, se framförallt Svensson et al., 2012, Fucik och Ljungberg, 2018.

Några av de nyaste studierna analyserar mer generellt effekten av social sammanhållning och dynamik på grannskapsnivå i stället för att fokusera specifikt på Grannsamverkanprojektets inverkan på trygghet. Exempelvis granskade Abdullah et al. (2014) kopplingen mellan det som kallas "territoriell funktion och utsatthet" i en brottsbelastad miljö i Sheffield, Storbritannien. Studiens resultat stöder sambandet mellan hög territoriell funktion (förhållningssätt i

grannskapet, känsla av kontroll och markeringsbeteende) med låg utsatthet för brott. Anguelovski (2015) analyserade hur inre dynamik och externa kontexter formar samhällets organisation mot förbättrad miljö kvalitet och boendetrivsel och hur mobilisering utvecklas över tid och rum (studier i Boston, Barcelona och Havanna, men med fokus på Dudley, Boston, USA). Resultaten visade en minskning i brottstalen (–10%) efter grannskapets aktivism. Med exempel från Perth, Australien, studerades relationen mellan offentliga rum, samlingslokaler, skolor och butiker och gemenskapskänslan hos boende i nya bostadsområden kontra deras upplevda trygghet (Francis et al., 2012b, Francis et al., 2012a). Den uppfattade kvaliteten hos allmänna öppna platser och butiker tycks ha ett starkt samband med gemenskapskänsla, medan gemenskapskänsla ökar den uppfattade tryggheten.

Brottsnivåer kan vara beroende av inflyttningar. Chen et al. (2017) analyserade den ”flytande befolkningens” påverkan på bostadskvarter i Kina för att visa att inflyttningar kan påverka bostadsinbrott, men att det beror på befolkningens ursprung. Louderback och Sen Roy (2017) analyserade effektiviteten av medborgarnas brottsövervakande initiativ (CCW) i Florida, USA. Författarnas slutsats var att CCW-programmen kan tillskrivas ett måttligt stöd med avseende på minskad brottslighet och att brottstalen sjönk i de flesta områdena med CCW-program (total omfattning och förändringar i inbrott, rån och allvarliga våldsbrott).

Några senare studier har fokuserat på egenskaperna hos Grannsamverkansprojekt (NWS). Den starka kopplingen mellan lokalpolisens och samhällsbaserade brottsförebyggande initiativ inklusive grannsamverkan har belysts av Brunton-Smith och Bullock (2018). Hushåll i Storbritannien som uttrycker mer positiva åsikter om lokalpolisen bor med nästan 50% högre sannolikhet i NW-områden. Allmännyttiga bostadsbolag och hushåll med synliga stöldlarm ligger sannolikt också oftare i NW-områden, medan hushåll i miljöer som uppvisar fler tecken på stökighet mycket mer sällan är belägna i sådana områden. I ett intressant uttalande av van Graan (2016), som grundas på evidens från Sydafrika, hävdas att polisen inte kan kontrollera brottsligheten på ett effektivt sätt utan allmänhetens stöd. Motiveringen är att allmänheten spelar en viktig roll vid samhällsbaserade brottsförebyggande initiativ. Än viktigare är hans argument att Grannsamverkanprojekt är mer effektivt för att förhindra brottslighet när sådana projekt inte fungerar i isolering, utan förutsätter en aktiv samarbetsrelation med andra sektorer.

- Nattpatrull (Night Patrol)

När formella mekanismer för social kontroll är obefintliga eller uppfattas som bristfälliga utvecklas alternativa, informella, mekanismer för att fylla tomrummet. Nattpatrull eller frivillig polis har varit en del av västerländska polisiära aktiviteter sedan starten av polisbegreppet, och dessa former fortsätter även nuförtiden (Dobrin, 2017). Numera kan dessa medborgarpatruller ta olika former och bestå av volontärer som verkar inom sina egna samhällen. Tidigare sågs de som tecken på medborgargården (Pennell et al., 1985). De flesta effekterna från nattpatruller och liknande är positiva (60%) gällande rädsla för brott. Vi har beaktat samtliga effekter (positiva, negativa, inga effekter, otillräckliga) som beskrivs i varje artikel, inte bara en effekt per artikel. De flesta studerade fallen är från Nordamerika men det finns tidiga studier i andra delar av världen, inklusive några i mer avlägsna områden (figur 5).

Pennell et al. (1985) dokumenterade Guardian Angels verksamhet för att bedöma deras inverkan på brottslighet, medborgares rädsla för brott och beskriva särdrag hos gruppen som skiljer dem från andra medborgarpatruller. Nyare forskning tyder på att medborgarpatruller kan minska brottsligheten och göra medborgarna trygga genom att införa social ordning. Bedömningar tyder på att detta initiativ kanske inte reducerar förekomsten av våldsbrott, även om de kan ha en begränsad inverkan på egendomsbrott. Delar av befolkningen kände sig trygga när Angels patrullerar vilket kan vara associerat med Guardian Angels roll som trygghetsskapare.

Troyer och Wright (1985), som studerar lägre- och arbetarklass-samhällen i stora urbana områden i USA, visar områden med medborgarpatruller något lägre rädsla för brott. I motsats till tidigare resultat konstaterades inget samband mellan hur länge man bott i området, ålder eller i vilken utsträckning man varit brottsoffer någon relation till patrulldeltagande. Invånare definierar patrulldeltagande som en manifestation av gott medborgarskap. Noggrann uppmärksamhet måste också beaktas för att säkerställa att patruller förblir autonoma initiativ som arbetar i partnerskap med polismyndigheter, snarare än helt enkelt nya instrument för traditionella former av polisiär verksamhet. Liknande resultat hittades i tidiga kvalitativa studier som tillämpades på sexuellt våld i USA (Day 1995), ömsesidig vaksamhet från medborgarna på Kuba (Colomer, 1999), fordonsstöld (Barclay et al., 1996) och bland landsbygdens ursprungsbefolkningar i Australien (Blagg, 2004). Även om viss effekt på säkerheten hittades i dessa studier har fördjupat arbete föreslagits i många av dessa studier för att verifiera deras effektivitet för att öka människors säkerhet.

I en kvantitativ studie rapporterade Ward (1997) hur invånarna i Hyde Park-samhället, i samarbete med staden och andra externa enheter, genomförde ett omfattande brottsförebyggande angreppssätt där medborgarpatrull var en del. Jämförelser görs mellan åtta liknande grannskap under en 6-årsperiod som kopplar demografiska egenskaper till brottsförekomst i kategorierna rån, grova överfall och inbrott. Resultaten visar att rån har minskat, men definitiva slutsatser kunde inte dras vid den tidpunkten. Brottsförflyttning diskuterades också. I denna kvalitativa studie i Australien koncentrerar Doeksen (1997) sig på rollen som social övervakning i grannskapet har, som ett sätt att ta itu med rädsla och brottslighet och föreslår hur social övervakning kan förbättras genom planering och design.

En del senare studier angående nattpatruller, polisfrivilliga och medborgarnas engagemang i polisarbete handlar om dessa aktiviteters inverkan på brottslighet och säkerhet, men också på polisstyrkorna själva, se till exempel Wolf et al. (2016). Mer nyligen argumenterar Dobrin (2017) för att använda volontärprogram inom polisarbetet. Författaren föreslår att den nuvarande användningen av volontärer är till nytta för de stödjande myndigheterna av budget, personal och strategiska skäl samt till nytta för de enskilda frivilliga och för samhället det polisiära arbetet berör. Han drar slutsatsen att de ansträngningarna är värda att göra och visar att de är en nödvändig del av polisens system i demokratiska samhällen. Dessa studier delar uppfattningen att om nattpatruller och andra former av frivilligarbete inom den polisiära sektorn är här för att stanna, behövs mer kunskap om deras inverkan.

- Hushållens säkerhetsåtgärder

Hushållsskyddsåtgärder kan innebära ett brett utbud av produkter, från larm till fönster eller lås. Den internationella litteraturen visar att dessa säkerhetsverktyg har effekt på brottslighet, ofta egendomsbrott, i synnerhet inbrott (figur 5). Litteraturen föreslår emellertid kombinerad användningen av dessa åtgärder tillsammans med andra brottsförebyggande initiativ.

Hakim et al. (1995) diskuterar de sociala förmånerna och kostnaderna, som kan härledas till inbrottslarm och brandlarm i ett visst grannskap i Pennsylvania, USA. De fann att inbrottslarm och brandlarm ger en social netto-nytta för området, genom minskning av inbrott, överfall och våldtäkt. Bérubé (2010) undersökte larmsystemens avskräckande effekt och fann att de kan vara effektiva mot inbrott, men att det bör införas rimliga situationella åtgärder i kombination med larmsystemen.

Teedon et al. (2010) rapporterar om betydelsen av Säkerhet genom design (Secured by Design) - dörr och fönster - på brottsförekomst. Efter installationen märkte de en reducering av brott. Studien föreslår dock att detta kanske inte fungerar som en isolerad åtgärd. Detta hade redan tidigare föreslagits av Norris och Johnson (1988) när man studerade dessa

åtgärder i Kentucky, USA. Isolerat är de otillräckliga för att lösa problem med utsatthet och rädsla för brott. På liknande sätt beskriver Tseloni et al. (2017) att man fann att kombinationer med dörr- och fönsterlås plus yttre ljus eller säkerhetskedjor ger minst 20 gånger större skydd mot inbrott med inträde än inga säkerhetsåtgärder alls. Isolerade åtgärder är effektiva, förutom inbrottslarm och alarm-atrappor som ger mindre skydd än att inte vidta åtgärder. I kombination är åtgärderna effektiva.

Tseloni et al. (2017) undersöker rollen som hushållsskyddsenheter har gällande minskning av inbrott. De undersökte och bedömde många olika typer av enheter och kombinationer av enheter (till exempel externa lampor eller fönster- och dörrlås tillsammans med inbrottslarm). De fann att det finns starka bevis på att hushållsskyddsenheter minskade inbrotten under 1990-talet i Storbritannien.

Tilley et al. (2015) fann att larm var förknippade med hög relativ förekomst av bostadsinbrott i Storbritannien. Författare framför dock att det är för tidigt att dra slutsatsen att inbrottslarm är (eller har blivit) kontraproduktivt och att deras installation därför inte längre borde uppmuntras. Men med tanke på kostnaderna för att installera larm, deras allmänna olägenheter såsom konsekvenser om de aktiveras när det inte förekommer något brott och slöseri med offentliga pengar om polisen kallas ut utan verklig orsak, föreslår författaren att mer forskning behövs för att förstå de brottsreducerande effekterna, den brottsgenererande kontexten och mekanismer för inbrottslarm är nödvändigt för att generera information för beslutsfattandet.

Senare studier har försökt förstå varför vissa mål (hus) riskerar att drabbas av inbrott, oavsett hushållsskyddsåtgärder (Govender, 2016, Langton och Steenbeek, 2017, da Costa och Ceccato, 2015). Langton och Steenbeek (2017) undersöker i vilken utsträckning de fysiska egenskaperna hos bostäder (inklusive synliga åtgärder för att försvåra brott (target hardening) och deras närmaste omgivning bidrar till risken för inbrott i Nederländerna. Resultatet tyder på att vissa egenskaper hos enskilda fastigheter (enkla flyktvägar, tillgänglighet till fastigheten) inom samma grannskap är indikatorer för inbrottsrisk. I Sverige undersöker da Costa och Ceccato (2015b) utnyttjandet av hushållens säkerhetsskydd, inklusive larm, lås, hundar. Resultaten tyder på att upplåtelseyp är avgörande för utnyttjandegrad vad gäller hushållens säkerhets- samt skyddsåtgärder och det varierar signifikant med invånarnas uppfattning angående brottsproblematik och altruistisk rädsla (rädsla för att andra ska utsättas för brott).

- Underhåll

Städer fortsätter att söka meningsfulla insatser baserade på bevis för att hantera outnyttjad mark. Standardiserade processer för restaurering av lediga urbana områden har testats experimentellt i stor skala och befanns avsevärt minska våldsbrott, allmän brottslighet och rädsla Branas et al. (2018a). Nedan diskuteras några av de viktigaste effekterna. Dåligt underhållna urbana områden påverkar människors uppfattningar av säkerhet, och även risken att bli offer för brott. Restaurering av dessa områden kan vara en effektiv infrastrukturintervention i stadsdelar.

Poyner (1994) illustrerade effekten av rivning i Storbritannien vilket visar att rån och stöld minskade. I USA undersöker Freedman och Owens (2011) effekten av bostadsutveckling subventionerad av den federala regeringens bostadsskattekreditprogram för låginkomsttagare på lokal brottslighet. Nybyggnation och rehabilitering har lett till betydande minskningar av våldsbrottslighet som är mätbara på länsnivå. Det finns inga påvisbara effekter på egendomsbrott.

I denna studie uppskattar Aliprantis och Hartley (2015) effekten som stängning och rivning av ungefär 20 000 enheter av geografiskt koncentrerade höghus i ett bostadsområde hade på

brottlighet i Chicago, USA. Resultaten visar en betydande minskning av mord runt rivningarna.

Kondo et al. (2018a) undersöker studier som använder kvasi-experimentella eller experimentella försöksmonster för att jämföra våld för modifierade- och kontrollgrupper före och efter att en förändring genomförs i den byggda miljön (inklusive rivning). Mest konsekventa bevis visar på minskning av våldsbrott och alkoholtillgänglighet. I samma område, har Branas et al. (2018a) analyserat totalt 541 slumpmässigt utvalda lediga partier som slumpmässigt fördelades till behandlings- och kontrollstudiegrupper; resultaten från polisen och 445 slumpmässigt utvalda deltagare analyserades under en 38-månaders period. Deltagare som bodde nära renoverade lediga platser rapporterade signifikant minskad uppfattning av brott, vandalism och säkerhetsproblem när de gick utanför deras hem samt avsevärt ökad användning av utomhusutrymmen för avkoppling och socialisering. Betydande minskningar av den totala brottligheten och sociala störningar uppstod också efter förändringen av outnyttjade/lediga platser i stadsdelar under fattigdomsgränsen.

- **Business Improvement District (BID)**

Business Improvement District (BID) är en internationell modell för urban förnyelse med fokus på trygghet i blandade markanvändningsområden. Även om vissa studier visat tecken på brottsförflyttning, pekar evidensen i allmänhet på en övergripande minskning av antalet brott. Resultaten, som domineras kraftigt av nordamerikanska fallstudier, varierar emellertid (figur 6). Nedan ska vi diskutera ett fåtal exempel.

Hoyt (2005) har utvärderat påverkan av BID på brott inom och runt kommersiella områden i Philadelphia, USA, med hjälp av rumsliga och statistiska analysmodeller. De visar att ett lägre antal egendomsbrott särskiljer kommersiella områden med BID-organisationer från dem som saknar BID och att de lägre siffrorna inte matchas av högre brottlighet i omgivande kvarter. Annorlunda uttryckt kunde de inte hitta några tecken på förflyttning. På liknande sätt identifieras BID i denna kvalitativa studie av Vindevogel (2005) som nya aktörer inom stadspolisen. Deras relativt okända säkerhetsdivisioner analyseras med avseende på den allmänna tryggheten över hela USA, där de samarbetar för att ändra människors negativa uppfattningar om innerstadsmiljöer. I denna artikel presenterar författaren evidens på BID-modellens påverkan för sänkta brottstal, minskad vandalisering och störande beteende samt fler persongripanden. Brooks (2008) resultat visar att BID i Los Angeles har ett stabilt samband med sjunkande brottlighet å 6% till 10%, oavsett analysmodell, vid både allvarliga och icke-allvarliga brott. Inga tecken på brottsförflyttning noterades. Han et al. (2017) studerade effekterna av BID på störande brott som graffiti, illegal dumpning och förargelseväckande beteende i staden Philadelphia mellan 1998 och 2009, med hjälp av modeller som redogör för de icke-slumpvisa etableringarna av BID. De fann att BID minskade graffiti, illegal dumpning och förargelseväckande beteende under sina fem första år.

Symes och Steel (2003) granskar den amerikanska erfarenheten av BID i fråga om skala, omfattning, styrkor och lärdomar. De visar att brottlighet i områden med höga brottstal (brott och antisocialt beteende) möjligen, i strid med de initiala förväntningarna, snarare flyttas till angränsande områden än elimineras efter införandet av BID. En senare studie kunde inte bekräfta effekten av BID på gaturån. Clutter et al. (2019) utvärderade påverkan av BID på antalet gaturån i Cincinnati, OH. Sambanden mellan BID och gaturån i bebyggda miljöer analyserades med negativa binomiala regressionsmodeller. Resultaten visar att BID spelade en viktig roll i det rumsliga mönstret av gaturån i en stadsmiljö. Även om tidigare forskning visat att införandet av BID leder till färre brott, visar föreliggande studie att BID alltså ger möjligheter till kriminell aktivitet. I Sverige är den övergripande påverkan av BID positiv med avseende på brott och trygghet.

- Markanvändning

Typ av bostad och dess organisation och placering över städerna påverkar stads säkerheten. Figur 6 sammanfattar effekten på vad man kallar "markanvändning" på säkerhet och trygghet. Santiago et al. (2003) gör en bedömning av i vilken utsträckning närhet till 38 fördelade allmännyttiga bostadsområden, som färdigställdes i Denver under 1992–95, påverkat nivåerna och utvecklingen i grannskapet gällande brottsnivåer. Resultaten tyder på att närhet till spridda offentliga bostäder inte var associerat med någon ökning gällande rapporterad brottslighet av någon typ.

Anderson et al. (2013) föreslår att blandning av koncentrerade bostadsområden med kommersiella block kan vara ett lovande sätt att minska brottsligheten. Först genomfördes en studie av effekten av zonindelning på brottslighet i Los Angeles på områden som har liknande demografiska egenskaper men olika former av markanvändning. De fann till exempel att blandade kommersiella och bostadsområdeszoner är förknippade med lägre brottslighet än rent kommersiella zoner och att stadsdelar där det fanns en zonförändring upplevde en signifikant minskning av brott. Emellertid var den största effekten minskningar av stöld från bilar och stulna bilar.

Tillgänglighet till alkoholförsäljning påverkar brottslighet nära och långt borta. Heaton (2012) analyserar effekterna av legalisering av spritförsäljning på söndagar på brottslighet, i Virginia, USA. Uppskattningar tyder på att liberaliseringen ökade mindre brott med 5% och alkoholrelaterad allvarlig brottslighet med 10%. Lagändringen påverkade inte brottslighet i hemmet och framkallade inte heller betydande geografisk eller tidsmässig brottsförskjutning. I USA undersökte Han et al. (2016) huruvida alkoholtillgängligheten i statligt drivna spritbutiker påverkar brottslighet i närheten genom att använda brottsincidentdata i Philadelphia mellan 1998 och 2011. Resultatet visar att alkoholtillgängligheten var förknippat med en betydande ökning av totala- och egendomsbrott som inträffade runt söndagsöppna statliga spritbutiker i områden med låg socioekonomisk status.

Duffala (1976) fann en ökning av brott, särskilt rån, efter öppnandet av närbutiker i Florida, USA. Liknande resultat hittades av Lagrange (1999) för grannskapsskolor och köpcentra i Kanada.

Öppning och stängning av transitstationer kan påverka typer av brott men det beror på vilka typer av transportnoder de är kopplade till. Phillips och Sandler (2015) föreslår till exempel att järningsmännens svar på ökade transportkostnader bidrar till minskningen av brottslighet efter att ha studerat stängningar av stationer i Washington, DC's spårbundna Transit System. Att stänga en station minskar brott med 5% i närheten av stationer på samma tåglinje. De ser också större minskningar på stationer på samma linje när transiteringsmyndigheten stänger stationer som brukar exportera brottslighet. Se även en studie i Atlanta som visade öknings i brottslighet (Poister, 1996) när stationerna öppnade men ökningarna följdes av minskade brottsförekomster tillbaka till tidigare nivåer under de kommande månaderna.

Emellertid konstaterade Billings et al. (2011) att lätt järnväg faktiskt inte ökar kriminaliteten kring stationer i Charlotte, USA. I stället märkte de en minskning av egendomsbrott när stationernas platser tillkännagavs, vilket fortfarande är relativt stabilt efter att järnvägen börjat fungera. Minskningen av brottslighet noterades i andra studier i Medellín, Colombia (Cerdá et al., 2012) och i Los Angeles av Lasley (1996), som fann att under perioden som trafikbarriärer installerades minskade våldet i områdena, men det återvände till pre-interventionsnivåer när trafikbarriärerna avlägsnades. Detta observerades även i London av Matthews (1990).

Andra studier har inga klara slutsatser, vilket innebär att transiteringsöppningar/stängningar och service inte påverkar brottsnivåer, till exempel i Los Angeles (Ridgeway och MacDonald,

2016), i Milwaukee för icke-våldsamma brott. Sammanfattningen observerade också i Öresund (Ceccato och Haining, 2004).

Resultat från Hartford, USA, uppgav en minskning med 33% av våldsbrottshändelserna på en gata med barriärer och en minskning med 50% på närliggande gator jämfört med nivåer av brott under de 15 månaderna före och efter införandet av en gatubarriär. De fann också att barriärer har en förflyttningseffekt på drogrelaterade brott mot omgivande områden (Zavoski et al., 1999). Clare et al. (2009) visade att fysiska barriärer och länkar i Perth, Australien, utövar ett betydande inflytande på brottslingens beslutsfattande på denna nivå och att inflytandet av ogenomträngliga barriärer ökar med närhet till dessa hinder och brottslingens startpunkt.

MacDonald et al. (2018) utvärderade effekten av öppnandet av 59 privata och 24 offentliga skolor om brott i stadsdelarna som omger Philadelphia, USA. De fann en statistiskt signifikant minskning på 18% av de förutspådda brotten inom en tiondel av en mile av nya offentliga skolor, men det fanns ingen signifikant förändring av våldsbrottsindex. Emellertid bedömde Brinig och Garnett (2012b) förändringar i registrerade incidenter av brottslighet kring katolska skolans stängningar i Chicago, USA, för att visa en långsam nedgång i förhållande till polisrundor utan stängningar, men denna minskning var beroende på typen av skola (Brinig och Garnett, 2012a). Popkin et al. (1999) undersöker effekterna av anti-drug initiative-program från invånarnas perspektiv och andra nyckelaktörers perspektiv. Man tittar på utfall och resultat relaterade till brott och oordning. Studien föreslår betydande minskningar av brott och oordning, men förändringarna anses vara "ömtåliga" på grund av möjliga förändringar av gäng och konflikter.

Underhåll av oanvänd mark kan också utlösa förändringar i markanvändningen som påverkar brottsligheten. Branas et al. (2018a) konstaterar att förstörda och outnyttjade urbana områden påverkar människors uppfattningar av säkerhet, och deras faktiska fysiska säkerhet i Philadelphia, USA. Vandalism, övergripande brottslighet, väpnat våld, inbrott och störningar minskade specifikt.

Kaufman et al. (2018) söker avgöra om län som ligger närmare stater med mindre restriktiv skjutvapenpolitik har högre förekomster av dödsfall orsakade av skjutvapen. Resultaten visar att starkare skjutvapenlagar i en stat var förknippade med lägre självmordsfrekvens med skjutvapen och lägre övergripande relativt självmordsförekomst oavsett styrkan i de andra staternas lagar. Det leder till slutsatsen att förstärkning av skjutvapenpolitiken kan förhindra självmord med skjutvapen och mord, positiva effekter som kan sträcka sig över länsgränserna.

- **"När saker går fel" - oväntade resultat när du planerar för säkra miljöer**

En av våra uppgifter i den här litteraturöversikten är att påpeka när brottsförebyggande metoder eller åtgärder som var avsedda att förbättra säkerheten, ledde till oönskade resultat. Detta kan ta sig olika uttryck:

- 1) I stället för att förbättra säkerheten observeras mer brott och / eller rädsla efter åtgärd.
- 2) Brotten minskade men inte för alla typer av brott.
- 3) Rädslan minskade men inte för alla.
- 4) Brotten går upp (ner) och rädslan går ner (upp).
- 5) Löser säkerhetsproblemen men skapar oavsiktligt andra problem

a) Uteslutande praxis på offentliga platser: Människor planeras bort

Allmän plats kan definieras som ett utrymme lagligt öppet och tillgängligt för alla utan speciella tillstånd av någon annan, som en stadspark (Németh, 2012). De flesta offentliga platser är villkorligt fria eftersom åtgärder som tillåts i dessa utrymmen faller under lagarna i den ort där dessa utrymmen är belägna.

Vissa offentliga platser är mer intressanta än andra. White (1993) påminner oss om att det är graden av oförutsägbarhet hos offentliga platser, om de saker som människor gör i det offentliga rummet, som gör dem spännande. De kan ha en moral som definierar vilka beteenden som är välkomna, tillåtna, önskade eller påtvingade (Ceccato, 2016b). Enligt Wikström och Treiber (2017a) beror de moraliska normerna och deras verkställighet i stor utsträckning "... på vilka typer av aktiviteter som sker inom dem och vilka typer människor som tenderar att vara närvarande, vilka båda kommer att variera efter tiden på dag, vecka och / eller år (p.82).

En offentlig plats "kan bli kriminogen när dess aktiviteter och användare uppmuntrar (eller inte avskräcker) beteendennormer som strider mot lagen och / eller de är ineffektiva för att upprätthålla lagen", (p.82). (Wikström och Treiber, 2017a). Trygghet och säkerhet på en offentlig plats beror på hur dess mikromiljöer planeras (Ceccato, 2019b), hur den används, hanteras, av vem och hur väl den är kopplad till resten av stadsdelen och staden. Riktlinjerna bakom stadsplanering och / eller brottsförebyggande initiativ är dock att de ofta kan sätta grova gränser för vilka aktiviteter (av vem) som är tillåtna i dessa utrymmen. Privata vakter, polisen och volontärerna har en viktig roll att spela för att säkerställa en säker och inkluderande miljö.

Den internationella litteraturen är uppbyggd av exempel på platser och aktiviteter som planeras att avsiktligt göra offentliga platser säkra. Vissa kommer att fungera, andra kommer, av olika anledningar, och trots "alla goda avsikter", misslyckas och blir farliga och icke välkomna. Ett exempel ges av White (1993) i Australien som diskuterar programmet "Säker stad/Safecity" som har avsikten att maximera säkerheten i köpcentrum. Programmet skapade åtgärder som uppfattades som uteslutande av unga från vissa platser i staden. Den undersöker också de olika användningsområdena och användarna av offentliga utrymmen när det gäller kommersiell verksamhet och polisens roll för att skydda de privata företagens intressen och reglera verksamheten för "icke-konsumenter" i centrala affärsdistrikt, ofta ungdomar.

Ett annat exempel illustrerades av England (2008), som undersökte hur genomförandet av tre säkerhetsprojekt i Washington-området, USA (Goda Grannar arrangemang, i samband med ett utvidgat alkoholbelastningsområde, programmet för förebyggande av kriminalitet genom urban design), har lett till uteslutning av de som ses som utanförstående, baserat på praxis för offentliga platser som tar hänsyn till snävt definierade idéer om grannar och grannskap.

b) Oväntade resultat från CPTED

Även om det kan finnas många anledningar till att dessa ingrepp inte fungerade som initialt planerat (brist på korrekta data, val av studieområde, otillräckliga metoder, utbildade personer), berör alla exemplen nedan vikten av att ha rätt CPTED-utbildning för att erhålla förväntade resultat. Allt fler inom planerings- och designyrken uppmanas att delta i brottsförebyggande som en del av problemlösning i samhället och i grannskapet. En del av dem är inte tillräckligt utbildade. Utan ordentlig utvärderingen löper man större risk för att göra förändringar utan att förstå huruvida ingreppet fungerade eller misslyckades.

I Australien visar Cozens och van der Linde (2015) också oväntade resultat. De jämför och kontrasterar uppfattningarna av järnvägsanvändare och säkerhetsexperter i förhållande till två järnvägsstationer i Perth, västra Australien. En station var utformad i enlighet med CPTED-principerna, och en var inte det. Resultaten visar intressant nog att järnvägsanvändarna uppfattar att stationen som inte konstruerades med hjälp av CPTED var marginellt säkrare och uppvisade något högre nivåer av CPTED-kvaliteter. Denna undersökande studie tyder på att effektiviteten av CPTED är beroende av den lokala miljön som omger varje station och det den är associerad med.

Brottsförskjutning var ett oväntat resultat av denna forskning i Sydkorea. Med ökad uppmärksamhet för brottsförebyggande genom miljödesign (CPTED) i områden med hög brottsförekomst, rapporterar Jeong et al. (2017) resultaten från ett projekt som bedömer brottsnivåer. Även om föregående studier på projektet enbart har bedömt minskning av rädsla för brottslighet, visar resultaten att stöld minskade där CPTED användes men ökade i närliggande områden, medan våldsbrott ökade i båda områdena. Dessa resultat visar att CPTED minskar graden av egendomsbrottslighet men har inte någon effekt på våldsbrott.

Ett annat intressant exempel som länkar till genomförandet av säkerhetsinitiativ är fallet med CPTED i Kuala Lumpur. Syftet med Safe City (Säker Stad)-programmet var enligt Shamsuddin och Hussin (2013) att minska brottsligheten genom att tillämpa CPTED-principer. Kriminaliteten fortsätter emellertid att öka vilket gav misstankar huruvida CPTED-principerna framgångsrikt genomfördes av professionell och teknisk personal.

CPTED var, åtminstone delvis, ineffektivt när det gällde åtgärder mot våld på arbetsplatsen på offentliga sjukhus i Jordanien rapporterar Saleh et al. (2015). Denna studie fokuserar på huruvida och hur användningen av arkitektoniska och ledningslösningar som huvudsakligen bygger på brottsförebyggande genom miljödesign (CPTED) (inklusive naturlig övervakning, naturlig tillgänglighetskontroll, territoriell oro, ledning och underhåll) har fungerat för två judiska offentliga sjukhus. Denna studie visade att sjukhusen försökte göra omfattande tillämpningar av CPTED men att dess användning var åtminstone delvis ineffektiv på grund av dålig tillämpning av dess principer och eftersom anställda inte var tillräckligt utbildade i CPTED för att utnyttja CPTED-teknik och designfunktioner.

Enligt Zahm (2005) menar att även om ett ökat antal yrkesutövare inom områdets planering och design blir uppmanade att delta i brottsförebyggande som en del av problemlösning i samhället och i grannskapet, har kanske en stor del inte rätt utbildning. Även om vissa av dem har potential att lyckas med brottsförebyggande innebär det att det aldrig kommer att vara helt klart när, var och varför sådana program inte var effektiva eller producerade oönskade resultat.

c) Gated community (Grindsamhällen): Säkra för vem?

Samtidigt som grindsamhällen i många länder tros vara en reaktion mot lokalt hög våldsbrottslighet eller allmän oro i samhället, har gated communities kallats 'a failed commodity' "en misslyckad vara" (Goold et al., 2010) i de flesta Europeiska länderna. Men det sker en förändring. Reklam i Skandinavien och inte minst i Sverige¹ visar tecken på en marknad som i allt högre grad välkomnar dessa typer av "säkerhetslösningar" för bostäder. Dessutom finns det exempel i existerande bostadsområden där fysiska hinder (grindar, bommar, stängsel, övervakning och i vissa fall även murar) har blivit en del av det dagliga livet som en "snabblösning" mot inkräktare och ökande inbrott i källare och vindar.

Dold bakom önskan att känna sig trygga, reagerar marknaden, som bostadsutvecklare argumenterar, för att svara på krav från segment av befolkningen som har råd och önskar både exklusivitet och status.

Detta är inte nytt, vissa skulle koppla dessa symptom till senmodernism (Bottoms och Wiles, 2002, Giddens, 1991). Grindade samhällen har dock funnits som en önskad säkerhetslösning

¹ I Sverige, se till exempel, <https://strandudden.com/>, även <https://kungsbackaposten.se/nyheter/nu-borjar-inflyttningen-i-sveriges-forsta-gated-community/>.

i många länder där kriminalitet och socioekonomisk ojämlikhet är en del av landets dåliga varumärke som Brasilien, Sydafrika eller USA (Carvalho et al., 1997, Luymes, 1997, Landman, 2004, Breetzke et al., 2014, Branic och Kubrin, 2018, Grundström, 2018, Gliori, 2018). Planerare och offentliga tjänstemän förnekar vanligtvis säkerhetsmotiv för grindar (Grant, 2005). Om denna efterfrågan på fysiska hinder finns kvar, är en debatt om konsekvenserna av denna utveckling för fysisk planering och markanvändning nödvändig som en integrerad dimension av social hållbarhet.

I stället för att gömma sig bakom väggarna och låtsas att denna utveckling inte händer, bör arkitekter och planerare kalla till en öppen diskussion om "grindning" (gating). Bakom väggarna kan egendomsbrottsnivåer vara lägre än de som finns i den öppna staden men är ens rimligt att jämföra dem? Aktuell litteratur indikerar att grindsamhällen har viss positiv effekt på säkerheten bland de som lever inom väggarna (tabell 1, figur 7). Observera att i 12 artiklar hittade vi 68% positiva effekter (brottsreducering eller minskning av oro); 8% visade en negativ effekt (ökad brottslighet eller ökad rädsla), 15% visade ingen effekt och 9% var utan slutsats. Effekten är oftare på trygghet än gällande att faktiskt bli offer för brott (analys av totala brott inom och/eller utanför dessa enheter är svåra att finna i litteraturen) (Rogers, 2007, Rogers, 2005).

En nyligen genomförd studie av Adzande och Gyuse (2017) visar att invånarnas uppfattning om säkerhet förbättras trots att man registrerat höga förekomster av brottslighet efter införandet av grindar och barriärer på gatorna. Resultaten visar att gatubarriärerna tillsammans med platsen gav ett betydande inflytande på brottsfallen likväl som staket och gatubarriärer, men att retirera bakom väggarna ger möjlighet till andra typer av gatukriminalitet.

Hedayati-Marzbali et al. (2017) visade att invånarna i grindsamhällen, trots att de upplevde relativt höga nivåer av social sammanhållning, hade måttlig uppfattning om säkerhet jämfört med resten av staden. Liknande resultat hittades på annat håll. Dåligt uppfattad säkerhet är ofta den främsta orsaken till att invånarna flyttade in till grindsamhällen (Spocker, 2007, Spocker, 2012, Spocker, 2013, Grant, 2005) men som det illustrerats tidigare, intygar invånarna att deras nöjdhet gällande säkerheten blir under deras tidigare säkerhetsförväntningar innan de flyttade dit (Carvalho et al., 1997). Trots att invånarna är nöjda med att leva bakom grindarna, svarar skälen att flytta dit inte längre på varför de tycker om att bo där idag.

Tabell 1 – Utvalda studier om konsekvenserna av grindområden / samhällen / fysiska hinder/barriärer inom brott och / eller rädsla.

Studie	Plats	Stads- typ*	Fall studie	Brottstyp	Rädsla/otrygghet, relaterade säkerhetseffekter*	Förväntat resultat
Carvalho, M., George, R.V. och Anthony, K.H. (1997).	Alphaville, São Paulo, Brasilien.	1	Residential (intervju-ledd med invånarna om deras uppfattning om bostadsmiljön).	-	Otrygghet barn (+) Säkerhetssystem (+) Otrygghet, urbana våldsbrott (+)	Nej, Deras säkerhetstillfredsställelse ligger under deras tidigare förväntningar, de skulle vilja känna sig säkrare.
Luymes, D. (1997).	Nord America. Kanada, USA.	5	Isolerade förort ssamhällen (marknadsföring och information för fastighetsförmedling och typologier av kontroll).	-	- Tillträdeskontroll (+) - Ogenomtränglig yttre gräns (+) - Grad av Otrygghet (och status) (+)	Nej, I studien framgår att kontrolltypologin är en symbolisk och / eller ofullständig ansträngning för att kontrollera tillträde.
Landman, K. (2004).	Johannesbur g och Tshwane, Gauteng, Sydafrika.	1 2	Grindade grannskap . (fallstudiebaserd enkät och fältarbete).	- Brott överordnat (-) (ej förhållande).	- Rädsla för brott (-) - Otrygghet (+) - Störning av kollektivtrafik	Ja, minskning av brottsfrekvensen och rädsla för brott. Det finns emellertid många negativa effekter
Rogers, C. (2005).	England och Wales, UK.	5	Gränder med grindar nära privata egendomar	- Inbrott (x) - Drogmisbruk (x)	- Rädsla för brott (-) - Uppfattade sociala störningar och oordning på lågnivå (-)	Nej, inte möjligt att kontrollera rädsla för brott och brottsfrekvenser
Grant, G. (2005).	Kanada.	5	Grindade utvecklingsområden . (utgår från fallstudier av samhällen med tillgänglighetskontroll).	-	- Otrygghet (I)	Nej, det finns ingen konsensus gällande den upplevda säkerheten på grindade platser.
Rogers, C. (2006)	England och Wales, UK.	5	Gränder med grindar	- Brott (I) Liten förändring - Oordning (I) (inte tillräckligt med information)	- Rädsla för brott och asocial beteende (+) (marginell skillnad)	Nej, studien visade att det var liten förändring i samhällets uppfattningar.
Lemanski, C. (2006).	Kapstaden, Sydafrika.	1	Bostadsområden I förorten . (primära data behandlar inverkan av rädsla på invånarnas liv).	-	- Rädsla för brott (plus) (-)	Ja, grindade samhällen för med sig högre otrygghet för den grindade miljön men har negativ påverkan på staden efter apartheid

Rogers, C. (2007).	Cadoxton, Syd Wales. UK.	3	Grindade Gränder - (studerar påverkan av grindade gränder på dokumenterad brottsstatistik och hur det lokala samhället uppfattar dess effekter).	- Inbrott (/) (kan argumenteras)	- Uppfattning av brott (-) - Anti-socialt beteende (-)	Ja, genomförandet har på ett positivt sätt påverkat invånarnas upplevda säkerhet, men inbrottsresultaten är argumenterbara.
Spocter, M. (2007).	Kapstaden. Sydafrika.	1	Grindade urbana offentliga platser - (undersöker rums- temporala tendenser, privatisering).	-	- Rädsla för brott (-) (orsaken till varför stängning händer).	Ja, det har en betydande inverkan på det personliga bostadsutrymmet i Kapstaden, och det har en minimal effekt på stadens bredare urbana morfolog .
Low, S.M. (2001).	New York och San Antonio. USA.	1 2	Grindade samhällen; Grannskap. (intervju-ledd)		- Rädsla för brott (-) - Ökad social diversitet (-)	Ja, grindade samhällen för med sig en känsla av en säkrare plats. Invånare vill känna sig säkrare. Rapporterar rädsla för arbetare "Mexikanarna" och "nykomlingarna".
Hedayati- Marzbali, M., Tilaki, M.J.M. och Abdullah, A. (2017).	Iran	5	Grindade samhällen (bedömer effekten av grannskapets struktur på invånarnas upplevelse av säkerhet).	- Naturlig övervakning X offentligt störande beteende (-)	- Naturlig övervakning (X) upplvd säkerhet och social sammanhållning/gemenska p (+) -social sammanhållning/gemenska p (X) otrygghet (x)	Ja/Nej. Naturlig övervakning var negativt korrelerad med störningar och positivt till social sammanhållning och otrygghet; Ingen signifikant relation mellan social gemenskap och upplev säkerhet.
Adzande, P. och Gyuse, T.T. (2017).	Nigeria	5	Grannskap (Den jämför typer och fördelning av brottslighet i bostadsområden med staket och gatubarriärer med områden utan dessa).	- Gatubrottslighet (+)	- Otrygghet (-)	Ja/Nej, invånarnas upplevda säkerhet ökade att dra sig tillbaka innanför murarna ger möjligheter till gatubrottslighet.

Teckenförklaring: (-) minskade; (+) ökade; (/) försatte/ingen förändring eller bevis som saknar effekt; (x) resultat saknas eller inga bevis har hittats för effekt; **Ja:** Förväntade resultat (grindade områden positivt inflytande på rädsla och/eller brott); **Nej:** Inte förväntat (grindade områden påverkar inte rädsla och/eller brott eller har ett negativt inflytande). **För förklaring av stadstyper – se sida 53.

Även om dessa anläggningar hypotetiskt bidrar till en övergripande brottsreducering, kan man undra vad som är det totala priset som betalas av samhället på grund av de störande väggarna. Utan tvekan skapar dessa anläggningar meter efter meter av väggar som genererar dålig övervakning, vilket är känt för att vara nyckeln till säkra offentliga miljöer.

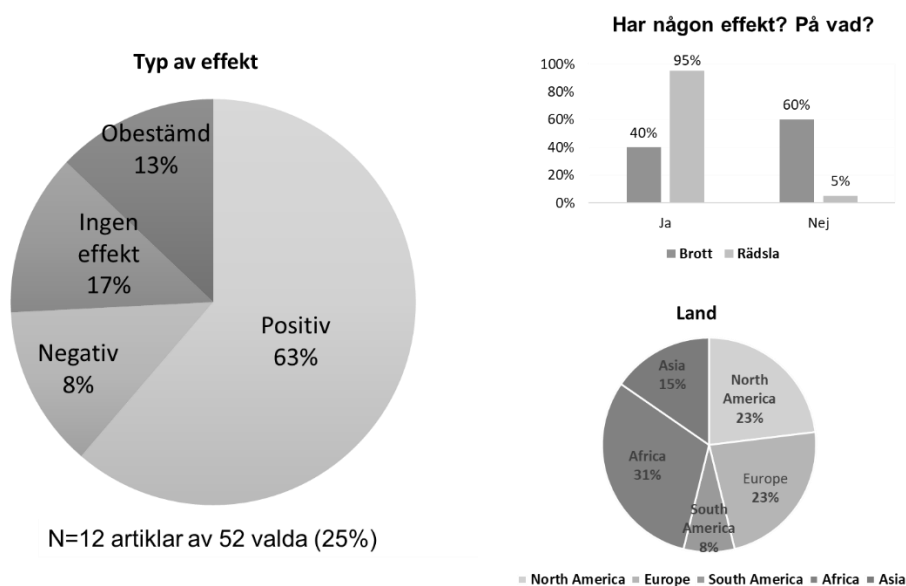
Grindning handlar inte bara om brott och uppfattad säkerhet. Grindade samhällen påverkar människors rörlighet och i slutändan människors hälsa och livschanser (Duncan et al., 2012b, Bornioli et al., 2018, Branic och Kubrin, 2018, Tanulku, 2018).

Forskning i ett sydafrikanskt sammanhang (Landman, 2012, Landman, 2004)) visar exempel på hur dessa anläggningar innebär längre sträckor för kollektivtrafik och begränsar tillgången till offentliga anläggningar för resten av befolkningen.

De så kallade "transitfångarna" (Ceccato, 2017b, Ceccato, 2017a) kan vara de som mest berörs av detta.

Medan "grindning" kan vara ett individuellt rationellt beslut när man känner sig osäker, ger de kollektiva konsekvenserna en uppdelad stad, som inte bara ger effekter för andra människor, utan även påverkar andra dimensioner än bostäder och säkerhet (Lemanski et al., 2008, Lemanski, 2012, Luymes, 1997, Low, 2001, Nilsson och Estrada, 2006). Sammanfattningsvis orsakar grindade samhällen ett antal problem på både kort och lång sikt.

Gated communities

Figur 7 – Potentiell effekt från grindade samhällen på otrygghet. Sammanställning gjordes av Lisandra Vasquez, Ana Canabarro e Vania Ceccato.

Den kort- och långsiktiga påverkan från grindade samhällen på förvaltning av mark, bostäder, kollektivtrafik och andra grundläggande tjänster är en viktig fråga som ska diskuteras på alla planeringsnivåer mellan beslutsfattare, arkitekter och planerare. "Grindning" väcker allvarliga farhågor angående påtvingad rumslig fragmentering, demokrati, och de typer av samhällen vi ser visioner av, för oss och för dem som kommer framöver.

- Individuellt perspektiv på trygghet

Det var en del av vårt uppdrag att litteraturoversikten skulle omfatta perspektiv och åtgärder i relation till specifika samhällsgrupper, baserat på exempelvis kön, ålder och social status. I den här sektionen återfinns några av de viktigaste fynden om otrygghet kopplat till kön, ålder och andra individuella egenskaper, vilka presenteras genom en intersektionell ansats².

Kön

Tidigare forskning har visat att individens rädsla beror på individuella egenskaper, såsom fysisk förmåga, ålder, kön, socioekonomisk status och etnisk bakgrund (Garofalo och Laub, 1979, Box et al., 1988, Pain och Smith, 2008). Enskilda faktorer spelar en viktig roll för att definiera uppfattningar om risk och säkerhet. Kön och ålder är kanske de starkaste. Traditionellt är kvinnor porträtterade som mer oroliga än män gällande deras personliga säkerhet (Box et al., 1988, Koskela, 1999, Loukaitou-Sideris, 2004). Den här graden av rädsla hos kvinnor är högre på offentliga platser än i hemmamiljöer (Valentine, 1990). Som Pain (1997) föreslår är kvinnornas rädsla för brott präglad av dess temporala och rumsliga kvaliteter. Detta manifesteras vanligen i mörkrets betydelse som en signal för fara och genom förändringar i känslor om säkerhet mellan sommar och vinter, eller dag och natt.

Könsmässiga skillnader i angiven personlig säkerhet kan också relateras till det faktum att kvinnor och män reser på olika sätt eller spenderar tid på olika platser (Kunieda och Gauthier, 2007, Moreira och Ceccato V., 2019, Abenoza et al., 2018, Levin, 2015, Gekoski et al., 2015, Loukaitou-Sideris, 2004). Valera-Pertegas och Guàrdia-Olmos (2017) föreslår att kvinnor känner sig osäkra eftersom de hade mer erfarenheter som brottsoffer än män, visade lägre uppfattningar om kontroll och förmåga att hantera potentiellt hotande situationer, större känslighet mot social osäkerhet (större övertygelse om att andra anser att platsen är osäker) och har större uppfattning om sociala störningar, se även Kullberg et al. (2009).

Ålder

Äldre vuxna tenderar att uttrycka mer rädsla än resten av befolkningen men sådan rädsla är enligt litteraturen påverkad av bostadsorten (i starkt urbaniserade områden är rädslan för inbrott större hos medelålders personer än bland de yngsta eller äldsta åldersgrupper).

Statistik Netherlands (1998) användes för att bedöma åldersrelationen mellan rapporterad rädsla för brott i människors direkta miljö och välfärdsåtgärder med hjälp av data från ett frågeformulär. Forskningen visade att nästan 10% av befolkningen äldre än 18 år säger att det finns en stor risk att de kan bli offer för inbrott de närmaste 12 månaderna. Nästan 25% av alla invånare tycker att det finns några osäkra platser i grannskapet – bland äldre kvinnor ansåg mer än 50% någon plats i grannskapet osäker.

Kullberg et al. (2009) visade att högre ålder är relaterat till högre rädsla för brottslighet men visar ingen skillnad i oro för strukturella indikatorer på social störning. Bedömningar tyder på

²Uttrycket "Intersectionality"/intersektionalitet myntades av den svarta feministen och kritiska teoretikern Kimberlé Williams Crenshaw 1989 för att beskriva den multidimensionella Black Women-upplevelsen och visa att en enaxlig analys (t.ex. kön och rädsla bara) snedvrider dessa erfarenheter och representerar inte den sårbarhet som vissa individer i samhället, oftare några än andra, står inför när det gäller säkerhet och uppfattad säkerhet.

att implementeringen av den moderna svenska bostadspolitiken, som riktar sig till social integration, har resulterat i ojämlikhet i säkerhetsrelaterade problem bland invånarna. De föreslår också att framtida forskning om huruvida Grannsamverkansprogram är ett effektivt sätt att främja säkrare bostadsområden är motiverat samt att utveckla metoder för att genomföra dessa program i områden med flerfamiljshus.

I Sverige fann även Ceccato och Bamzar (2016) högre nivå av rädsla hos den äldre befolkningen jämfört med den yngre invånargruppen i en stadsdel i Stockholm. De undersökte också de typer av utomhusplatser där de flesta brott mot äldre inträffar, liksom de typer av platser som är mest fruktade av dem. Studien använder en analys av sekundärdata, brottskartläggning, fältarbete och intervjuer med boende i ett bostadsområde i Stockholm. Resultat visar att de flesta brottsoffer utsattes för stöld och alla incidenter ägde rum i miljön nära bostadshuset. Äldre upplevde att säkerhet följer ett "avståndsförfall" från bostaden, de säkraste platserna är omedelbart utanför ingången till bostadshuset (känsla av tillhörighet är viktigare för äldre), medan de minst säkra är de öde områdena nära en bensinstation. Istället för att undvika att gå ut på grund av känslan av osäkerhet, gör äldre vuxna i det här bostadsområdet "alternativa vägar", men förändringen behöver inte begränsa deras rörlighet.

Individer upplever olika åldersrelaterade utvecklingsmiljöer vilket förändras under hela deras liv. Således kan användningen och uppfattningarna av olika utrymmen också skilja sig åt mellan olika åldersgrupper. Laatikainen et al. (2017) samlade och använde GIS data med offentligt deltagande (public participation) mellan 2009 och 2011 i Helsingfors storstadsområde för att studera platser som uppfattades som positiva av vuxna och barn. För äldre vuxna befanns dessa platser vara närmast hemmen, medan ungdomarnas platser var de mest avlägsna. Att tillhandahålla tilltalande miljöer för alla åldersgrupper i en gemensam miljö är fortfarande problematiskt men bör ändå eftersträvas, särskilt i det urbana sammanhanget där en konstant konkurrens finns kring olika utrymmen.

Undersökningens resultaten från Kappes et al. (2013) föreslår att det inte finns någon generell ökning av intensiteten i situationsrelaterad rädsla för brott med ålder. Vidare fungerade situationsrelaterad rädsla inte som medlare i förhållandet mellan ålder och försiktighetsbeteende. Kappes et al. (2013) syftar till att ge ytterligare inblick i frågan om varför äldre vuxna visar ett högre försiktighetsbeteende beträffande brott (beteende rädsla). Alternativa förklaringar för ökningen av beteendemässig rädsla för brottslighet diskuteras liksom känslighetsregleringsmekanismer som förklaring för inducerad rädsla.

Sårbarhet

De som uppfattar sig som sårbara kommer sannolikt att vara mer rädda. Detta kallas sårbarhetshypotesen. Killias och Clerici (2000) antyder att fysisk sårbarhet har en roll att spela för att definiera höga nivåer av rädsla. Denna forskning bekräftar att kvinnor och äldre är de som ser sig själva som mest sannolika offer. Kvarterets egenskaper (människor som går runt, graffiti och skräp på gatorna) påverkar uppfattningen om "inbrottsrisk" och "oro för äldre och kvinnors säkerhet" i det egna grannskapet, snarare än de demografiska faktorerna och den personliga sårbarheten.

Begreppet sårbarhet är direkt kopplat till upplevd osäkerhet och rädsla för brott (Valera-Pertegas och Guàrdia-Olmos (2017)). Författarna visar att modellerna för sårbarhet och störningar har större inverkan på upplevd osäkerhet när det gäller kvinnor, medan äldre inte uppvisade några skillnader jämfört med andra grupper när det gäller upplevd osäkerhet, som är förknippad med ett större inflytande av modellen för social integration. Äldre vuxna uppfattar sig vara mindre kapabla att kontrollera potentiellt hotande situationer, visade en ökad av nivån

av nöjdhet med grannskapet och visade en ökning i intoleransen mot uppenbarligen icke socialt beteende.

Män löper en betydligt större risk än kvinnor för att brottsoffer vad gäller våldsbrottslighet, särskilt i den offentliga sfären, men männens risker i och rädsla för det offentliga rummet överskuggas av deras uppenbara oräddhet i det. Brownlow (2005) utforskar rädsla och oräddhet bland män och föreslår att män, när de uttrycker sin rädsla, känner att detta är förenat med fara/risk. Ett tecken på svaghet som kan leda till större risk att bli brottsoffer.

En kompletterande bild av äldre vuxnas rädsla för brottslighet och mediabild har diskuterats av Barnett et al. (2007). Se även studier som associerar rädsla och viktimisering med individuell funktionsnedsättning och hälsa (Turner et al., 2011, Iudici, 2015, Iudici et al., 2017, Sochor, 2012, Hershkowitz et al., 2007, Mitra et al., 2011, Cossman och Rader, 2011, Stiles et al., 2003).

Aktuell forskning om rädsla kombinerar frågor om folkhälsa och rörlighet till fots (Mitra et al., 2015, Acierno et al., 2004, Foster och Giles-Corti, 2008, Foster et al., 2011, Foster et al., 2016a, Foster et al., 2016b). Ett annat exempel är en studie av Acierno et al. (2004) som visar att depressionen och social isolering påverkar den deklarerade rädslan men bara för brott mot personen. Ett annat exempel visar ett betydande samband mellan psykisk nöd och rädsla för brott vilket tyder på att vägen som förbinder rädsla för brott och mental hälsa verkar vara direkt, snarare än genom begränsade sociala och fysiska aktiviteter (Foster et al., 2016b).

Kön, miljö och rädsla

Sovrummet ses som den säkraste platsen av flickor, medan platser utanför hemmet och kollektivtrafiken anses osäkra. Efter mörkrets inbrott tycker flickor att de säkraste offentliga platserna var nattklubbar, träningsanläggningar (gym), affärscentra och idrottsföreningar. "Svaren tyder på att fler tjejer skulle vara fysiskt aktiva efter mörkrets inbrott om problem som transport, lämplig belysning och lämplig tillsyn kunde lösas"(sid.8) (James och Embrey, 2001). En av orsakerna till dessa olikheter i nivåerna av rädsla är delvis att kvinnor och män utsätts för olika situationer. Oavsett vilken del av en stad en kvinna bor i, tenderar hennes hem att vara farligare än någon utomhusmiljö. Pain (1997) föreslår att utrymmen och platser dit kvinnor lokaliserar sin rädsla utgör en paradox: de tenderar att fokusera på att undvika det offentliga rummet och förbiser den mycket mer sannolika risken för missförhållanden i det privat rummet från kända vuxna. Till exempel, även om majoriteten av våldtäkter begås inomhus av någon som offret känner (till exempel en partner eller förälder), indikerar den internationella litteraturen om sexuellt våld att våldtäkt på offentliga platser är det som matar idén om offentliga platser som farliga platser (Pyle, 1974, Canter och Larkin, 1993, Ceccato, 2014, Ceccato et al., 2017, Ceccato et al., 2018b).

Till exempel hittade Bromley och Nelson (2002) betydande könsskillnader i den upplevda säkerheten hos pojkar och flickor i stadens miljö (t ex där många transportnoder finns) men ingen skillnad i otrygghet i deras hemområden.

Abenoza et al. (2018) fann att de viktigaste faktorerna som påverkar säkerhets- och brottsuppfattningar var busskurernas egenskaper, naturlig övervakning, pålitlig information i realtid, busshållplatser med högre brottsfrekvens påverkar inte rädslan för brott, människor föredrar ogenomskinliga skydd på natten, ingen signifikant inverkan av antal förbipasserande vid en busshållplats på känslan av säkerhet och att kvinnor förklarade sig mer rädda än män. Vissa kände sig säkrare i vissa miljöer, till exempel köpcentra (Vanderbeck och Johnson, 2000, Ceccato och Tcacencu, 2018).

Wilcox et al. (2003) fann att närvaron av näringsliv och parker och lekplatser i närheten av grannskapen ökar den enskildes uppfattningar om samhällsfara men dessa effekter försvinner när grannskapsbrottsfrekvenserna är på en kontrollerad nivå. Förekomsten av skolor hade ingen effekt på subjektiva tolkningar av kriminalitet i grannskapen, oavsett om det aktuella områdets brottslighet beaktas i Sverige. Ceccato och Snickars (2000) visade att uppfattningen om den fysiska miljön varierade signifikant mellan åldersgrupper i ett missgynnat område.

Pitner et al. (2011) fann att fysiskt störande beteende kan utgöra den största variationen när det gäller att förutsäga oro i grannskyddsfrågor bland medelålders och äldre vuxna. Fysiskt störande beteende (skräp på gator, dålig belysning, övergivna och förfallna byggnader, ödetomter och graffiti) förutsa säkerhetsproblem. Ingen korrelation hittades mellan sociala störningar (gäng, narkotikahandeln / missbrukare och hemlösa) och oro för säkerhet.

Ratnayake (2013) indikerar att individer är mer benägna att uttrycka högre nivåer av rädsla för brott på offentliga platser på natten när utformningen av dessa områden ger lägre visibilitet, fler utrymmen för att dölja sig och färre människor i rörelse. Effekten av kön på uppfattningen visar också kopplingar till andra miljöfaktorer som diskuterats i den internationella litteraturen (see e.g., Roman och Chalfin, 2008, Miller, 2008, Carro et al., 2010, Grimes et al., 1990, Ceccato och Tcacencu, 2018).

Grimes et al. (1990) fokuserar på att bedöma brottens påverkan på äldre i glesbygden. I denna studie blev kvinnor upprörda av våld och visade tecken på altruistisk rädsla, 83% på grund av rädsla för egen säkerhet och 17% var oroliga för de drabbades lidande. Att ha någon annan i huset minskade tendensen att oroa sig och att misstänka främlingar.

Inga betydande könsskillnader är uppenbara för deklarerad rädsla i en mindre kommun i Sverige (Jönköping), undersökt av Ceccato (2016c). Men kvinnor undviker oftare än män att gå ut vid vissa tider på dagen. Intressant är att kvinnors beteende inte verkar utlösas av den fysiska eller sociala miljön där de bor (dålig belysning, mörka tunnlar eller skogar, grannskapets planering, folk som ber om pengar, berusade / missbrukare på offentliga platser eller störande grannar). Kvinnor är dock mer känsliga för grannar och andra individer, exempelvis fönstertittare. Ändå har kvinnor för vana att småprata och byta tjänster med grannar oftare än män (ungefär två tredjedelar av kvinnorna).

Säkerhetens intersektionalitet: Bortom ålder och kön

Otrygghet speglar också interaktionen mellan enskilda egenskaper. Coulter et al. (2017) hittade oberoende och interaktionseffekter från sexuell identitet, könsidentitet och ras / etnicitet vid sexuella övergrepp från år 2011 till 2013 i USA. Sexuella övergrepp var till exempel högst bland transpersoner, följt av cisgender-kvinnor och lägst bland cisgender-män. På samma sätt har tidigare forskning visat att de som tillhör LGBTQI-samfundet har en extra risk för att bli brottsoffer (Ceccato och Paz, 2017, Gekoski et al., 2015, Coulter et al., 2017, Kuehnle och Sullivan, 2001, Comstock, 1989, Tiby, 2001, Otis, 2007, Laing och Lowe, 2011, Valera och Guàrdia, 2014), vilket oproportionerligt påverkar nivån av rädsla, särskilt bland flera sexuella, kön och ras/ etniska minoriteter.

Odufuwa et al. (2019) rapporterade angående mönstret av uppfattad personlig säkerhet vid stadscentra i förhållande till de socioekonomiska egenskaperna hos besökarna; platsens designegenskaper och besökarnas undvikande beteende i Lagos, Nigeria. Resultaten visar att människor som är födda utanför Nigeria är mer oroliga över sin säkerhet. Yngre människor är mindre oroliga och de som förklarar att de känner sig mindre säkra är ofta kvinnor. Studien förespråkar säkerhetsinsatser som är känsliga för användarnas behov och ansluter sig till en helhetssyn för säkerheten i städerna.

Ackah (2000) har analyserat rädsla för brott bland ett urval av ghanesiska invandrare som flyttat till USA. De fann också att den stora majoriteten uppfattade de nuvarande stadsdelarna som mer farliga än de i Ghana. De som tidigare var bekanta med brottsfrekvensen före ankomst rapporterade dock mindre rädsla.

Fattigdom och relativt armod påverkar också rädsla för brott (Wilcox et al., 2003, Kujala et al., 2018, Pantazis, 2000), men inte i alla länders sammanhang. Pantazis (2000) hanterar begreppet sårbarhet, för att undersöka säkerhetsuppfattningen bland de som lever i fattigdom: 40% av den fattiga gruppen går aldrig ut efter det blivit mörkt, medan endast 3% av den rika gruppen undviker detta. Trots sådana resultat föreslås att "rädsla för brottslighet" bland de fattiga inte ska ses isolerat från andra osäkerheter.

I Nya Zeeland visade Breetzke och Pearson (2015) att rädsla för brottslighet visat sig vara högre i "grannskap som är mer välbärgade, med låg social fragmentering, låg rasheterogenitet och marginellt lägre bostadsinstabilitet och i grannskap med låga volymer av alkoholförsörjning". I Ghana fann Frimpong et al. (2018) att rädsla för brott var högre i medelinkomstkvarteren, medan låginkomstkvarteren hade de högsta nivåerna av kollektiv styrka och grannskapsstabilitet.

Altruistisk rädsla kan utlösas av missförhållanden. Kimbro och Schachter (2011) fann att mödrar som bor i områden med hög fattigdom rapporterade att de var mer än dubbelt så rädda som mödrar som lever i kvarter med låg fattigdom och att andelen svarta i grannskapet är förknippad med ökad rädsla bland mödrar.

Rädsla varierar eftersom individer har olika säkerhetsbehov. Det har till exempel också föreslagits att kvinnor är mer rädda på grund av deras fysiska och sociala sårbarhet (Gray och O'Connor, 1990, Skogan och Maxfield, 1981, Furstenberg, 1971, Jackson och Gray, 2010). Barnett et al. (2007) fann att när kvinnors ålder ökade, var de med lägre inkomster mer sannolika än andra att säga att de behövde lära sig att avskräcka från våld mot dem. Resultaten belyser vikten av att förstå kvinnors rädsla i samband med personliga och sociala sammanhang och behovet av att ge möjligheter för lärande hur man kan förbättra säkerheten och det sociala engagemanget. Liknande förståelse skulle vara till nytta vid interventioner på offentliga platser där de olika användarnas behov konvergerar.

Pain och Townshend (2002) föreslår till exempel att påtvingade normer för beteende i centrum kan vara problematiskt, eftersom användare har olika livsstilar, intressen och värderingar som påverkar deras egen och andras säkerhet. De visar att unga mödrar var de som presenterade de högre rädslorna medan äldre vuxna var minst rädda. Invånarna kände sig ganska säkra (förmodligen på grund av förtrogenhet med platsen) medan de som arbetar där var mer medvetna om de olika typerna av problem. Tidigare forskning har visat kopplingar mellan att vara/ha varit ett brottsoffer och rädsla, miljö och rädsla, sociologiska faktorer och rädsla samt demografiska faktorer och rädsla i Omaha, Nebraska, USA.

DeLone (2008) granskade relationerna mellan den allmänna bostadspolitiken, rädslan för brottslighet och de äldre. DeLone fann att då åldern ökade, tycktes deras rädsla för brott minska (till skillnad från många andra studier); civilstånd, utbildning och att ha barn var inte signifikant; att ha varit offer för överfall hade en positiv och signifikant inverkan på rädsla, men att de återstående brottsofferfaktorerna (stöld, rån och inbrott) inte var signifikanta. Ett överraskande resultat var att data inte stöder förhållandet mellan respondentåldern och rädslan för brott men det visar en direkt effekt mellan bostadstypen (blandad mot äldre) invånarna lever i och rädsla. Resultaten visade att boende i en äldre byggnad minskar den

boendes rädsla för brott. Sålunda borde äldre byggnader endast bebos av äldre. Att bo i bostäder med blandad ålder tenderar däremot att påverka invånarnas rädsla för brott.

Rösterna som inte hörs från de som bor i glesbygden

Låg brottslighet betyder inte höga nivåer av egendeklarerad trygghet på landsbygden. Ojämlighet i viktisering i landsbygdsområden kan utlösa rädsla. Bland bönder i Sverige uttrycker till exempel 57% oro för att bli offer för brott och 25% oroar sig för framtiden, enligt Lantbrukarnas Riskförbund (2012). Trots att endast tre av tio bönder har blivit offer för brott de senaste två åren känner sju av tio bönder åtminstone en annan person som har utsatts för offer. Hälften av dessa har blivit offer för brott två eller fler gånger. Det finns en klar brist på förtroende för lokala polisstyrkors förmåga att lösa dessa brott. En av fyra respondenter hade haft ett ärende som avvisats av polisen. Samma andel av bönderna var oroliga att deras egendomar eller deras familj skulle bli utsatta i framtiden.

Låg otrygghet kan också genereras av processen kring *främlingsskap* (animositet mellan nykomlingar och lokalbefolkningen kan maximeras av båda grupperna, vilket ger uttryck för vi - dem känslor). Detta exemplifieras i en studie som rapporterar samiska människor som bor i norra delar av Sverige och bärplockare som tillfälligt kommer till Sverige på sommaren för att arbeta. Samer och bärplockare valdes också eftersom de stämmer överens med den nuvarande representationen av svensk modernitet. Samiska renskötare och de som är dåligt behandlade på grund av sin etnicitet rapporterade en högre grad av självmordsförsök jämfört med samer utan denna erfarenhet (Omma, 2013).

Ceccato (2016c) rapporterar fallet med bärplockare i Mehedeby som exemplifierar de utmaningar som landsbygdssamhällen står inför när man dels får ett stort antal utländska arbetstagare i den svenska landsbygden och dels den diskriminering och rädsla dessa tillfälliga arbetstagare känner av. Ceccato (2016c) fann också att otrygghet i en mindre stad i Sverige (Jönköping) följer de mönster som finns i internationella studier. De flesta av de som är rädda känner sig oroliga där de bor nu. I en annan stad i Sverige, Söderköping, såg (Lundin, 2006) exempelvis att uppfattningen om framtida viktisering liknar den som illustreras ovan för Jönköping. Det berodde dock mer på typ av brott, mycket tydligare för bostadsinbrott och våld än för stöld och rån.

Intressant är att de som bor ensamma i Jönköping förklarar att de känner sig mer rädda än de som bor i ett hushåll med två eller fler. Mer än en fjärdedel av respondenterna är oroliga för brott trots att, som Wilhelmsson och Ceccato (2015) indikerade, brottsförekomster polisen rapporterat i denna stad varit lägre än medeltalet (invandrare tenderar också att känna sig mer utsatta för brottslighet än inhemska invånare). De är rädda för sig själva eller nära familjemedlemmar, vilket gör dem extra vaksamma, de undviker att gå ut vid vissa tillfällen, väljer taxibilar (istället för att gå eller använda kollektivtrafik) och undviker att prata med människor som de inte känner. Utländskt födda invånare är mer rädda än infödda. Några av dessa områden har en hög andel hyreslägenheter. Som tidigare föreslagits tenderar dessa områden att ha en mindre permanent bosatt befolkning än väletablerade bostadsområden och detta påverkar livet i dessa bostadsområden (Bursik, 1988).

Mikro-effekter av lågt uppfattad säkerhet

En uppfattat dålig säkerhet, och särskilt rädsla för brott, kan förändra och begränsa individens aktiviteter när specifika platser eller tider uppfattas som osäkra (Giurgescu et al., 2017, Lorenc et al., 2013). Enligt Bromley et al. (2000), kan en person som känner ångest när man väntar vid en busshållplats eller använder en parkeringsplats efter mörkret undvika dessa platser i framtiden, vilket därför begränsar den egna rörligheten. Många flickor känner sig begränsade

i sin rörlighet i jämförelse med pojkar och rädsla för brott tros spela en roll för att skapa ojämlikhet gällande hälsa, vissa grupper verkar bli allvarigare drabbade av rädsla (Lorenc et al., 2013).

Jackson och Gouseti (2012) föreslår att fyra huvudkategorier av beteendemässiga svar på rädsla för brott är: undvikande beteende, skyddande beteende, beteendemässiga- och livsstilsjusteringar och deltagande i relevanta kollektiva aktiviteter. *Undvikande beteende* innebär att man minimerar sin kontakt med vissa typer av människor, rutinaktiviteter, tider eller platser. *Skydds-beteende* utgör aktiviteter som menas att förhindra brottslighet (sätta upp staket) samt bredare aktiviteter för självskydd och förbättring av säkerheten (resor i grupper). *Beteendemässiga- och livsstilsjusteringar* innebär att man avbryter aktiviteter som anses vara farliga, till exempel att ta kollektivtrafik på kvällarna. *Kollektiva aktiviteter* inkluderar deltagande i grupper, som grannsamverkansprogram eller aktiviteter riktade mot äldres välbefinnande. Den internationella litteraturen har ett flertal exempel som visar individens försiktighetsåtgärder när de är rädda och oroliga (e.g., Gates och Rohe, 1987, Sönmez och Graefe, 1998, d'Arbois de Jubainville och Vanier, 2017, Snyders och Landman, 2018, Odufuwa et al., 2019, Ceccato och Tcacencu, 2018).

Makro-effekter av lågt uppfattad säkerhet

Rädsla och oro kan vara drivande för säkerhetsindustrin. Produktifieringen av säkerhet (genom spridning av en marknad för personliga säkerhetsprodukter och tjänster) visar till exempel att rädsla för brottslighet är en av samtidens upplevda "faror". Denna process för produktifiering av säkerhet kan ta olika former och ha en påverkan på människors liv direkt och indirekt. Ett exempel är förändringar i polisens och säkerhetsföretagens roll. I Sverige har antalet företag inom säkerhetssektorn ökat med nästan 200% under det senaste decenniet i ett av de södra länen, medan antalet poliser ökade med cirka 25% (Ceccato, 2016c). I vissa länder har grindar och stängsel kopplats till en marknad för konsumenter som kan betala för exklusivitet i en idyllisk miljö som grindade områden. Differentierad tillgång till skydd påverkar hur riskerna fördelas mellan individer, sociala grupper och platser. Som med alla andra varor kan skydd inte köpas av alla.

Studier har funnit att rädsla för brott ledde till ökad användning av skyddsåtgärder för bostaden (Casten och Payne 2008; Hirschfield et al. 2004), medan andra funnit att det saknas koppling (May, Rader, och Goodrum 2010). Lewakowski (2012) fann, genom att studera utnyttjandet av hushållsskyddsåtgärder i Stockholm, att hur mycket dessa åtgärder används ökar med uppfattningen av brottsrisk och altruistisk rädsla men inte med att ha varit utsatt för brott. I en mindre kommun i Sverige hade en fjärdedel av alla svarande investerat i skyddsåtgärder i bostaden, såsom säkerhetslås och bostadsalarm, antingen enskilt eller genom sin villaägar- eller bostadsförening.

Rädsla för brott och brottslighet drar ner bostadspriserna. Två sena studier på en relativt liten bostadsmarknad (Jönköping), men tillräckligt stor för analysen, bedömer om brottslighet och rädsla för brottslighet påverkar fastighetspriser (Wilhemsson och Ceccato, 2014, Ceccato och Wilhelmsson, 2014). Resultatet visar att bostadsinbrott är något mer betydelsefullt för dyrare bostadsformer än för billigare i detta lilla urbana område. Författarna ser behovet av att testa den potentiella effekten av otrygghet på fastighetspriser. Den andra undersökningen behandlar därför denna fråga med uppgifter om försäljning 2011 samt Jönköpings säkerhetsundersökning 2013. Författarna visar att låg otrygghet minskar fastighetspriserna efter att ha kontrollerat egenskaperna hos fastigheterna och stadsdelarna, inklusive

bostadsinbrott. Priser blir också lägre i områden där människor, trots att de aldrig har blivit offer för brott, tror att deras etniska bakgrund gör dem mer utsatta för brottslighet i grannskapet.

- **Säkerhet och trygghet som en folkhälsofråga**

En ökande grupp av forskare visar positiva kopplingar mellan stadsmiljön, brottsligheten och säkerheten och den allmänna hälsan (e.g., McCormick och Holland, 2013, McCormick, 2017, Branäs och Macdonald, 2014, Kondo et al., 2018b, Twohig-Bennett och Jones, 2018, Branäs et al., 2016, Branäs et al., 2018b), se figur 8.

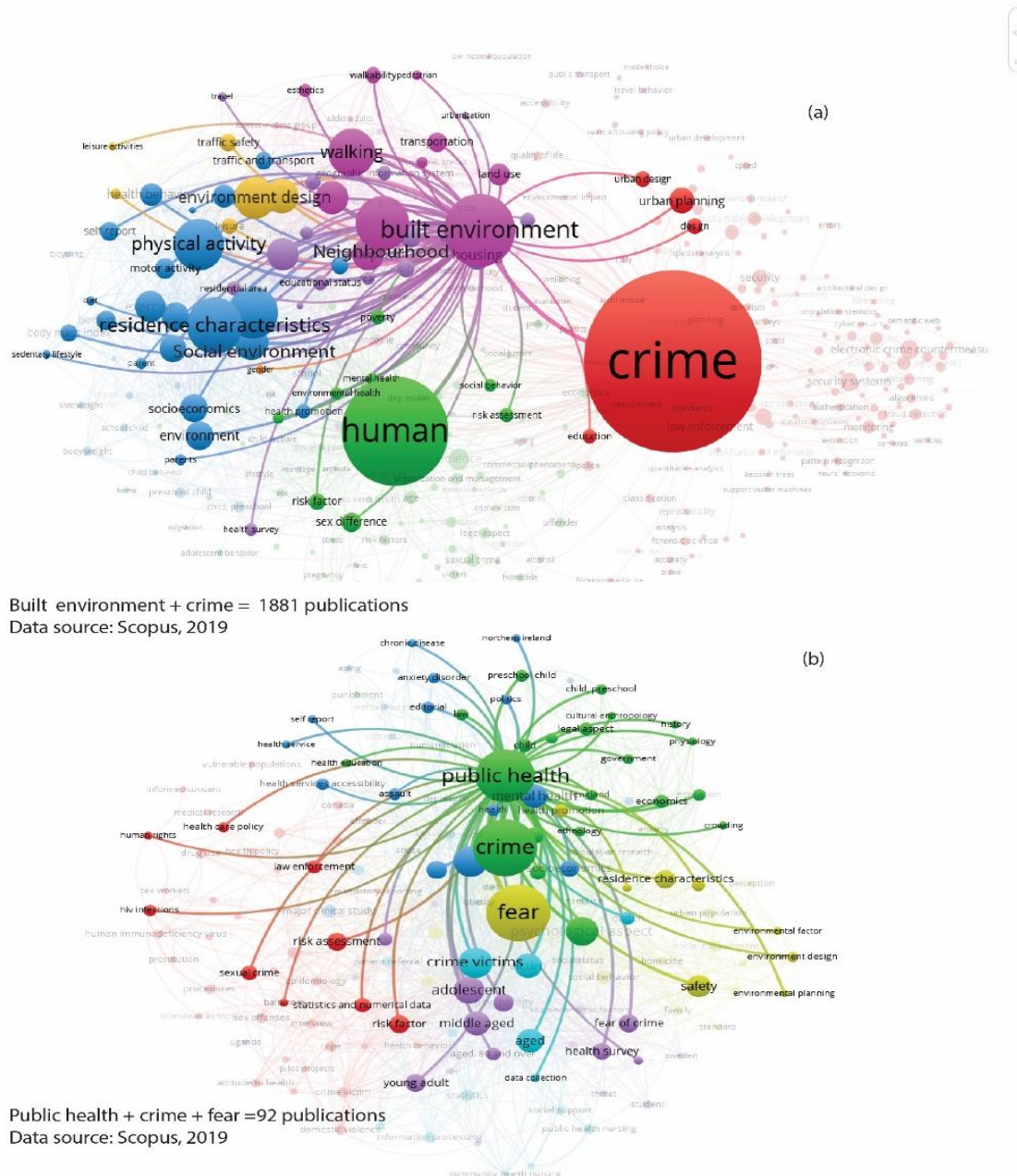
Mekanismerna som binder samman stadsmiljöns kvalitet med säkerhets- och hälsofrågor är ännu inte fullständigt förstådda (Moore et al., 2018). Få av oss skulle dock förneka att det tydligen enkla valet vi gör när vi väljer ett bostadsområde där vi kommer att bo har en stor långsiktig inverkan på vårt sätt att leva (Lorenc et al., 2013, Moore et al., 2018). En viss del av denna litteratur har undersökt vikten av grönområden på hälsan. Twohig-Bennett och Jones (2018) fann bevis på det positiva inflytandet av grönområden på ett brett spektrum av hälsoområden, medan (McCormick, 2017) hittade ett liknande resultat för barn. Kondo et al. (2018c) fann konsekvent negativa samband mellan exponering för gröna urbana områden och mortalitet, hjärtfrekvens och våld och positiv koppling till uppmärksamhet, humör och fysisk aktivitet.

En annan nyligen genomförd linje av forskning innehåller andra faktorer för stadsmiljö och hälsa. Rugel et al. (2019) fann att grannskapets offentliga natur var kopplad till en högre känsla av samhällstillhörighet, och i sin tur var en hög känsla av samhällstillhörighet kopplad till minskad depression, negativ psykisk hälsa och otrivsel. Dock fann Bornioli et al. (2018) att promenera i en stadsmiljö främjade hälsan trots att natur saknades. Forskning vid denna tidpunkt rapporterar också positiva resultat som knyter samman samhällsbaserade initiativ och våldsbegränsning. Shepherd (2007) argumenterar att alkoholrelaterat våld kan förebyggas genom insatser för folkhälsan och samhällsinitiativ i samband med andra lokala offentliga aktörer, inkluderat polis och lokala myndigheter.

En tredje linje i forskning kopplar urbant underhåll (obebyggda områden, icke upplåtna områden, rivningstomter, olika typer av markanvändning, gatutyper) till minskad brottslighet, framför allt våldsam brott (Kondo et al., 2018b, Stacy, 2018, Freedman et al., 2018, Cowen et al., 2018). Stacy (2018) föreslog att rivningar minskade brott med cirka 8% (särskilt mord) på kvarternivån, med den största effekten koncentrerad en till två månader efter att rivningen inträffade, medan Freedman et al. (2018) hittade en minskning av rån och överfall på länsnivå med nybyggnationer och rehabiliteringscentrum. Dock fann Cowen et al. (2018) att grannskap med högre nivåer av tillgänglighet för gångtrafikanter har högre nivåer av grova överfall. de fann också att ökande diversitet gällande markanvändningen ökar både grova överfall och stölder. Även Sakip och Salleh (2018) kunde identifiera de karakteristiska gatu-mönster som mest påverkar snatterier och stölder.

Slutligen utvärderade Branäs et al. (2016) hur mycket övergivna byggnader och obebyggda tomter skapar fysiska förutsättningar för våld genom att härbärgera olaglig verksamhet och olagliga skjutvapen, visar bevis för och sätter pris på sådana skadliga effekter. Genom design kan underhållsprogram leda till förbättringar, vilket innebär enkla, billiga och effektiva underhållsprogram. I en annan studie visar dessa författare bevis på att stadsrensningssprogram kan vara kostnadseffektiva strategier som avsevärt och hållbart minskar våldsbrott.

Nyligen fokuserade Branas et al. (2018b) på särskilt nedkörda och lediga urbana områden som en källa till hot mot hälsa och säkerhet, särskilt i fattiga stadsdelar. Författaren kunde skapa en process av standardiserad restaurering av lediga urbana områden i stor skala och fann att det avsevärt minskade våld, brott och rädsla för vapen.

Figur 8 – Publikationer i SCOPUS kopplar (a) brott och bebyggd miljö, N=1881 publikationer och (b) publikationer om offentlig hälsa, brott och rädsla, 1968–2018. N= 92 publikationer. Vania Ceccato.

Publikationer om *brott och folkhälsa* och *brottslighet / rädsla för brott och plats* började i slutet på 1980-talet, särskilt med artiklar som behandlade brott som folkhälsoproblem. Observera att det inte är förrän i slutet av 2000-talet som ämnen som länkar *brott och rädsla* och *fysisk och social miljö* började publiceras, med cirka 25–30 publikationer per år. År 2018 upplevde publikationer om folkhälsa och byggd miljö och brottslighet den största ökningen i absoluta tal (200 hämtade dokument per år) samt i procentuell ökning, ökningen var över 500% mellan 1998 och 2018! Författarnas och institutionernas bidrag domineras främst av Nordamerika

och Västeuropa. De flesta av de hämtade dokumenten publicerades under de senaste 15 åren.

Figur 8 visar publikationerna i SCOPUS som kopplar (a) brottslighet och byggd miljö och (b) publikationer som förbinder folkhälsa, brottslighet och rädsla, 1968–2018. Färgerna indikerar kluster av relaterade termer; det hjälper till att känna till aspekterna av ett visst tema över en tidsperiod. Observera att fyra huvudteman är grupperade över de 50 åren (från rött, starkast, till ljusgrönt och blått). Observera att övergripande sökord relaterade till byggd miljö inte var dominerande när sökandet efter folkhälsa och brottslighet utfördes 1968–2010. Som förväntat visas detta ämne bara mer nyligen bland de hämtade publikationerna.

Det största klustret (i rött, figur 8 (a)) av publikationer kopplar frågor om folkhälsa och brottslighet med institutionella och politiska termer såsom regering, styrelseformer, hälsopolitik, brottsbekämpning och politik. Publikationernas näst största kluster (gröna kluster) indikerar individuella faktorer (t.ex. ålder, kön, etnicitet), följt av mindre (blått) associerande folkhälsa och brottslighet med sociodemografi (figur 8 a)). En linje i forskningen från 1970-talet och 1980-talet som kopplade erfarenheten av minskat antal brottsoffer till hälsoeffekter lyftes till exempel fram av Coakley och Woodford-Williams (1979) och O'Neill et al. (1989).

Forskning på 1990-talet hittade starka associationer mellan olyckor och brottslighet (per brottstyp och olika typer av transportmedel), vilket tyder på att dessa händelser kan dela gemensamma kausalprocesser och förklaringsmodeller (e.g., Junger et al., 1995). Om så är fallet är det en empirisk fråga. Att hantera platser i brottsförebyggande syfte kan också bidra till att undvika andra incidenter som bilolyckor och / eller skador hos gångtrafikanter, eftersom de kan relatera till speciella nattlivsmiljöer, som barer och restauranger som serverar alkohol och specifika mönster för människors rutinaktivitet.

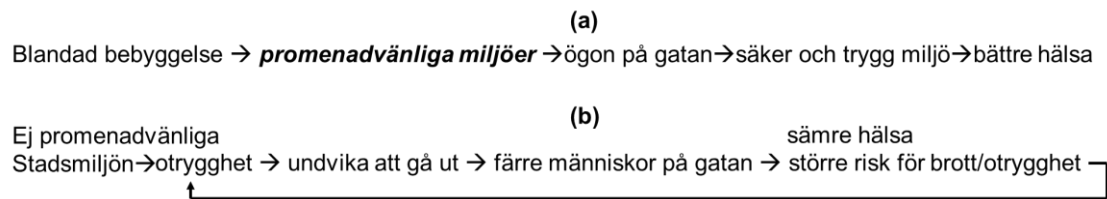
Interventioner som byter plats för att främja hälsosamma beteenden kan påverka en bredare befolkning och kan vara hållbarare genom att ändra strukturerna hos platser än insatser som helt och hållet fokuserar på individer enligt Branas och Macdonald (2014). Bevis visar redan goda indikationer på effekten av underhållet av städernas offentliga utrymmen på hjärtfrekvens, brottslighet och övergripande livskvalitet för invånarna. Oavsett huruvida vi fokuserar på fallskador eller brott visar beviset vikten av att veta mer om de typer av miljöer där dessa skador uppträder, deras potentiella determinanter och longitudinella mekanismer, samt deras inverkan på kvarteren och invånarnas hälsa och övergripande livskvalitet. Trots nuvarande bevis är detta forskningsområde fortfarande i sin linda.

I praktiken är sektorns största utmaning uppdelningen inom detta område. Polis, läkare och stadsplanerare arbetar sällan tillsammans för att förbättra platser med en hög koncentration av problem. Offentliga myndigheter som hanterar stadsrisker, såsom kommunala hälsovårdsmyndigheter och polis, står inför ett antal hinder för ett effektivt samarbete.

Miljöns effekt på promenadvärlighet och säkerhet

Blandad bebyggelse, promenadvänliga miljöer (walkability) och mångfald med avseende på byggd form, användning och användare anses ofta som en nyckel till en säker, trygg och hållbar stadsmiljön (The Safer Cities Programme, UN-Habitat, 2019). Walkability, på svenska 'promenadvärlighet', handlar om att ha tillgång till trivsamma promenader (via gator, stigar mm) till grundläggande funktioner som kollektivtrafik, handel, jobb, rekreationsområden. Finns det en relation mellan stadsmiljö, promenadvänliga miljöer och säkerhet/trygghet? För att

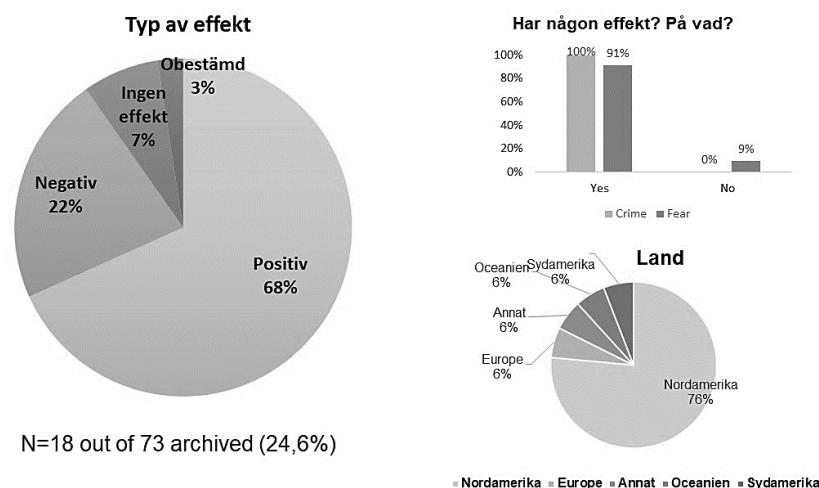
besvara den här frågan har vi analyserat ett urval av de senaste internationella artiklarna inom området.

Figur 9 – (a) promenadvänliga miljöer leder till trygga platser, människors bättre hälsa (b) ond cirkel mellan ej promenadvänliga stadsmiljön, otrygghet, mindre motion, sämre hälsa.

Mekanismerna som binder samman gående och säkerhet varierar, men de är ofta skapade av gatornas inneboende kvalitet och platser som stimulerar fotgängare att använda dem. Människor på gatorna skapar "ögon på gatorna" (Jacobs, 1961), vilket kan påverka ägarskap (Cohen och Felson, 1979, Reynald, 2010) och mer konkret både risk för brott, brott och upplevd trygghet och bättre hälsa (figur 9(a)). En ödslig, mörk och sliten plats kan minska promenadvänligheten i ett område (figur 9(b)).

Promenadvänlighet (Walkability)

Figur 10 – Effekt av promenadvänliga platser på brott/rädsla och hälsa. Positiv = förväntat resultat, dvs flera personer på gatan, färre brott och/eller välbefinnande/hälsa.

Tabell 2 visar att den byggda miljön/designen påverkar graden av promenadvänlighet, brott och/eller rädsla för brottslighet påverkar även promenadvänligheten, att miljön påverkar brottsligheten och att promenadvänligheten direkt påverkar människors hälsa. I 18 av 20 publicerade artiklar visas ett signifikant positivt förhållande mellan miljökvaliteten på promenadvänligheten och följaktligen på säkerheten (och vissa på hälsa), både i stads- och landsbygdssammanhang och för olika grupper (tabell 2). Se även figur 10.

Tabell 2 – Effekten av miljön på promenadvänlighet och brottslighet och / eller uppfattad säkerhet / rädsla för brott: Ett urval (N=20).

Författare	Plats	Stads typ*	Fallstudie	Brott/otrygghet, kopplade effekter*	Förväntade resultat
Whitfield et al. (2019)	Nation	5	Promenadvänliga gator - Den identifierar föreningar mellan stöd och destinationer med promenader i stads- och landsbygdsmiljöer. Övervakningens roll.	- Bland stadsmänniskor var trottoarer på de flesta gator förknippade med att gå; På landsbygden var promenader vanligare när mer miljöelement rapporterades.	Ja, förekomsten av promenader rapporterade miljömässiga element av stads- / landsbygdens bostad. Urban / skillnader är relevanta...
Rees-Punia et al. (2018)	Flertal	5	Flera - Meta-analys	- Deltagare som känner sig trygga från brott har 27% större sannolikhet för att uppnå fysisk aktivitet. De i områden med höga brottsfrekvenser har 28% minskad sannolikhet för att uppnå fysisk aktivitet.	Ja, det verkar troligt att uppfattad brist på säkerhet från brottslighet begränsar individens beteenden, framtida forskning som studerar moderatorer i denna koppling efterfrågas.
Appleyard och Ferrell (2017)	USA	5	Stad - Det undersöker ett antal relationer mellan olika brottstyper, deras läge och deras varierande inflytande på grön och hälsosam transporttypsval till transitstation	- Risken för våldsbrott minskar gående och cykling och risken för egendoms kriminalitet minskar cykel- och parkering av fordon.	Ja, studien antyder minskad promenadvänlighet vid risk för brott.
Ferreira et al. (2016)	Malmö, Sverige	2	Grannskap - Den utforskar kopplingarna mellan upplevda grannskapens-fysiska och sociala miljö kvaliteter och promenader till grannskapsdestinationer.	- Promenadvänlighet är förknippat med koppling till platsen och affektiva dimensioner (+) - Upplevd miljö (som byggnadstäthet, grönområden och estetik) är associerad med promenadvänlighet (+)	Ja, rumsliga och fysiska, liksom sociala relationella särdrag i grannskapet verkar spela en roll när det gäller viljan och beteendet för promenader.
Brown et al. (2016)	Salt Lake city, USA.	2	Grannskap och kollektivtransport - Den granskar transitering för invånare som bor i närheten av en ny konstruktion för spårbunden transport som en del av en "komplett gata", fotgängarevänliga/promenadvänlig/ förbättringar).	- Miljöer som rankas som mer fotgängarvänliga var mer sannolika att fortsätta som transit åkare (+)- Fysiska och hälsotillstånd är förknippade med transitering (+)	Ja, fysiska och socialrelaterade faktorer är förknippade med transitering, inklusive områden för fotgängare.
Sweeney och Von Hagen (2015)	Hudson County, USA	3	Skolor - Undersökte mellanskolestudenternas uppfattning om den byggda miljön och säkerheten - av självidentifierade svarta studenter.	- Otrygghet i miljöscener (+), uppfattad säkerhet X promenerar i grupper (+) och X nära vuxna (+), X nära skolan i dagsljus (+) och X estetik hos platsen (+)	Ja, elevernas säkerhet påverkas av miljöfaktorer.
Talen och Koschinsky (2014a)	Flertal	5	Grannskap - syftar till att bedöma om kompakta, promenadvänliga, diverse (CWD) stadsdelar är fördelaktiga för stadsbor.	- Otrygghet (+)	Ja, nyckeldimensionerna i CWD-kvarteret har funnits påverka social interaktion, hälsa och säkerhet positivt.

Fusco et al. (2013)	Toronto, Kanada.	1	Skolor - presenterar resultat från barns kvalitativa berättelser om sina resor till och från skolan i fyra specifika byggda områden.	- Rädsla för brott är förenat med barn som går till skolan (+)	Ja, den föreslår att rädsla för brott kan avskräcka barn från att gå till skolan.
Lovasi et al. (2013)	New York, USA	1	Grannskap - försöker utvärdera om kvarter med mer estetiska bekvämligheter och färre säkerhetsrisker är förknippade med aktiv transport.	- Mordfrekvenser är förknippade med mindre aktiv transport (-) - Aktiv transport X bor nära trottoarkaféer (+)	Ja, estetiska bekvämligheter och mordfrekvenser är förknippade med aktiv transport.
Duncan et al. (2012a)	Boston, USA.	1	Grannskap - utvärderade potentiella rumsliga ojämlikheter i promenadbara stadsdelar över folkräkningsområden.	Spatial autokorrelation med: - Sociodemografiska egenskaper (+) - Promenadvänliga neighborhood (/) - Sociodemografiska X promenadvänliga bekvämligheter (/)	Nej, korrelationer eller kopplingar mellan kvarterens socio-demografiska egenskaper och promenadvänliga bekvämligheter i grannskapen var inte statistiskt signifikanta.
Villaveces et al. (2012)	Cali, Colombia	2	Stad - bedömer fotgängares uppfattningar av promenadvänligheten hos stadsmiljön och fotgängarnas säkerhet.	- Tillgång till kollektivtrafik X promenad (+) - Upplevd osäkerhet X promenad (-) - Smala trottoarer X promenad (-)	Ja, uppfattning om allmän osäkerhet bestämmer ytterligare hur fotgängare bedöma eller anpassar sitt promenerande i denna stad.
Montemurro et al. (2011)	Edmonton, Kanada	2	Grannskap – bedömer invånarnas uppfattningar om grannskapets promenadvänlighet, möjligheter till fysisk aktivitet, matval och faktorer som påverkar valet av grannskap undersöktes genom fokusgruppsdiskussion i kvarter med högre och lägre promenadvänlighet.	- Total upplevd promenadvänlighet (+) - Anslutning, kvalitet på gångvägar, väder och trafik påverkar alla promenader	Ja, miljöfaktorer kan påverka valet att gå. De flesta människor uppfattar deras närområde som promenadvänligt, men de flesta går som fritidsaktivitet.
Brown et al. (2011)	Miami, Florida, USA.	2	Grannskap - undersöker möjliga relationer mellan grannskapet (det vill säga grannskapets uppfattade sociala miljö) och promenadbeteende över en 12-månadersperiod hos äldre Hispanics.	- Upplevd sociala miljö i stadsdelen ("klimatet") förutsäger att gåendet (+) - Ju bättre "klimat" i grannskapet, desto större sannolikhet att äldre människor går (+)	Ja, uppfattningar om en mer positiv sociala miljö i grannskapet kan främja promenader hos urbana, äldre Hispanics.
Foster et al. (2011)	Perth, Australien.	2	Bostadsförorter - utforskar antagandet att husdesign och underhåll kan minska förekomsten av fysisk oordning på förtorgsgator och därmed bidra till en trevligare promenadmiljö för fotgängare.	Fotgängare sannolikhet att gå i förhållande till: allmän oordning (-), vandalism (graffiti) (-) Huvudattribut: Övervakning (+), Territorialitet (+), - Störande beteende (+)	Ja, den föreslår att husdesign och underhåll kan bidra till skapandet av säkra, inbjudande gator för fotgängare.
Joh et al. (2012)	South Bay area	5	Regional skala - undersöker huruvida designen av den byggda miljön uppmuntrar till att gå utöver	- Byggd och social miljö X promenader (+ -)	Ja, byggnation och sociala miljöfaktorer har en differentiell inverkan på vandringsturer beroende på människans attityder till gående

			individens enskilda inställning till promenader.		
Ewing och Cervero (2010)	USA	5	Regional skala – Rapporterar en meta-analys av Den byggda miljöreselitteraturen som fanns i slutet av 2009 för att göra generaliserbara slutsatser för praktiken.	Gående i förhållande till åtgärder för markanvändning (+), mångfald, (+), korsningstäthet, (+) - Antal destinationer inom gångavstånd	Ja, resultaten överensstämmer med tidigare arbete.
Randall et al. (2008)	Saskatoon, Kanada.	2	Stad – undersöker varför människor flyttar och deras välmående eller egen uppfattade livskvalitet.	- Bostadsrörlighet X välmående (/)	Nej, analysen indikerar att det inte finns något samband mellan bostadsrörlighet och välbefinnande, mätt med självrapporterad livskvalitet och hälsa.
Day et al. (2007)	Santa Ana, CA, USA.	3	Grannskap – bedömer en stor urban revitalisering i Minnie Street-kvarteret, när det gäller dess inverkan på brottslighet och säkerhet för fotgängare.	Urban design i relation till - Brott i fattiga stadsdelar (-) Urban design i relation till - Otrygghet (+)	Ja, föreslår att stadsdesign kan bidra till att förminska brottslighet och öka säkerhet i fattiga stadsdelar, men även andra faktorer måste beaktas.
Kim et al. (2007)	St. Louis, USA.	3	Grannskap och kollektivtransport - analyserar faktorer som påverkar valet av transportslag för utflykter mellan hem- och lätta järnvägsstationer, en ofta försummad del av en persons resebeteende.	- Brott vid stationer har större inverkan på transiteringsval (+) - Kvinnor är mer benägna att plockas upp eller släppas av stationer	Ja, det konstaterades också att brott på stationer hade en inverkan, speciellt hos kvinnor.
Loukaitou-Sideris (2006)	USA	5	Grannskap - utvärderar grannskapens säkerhets- och säkerhetshänsyn och deras effekter på promenader.	- Säkerhet X fysisk aktivitet (att gå) (x)	Nej, studien säger att förhållandet mellan säkerhet och fysisk aktivitet ibland har visat sig vara stark, och andra gånger osäkert och tvetydiga

*Promenadvänlighet, tillgänglighet och andra aspekter som kan förbättra säkerhet och trygghet. **Legend:** (-) minskat; (+) ökat; (/) kontinuerlig/ingen skillnad; (x) inga relutat identifierade, **Yes:** Förväntat resultat (promenadvänlighet har en positive inverkan); **No:** Icke förväntat resultat (promenadvänlighet påverkar inte rädsla för brott och/eller brott eller får negativa effekter). *För förklaring av stadstyper – se sida 53.

En av de artiklar som visar inkonsekventa fynd riktade i motsatt riktning av orsakssamband, nämligen att dålig personlig säkerhet (figur 9(b)) begränsar den fysiska aktiviteten hos grupper som redan är kända för att uppvisa ångest och uttrycker dem genom att undvika vissa platser och tider. Det andra exemplet är ägnat åt rörlighet, livskvalitet och hälsa, men inte direkt förknippat med promenadvänlighet. Foster och Giles-Corti (2008) föreslog att dessa motstridiga resultat kan förklaras av begränsningar i själva mätningen/metoder.

Oavsett de mekanismer som knyter samman promenader och säkerhet, är bevisen överväldigande för att miljön är av stor betydelse för att främja att få ut människor på gatorna (genom promenadvänlighet) och samtidigt göra både gatorna och människorna säkra (tabell 1). Aktuell forskning syftar till att bestämma vilka typer av miljöer, den promenadbarhet de främjar och om de påverkar viktigmisering och/eller uppfattad säkerhet. Det är viktigt att beakta att, medan gatorna är endast ett av flera element som påverkar promenadvänligheten och säkerheten, måste andra faktorer som påverkar social interaktion, hälsa och säkerhet undersökas ytterligare. Exempelvis fokuserar nuvarande forskning sällan på frågor om densitet eller specifikt hur många fotgängare på gatorna vi behöver för att göra dem säkrare.

Vi vet att folk som går på gatorna gör dem säkra, men hur är det med en trång busshållplats som är en "brottsattraherare/generator" (Brantingham och Brantingham 1995). Hittills finns det ingen etablerad "säkerhetsgräns" i litteraturen för ett önskvärt antal personer på gatorna. Det kan till och med inte vara möjligt att få det "magiska måttet" eftersom promenadvänligheten kan variera beroende på gatu-egenskaper, markanvändning, grannskapstyp samt stadskonfigurationer och även temporärt. Detta innebär att planeringsstrategier som utvecklats av kommunerna måste fokusera på utveckling av fysiska och sociala egenskaper - allt integrerat - om de vill lyckas öka människors gående.

Jacobs (1961) föreslår att för att generera överflödig mångfald på stadens gator och distrikt är fyra villkor oundvikliga, en av dem är:

"Det måste finnas en tillräcklig koncentration av människor, oavsett för vilka ändamål de kan vara där ..." — Jacobs (1961)

Vi illustrerar med fem exempel från tabell 2. Till exempel fann Talen och Koschinsky (2014b) vid en litteraturgenomgång att de flesta av de avsedda fördelarna med det kompakta, promenadvänliga och varierade grannskapet har betydande positiva effekter för stadsbor. De fann bevis på att stadsmiljö, social interaktion, hälsa och säkerhet har inbördes samband.

I samma linje av analys bedömer, Villaveces et al. (2012) fotgängares uppfattningar om stadsmiljön och fotgängarnas säkerhet i Cali, Colombia. De fann att uppfattningen av generell osäkerhet bestämmer hur fotgängare bedömer eller anpassar sin vandring i denna stad.

Lovasi et al. (2013) utvärderade om kvarter med fler estetiska bekvämligheter (trottoarkaféer, gator och rena trottoarer) och färre säkerhetsrisker (fotgängare/fordons-dödsfall och mord) är förknippade med promenader. Bland 8 034 vuxna var de som bodde nära trottoarkaféer 10% mer benägna att rapportera mer promenader, medan mordfrekvens var förknippat med mindre frekventa promenader.

Ett annat exempel presenteras av Day et al. (2007) som indikerar värdet av urban design som ett verktyg för att minska brottsligheten och förbättra trafiksäkerheten i stadsdelar. I en "före" och "efter"-utvärdering bedömde de ett grannskap i Kalifornien, USA, när det gäller dess inverkan på brottslighet och fotgängares säkerhet. Slutsatser tyder på att stadsdesign kan bidra till att förbättra brotts- och trafiksäkerheten i fattiga stadsdelar.

Detta bekräftas också i en artikel av Ferreira et al. (2016) vilken visar att rumslig-fysisk likväl som socio-relationella aspekter av ett grannskap verkar spela en roll vad gäller viljan och beteendet hos fotgängare.

- Från storstad till mindre samhällen

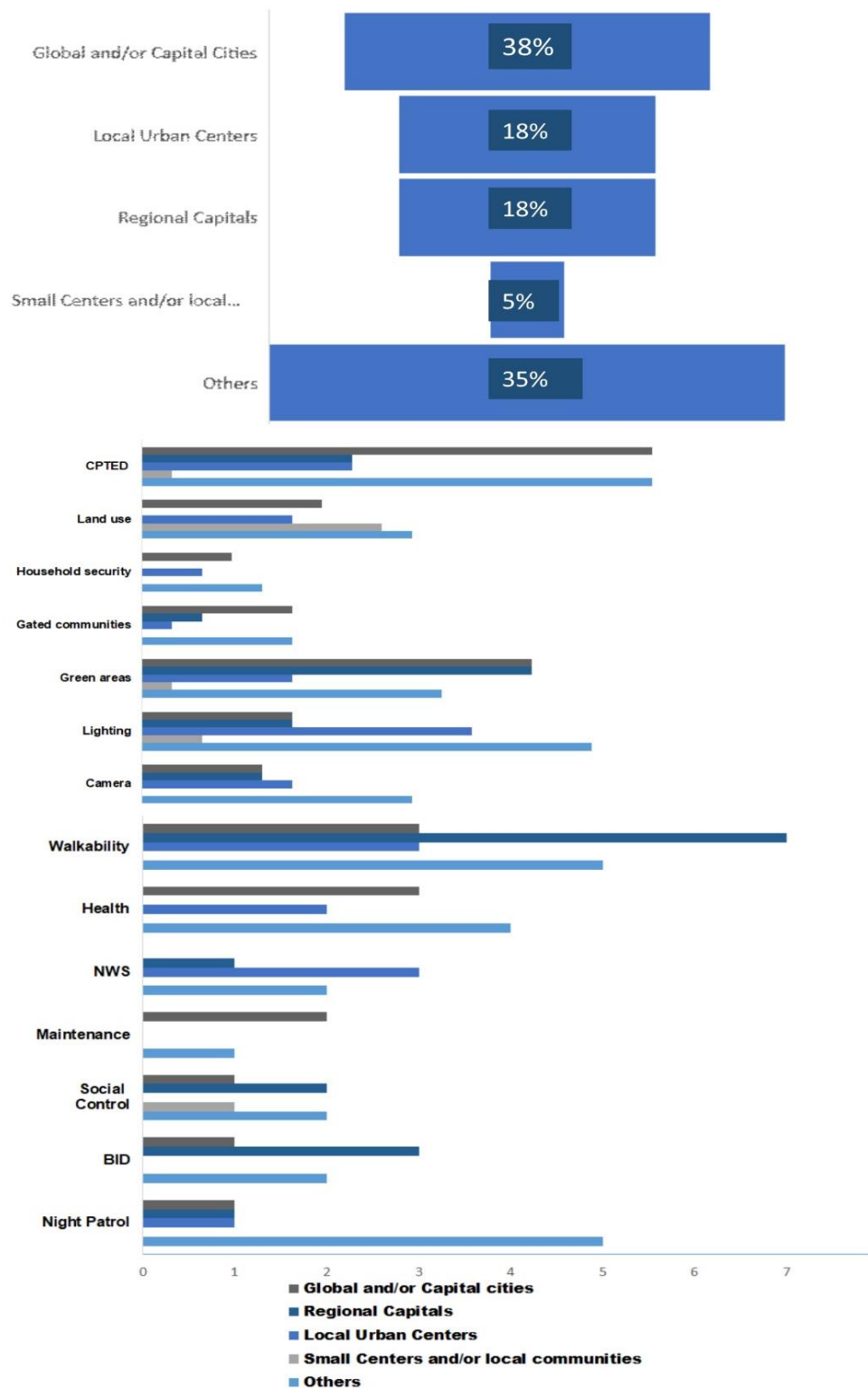
Det är ingen överraskning att den mesta internationella litteraturen inom området har en urban tyngdpunkt på framför allt storstäder (figur 11). Då kriminalitet oftare är ett stadsfenomen, är det rimligt att förvänta sig ett större fokus på platser där de flesta trygghetsutmaningarna uppstår.

I figur 11 visas olika teman efter storlek/typ av bosättningar. Notera att artiklar som behandlar effekten av en eller flera egenskaper hos den fysiska miljön (CPTED eller grönområden) mer frekvent utfördes i globala städer. Däremot tenderade trygghetsinterventioner om mer lokalt samarbete att fokusera på mindre stadscentra.

Från studierna som utgick från en viss stad (eller en fallstudie i en stad), valde 38% huvudstäder och/eller inflytelserika städer som bestämmer viktiga aspekter av det kulturella, vetenskapliga, sociala och ekonomiska livet på global nivå. De utgörs vanligtvis av turistdestinationer och betydande globala, ekonomiska centra, som London, Chicago, Stockholm och Paris.

Dock utvärderades medelstora städer (18%) lika mycket som regionala huvudstäder (18%) ("Lokala urbana centra" är ofta medelstora städer under inflytande av den regionala huvudstaden men med viss kulturell, vetenskaplig, social och ekonomisk påverkan över mindre och närliggande landsbygdsområden. Regionala huvudstäder är större städer som härbärgerar diverse ekonomiska aktiviteter, t.ex. Houston, Birmingham eller Göteborg). Endast 5% av publikationerna behandlar stadsmiljöer på landsbygden. Studieområden i småstads- eller landsbygdscentra kännetecknas av frågor om riskfyllda anläggningar som barer i landsbygdsmiljöer, polisiära infallsvinklar och parker. Många artiklar specificerade inte vilka regioner som studerades (metaanalys eller kvalitativ studie) eller om de omfattade enbart län eller hela landet. Detta utgör 35% av publikationerna på engelska. Lokala stadscentra och medelstora städer representeras inom alla teman i litteraturen.

Som väntat har mängden studier som fokuserar på större stadsområden visat sig mycket större i den internationella litteraturen än i den svenska. Skälet är delvis att universitet och andra organ, i synnerhet utanför Stockholm, Göteborg och Malmö, utarbetar material med mer lokal och regional relevans (ofta med policyorienterade resultat) på svenska. Dessa avspeglar en mindre stadscentrerad strategi vid brotts- och trygghetsfrågor. Det svenska materialet är också mindre stadscentrerat då den internationella litteraturen huvudsakligen består av artiklar och böcker, medan den svenska oftare utgörs av rapporter och akademiska uppsatser (ofta skrivna av förstagångsförfattare). Dessa får vanligen inte tillträde till de traditionella arenorna i form av bl.a. internationella sakkunnigbedömda tidskrifter. Närmare information om den svenska litteraturöversikten återfinns i nästa avsnitt.

Figur 11 - Hur olika geografisk skala ingår i studien, från storstad till mindre samhällen?
Sammanställning: Lisandra Vasquez, Vania Ceccato.

- *Den svenska litteraturöversikten*

Den svenska litteratursökningen skedde primärt i DiVa, Libris, Swepub och KTHB Primo och Google. Vi fann 120 svenska, 26 danska, 21 norska och 40 finska publikationer under denna period med hjälp av nyckelord på samtliga fyra språk. Ett försök att sammanställa mer litteratur från nordiska länder visade sig svårt på grund av skillnader mellan språken och inkompatibilitet mellan olika nordiska biblioteksdatabaser. Vi kommer därför endast att fokusera på de svenska publikationerna. Då kvaliteten på materialen varierar (från tidskriftsartiklar till rapporter), beslöt vi att inkludera så kallad gråzonslitteratur som inkluderar rapporter och studentavhandlingar, totalt omkring 120 dokument. Se figurerna 3(e), 11 och 12.

I 73% av studierna användes kvalitativa metoder, medan kvantitativa metoder användes i 13%. I 15% av studierna användes både kvantitativa och kvalitativa metoder. En minoritet av studierna behandlar barriärer och möjligheter i samband med planering, program eller på praktisk nivå vid arbete med säkerhet och trygghet under planeringsprocessen.

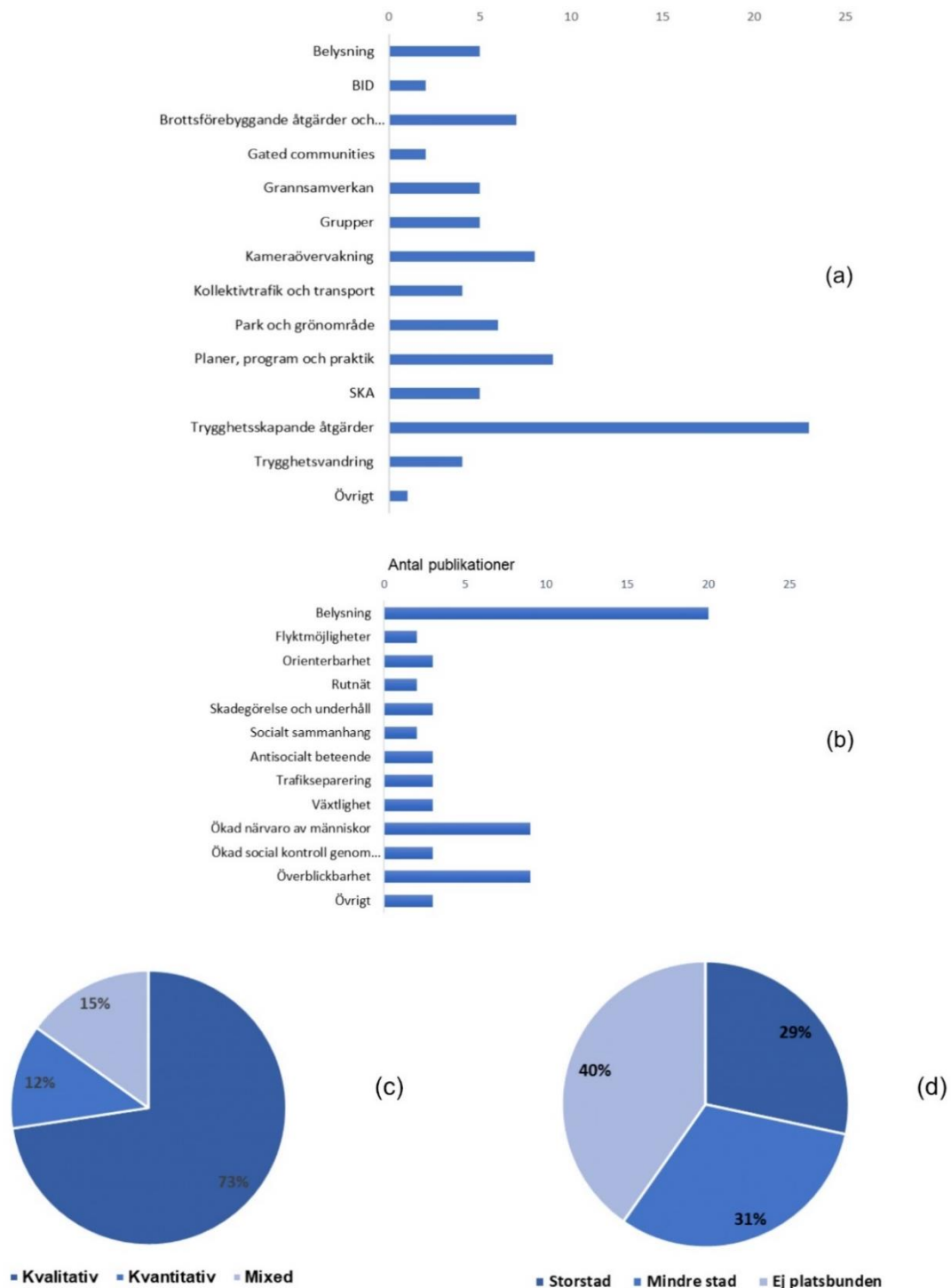
Vanligt förekommande kvalitativa metoder var intervjuer, dokument- och litteraturstudier samt fallstudier. I de kvantitativa studierna förekom bl.a. enkäter och regressionsanalys. Bland de blandade studierna förekom kombinationer av kvalitativa och kvantitativa metoder som intervjuer, litteraturstudier och observationer med kvantitativa enkäter. Den litteratur som har samlats in genom sökningar har delats in i olika kategorier baserat på vilket tema som berörs. Sammanställningen av den kategoriserade litteraturen visar att litteratur som berör trygghetsskapande åtgärder på ett generellt plan är vanligast (22 studier).

Denna sammanställning ger en bild av den rådande diskursen om vad som är viktigt för att skapa en trygg fysisk miljö. Det framgår tydligt att god belysning är den faktor som nämns oftast i sammanhanget. Belysning nämns i 20 av uppsatserna och artiklarna, mer än dubbelt så ofta som de näst vanligaste faktorerna. Till exempel skriver både Hassib (2015) och Medina (2016) om parker ur ett generellt trygghetssperspektiv. De diskuterar även eventuella skillnader mellan kvinnor och män avseende användning och upplevd trygghet i en park eller grönområde. Hassib presenterar resultat från en enkät som utförts i en park i Karlskrona. Förbättrad belysning är den åtgärd som flest respondenter lyfter fram som den viktigaste åtgärden. Alexanderson (2013) gör i sin kandidatuppsats en fallstudie av belysningsprogram i Alingsås, Jönköping och Lund och konstaterar att belysningsprogrammen ofta innehåller beskrivningar av hur trygghet och estetik ska behandlas vid utformning av belysning, men att konkreta exempel saknas. Dastgheib (2018) undersöker i sin fallstudie i Eskilstuna vilka situationer som upplevs som otrygga av kvinnor. Hon konstaterar att kvinnors upplevda trygghet påverkas negativt av skymd sikt, begränsade flyktmöjligheter, många gömställen, samt när belysningen inte tydliggör rumsliga gränser eller möjliggör ansiktsgenkänning.

Ökad närvaro av människor och överblickbarhet nämns i nio av uppsatserna och artiklarna. De övriga nio kategorierna som förekommer i mer än en av uppsatserna och artiklarna rör olika typer av åtgärder som kan bidra till trygghet. Här ingår allt från att arbeta med växtlighet som inte skymmer sikten eller kan fungera som gömställen till ett socialt sammanhang med mötesplatser och kontakt med grannar, samt att området är välskött.

En relativt stor del av litteraturen nämner faktorer som bidrar till trygghet eller otrygghet på ett mer generellt plan. Fokus ligger på den fysiska miljön, men vissa aspekter av mer social karaktär tas också upp. I vissa fall baseras dessa på författarnas egna undersökningar, men i många fall har litteraturstudier används som underlag. De trygghetsskapande faktorerna framkommer i litteraturen genom bl.a. förslag på åtgärder som kan öka tryggheten på en

specifik plats, eller genom en analys av faktorer som kan bidra till att en plats upplevs som otrygg.

Figur 12(a) - Antal publikationer per tema, (b) per trygghetsskapande åtgärder, dvs in-zoomning på kategorin trygghetsskapande faktorer, (c) per typ av metoder och (d) per kommun-typ. Sammanställning gjordes av Linda Langefors och Vania Ceccato.

I diagrammet (figur 12(a)) ovan visas en sammanställning av de trygghetsskapande faktorer som nämndes i uppsatserna och artiklarna där de behandlades. De flesta av dessa studier är kvalitativa (73%) eller baserade på blandade metoder (15%) och utgörs av rapporter från svenska organisationer, kommuner, akademiska avhandlingar (kandidatuppsatser,

mastersuppsatser) istället för tidskriftsartiklar, vilket var fallet med översikten av den internationella litteraturen. Då endast 12% av dessa publikationer var kvantitativa, är kausaliteten mellan trygghet och fysisk och social miljö ofta inte fokus för dessa studier. Det innebär till exempel att även om belysningens effekt på brott (eller på den uppfattade tryggheten) är ett relativt väl utforskat ämne i Sverige, så är de vetenskapliga grunderna svaga för att dra slutsatser om deras statistiska kausalitet. Vid jämförelse med den internationella litteraturen måste det publicerade materialet på svenska om svensk evidens tolkas med försiktighet.

När det kommer till studiernas geografiska fokus så är det 29% studier som har fallstudier eller exempel från en storstad, dvs. Stockholm, Göteborg och Malmö, medan något fler studier fokuserar på mindre städer (31%). De flesta studierna har dock inget geografiskt fokus, utan berör frågeställningar som är mer generella. Ett fåtal berör också situationen i hela Sverige (båda kategorier 40%).

Brotsförebyggande och trygghetsskapande initiativ

En del initiativ gällande säkerhet kräver deltagande från lokala intressenter och ofta från civilsamhället. Initiativ som kräver samarbete, som till exempel, grannsamverkan, trygghetsvandringar, BID-Business Improvement District, finns beskriven i den svenska litteraturen ofta från Brotsförebyggande rådet eller andra nationella organ.

Trots en lång tradition av lokal politisk styrning i Sverige är det inte förrän i mitten av 1980-talet som **Grannsamverkan** (Neighbourhood watch schemes) började i Sverige efter att det började på 1970-talet i USA (BRÅ, 2000a). I vår litteratur hittar vi fem studier om grannsamverkan. Grannskapssamverkan handlar om olika aktiviteter i ett område som syftar till att förbättra de boendes engagemang, känsla av delaktighet, sociala samhörighet - och därigenom den sociala kontrollen som är fundamental för att förebygga brott och förbättra trygghet. Dessa aktiviteter (som till exempel att informera grannar att bli extra uppmärksamma om vem som rör i området när man reser bort), förväntas också förändra beteendet bland tänkbara brottsoffer och på så sätt minska tillfällena till brott. I sin sammanställning av studier om grannsamverkan visar Bennett et al. (2008b) att grannsamverkan följdes av minskad brottslighet med mellan 16% och 26%, men att de inte har kunnat klargöra vad det är som gör grannsamverkan effektivt. Svensson et al. (2012) har undersökt brottsutvecklingen efter införandet av grannsamverkan i ett område i Varberg och ett i Halmstad. Deras studie visar även den att brottsligheten minskar, och att den minskar mer än brottsligheten i hela kommunen. Minskningen i brott var exempelvis 37% under en fyraårsperiod i ett av områdena (Sörse) och gällde framförallt tillgrepp och skadegörelse. De lyfter fram ökat inflytande från hyresgästerna i området som en av faktorerna bakom framgången men även ett tydligt rättighetsperspektiv som betonar de boendes rätt till en god boendemiljö fri från brott och skadegörelse i samverkan med polis, försäkringsbolag och bostadsbolag.

I en rapport från BRÅ (2000b) framkommer det att grannsamverkansprojekt i Ängelholm och Nordanstig inte gett någon tydlig inverkan på antalet anmälda brott, men att det finns en tendens att inbrotten minskar. Fucik och Ljungberg (2018) undersökte om införandet av grannsamverkan påverkat bostadsinbrott och om typer av åtgärder inom grannsamverkan hade någon betydelsen för resultat. Materialet analyserades genom komparativ analys men resultaten var tvetydiga eftersom skillnader och likheter mellan använda åtgärder fanns, vilket gör att generella slutsatser kring skillnader och likheter inte går att dra då inga områden är identiska.

Trygghetsvandringar innebär att en grupp människor går igenom ett område och systematiskt inventerar eller inspekterar det ur trygghetssynpunkt (ofta med ett protokoll i hand - pappers och/eller digital/App). Under inventeringen noteras platser och utrymmen som upplevs som otrygga eller riskerar att bli brottsplatser, samt vilka konkreta fysiska omständigheter som bidrar till problemen. I processen ingår att ta fram förslag på lösningar, och trygghetsinventeringen kan sedan ligga till grund både för större och mindre åtgärder. Göteborg var först i landet med trygghetsvandringar. Det finns fyra nya rapporter om trygghetsvandringar. Den nya litteraturen vi hittade om trygghetsvandringar var nästan endast handböcker med vissa exempel, men ingen riktig utvärdering av effekt av den, se till exempel Åhlström et al. (2011). En äldre rapport visar positiva tecken på resultat. BRÅ (2009) gjorde en sammanfattning av trygghetsvandringar och i Rinkeby, Stockholm, efter den första vandringen 2003 hittade man 270 "otrygghetsproblem", många av dem har åtgärdats och 2007 problemen hade minskats till 140. Se även BRÅ (2010).

Boverket har vid flera tillfällen fått regeringens uppdrag att undersöka och bygga kunskap som stöd till kommunala insatser och andra projekt samt metodutveckling för att stärka tryggheten i urbana miljöer. Ett av dessa fokuserar till stor del på att lyfta fram platser/miljöer i staden som är viktiga att designa för trygghet samt konkreta punkter att tänka på när man gör detta. För brottsprevention så lyfter de fram den sociala kontrollen som viktigast. Ett av de stora resultaten var (från bostadsmarknadsenkäten från 2009 och 2010) att det är vanligast att kommuner arbetar med trygghetsfrågor i översiktsplanen eller i en särskild utredning (Boverket, 2010a). I en annan rapport från Boverket, lyftes de upp på agendan inom verksamheter som arbetar med samhällsplanering och bebyggelseutveckling. Den vanligast förekommande metoden som användes vad gäller säkerhet och trygghet var trygghetsvandringar (Boverket, 2013a, Boverket, 2010a).

Sociala konsekvensanalyser (SKA) innefattar processer för att analysera, övervaka och hantera de avsedda och oavsiktliga sociala konsekvenserna, både positiva och negativa, av planerade insatser och eventuella sociala förändringsprocesser som är resultat av dessa insatser (Johansson, 2018). I planeringen har SKA syfte att beskriva konsekvenser av ett planförslag och för att tydliggöra de sociala behoven i den byggda miljön. SKA kan belysa intressekonflikter och ge förslag på åtgärder. En förändring i en stad kan ge olika konsekvenser under olika tider på dagen eller få olika konsekvenser för olika grupper av människor, vilket behöver synliggöras och tas in i planeringsprocesser. Det finns fyra rapporter om Sociala Konsekvens Analys – SKA. Tre av studierna är masteruppsatser. Dessa berör framförallt i vilken utsträckning sociala konsekvensanalyser används och vilka förutsättningar som krävs för att de ska ge behållning.

Mattsson och Ternstedt (2012) lyfter fram att det är viktigt att allmänheten involveras för att skapa förankring bland berörda parter, medan Söderberg och Karlsson (2017) lyfter fram att social konsekvensanalys kan hjälpa till att konkretisera det relativt svårhanterliga begreppet social hållbarhet. De skriver också att det finns en rad olika lokalt anpassade modeller för social konsekvensanalys i Sverige och att dessa varierar både i tid och omfång. Svensson (2011) går igenom social konsekvensanalys i ett nordiskt perspektiv och konstaterar att det används i olika utsträckning i Norge, Sverige och Finland. I Norge används SKA som är mer fokuserad på kvantitativa mått än i de andra länderna. Svensson kommer bl.a. fram till att Sverige är det land med minst utvecklad praxis när det kommer till sociala frågor i

konsekvensbeskrivningar. Se även Söderberg och Karlsson (2017) och Göteborgs stad (2018).

Vi hittade 3 rapporter om **BID-Building Improvement District** på svenska. I sin ursprungliga form syftar BID förbättra nedgångna områden genom att flera (ofta privata) aktörer går samman i en organisation som tillsammans arbetar för en attraktiv stadsmiljö (Hoyt, 2005). Vad som är viktigt att notera gällande BID är att arbetet kan uttrycks sig i en mängd olika former. Edlund och Westin (2009) tar upp ett antal för- och nackdelar som kan uppstå i samband med BID. Det kan bidra till att bevara en mångfald bland fastighetsägare, då de kan samarbeta för förändringar istället för att köpa upp andra företag. Andra konsekvenser kan vara mer problematiska. De poängterar att i en svensk kontext finns det anledning för mindre samhällen att vara uppmärksamma på om det skapas en monopolsituation. Det finns även rättsliga aspekter som kan försvåra införandet av BID i Sverige.

Bohman och Jingryd (2015) skriver i sin rapport om området Sofielund i Malmö där det har skapats en BID-förening. Området har ett stort antal olika fastighetsägare vilket har försvårat insatser i området som haft ett eftersatt fastighetsunderhåll. I intervjuerna som gjorts för rapporten uttrycks en oro för att boende och lokala föreningar skulle kunna påverkas negativt av BID, t.ex. genom att priserna stiger för att hyra bostad eller lokal i området. Bohman & Jingryd lyfter fram vikten av att lära känna sina intressenter och att det är viktigt att de olika intressenterna finns representerade i styrelsen för BID-föreningen. I Sofielund ser de att detta skett till viss del, men att hyresgäster inte finns representerade i styrelsen. Förtroendeskapande arbete är viktigt för att kunna nå dem man vill nå med olika insatser.

Kronkvist och Ivert (2017) har utvärderat samma BID-förening i Malmö. För att få en bild av hur utvecklingen sett ut i området har data hämtats från flera olika informationskällor, polisanmälda brott, en boendeenkät, en fastighetsägarenkät och intervjuer med personer som på olika sätt har insyn i fastighetsägarorganisationens arbete. Enligt författarna resultaten visar att det är svårt att med säkerhet säga något om hur arbetet med BID-föreningen påverkat utvecklingen i området. Trots resultatet varierar delvis beroende på informationskälla, den pekar att vissa problem minskat, till exempel upplevd otrygghet och lokal problemnivå, självrapporterad utsatthet för brott samt anmälda inbrott.

Trygghetscertifiering är en kvalitetskontroll för ökad trygghet och minskad utsatthet för brott i bostadsfastigheter. Kontrollen utförs med en checklista, som i första hand är anpassad för befintlig bebyggelse och kan användas i flerbostadshus i både traditionell stadsbebyggelse och i miljonprogramsområden. Checklistan kan se olika ut beroende om den tillämpas i bostäder som redan finns och har problem med brott och otrygghet eller kan användas som kunskapsunderlag vid planering av nya bostäder och offentliga miljöer. I litteraturen hittar man inte mycket skrivet om dessa certifieringar, men se till exempel rapporten skriven om kvalitetscertifierad fastighet (Blomé, 2016).

Nattvandring (även kallat föräldravandring, vuxenvandring, farsor och morsor på stan eller vuxna på stan) innebär att grupper av vuxna rör sig ute på gator och torg och i miljöer där ungdomar vistas kvälls- och nattetid, i syfte att skapa en lugnare miljö. Man hittar ett antal publikationer om dessa initiativ. Ett exempel är analysen gjord av Andersson (2000) som försöker förklara varför man engagera sig i sådana organisationer men studien säger lite om deras påverkan på säkerhets- och trygghetsaspekterna. Se även Abiala (2014) och Edwertz (2007).

Det finns inte mycket skrivet om teknik för säkerhet och trygghet (kameraövervakning, appar, rörelsestyrd belysning) även om dessa tekniker används en del. Intresset för tekniska lösningar som kan bidra till ökad säkerhet och trygghet får väldigt liten uppmärksamhet i den svenska litteraturen. Kameraövervakning är vanligast förekommande och berörs i elva av studierna. Appar och rörelsestyrd belysning berörs i enstaka studier, men är inget som har slagit igenom i diskursen.

Säkerhet i samhällsbyggnadsprocessen

Trots att det finns en dominans av studier som enbart fokuserar på trygghetsaspekter (figur 12(a) och 12(b)), är det bara få som beskriver hur trygghetsskapande och brottsförebyggande perspektiv ser ut idag och vilka åtgärder som vidtas i utformningen av fysiska miljöer i de olika skedena av samhällsbyggnadsprocessen. Nio av studierna behandlar planering och processer. Deras slutsatser är brist på riktlinjer och avsaknad av systematik i arbetet. Till exempel, Ciray och Jönsson (2018) har gjort en fallstudie på två parker i Örebro och även studerat Örebro kommuns riktlinjer och visioner gällande trygghet och brottsprevention. De konstaterar att visionerna finns där, och att de till viss del har genomförts i en av parkerna, men att det saknas uppföljning för om förbättringarna gett någon effekt. Se även Hallin (2019).

EST modellen (Effektiv samordning för trygghet) i Sverige är ett exempel på hur akademien har överfört och inhämtat kunskap till/från utövare i ett försök att maximera informationsutbyte och på så vis förbättra brottsförebyggande åtgärder på lokal nivå (Hallin, 2019). Att bedöma effektiviteten av dessa initiativ är utmanande och det saknas ofta långsiktiga utvärderingar av deras effektivitet. I denna rapport illustrerar Hallin några nationella exempel.

Vad gäller ny teknik i planeringsprocessen skriver Ceccato (2019a) om vilken roll den nya tekniken spelar för hur vi projekterar för säkerhet på allmän plats, i synnerhet när det gäller vilken påfrestning det offentliga rummets demokratiska värden kan utsättas för vid övervakning. Appar att använda vid nödläge hör till gruppen "Location Based Services" (LBS), ett samlingsnamn på applikationer som samordnar det geografiska läget uttryckt i x- och y-koordinater med olika tjänster. I de smarta telefonernas era kompletteras alltså ögon med appar vilket skapar ett nytt sätt att följa vad som händer på gatorna. Dessa system kombineras med de traditionella interventionerna i brottsförebyggande arbete i Sverige. I den här texten tittar Ceccato närmare på hur denna uppsikt, eller övervakning, fungerar med nya verktyg i de smarta telefonerna, applikationer som är utvecklade för att hjälpa medborgare att rapportera incidenter på allmän plats. För flera exempel på ett mer kritiskt perspektiv inom planering se även Lidskog (2006) och Listerborn (2000, 2002, 2008).

Två nya studier visar liknande resultat i både Stockholm och Uppsala: det krävs ett bättre arbetsunderlag att kunna jobba utifrån. Holmlund (2018) visar i en fallstudie av flera kommuner att de har arbetsunderlag som innehåller inslag av CPTED, men att det varierar från projekt till projekt i vilken grad dessa principer implementeras. Kornsäter och Larsson (2018) ser i sin fallstudie i Uppsala att teorier och verktyg för brottsförebyggande och trygghetsskapande används, men då de ser en avsaknad av systematik i arbetet drar de slutsatsen att detta arbete är beroende av enstaka personer. Häggqvist (2012) uppmärksammar liknande tendenser i projektet Järvastaden. Häggqvist konstaterar att trygghet finns med genom hela planeringsprocessen, men att det aldrig lyfts fram som en egen punkt. I en studie av ett projekt i Uppsala visar Palm (2018) å sin sida att det inte fanns tydligt definierade trygghetsskapande åtgärder i detaljplaneskedet, utan att dessa lyftes in i processen senare.

I en rapport från Boverket, lyftes frågan om verksamheter som arbetar med samhällsplanering och bebyggelseutveckling. De kom fram att det finns ett behov av ökad kunskap om trygghets-

och jämställdhetsfrågorna och där har Boverket och länsstyrelserna en viktig roll genom att fungera som en mötesplats och sprida erfarenheter. För de verksamheter som deltagit i projekten har en ökad kunskap om trygghet och jämställdhet varit den viktigaste vinsten, och projekten har i flera fall lett till att aktörer velat fortsätta samverka (Boverket, 2013a). Ett annat uppdrag Boverket fått från regeringen behandlar planeringsprocessen. En rapport visar efter en inledande inventering i kommunerna bland annat att det tvärsektoriella samarbetet behöver stärkas, och att det ofta saknas en regional aktör som kan ta ett mer övergripande ansvar för att samordna olika lokala satsningar. För det fortsatta arbetet lyfter Boverket bland annat upp att det finns många motsägelsefulla målformuleringar som gör att långsiktiga målsättningar riskerar att hamna i konflikt med kortsiktiga insatser. De lyfter också upp att det finns något de beskriver som ett retoriskt gap mellan policynivån och den faktiska rumsliga förändringen (Boverket, 2013, s.6; Boverket, 2010b).

Det finns även studier som inte direkt kopplas med säkerhet och trygghet men har en relevans för förståelsen av planeringsprocesser (av brott och rädsla). Strömgren (2007), till exempel, analyserar hur planering övergår enligt Strömgren från att styra framtiden till att anpassa sig till en spontan utveckling och hur planeraren ses mer och mer som en person som arbetar för att stödja och utveckla samarbeten mellan olika intressenter. Ett annat exempel är studien av Madureira (2015) som genom två exempel lyfter fram vad som kan ses som en paradox mellan att å ena sidan genom platsutveckling arbeta med planeringsarbete som syftar till att utveckla unika attraktiva kvaliteter för en plats och samtidigt en övergripande homogenisering av planeringen där alla utvecklar liknande metoder. Samtidigt utmanar, enligt Dahl (2017), arbetsmetoden i Frihamnen den traditionella planeringsprocessen. Den park som projektet utvecklat temporärt överensstämmer inte med hur parken beskrivs i programhandling för detaljplanen vilket har orsakat frågetecken i relation till den långsiktiga regleringen av till exempel byggrätter och allmän plats inom området. Här kan arbetsprocessen i Frihamnen enligt Dahl ses som en undersökande process som synliggör begräsningarna i de traditionella planeringsinstrumentens förmåga att hantera stadsomvandling som en pågående, ofta osäker process.

Vad gäller mindre kommuner, visar Amcoff och Westholm (2015) att samtidigt som det i slutet på 90-talet sker omfattande demografiska förändringar där många mindre kommuner i Sverige minskar i befolkningens mängd (Amcoff & Westholm, 2007). Genom denna förändring påverkas även handlingsutrymmet för utvecklingen i mindre orter. I denna rapport visar Björling och Fredriksson (2018) bland annat hur företag på landsbygden behöver kompensera för städernas agglomerationer av innovation och möjliga kunskaps- och kompetensutbyten genom att utvidga sina nätverk. Med detta som utgångspunkt pekar forskningen på behovet av platsspecifika lösningar som tar utgångspunkt i platsens strukturella förutsättningar.

6.

Översyn av praxis

Syftet av den här analysen är att belysa hur brottsförebyggande och trygghetsperspektiv samt olika åtgärder har tillämpats i praktiken, inklusive olika intressenters involvering. Målet med enkäten är inhämta och sammanställa hur trygghetsskapande och brottsförebyggande perspektiv ser ut idag och vilka åtgärder som vidtas i utformningen av fysiska miljöer, i de olika skedena av samhällsbyggnadsprocessen. Att analysera dess effekt, eventuella motsägande effekter och sprida kunskap genom goda lyckade exempel om hur man kan planera och gestalta med ett trygghetsperspektiv. För att kunna göra det, undersöker vi flera aspekter av praktiken via:

- **Enkät** -vilka brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektiv har tagits tillvara i samhällsbyggnadsprocessernas olika skeden, dvs i planering, gestaltning och förvaltning av byggd miljö. För att kunna göra det, skapade vi två enkäter, en till planerare och en till trygghetsamordnare. Fokus låg på byggd miljö men kunde även omfatta fall där kombinationer av åtgärder har använts (dvs andra åtgärder än fysisk miljö).
- **Intervju** – för att få en förståelse av olika intressenters involvering, erfarenhet och önskemål av planeringsprocesser med ett brottsförebyggande och trygghetsperspektiv har vi haft ett antal intervjuer med byggherrar, forskare och planerare.
- **Fallstudie** – lyfta fram lärdomar från några exempel i Sverige och utomlands av praxis med fokus på brottförebyggande och trygghetsskapande arbete.

Perspektiv och åtgärder i relation till specifika samhällsgrupper, tex kön, ålder, social status är viktigt både för intervjuer och i fallstudier. Vi fokuserar på hur olika geografisk skala ingår i studien, från storstad till mindre samhällen.

Enkät

Planerarenkäten består av 5 delar och 38 frågor (del 1: Bakgrundsfrågor, del 2: Gestaltning och fysisk miljö; del 3: Processer, del 4: Samarbete, del 5: Framtid och förväntningar). Vi skickade planerarenkät via mejl 25:e April 2019 och 4 påminnelser den 29 april, 6 maj, 16 maj och 23 maj. Adresserna till ansvariga på kommun fick vi från Boverket, listorna bestod av planerare, chefer för planerare och kommunalförbund räddningstjänst. Figur 13 visar svarsfördelning per kommuntyper.

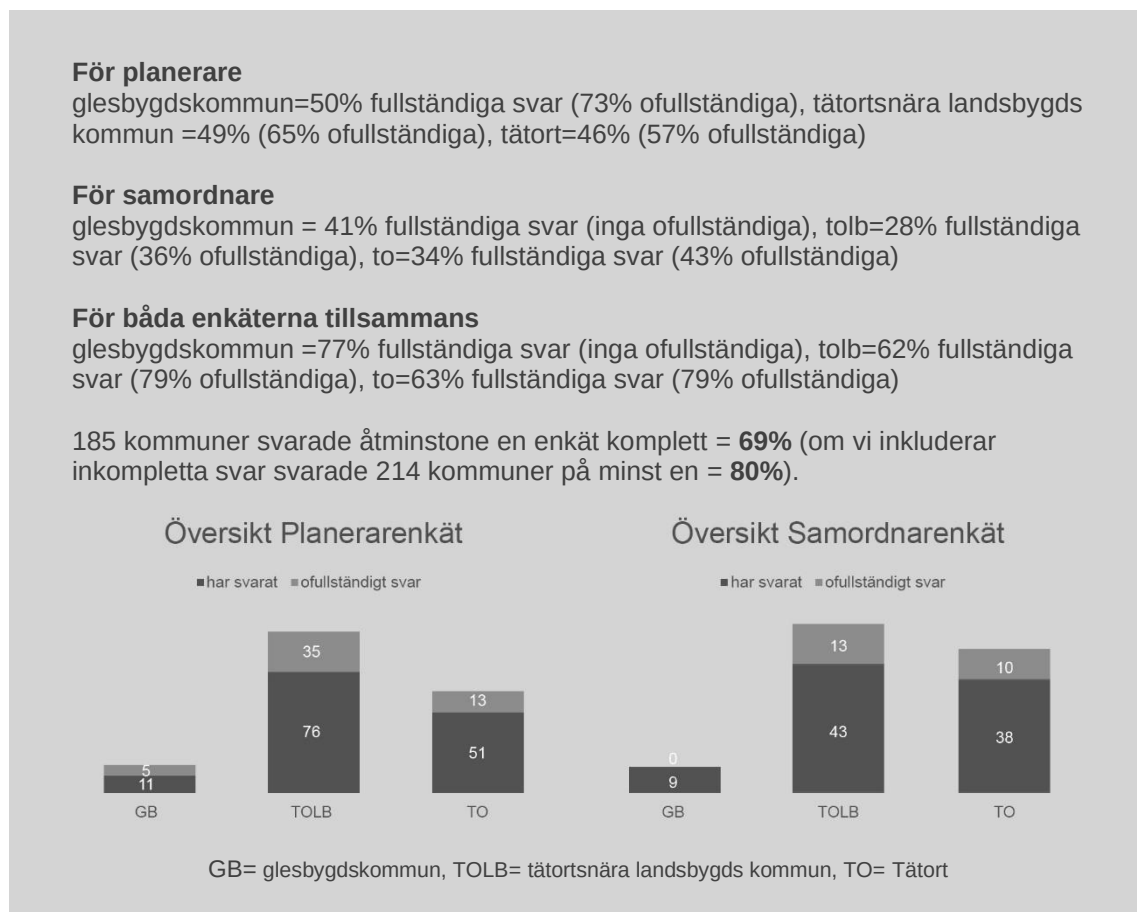
Kommuner som besvarat hela enkäten: **138 kommuner** av 290 kommuner, **vårt urval: 267 kommuner** (Kommuner som mejlet inte levererats till: 23). Bortfall (Kommuner där vår kontaktperson slutat eller där vi fått svar via mejl eller telefon: 23, Kommuner som besvarat en del av enkäten (Q6 och framåt): 28, Svar via mejl eller telefon – 18 kommuner valde att inte svara på enkät (tidsbrist, för små))

Samordnarenkäten hade flera frågor (45) men 4 delar (del 1: Bakgrundsfrågor, del 2: Processer, del 3: Samarbete, del 4: Framtid och förväntningar). Vi skickade **Samordnarenkät** 3:e maj 2019 och 3 påminnelser 8:e maj, 16 maj och 23 maj.

Kommuner som besvarat hela enkäten: **90 kommuner** (utöver detta har vi även fått svar från Kommunalförbund räddningstjänst). Antal kommuner: 290, Vårt urval: **289 kommuner**. Bortfall (Kommuner som mejlet inte levererats till: 1, Kommuner där vår kontaktperson slutat eller där vi fått svar via mejl eller telefon: 1, Kommuner som besvarat en del av enkäten (Q5 och framåt): 24).

Alla respondenter fick ett brev i förväg om att de skulle få en enkät inom några dagar. De blev informerade av målet med enkäten och våra frågeställningar. Vi informerade att de blev

utvalda eftersom de arbetar med planerings- och/eller trygghetsfrågor dagligen, och att vi räknade med deras erfarenheter och upplevelser av exempel på sådant som de anser har fungerat bra eller mindre bra.

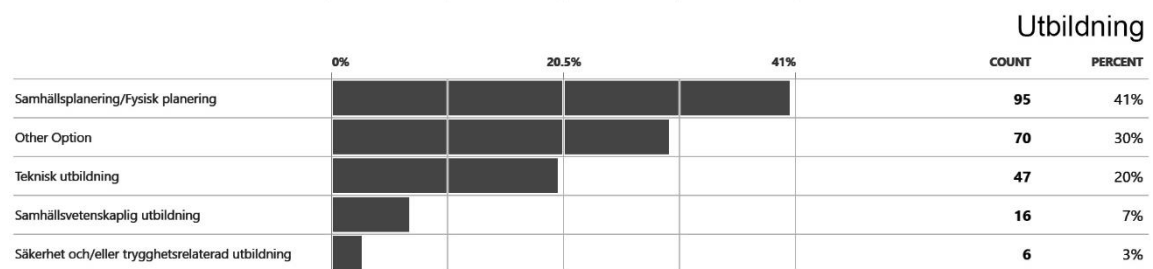
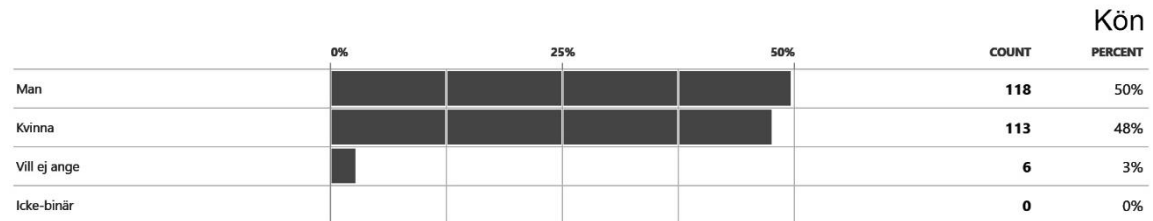
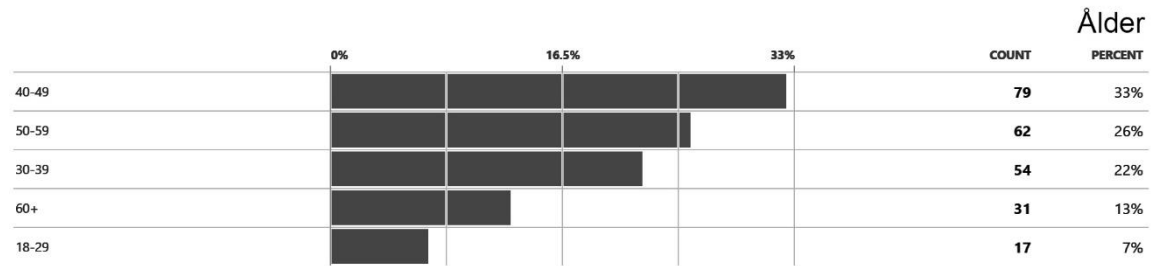
Figur 13 - Svarsfördelning per kommuntyper och enkät.

Planerare brukar vara yngre än trygghetssamordnare (figur 14). Så många som 33% av planerarna är mellan 40-49 år medan den största gruppen av trygghetssamordnare som besvarade enkäten var något äldre, nämligen mellan 50-59 år (37%).

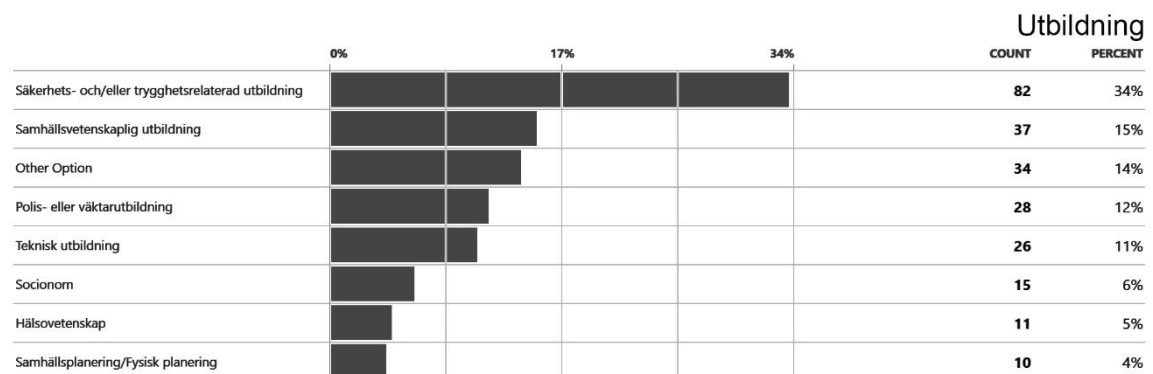
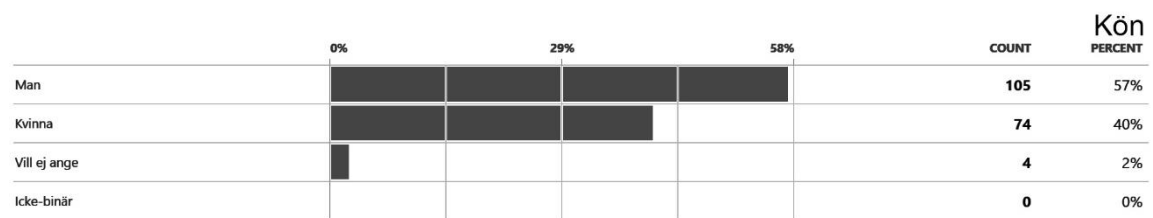
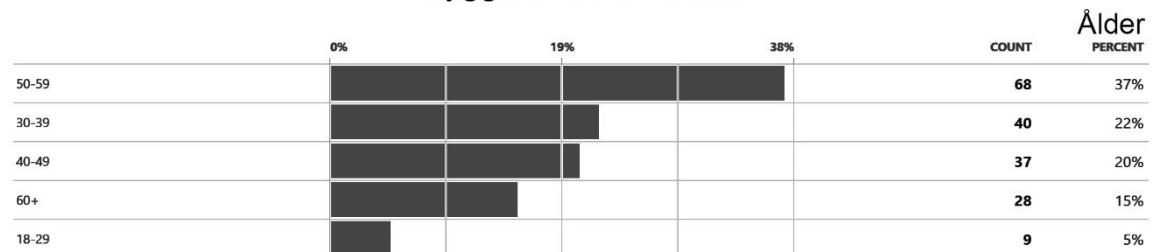
Det finns en relativt god könsfördelning mellan planerare (50%–48%, 2% vill inte ange) som besvarade enkäten medan män dominerar bland de trygghetssamordnare som svarade (57% män, 40% kvinnor och 2% vill inte ange).

De planerare som besvarade enkäten var ofta samhällsplanerare eller fysiska planerare (41%), åtföljda av "annat alternativ" (30%), som arkitekter. 20% har en teknisk utbildning medan resten, 10%, har en samhälls- eller säkerhetsrelaterad utbildning. Trygghetssamordnare har ofta säkerhets- och/eller trygghetsrelaterade utbildningar (34%), åtföljda av samhällsvetenskapliga utbildningar (15%) polisutbildning (12%) och andra kategorier. För närmare information, se figur 14.

Planerare

Trygghetssamordnare

Figur 14 – Profil av urvalet: Planerare och trygghetssamordnare.

- Planerares perspektiv i fysisk planering vid brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder

Sociala aspekter, bland annat säkerhet och trygghet, beaktas i fysisk planering enligt planerare in 61% av kommuner (Tabell 3). Enbart 8% av kommuner säger att de har deras egen utarbetade modell som innehåller planeringsunderlag för bl.a. trygghet och säkerhet som är baserad på beprövade teorier och praktiska exempel från vår kommun och/eller från andra kommuner i Sverige och utomlands (notera att de fick kryssa för flera alternativ). Nästan 25% av kommuner arbetar inte med säkerhet och trygghet vad gäller brott i fysisk planering utan med andra typer av säkerhet som t.ex. risk för brand eller trafiksäkerhet. 18% satsar istället på andra sociala aspekter som är relevanta just för deras kommun som till exempel, trafik, genus, hälsofrågor och klimatanpassning. Nästan lika många har experter lokalt som är kunniga och skapar planeringsunderlag för trygghets- och säkerhetsaspekter medan 10% anlitar externa konsulter. 9% arbetar inte med säkerhet och trygghet i fysisk planering men har börjat ta fram rutiner för det.

Tabell 3 – Aspekter som planerare beaktar i planprocessen – Mikromiljö

Beaktar ni aspekterna nedan i planprocessen?	Stämmer inte	Stämmer till viss del	Stämmer helt	Vet ej
sociala aspekter, bl.a. trygghet och säkerhet, beaktas i fysisk planering	1%	37%	61%	2%
säkerheten och tryggheten i det offentliga rummet ska vara sådan att våld uppstår väldigt sällan	6%	41%	47%	6%
säkerheten och tryggheten i det offentliga rummet ska vara sådan att rån eller stöld uppstår väldigt sällan	8%	43%	42%	8%
säkerheten och tryggheten i det offentliga rummet ska vara sådan att skadegörelse, brandskador, klotter m.m. uppstår väldigt sällan	5%	48%	43%	4%
säkerheten och tryggheten i det offentliga rummet ska vara sådan att alla – oavsett kön, ålder och bakgrund – ska känna sig fria och trygga att röra sig överallt	4%	30%	62%	3%
säkerheten och tryggheten i det offentliga rummet ska vara sådan att det känns tryggt alla tider på dygnet.	4%	33%	60%	3%
säkerhet och trygghet skapas genom att bygga områden som avgränsas av fysiska barriärer som grindar, staket och liknande.	60%	27%	7%	6%
säkerheten och tryggheten ska vara sådan att man försvårar möjligheten att begå brott i området (target hardening)	18%	42%	21%	19%
säkerheten och tryggheten ska vara sådan att naturlig övervakning av området möjliggörs	6%	48%	39%	7%
säkerheten och tryggheten ska vara sådan att områdets image (inklusive underhåll) visar att läget är under kontroll	13%	38%	34%	15%

N=201 (81%), bortfall=47 (19%) avstår från att besvara frågan helt eller delvis.

Intressant nog instämmer 60% i att säkerhet och trygghet inte kan skapas genom att bygga områden som avgränsas av fysiska barriärer som grindar, staket och liknande; endast 7% av planerarna skulle beakta fysiska barriärer som ett alternativ för att garantera säkerhet och trygghet (tabell 3).

Trygghet som en individuell rättighet framhövdes också av planerarna i deras svar på frågan om användarperspektivet vid planering. Hela 62% av kommunerna instämmer i att människor bör känna trygghet att röra sig fritt överallt, oberoende av kön, ålder och bakgrund (tabell 3). Med andra ord, säkerheten och tryggheten i det offentliga rummet ska vara sådan att alla –

oavsett kön, ålder och bakgrund eller funktionsvariationer – ska känna sig fria och trygga att röra sig överallt. Bland dem som besvarade frågan angav 61% att de alltid prioriterar behoven hos och upplevelserna för människor med funktionsvariationer, därefter beaktar de barnens behov och slutligen de äldres (tabell 4). Hela 31% av planerarna tar hänsyn till behoven hos andra grupper som t.ex. pendlare, nyanlända och inte minst dem som representerar företag och näringsliv. Andra kommuner försöker sätta sig in i olika gruppers behov, bl.a. genom medborgardialog eller genom att diskutera beställarens behov och mål.

Tabell 4 - Analyserar ni planer utifrån någon av följande gruppers behov och upplevelse?

Analyserar ni planer utifrån någon av följande gruppers behov och upplevelse?	Stämmer inte	Stämmer till viss del	Stämmer helt	Vet ej
Barn	1%	36%	59%	4%
Tonåringar och unga vuxna	5%	52%	34%	8%
Äldre	4%	44%	46%	6%
Kvinnor	11%	48%	32%	9%
Människor med funktionsvariationer	3%	30%	61%	5%
Barnfamiljer	5%	50%	39%	6%
Annan/andra grupp(er)	13%	21%	10%	56%

N=153 (62%), bortfall=95 (38%)

En annan viktig aspekt för planerarna är den temporala dimensionen i relation till stadens dynamik: 93% av kommunerna inkluderar den temporala dimensionen när de planerar för säkerhet och trygghet (60% instämmer helt, 33% instämmer till viss del) (tabell 3). Somliga områden kan vara kriminogena under vissa tidpunkter på dygnet medan andra kräver ständig uppmärksamhet oberoende av klockslag, veckodag eller årstid. Innerstadsområden är till exempel mer krävande, medan övriga stadsdelar innebär trygghetsutmaningar under vissa tidsfönster (t.ex. rusningstid). Planerarna tycks bekräfta att de flesta brotten ofta följer individernas dagliga, rytmiska aktivitetsmönster. Vissa av dem begås kanske endast i några områden/vid tidpunkter då en potentiell gärningsman är medveten om eventuella brottstillfällen.

Planering i praxis

Även om 61% av kommunernas planerare rapporterar att de väger in sociala aspekter vid den fysiska planeringen (tabell 3), är endast 50% bekanta med termen "*Brottsprevention genom urban design*" (eller på engelska: CPTED – "Crime Prevention Through Environmental Design" eller "Design Out Crime Approach") och använder den ofta eller ibland; 29% använder den sällan medan 21% aldrig hade hört talas om termen.

På liknande sätt förklarar 29% att de inte känner till termen "*Situationell brottsprevention*" (på engelska: "Situational Crime Prevention"), 46% använder den ofta eller regelbundet och 25% använder den sällan. Trots att de inte känner igen själva termen, implementerar planerarna alltid eller ofta några av BUDs principer vid planprocessen i form av t.ex. naturövervakning och territorialitet. Detta framgår av tabell 3, 5 och 6.

Tabell 5 – Aspekter som planerare beaktar i planprocessen – Meso-miljö och stadscontext.

När du tänker på arbetet i din kommun, hur tycker du att följande brottsförebyggande och trygghetsskapande aspekter beaktas i den fysiska planeringen?	Stämmer inte	Stämmer till viss del	Stämmer helt	Vet ej
Ny bebyggelse utformas på ett sätt som stärker den naturliga övervakningen	10%	56%	27%	8%
Ny bebyggelse utformas på ett sätt som skapar en tydlig identitet eller stärker områdets identitet	3%	47%	45%	4%
Hur bostäderna kopplas samman med vägnät till övriga samhället	1%	15%	79%	4%
Att bostäderna kompletteras med andra funktioner (service, kontor etc.)	3%	53%	40%	4%
Lokalisering av hållplatser för kollektivtrafik	3%	36%	53%	7%
Lokalisering av andra funktioner (service, kontor etc.) i förhållande till bostäderna	2%	49%	44%	6%
Teknologi och smart cities infrastruktur används för att bidra till trygghet och/eller brottsprevention	39%	32%	3%	26%

N=180 (73%), bortfall=68 (27%).

Länken mellan bostäderna med vägnät till övriga samhället är den aspekt som är viktigast i planprocessen enligt 79% av dem som besvarade frågan om brottsförebyggande och trygghetsskapande aspekter i den fysiska planeringen i deras kommun (tabell 5). I svaren från planerare ingår också ett fokus på *lokalisering av andra funktioner (service, kontor) i förhållande till bostäder* (40%), *ny bebyggelse utformas på ett sätt som skapar en tydlig identitet eller stärker områdets identitet* (45%) samt *naturlig övervakning* (27%). Fokuset på bostäder och transport överraskar inte, eftersom dessa element utgör stora beståndsdelar i det traditionella svenska planeringssystemet. Detta fynd bekräftas också när planerarna i 53% av kommunerna föreslår *lokaliseringen av busshållplatser* som en viktig faktor vid planeringsprocessen. Detta fokus på trafiksäkerhet möter vi i många av Sveriges kommuner, vilket framgår nedan:

Vi jobbar löpande med att förbättra trafiksäkerhet och trygghet i kommunen. Det rör sig om allt mellan att skapa bättre siktförhållanden i korsningar, att röja längs gång- och cykelvägar och skapa en bättre ljusmiljö kring dessa till att genomföra åtgärder fysiskt i infrastrukturnätet.

Inför framtiden är det nuvarande fokuset på kopplingarna mellan bostäder och transporter vid den fysiska planeringen användbart från ett trygghetsperspektiv. Skälet är att nationell och internationell forskning visar att transitmiljöer är platser som förtjänar att uppmärksammas. På hållplatser och i underjordiska stationer samlas tillfälliga besökare som själva kan komma att locka till sig eller generera brott (Brantingham och Brantingham 1995, Franka et al., 2011). Kollektivtrafik och allmänna gator, vägar och motorvägar är grundläggande förutsättningar för mobilitet inklusive en enkel flyktväg för kriminella (se avsnitt 5 och även Ceccato et al. (2015), Phillips och Sandler (2015) Abenoza et al. (2018)). Utmaningen är att planera dessa transitmiljöer så att de garanterar trygghet och skapar tillit från dörr till dörr.

Gestaltning, anläggning och förvaltning av byggd miljö

Tabell 6 visar hur trygghetsaspekter införlivas i gestaltningen, anläggandet och förvaltningen av byggd miljö. Frågan som användes som referens löd: *Hur ofta beaktar ni aspekterna nedan vid ny- eller ombyggnation av bostäder i din kommun?* Från en uppsättning av 17 faktorer som anknöt till BUD-principer, ombads planerarna att visa betydelsen av de olika alternativen i sina egna kontexter (mer än ett alternativ kunde väljas). Nedan beskriver vi de generella resultaten först och fortsätter med en analys av samhällstypen. Hela 66% av kommunerna beaktar värdet av att skapa mötesplatser (torg, lekplatser) när de planerar för ny- eller ombyggnation av kommunens bostäder. 64% av planerarna förväntar att arkitektur och landskapsarkitektur alltid eller ofta utformas så att den skapar en positiv identitet/image av området. Ett barnfokus vid planeringen av allmänna platser framgår också då 60% av dem anger att de alltid eller ofta betraktar underhållet av lekplatser, bänkar och innergårdar som viktiga under planeringsprocessen. Några involverar även aktiviteter med barn (i form av t.ex. trygghetsvandringar för barn). Se nedan några exempel:

Småstad, lokal kännedom och FÖP för staden där gestaltning, stråk lyfts fram. Lekplan för trygg lekmiljö för barn

Vi försöker hålla rent och snyggt för barn, sköter lekparker etc

Vi har påbörjat trygghetsvandringar med kommunens skolor. ... Dessa leder till översyn av de platser som utpekats som otrygga. Resultatet har blivit bland annat klippning av buskage, ökad eller minskad belysning, trafik- och tillgänglighetsåtgärder.

Kommunen byggde i samarbete med det kommunala bostadsbolaget ett utegym för att "sitt- och hängungdomar" skulle aktivera sig.

Planerare tycker att det är bra att husen placeras på ett sätt som främjar överblick av andra hus i närheten. Dock väljer de ofta bort att göra det. Naturövervakning tas också upp bland 63% av kommunerna men bara 6% beaktar alltid denna aspekt på daglig basis. Detta gäller även för andra BUD-principer som till exempel husens höjd (vilka kan öka möjligheterna till överblick och social kontroll på gårdar, gator och omgivningar) eller fönstrens läge (fönster ska placeras på de viktigaste fasaderna och i rätt höjd så att de främjar möjligheterna till överblick och social kontroll på gårdar, gator och i omgivningarna).

Det finns flera signifikanta skillnader mellan hur stadsplanerare i svenska kommuner uppfattar egenskaperna hos den fysiska miljön i fråga om kärnprinciper för brottsprevention genom urban design (BUD).

Enligt hypotesen att planeringskontexten skiljer sig över landet i fråga om vilka trygghetsutmaningar som kan uppstå (om kommunerna inrymmer områden med hög brottsfrekvens eller ej – efterfrågan) och deras tillgängliga resurser (som t.ex. poliskår – tillgång), delades kommunerna in i stads- och landsbygdskommuner. *Landsbygdskommuner* inkluderar här *tillgängliga landsbygds-* och *avlägset belägna landsbygdskommuner* i en kategori, eftersom endast 7% av Sveriges kommuner utgörs av avlägset belägna landsbygdskommuner. Enligt Glesbygdverket (2005) kan *avlägset belägna landsbygdskommuner* nås med bil på mer än 45 min från närmaste stadsområde med över 3 000 invånare, medan *tillgängliga landsbygdskommuner* nås med bil på 5-45 min från stadsplatser med över 3 000 invånare. Kommuner med mer än 3 000 invånare som kan nås med bil på 5 min betraktas som *stadskommuner*.

Tabell 6 – Hur ofta beaktar ni aspekterna nedan vid ny- eller ombyggnation av bostäder i din kommun?

Hur ofta beaktar ni aspekterna nedan vid ny- eller ombyggnation av bostäder i din kommun?	Aldrig	Sällan	Ibland	Ofta	Alltid	Vet ej
Fönster finns i de viktigaste fasaderna (och är på rätt höjd) så att de främjar möjligheten till överblick och social kontroll på gårdar, gator och omgivningar.	6%	15%	21%	27%	11%	20%
Fysiska barriärer och andra byggnader inte hindrar möjligheten till överblick och social kontroll på gårdar, gator och omgivningar.	6%	15%	29%	26%	8%	15%
Skymmande vegetation undviks för att främja överblick och social kontroll.	5%	7%	30%	33%	8%	17%
Hushöjden främjar möjligheten till överblick och social kontroll på gårdar, gator och omgivningar.	9%	17%	27%	24%	5%	18%
Husen placeras på ett sätt som främjar överblick av andra hus i närheten.	6%	16%	34%	23%	6%	14%
Entréområdet/den privata ytan har en gräns mot det offentliga rummet vilket ger en signal om ändrad rumstillhörighet.	5%	14%	23%	30%	9%	17%
Det finns skyltar där det framgår vem som äger eller förvaltar fastigheten.	11%	15%	17%	19%	7%	30%
Lekplatser, bänkar, innergårdar etc. inom det egna ansvarsområdet är hela och väl underhållna	1%	3%	16%	47%	13%	20%
I nyproduktion krävs lägenhetsdörrar i lägst klass 3 utan brevinkast.	9%	3%	1%	5%	7%	74%
Entrédörrar är låsta dygnet runt.	11%	6%	10%	7%	4%	61%
Belysningen vid entréer är god.	4%	3%	12%	26%	16%	39%
Utebelysningen är utformad så att mötande personer kan urskiljas från omgivande bebyggelse och planteringar.	4%	2%	22%	34%	9%	29%
Det skapas en blandning av kontor, service och bostäder.	1%	11%	32%	36%	12%	7%
Det skapas mötesplatser (torg, lekplatser etc.)	1%	2%	26%	44%	22%	4%
Det skapas lokaler för sociala aktiviteter (fritidsaktiviteter, föreningsliv etc.)	0%	18%	34%	31%	6%	10%
Det skapas aktiviteter för att möjliggöra "ägarskap av en plats" genom att stödja lokalt samarbete mellan aktörerna.	10%	17%	25%	18%	3%	26%
Arkitektur och landskapsarkitektur utformas så att den skapar en positiv identitet/image för området	2%	4%	22%	42%	22%	7%

N=152(61%), Bortfall=96 (39%)

Resultaten visar att planerare i stadskommuner oftare är medvetna om den fysiska miljöns effekt på människors förmåga att utöva *naturlig övervakning* (genom att begränsa byggnader och vegetation på vissa platser) än deras kollegor i landsbygdskommuner. Avseende *underhåll av offentliga utrymmen* (i synnerhet lekpark, parker) noterades dock ingen skillnad mellan svaren från stads- och landsbygdskommunerna; två tredjedelar av alla kommuner betraktar *underhåll av offentliga utrymmen* som mycket viktigt. Nedan beskriver vi skillnader och likheter avseende tillämpningen av CPTED-principer i nyproduktion och befintliga bostadsområden efter typ av samhälle. Den fysiska miljöns roll och påverkan på utformningen:

- **Naturlig övervakning** – naturlig övervakning främjas av egenskaper som maximerar synligheten av människor, parkeringsområden och entréer och stimulerar positiv social interaktion. Nedhuggna träd och välskött vegetation i parker och längs gator är åtgärder som garanterar synlighet. Hela 83% av stadskommunerna beaktar underhåll

av vegetation som viktigt för att underlätta den naturliga övervakningen; siffran bland landsbygdskommuner är 64% ($p=0,017$). Liknande resultat noteras för ett antal andra aspekter, t.ex. betydelsen av husens höjd för att säkerställa övervakningens kapacitet på gator, parker och omgivningar (72% i stads- respektive 48% i landsbygdskommuner, $p=0,005$), husens placering i förhållande till varandra och inom bostadsområdet (79% i stads- och 54% i landsbygdskommuner, $p=0,002$). Dock anser planerarna i stadskommuner oftare att byggnader och andra fysiska element i stadslandskapet inte i sig utgör hinder för naturlig övervakning på gator, parker och omgivningar än planerarna i landsbygdsområden (76% kontra 56%, $p=0,027$). Förekomsten av fönster på de viktigaste sidorna av fasaden (och på "rätt höjd") framhävs som betydelsefull oberoende av typ av samhälle (66% av stads- och 55% av landsbygdskommuner, $p=0,165$).

- **Territorialitet och åtkomstkontroll** – handlar om hur utrymmen utformas och byggs för att kommunicera ägande eller besittning av områden och egendomar. Till exempel anser 74% av stadskommunerna att åtskiljande mellan privata och offentliga utrymmen är en viktig egenskap vid entréer för att synliggöra förändringen av ägande; endast 55% av landsbygdskommunerna instämmer i uttalandet ($p=0,028$). Ungefär hälften av dem som besvarade frågeformuläret önskade skyltar som anger vem som äger eller förvaltar egendomen, men ingen skillnad upptäcktes i svaren mellan olika kommuntyper.
- **Underhåll** – som avser underhåll av offentliga utrymmen (framför allt lekparkar, parker). Här noterades ingen skillnad mellan stads- och landsbygdskommuner; två tredjedelar av alla kommuner betraktar underhåll som mycket viktigt (80% i stadskommuner och 72% i landsbygdskommuner, $p=0,339$). Belysning är en viktig faktor för alla typer av kommuner: mer än hälften av urvalet beskriver betydelsen av välfungerande belysning vid entréer och god planering över området, oberoende av typen av samhälle.
- **"Target hardening"** – planerarna har liten kunskap om vilka dörrtyper som föreslås vid nya bostadsutvecklingar (9% i stadsområden och 14% i landsbygdskommuner, $p=0,338$). Denna detaljnivå (dörrar) tycks inte utgöra en del av deras arbete för att garantera trygghet. Intressant nog anser inte planerarna att inhägnade bostadsområden är ett alternativ. På frågan om de trodde att *"trygghet kunde garanteras av byggnadsområden som omges av fysiska barriärer som grindar, staket och dylikt"*, var deras svar "nej", oberoende av samhällstyp (65% av stads- och 64% av landsbygdskommunerna, $p=0,825$).
- **Aktivitetsstöd** – inkluderar både passiva och aktiva insatser för att främja närvaron av användare i ett område, och därigenom öka den legitima användningen och motverka kriminella aktiviteter eller osäkra punkter. Blandad markanvändning i centrala områden (med kontor, serviceinrättningar och bostadsområden) har föreslagits som en väsentlig komponent när planerare ska bygga nya bostadsområden. Ingen signifikant skillnad noterades mellan stads- och landsbygdskommuner: 87% respektive 79% ($p=0,225$). Liknande resultat noterades efter investeringar i platser som attraherar flera olika användare, som torg och lekparkar.
- **Image/identitet** – Nästan alla kommuner tror att arkitektur och landskapsarkitektur (trädgårdar/parker) används för att skapa en positiv identitet för området. Andelen är mycket högre i stadskommuner än i landsbygdskommuner, $p=0,051$. Hälften av dem är också eniga om att skapa aktiviteter för att garantera "ägarskap av en plats" (*place ownership*) genom att stödja lokalt samarbete mellan aktörer (46% av stadsområden och 40% av landsbygdskommunerna). Liknande noterades för tillkomsten av platser

för vanliga sociala aktiviteter via lokala föreningar (70% av stads- och 63% av landsbygds kommunerna, $p=0,925$).

Underlag för brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder

Hela 66% av kommunerna berättar att de saknar ett enskilt eller flera policydokument, styrdokument eller liknande som behandlar utformningen av brottsförebyggande och trygghetsskapande fysiska åtgärder vid deras planering, medan 22% har det (11% är osäkra). De använder ofta en översiktsplan eller någonting specifikt som t.ex. material från Botryggt, stadsmiljöprogram, hållbarhetsprogram, trygghetsråd samt den nationella brottsförebyggande strategin från BRÅ (71% av kommunerna svarade på denna fråga, bortfall 29%).

Vi har inga tydliga planeringsunderlag eller checklistor än, men vi har ett samarbete med folkhälsostrategier under planeringsprocessen.

Det ligger i professionen att beakta trygghets- och säkerhetsfrågor i planprocessen utan särskilda styrdokument.

För nya områden eller stor ombyggnation noterade vi tidigare att 25% av kommunerna inte arbetar med säkerhet och trygghet avseende brott i den fysiska planeringen utan med andra typer av säkerhet, som t.ex. risk för brand eller trafiksäkerhet. 10% kommunerna har en egen utarbetad modell som innehåller planeringsunderlag. Enbart 1% av planerarna anger att deras kommun inte har behov av någon eller några åtgärder.

Vi arbetar inte med det. Vi har inte så mycket brott i vår kommun.

Vi är en relativt trygg kommun där behov av ovanstående åtgärder inte varit aktuella.

Andra kommuner anlitar konsulter eller väljer andra vägar som visar en kombination av lösningar enligt listan nedan:

...vi arbetar med säkerhet och trygghet vad gäller brott och upplevelse i vår kommun i samband med detaljplanläggning, liksom med andra typer av säkerhet och trygghetsfrågor som t.ex. risk för brand och explosioner eller trafiksäkerhet.

Både vid detaljplanering och översiktsplanering är säkerhet och trygghet frågor som beaktas av våra planhandläggare, även om det mer är på nivån att "platsen ska upplevas säker" och inte så mycket "platsens utformning ska följa den och den modellen/principen".

Ja, trygghet och säkerhet beaktas i alla våra detaljplaner.

Inte på ett uttalat sätt. Sker sporadiskt efter förmåga, pga resursbrist.

Exempelvis hade vi ett ljus-projekt i vintras där vi ljussatte och gjorde vissa estetiska ändringar i äldre delar av vår centralort.

Vi arbetar med fysisk planering när det gäller trygghet och inkluderande med t.ex. öppna mötesplatser. Trygga gångvägar med fri sikt och bra belysning.

...förändrat gröstruktur, röjning för ökad naturlig bevakning. bättre underhåll.

Det byggs relativt lite nytt i vår kommun och detaljplanerna gäller oftast endast några få tomter.

Ja, till viss del centrumplanen där målet är att skapa en tryggare centrummiljö med hjälp av omgestaltning såsom belysning, planering m.m.

Om vi betraktar ett befintligt område (ej ny- eller ombyggnation), satsar kommuner på trygghet och säkerhet på lite olika sätt. Vissa av dem involverar förändringar i den fysiska miljön. Andra kräver engagemang av flera aktörer, inklusive civilsamhället, eller en kombination av dessa. Nedan följer ett antal exempel med deras egna formuleringar:

Vi arbetar löpande med trygghetsvandring tillsammans med BRÅ och polis.

I xxxx har vi tagit fram nya detaljplaner där vi ersätter de byggnader som byggts utan hänsyn till säkerhet med bebyggelse som tar frågan i beaktning. Vi remitterar förslagen till polisen. Vi tänker på placering av gatljusen, att det finns insyn mot gatan från bostäder etc.

Vi har en kontinuerlig dialog mellan polisen, kommunens förebyggarenhet och kommunens säkerhetssamordnare.

I tabell 7 illustreras de vanligaste typerna av trygghetsinterventioner efter planernas kännedom om vad som sker i samhället. Notera att denna fråga riktar sig mer till trygghetssamordnare än till planerare. Medborgardialog är (eller har varit) en del av satsningen i 77% av kommunerna enligt planerna i vårt urval. Bland säkerhetsinsatserna är trygghetsvandringar den i särklass vanligaste varianten (65% implementerar dem nu och 5% gjorde det tidigare), åtföljda av nattvandringar (53% i vårt urval, runt 8% använder dem inte nu men gjorde det tidigare) samt trygghetsundersökningar (50% använder för närvarande sådana och 6% har redan gjort det). Grannsamverkan återfinns i omkring 50% av urvalet (46% använder det för närvarande och 6% har redan använt det). Modellerna SKA – ”Social konsekvensanalys” och BID – ”Business Improvement District” används båda i runt 15% av kommunerna. De minst kända interventionstyperna är trygghetscertifiering och SKA (runt 50% av dem som besvarade enkäten var bekanta med dem).

Tabell 7 – Säkerhetsinterventioner efter typ

Använder ni eller har ni använt något av följande i din kommun?	Använder	Har använt men använder inte längre	Har aldrig använt	Vet ej
BID - Business improvement district (en organisation med lokala aktörer som företag och organisationer med målet att skapa attraktiva miljöer).	15%	1%	55%	30%
Grannsamverkan/Grannskapssamverkan (aktiviteter som syftar till att förbättra de boendes engagemang, känsla av delaktighet och sociala samhörighet).	46%	6%	7%	41%
Medborgardialog där trygghet och brottsprevention har tagits upp	72%	5%	3%	20%
Nattvandringar (grupper av vuxna som rör sig i offentliga miljöer under kvällen och natten för att skapa en lugnare miljö).	53%	8%	4%	34%
SKA - Social konsekvensanalys (processer för att analysera, övervaka och hantera sociala konsekvenser av planerade insatser).	16%	2%	33%	49%
Trygghetscertifiering (kvalitetskontroll med checklista för ökad trygghet och minskad utsatthet för brott).	6%	2%	35%	57%
Trygghetsundersökning (undersökning av medborgares utsatthet för brott, samt upplevelse av oro och otrygghet).	50%	6%	8%	36%
Trygghetsvandringar (en grupp människor som går igenom ett område och systematiskt inspekterar det ur trygghetssynpunkt).	65%	6%	3%	26%

N=146.

Planering i praktiken

Även om 61% av kommunernas planerare rapporterar att de väger in sociala aspekter vid den fysiska planeringen (tabell 3), är endast 50% bekanta med termen "*Brottsprevention genom urban design*" (eller på engelska: CPTED – "Crime Prevention Through Environmental Design" eller "Design Out Crime Approach") och använder den ofta eller ibland; 29% använder den sällan medan 21% aldrig hade hört talas om termen.

På liknande sätt förklarar 29% att de inte känner till termen "*Situationell brottsprevention*" (på engelska: "Situational Crime Prevention"), 46% använder den ofta eller regelbundet och 25% använder den sällan. Trots att de inte känner igen själva termen, implementerar planerarna alltid eller ofta några av BUDs principer vid planprocessen i form av t.ex. naturlig övervakning och territorialitet. Detta framgår av tabell 3, 5 och 6.

Enligt planerarna har många av dessa interventioner inte utvärderats systematiskt. På frågan om de var nöjda med resultaten, uttryckte mer än hälften av kommunerna belåtenhet med trygghetsvandringar eller medborgardialog (omkring 50%). Medborgardialog är den form som planerarna är mest missnöjda med. Nedan följer några av deras kommentarer:

Svårt med medborgardialoger där medborgare pratar om otrygghet, var dom är otrygga som är en subjektiv känsla. Vissa kanske är jättetrygga där, men andra inte. Hur mycket ska en kommun satsa på att öka tryggheten när det är svårt och ett väldigt utforskat område om vilka metoder som fungerar.

BID är en modell som påbörjats i en stadsdel. För tidigt att säga något om resultatet ännu.

Ofta får trygghetsfrågorna en undanskymd plats i processen, helt eller delvis. Citatet nedan belyser detta på ett bra sätt:

Vi eftersträvar att skapa ett hållbart samhälle både ekonomisk, socialt och miljömässigt. Trygghetsfrågan är viktig, liksom blandning av upplåtelseformer, blandning av verksamheter, tillgång till mötesplatser samt att koppla i hop stadens olika delar med trygga och gena stråk.

Samråd och samverkan

För trygga, urbana miljöer krävs välkoordinerade åtgärder av arkitekter, planerare, säkerhetsexperter och polis, för att nämna ett fåtal. Planerare och säkerhetsexperter spelar viktiga roller i processen. För att garantera att trygghetsprinciperna blir en integrerad del av planerings- och byggnadsprocessen måste de därför samarbeta. Hela 45% av planerarna säger sig samarbeta i viss utsträckning med en trygghets- och säkerhetssamordnare i den egna kommunen. För samarbete i stor utsträckning är siffran 23%. Alla kommuner har inte en trygghets- och säkerhetssamordnare (13%). I 8% av kommunerna samarbetar inte planerarna med trygghets- och säkerhetssamordnarna.

Det finns skillnader i samarbete beroende på kommunens typ. Planerarna fick frågan "samarbetar ni med en trygghets- och säkerhetssamordnare?" Exakt 75% av planerarna i stadskommuner samarbetar med säkerhetsexperter; denna siffra är något lägre i landsbygdskommuner. Observera dock att skillnaderna mellan grupperna inte är statistiskt signifikant. Landsbygdskommuner anger oftare än stadskommuner att de samverkar med sina plan- och bygglovsavdelningar vid säkerhets- och trygghetsfrågor (71% av kommunerna i landsbygdsområden och 57% i stadskommuner, $p=0,073$). När planerarna fick frågan "Använder ni er av några policyer, styrdokument eller liknande som behandlar gestaltningen av brottsförebyggande och trygghetsskapande fysiska åtgärder?", svarade mindre än en fjärdedel av kommunerna att de använder ett styrdokument. Ingen skillnad iaktogs efter typ av kommun.

43% av kommunerna anger att deras planavdelning och bygglovsavdelning samverkar i viss utsträckning med avdelningar/grupper som arbetar med säkerhets- och trygghetsfrågor. Samverkan verkar vara stor i 22% av kommunerna. Så många som 27% samarbetar inte, medan 8% inte känner till huruvida de samarbetar eller inte. Det finns även tecken på samarbete kring säkerhets- och trygghetsfrågor med andra avdelningar i deras kommuner: 40% av dem som svarade på frågan bland planerarna uppger att samarbete genomförs ofta medan 40% svarade att det sker sällan.

I tabell 8 visar vi inom vilken/vilka delar av processen som planerare och/eller trygghets- och säkerhetssamordnare har ett samarbete. Notera den låga svarsfrekvensen på denna frågeställning i förhållande till de övriga frågorna. Den kan indikera att samarbete inte förekommer i dessa kommuner, enligt såväl planerare som trygghetssamordnare som arbetar på kommunal nivå.

Enligt planerarna sker det mesta av samarbetet på tre nivåer: i översiktsplan (alltid), detaljplan (ibland) eller i samband med något policydokument. Trygghetssamordnarna har i allmänhet samma bild av samsarbetsnivån som planerarna. Dessa resultat speglar hur kommunerna fungerar i dag; dvs. de har numera en samlad enhet för samhällsbyggnad med indelning i avdelningar. Bygglov och planering (översikt, detalj) ligger normalt i separata avdelningar. Trygghetsfrågor berör båda nivåerna. Det finns en önskan bland planerare om ökad kontakt mellan bygglovs- och plansidan, se nedan, samt bättre riktlinjer vid trygghets- och säkerhetsfrågor.

Tabell 8 – I vilken/vilka delar av processen samarbetar (a) planerare med trygghets- och säkerhetssamordnare eller (b) trygghets- och säkerhetssamordnare med planerare?

I vilken/vilka delar av processen samarbetar ni med trygghets- och säkerhetssamordnare?	Aldrig	Ibland	Alltid	Vet ej
Bygglov	34%	27%	3%	36%
Detaljplan	23%	49%	16%	12%
Fördjupad översiktsplan	23%	31%	28%	18%
Översiktsplan	20%	26%	42%	12%
Strategi- och policydokument för utformning av den fysiska miljön	14%	46%	19%	20%

a. Planerare (N=97)

Brukar du (eller någon kollega på din avdelning) vara involverad i processen vid framtagandet av något av följande?	Inte alls	I viss utsträckning (genom att svara på remisser eller liknande)	I stor utsträckning (blir aktivt konsulterad och mina åsikter tas tillvara i processen och slutgiltigt resultat)	Vet ej
Bygglov	67%	16%	12%	5%
Detaljplan	45%	35%	17%	3%
Fördjupad översiktsplan	37%	38%	20%	5%
Översiktsplan	32%	42%	21%	5%
Policy och strategier för planering och utformning av fysisk miljö	37%	36%	16%	12%

b. Trygghetssamordnare (N=105)

På vilket sätt samarbetar planerare i trygghets- och säkerhetsfrågor med andra avdelningar i kommunen? 41% genom att organisera möten, fokusgrupper eller liknande, 27% genom att konsultera kollegor via telefonsamtal, 23% genom remisser/remissvar eller liknande. Nedan är några exempel med deras egna ord:

Vi försöker tex delta i trygghetsvandringar.

Genom planprocessen, förhandsbesked och lovgivning.

Sociala aspekter diskuteras i viss mån i olika ärenden (bygglov/detaljplan).

Liten kommun enkla kommunikationsvägar.

Ungefär hälften av planerarna (56%) svarade på frågan om deras samarbete med länsstyrelserna: "Samverkar ni med länsstyrelsen angående trygghets- och säkerhetsaspekter?" 27% kunde inte besvara frågan ("vet ej") medan 22% svarade positivt, dvs. att de samarbetar med länsstyrelsen och att de granskar trygghets- och säkerhetsaspekter i sina planer. Andra uppger att de arbetar tillsammans med trygghets- och säkerhetsfrågor som behandlas i regionplaner eller liknande. De svarar också att länsstyrelsen i viss utsträckning stödjer deras arbete med trygghets- och säkerhetsfrågor i form av kunskapsresurser.

Tabell 9 – Polisens samverkan med kommunen angående säkerhets- och trygghetsfrågor enligt planerare.

	0%	28.5%	57%	COUNT	PERCENT
Ja, i andra sammanhang än fysisk planering (t.ex. medborgardialog, medborgarlöfte)				95	56%
Other Option				28	17%
Vet ej				22	13%
Ja, med planavdelningen				16	9%
Ja, med bygglovsavdelningen				6	4%
Nej				2	1%

N=140 (56%), bortfall=108 (44%).

Av de planerare som besvarade frågan om samarbete med polis (något mer än hälften av urvalet), anger 56% att någon i kommunen samarbetar med polisen i en annan kontext än fysisk planering, som t.ex. medborgardialog, medborgarlöfte, etc. Vissa av dessa kontakter är ganska ytliga (som att besvara e-postmeddelanden och handlägga remisser), medan andra också involverar andra aktörer, vilket illustreras nedan:

Ja, med trafikhandläggare och handläggare för upplåtelse av offentlig plats.

De medverkar i brottsförebyggande rådet.

Dessa får detaljplaner på remiss.

Visst samarbete finns, saknar kännedom om detaljer.

Ja, i ett nätverk med politiker, tjänstemän, näringsliv m.fl. I det dagliga med flera enheter inom kommunen.

Folkhälsoråd.

Miljöinspektör, räddningstjänstförbund, kommunen som fastighetsägare.

Vi har en utvecklingsstrateg som hanterar flera olika projekt i syfte att stärka integration och social rättvisa.

De flesta nämner bra lokalt samarbete som något som utmärker kommunens arbete med trygghet, säkerhet och brottsprevention, till exempel i form av god kommunikation mellan förvaltningar och verksamheter. Trots det finns en tendens att lyfta fram säkerhetslösningar snarare än trygghetslösningar och krav på åtgärder som inte bygger på kartläggningar och analys. Några uppger att det finns en stark grund för trygghetsarbete, men i flera kommuner anser man att mycket tid ägnas åt att diskutera och förklara grunderna för trygghetsarbetet, om och om igen. De från mindre kommuner framhäver de korta kommunikationsvägarna mellan de respektive aktörerna såsom polis, räddningstjänst, säkerhetssamordnare, integrationssamordnare, plan- och byggavdelning, skola samt socialtjänst, något som de betraktar som positivt i kommunens arbete med trygghet, säkerhet och brottsprevention.

Utmaningar och framtid

De flesta uttryckte önskemål om förbättringar av detta samarbete. De fick svara på följande fråga: På vilket sätt skulle samarbetet med kommunens andra avdelningar kunna förbättras avseende trygghets- och säkerhetsfrågor vid den fysiska planeringen?

Frågan måste prioriteras hårdare av politiken.

Genom att skapa rutiner, för möten och riktlinjer vid planeringen.

Ökad kontakt mellan bygglov och plansidan. Bra riktlinjer för trygghets- och säkerhetsfrågor.

Man svarar på remisserna.

I dagsläget är kommunens arbete med trygghets- och säkerhetsfrågor mer kopplat till utförarsidan och samverkan med BRÅ och polisen snarare än den fysiska planeringen.

Vi har redan ett bra samarbete men underlag/material kring saker att tänka på skulle underlätta för att arbeta förebyggande kring just dessa frågor.

Att skapa ett program/policydokument tillsammans med sektor samhälle och utveckling skulle göra stor skillnad i framtiden.

Vi har olika agendor... det saknas kunskap om förståelse och behov av respektive part varför vi i handlingsplanen för trygghet mot brott lagt in ett mål om att inventera plan och exploateringskontorets behov av kunskap för att effektivt kunna arbeta med trygghet.

Det saknas mål och incitament att arbeta med frågorna så att det blir effekt.

Dela och analysera kunskapsunderlag.

Tydliggöra behov och strategier.

Vad skulle du önska i din kommun för att bättre kunna arbeta förebyggande med den gestaltade livsmiljön, brottsituation och otrygghet? Det allra vanligaste förslaget från planerarna var mer "finansiering för att bekosta satsning", runt 56% av urvalet svarade på frågan – av vilka 14% önskade mer resurser (tabell 10). Detta åtföljs av bland annat tydliga riktlinjer från Boverket (11%), mer kunskap bland arkitekter och planerare (11%), bättre samordning mellan olika delar av kommunen (10%), bättre samarbete mellan olika aktörer (10%) och processen (9%).

Tabell 10 – Vad skulle planerare önska i kommunen för att bättre kunna arbeta förebyggande med den gestaltade livsmiljön, brottsituationen och otryggheten?

	0%	7.5%	15%	COUNT	PERCENT
Finansiering för att bekosta satsning				79	14%
Tydliga riktlinjer från Boverket				59	11%
Mer kunskap bland arkitekter och planerare				58	11%
Bättre samordning mellan olika delar av kommun				56	10%
Bättre samarbete mellan olika aktörer				53	10%
Mer kunskap om processen				50	9%
Tydliga riktlinjer från länsstyrelsen				42	8%
Bra internationella och nationella beprövade exempel				37	7%
Bättre stöd i PBL				34	6%
Få mandat för att arbeta med dessa frågor				30	5%
Tillgång till teknologi och rätt utrustning				18	3%
Möjlighet att öka den formella sociala kontrollen (polis, väktare, övervakningskameror)				15	3%
Other Option				13	2%
Vi arbetar redan så bra det går med dessa frågor				8	1%
Vi behöver inte arbeta med dessa frågor				0	0%

N=138(56%), bortfall=110(44%).

Behovet av mer resurser framfördes oftare från landsbygden (65% i landsbygds- och 49% i stadskommunerna). De tror på ökad kunskap hos arkitekter och planerare, framför allt i stadsområden (38% i landsbygdskommuner och 51% i stadsområden), och att de inte får mandat för att arbeta med säkerhet och trygghet (ingen skillnad: 18% i landsbygds- och 20% i stadskommunerna). Från resten av frågorna i tabell 10 fanns det ingen signifikant skillnad mellan kommuntyperna.

Tabell 11 – Förväntningar inför framtiden om planering för trygghet och brottsprevention i deras kommun.

	0%	28.5%	57%	COUNT	PERCENT
Vi kommer arbeta mera förebyggande med gestaltade livsmiljöer, brottsprevention och otrygghet än vi gör idag				77	56%
Vi kommer fortsätta arbeta med livsmiljöer, brottsprevention och otrygghet i samma utsträckning som idag				48	35%
Other Option				10	7%
Vi kommer inte att arbeta lika mycket förebyggande med gestaltade livsmiljöer, brottsituation och otrygghet som vi gör idag				1	1%
Vi kommer inte att arbeta förebyggande med gestaltade livsmiljöer, brottsprevention och otrygghet				1	1%

N=137(55%), Bortfall=111(45%).

Ungefär hälften av planerarna besvarade frågan om ökad standardisering i planeringsprocessen avseende lösningar för ökad säkerhet och trygghet i den byggda miljön. 35% av de som svarade tror att en ökad standardisering skulle kunna medföra positiva effekter och underlätta att beakta lösningar för ökad säkerhet och trygghet i den byggda miljön under samhällsbyggnadsprocessen. Det är viktigt att notera att 16% av dem anger att en ökad standardisering inte skulle ge några positiva effekter, 13% tror att det skulle öka kostnadseffektiviteten, 13% tror att det skulle möjliggöra bättre kvalitetsstyrning och 9% att

det skulle underlätta vid upphandlingar. Resten av dem som svarade på frågan var positiva men av andra anledningar.

Tabellen 10 visar att hälften av planerarna har besvarat frågan om sina förväntningar inför framtiden när det handlar om planering för trygghet och brottsprevention i deras kommun. Av dessa uppger 56% att de kommer att arbeta mer förebyggande med gestaltade livsmiljöer, brottsprevention och otrygghet än de gör i dag. Andra anser att det först måste finnas en bas för samarbete. Som exempel nämndes följande:

Först måste samarbete fungera genom träning och förståelse för varandras roller och ansvar sen är det möjligt att bygga upp långsiktiga tematiska strategier.

Så många som 35% kommer att fortsätta arbeta med livsmiljöer, brottsprevention och otrygghet i samma utsträckning som i dag, medan 7% tror att de kommer att arbeta mer med planering för trygghet och brottsprevention i sin kommun, om än på olika sätt. Till exempel genom att fundera på hur de kan gestalta en trygg och inbjudande livsmiljö som lockar boende från olika grupper så att en socialt mer stabil befolkningssammansättning kan uppnås, positivt om man kan arbeta med internationella och nationella beprövade exempel, få mandat för att arbeta med dessa frågor samt tydliga riktlinjer från länsstyrelsen och Boverket.

Sammanfattning av planerarnas perspektiv

Brottsprevention genom urban design respektive situationell brottsprevention är relativt okända begrepp inom svarsgruppen. Ändå använder majoriteten av kommunerna vissa av dessa principer i sitt arbete (som t.ex. naturlig övervakning och underhåll). Detta sker i större utsträckning i tätorter än på landsbygden. Planerarna har liten kunskap om i vilken omfattning som säkerhetsklassade dörrar respektive låsta entrédörrar utnyttjas i nya områden för att försvåra brottsgenomförandet ("target hardening"). Man beaktar dock generellt andra principer som naturlig övervakning, territorialitet, underhåll, aktivitet och identitet i större utsträckning.

Bara 7% av planerarna skulle beakta fysiska barriärer som till exempel inhägnade bostadsområden som ett alternativ för att garantera säkerhet och trygghet. Mer exakt instämmer 60% i att säkerhet och trygghet inte kan uppnås genom att bygga områden som avgränsas av fysiska barriärer som grindar, staket och liknande.

Även om säkerhet och trygghet beaktas av en majoritet av kommunernas planerare (61%), är det en liten andel (8%) som har etablerat en egen planeringsmodell med dessa aspekter. 25% av kommunerna arbetar inte med säkerhet och trygghet avseende brott vid sin fysiska planering. Endast 22% av kommunerna har styrdokument eller liknande som behandlar gestaltningen gällande brottsförebyggande och trygghetsskapande fysiska åtgärder. 62% av kommunerna anser att säkerheten och tryggheten i det offentliga rummet ska vara sådan att alla – oavsett kön, ålder och bakgrund eller funktionsvariationer – ska känna sig fria och trygga att röra sig överallt. Tidsaspekten i planeringsarbete (t.ex. rusningstid) beaktas generellt, vilket kan ha en koppling till traditionellt arbete med trafiksäkerhet/planering. Detta indikeras också genom att "Länken mellan bostäderna med vägnät till övriga samhället" betraktas som den viktigaste aspekten i planprocessen.

Så gott som samtliga kommuner anser att det finns ett behov att utveckla åtgärder inom detta område. Här har en del kommuner anlitat oberoende konsulter som stöd. Detta medför dock en risk avseende enhetlighet och garanti för kvalitet och åtgärder med vetenskapligt stöd, då certifiering eller liknande saknas inom området.

En majoritet av kommunerna ordnar aktiviteter för ökad säkerhet och trygghet som t.ex. trygghetsvandringar, men det finns en stor spridningspotential genom att kommunicera goda exempel och ge utbildning och stöd vid implementeringen.

Positivt är att nästan 70% av planerarna svarar att de har en trygghets- och säkerhetssamordnare i kommunen som de samarbetar med i viss, eller stor, utsträckning. Däremot finns förbättringsmöjligheter var gäller samarbete mellan plan- och bygglovsavdelningar, där 27% deklarerar att samarbete saknas. Då säkerhets- och trygghetsarbetet behöver beaktas i flertalet enheter inom en kommun blir samarbetet extra viktigt och avgörande om det inte redan finns en enhetlig process eller styrande riktlinjer för arbetet. En liknande andel säger sig samarbeta i dessa frågor med länsstyrelsen (22%). Mer än hälften av planerarna känner till samarbete mellan kommunen och polisen i dessa frågor och är i allmänhet positiva till det lokala samarbetet.

Så gott som samtliga kommer att arbeta mer (56%) eller i samma utsträckning (35%) med dessa frågor i framtiden. Deras öppenhet att ta emot stöd och kunskap från nationella organ är stor, även om det vanligaste önskemålet för att kunna arbeta förebyggande var ökad finansiering, enligt 14% av svaren.

Baserat på variationen i svaren från olika kommuner behövs tydliga riktlinjer och rekommendationer kring planeringsarbete och analys gällande säkerhet och trygghet. Etablerad metodik saknas och behoven hos stora sociala grupper beaktas inte alltid. Exempel från Finland (se fallstudie 2) visar hur detta kan förbättras genom att ta fram checklistor med viktiga faktorer som kopplas till beskrivningar av bra tillämpningar enligt internationellt etablerad och vetenskapligt underbyggd kunskap.

- Trygghetssamordnarnas perspektiv i fysisk planering vid brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder

Så många som 77% av trygghetssamordnarna anser att de beaktar sociala aspekter vid fysisk planering, där trygghet och säkerhet utgör en del.

Hela 55% är bekanta med termen "Brottsprevention genom urban design" (eller på engelska: CPTED – "Crime Prevention Through Environmental Design" eller "Design Out Crime Approach") och använder ofta eller ibland dessa principer i sitt dagliga arbete, 38% använder dem sällan och 7% av respondenterna hade aldrig hört talas om eller använt termen CPTED.

Till skillnad mot planerarna, är majoriteten av trygghetssamordnare oftare bekanta med termen "Situationell brottsprevention" (på engelska: "Situational Crime Prevention"). Så många som 53% förklarar sig känna till termen och använder den alltid eller ofta, 24% använder den sällan medan 23% aldrig gör det. Notera att några svar kom från experter som arbetar med räddningstjänster och är inte bekanta med dessa termer.

Tabell 12 – Aspekter som trygghetssamordnare beaktar i planprocessen – Mikromiljö

Beaktas aspekterna nedan i planprocessen i din kommun?	Beaktas inte	Beaktas ibland	Beaktas alltid	Vet ej
sociala aspekter, bl.a. trygghet och säkerhet, beaktas i fysisk planering	3%	50%	28%	20%
säkerheten och tryggheten i det offentliga rummet ska vara sådan att våld uppstår väldigt sällan	7%	45%	28%	20%
säkerheten och tryggheten i det offentliga rummet ska vara sådan att rån eller stöld uppstår väldigt sällan	9%	44%	27%	21%
säkerheten och tryggheten i det offentliga rummet ska vara sådan att skadegörelse, brandskador, klotter m.m. uppstår väldigt sällan	6%	45%	34%	15%
säkerheten och tryggheten i det offentliga rummet ska vara sådan att alla – oavsett kön, ålder och bakgrund – ska känna sig fria och trygga att röra sig överallt	8%	37%	36%	19%
säkerheten och tryggheten i det offentliga rummet ska vara sådan att det känns tryggt alla tider på dygnet.	6%	44%	31%	19%
säkerhet och trygghet skapas genom att bygga områden som avgränsas av fysiska barriärer som grindar, staket och liknande.	17%	47%	10%	26%
säkerheten och tryggheten ska vara sådan att man försvårar möjligheten att begå brott i området (target hardening)	11%	46%	18%	25%
säkerheten och tryggheten ska vara sådan att naturlig övervakning av området möjliggörs	10%	49%	19%	22%
säkerheten och tryggheten ska vara sådan att områdets image (inklusive underhåll) visar att läget är under kontroll	8%	45%	19%	28%

N=120

Hela 57% av trygghetssamordnarna beaktar alltid eller ibland fysiska barriärer som grindar, staket och liknande som ett alternativ för att garantera säkerhet och trygghet (notera att 34% av planerarna skulle beakta fysiska barriärer som grindar, staket och liknande som ett alternativ för att garantera säkerhet och trygghet); endast 17% beaktar inte dessa fysiska barriärer som en lösning. Det fanns ingen signifikant statistisk skillnad mellan stads- och landsbygdskommuner avseende hur de beaktar användningen av fysiska barriärer för att garantera säkerhet och trygghet ($p=0,265$).

I likhet med planerarna framhäver trygghetssamordnarna vikten av att ta hänsyn till användarnas behov när de planerar för trygghet. 36% av dem som besvarade enkäten anser att de alltid beaktar säkerheten och tryggheten för alla oavsett kön, ålder och bakgrund (notera att procentandelen för planerarna var 62%). 37% av trygghetssamordnarna beaktar ibland dessa aspekter.

Säkerheten och tryggheten i det offentliga rummet ska vara sådan att skadegörelse, brandskador, klotter m.m. uppstår väldigt sällan – detta stämmer för 34% av dem som besvarade trygghetssamordnarens enkät (motsvarigheten bland planerare var 43%). Detta alternativ uppvisar en relativt hög betydelse, mest sannolikt eftersom det finns experter i mindre kommuner som kombinerar sin funktion som planerare med att ansvara för trygghets- och räddningstjänsterna.

18% av trygghetssamordnarna anser att säkerheten och tryggheten alltid ska minska möjligheterna att begå brott i området ("target hardening"). 19% av dem uppger att naturlig övervakning av området alltid ska vara möjlig. Dessa aspekter beaktas ibland av 46% respektive 49% av trygghetssamordnarna (tabell 12). En annan aspekt som är viktig för

trygghetssamordnarna är den temporala dimensionen i förhållande till stadens dynamik. 31% anser att kommuner inkluderar den temporala dimensionen när de planerar för säkerhet och trygghet; 44% anser att de gör det ibland (tabell 12). Motsvarigheten bland planerarna var 60%.

Praxis vid arbetet med säkerhet och trygghet

Även om 78% av trygghetssamordnarna anser att de beaktar sociala aspekter vid fysisk planering (tabell 12), menar bara 18% att ny bebyggelse alltid utformas på ett sätt som stärker den naturliga övervakningen (se tabell 13). Lokalisering av hållplatser för kollektivtrafik (30%), lokalisering av andra funktioner (service, kontor) (27%) eller områdets identitet (29%) beaktas oftare i fysisk planering än andra aspekter. Bara 10% beaktar möjligheten av teknologi och smart infrastruktur i städerna för att bidra till trygghet och/eller brottsprevention.

Tabell 13 – Aspekter som trygghetssamordnare beaktar i planprocessen – Meso-miljö stadskontext

När du tänker på arbetet i din kommun, hur tycker du att följande brottsförebyggande och trygghetsskapande aspekter beaktas i den fysiska planeringen?	Beaktas inte	Beaktas ibland	Beaktas alltid	Vet ej
Ny bebyggelse utformas på ett sätt som stärker den naturliga övervakningen	12%	43%	18%	27%
Ny bebyggelse utformas på ett sätt som skapar en tydlig identitet eller stärker områdets identitet	4%	45%	29%	21%
Att bostäderna kompletteras med andra funktioner (service, kontor etc.)	8%	48%	15%	29%
Lokalisering av hållplatser för kollektivtrafik	6%	37%	30%	27%
Lokalisering av andra funktioner (service, kontor etc.) i förhållande till bostäderna	7%	36%	27%	30%
Teknologi och smart cities infrastruktur används för att bidra till trygghet och/eller brottsprevention	19%	32%	10%	40%

N=113

Underlag för brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder

Hela 41% av de trygghetssamordnare i kommuner som besvarade enkäten berättar att de saknar ett enskilt eller flera policydokument, styrdokument eller liknande som behandlar utformningen av brottsförebyggande och trygghetsskapande fysiska åtgärder för sin planering, medan 30% har sådant eller sådana underlag (30% är osäkra). De som har ett eller flera styrdokument uppger som exempel samverkansöverenskommelse med Polisen, BoTryggt05, Botryggt2030, Agenda 2030 om hållbara samhällen, Styrdokument för Social Konsekvensanalys, Handlingsprogram för skydd och säkerhet, egen säkerhetspolicy, översiktsplan, Riktlinjer från stadsbyggnadskontoret, Medborgardialog samt grannsamverkan.

Samråd och samverkan

Ungefär hälften av trygghetssamordnarna (57%) anger ett visst samarbete med lokala partners för att hantera brotts- och/eller säkerhetsfrågor. I 43% av fallen uppgav trygghetssamordnarna att det saknas samarbete mellan dem och lokala och regionala aktörer, vilket kan förklaras av att befattningen som trygghetssamordnare är relativt ny i några kommuner (se nedan). Möjliga orsaker är:

Ingen involvering i fysisk planering.

Ny på min tjänst.

Finns i princip ingen samverkan mellan Miljö- och byggnadsenheten och det övergripande trygghetsarbetet tyvärr. Funktionen trygghetssamordnare på heltid i kommunen har endast funnits ca 1,5 år.

Har handlat mer om översvämning och andra naturolyckor. Inte trygghet.

Det är stor skillnad mellan större och mindre kommuner och mellan stad och land. Det handlar om såväl resurser som behov.

Frågan var: Om du tänker på det senaste tillfället när du samarbetade inom brotts- och/eller säkerhetsfrågor i din kommun, vilka intressenter och aktörer involverades då? Bland dem som sade sig ha sådant samarbete nämnde trygghetssamordnarna först polisen som samarbetspartner (17%), tätt åtföljt av kontakt med andra trygghetssamordnare (17%). Den tredje vanligaste samarbetspartnern för trygghetssamordnare var skolor, åtföljda av fastighetsägare eller planarkitekt/planerare (tabell 15). Bland dem som samarbetar noterar vi en stor bredd av olika konstellationer:

Det handlar oftast om att jag lyfter problem som är identifierade i EST-arbetet och som kräver åtgärder i den fysiska miljön med kommunens trafikingenjör.

Från att inte ha någon kontakt alls stadsbyggnadsförvaltningen i stort när jag började här för fem år sen så har det börjat röra på sig ganska så ordentligt! Vi har arbetat med placemaking på en plats i kommunen i två år, ett projekt som hade sitt ursprung i CPTED och situationell prevention. Detta projekt är nu avslutat men kunskapen arbetar vi för att implementera i ordinarie verksamhet. Arbetar nära vår stadsarkitekt i många frågor kring situationell prevention idag och flera av våra planarkitekter vänder sig till mig med funderingar...

Om vi tänker på ett befintligt område (ej ny- eller ombyggnation), satsar de flesta kommuner på trygghet och säkerhet på lite olika sätt. Ganska få kommuner har använt SKA-Sociala konsekvensanalyser eller Trygghetscertifieringar. De flesta trygghetssamordnare är osäkra på om kommunen har **använt SKA-Sociala konsekvensanalyser vid** fysisk planering (56%) medan 11% angav att de hade gjort det. Av dem som hade erfarenhet av SKA, var 25% nöjda. SKA hade gett dem en bredare bild av konsekvenserna ur ett socialt perspektiv. De som var missnöjda angav att den var "för teoretisk, gjord av människor utan praktisk erfarenhet som säger de 'rätta' sakerna". Så många som 88% av dem som svarade på frågan om trygghetscertifieringar säger att de vet för lite eller aldrig har använt sådana certifieringar.

Nattvandringar är en vanlig trygghetsintervention: 59% av kommunerna som besvarade enkäten har en eller flera grupper som gör nattvandringar. Det är vanligare i stadsområden än i landsbygdskommuner ($p=0,004$). Trots att 81% av dem aldrig har utvärderat nattvandringar, är 69% nöjda med dem. Det fanns ingen statistisk signifikant skillnad mellan stads- och landsbygdskommuner huruvida de utvärderar nattvandringar eller inte ($p=0,308$). Nedan följer några motiveringar till varför de är nöjda med dessa grupper:

Ser väldigt olika ut beroende på vilken stadsdel nattvandringarna genomförs i.

Det kommunala bostadsbolaget bedriver s.k. föreningsnattvandring i ett par bostadsområden. Det är bra att vuxna förebilder vistas i ungdomsmiljöer på helgerna.

Vi har två olika organisationer i kommunen som har svårt att samverka vilket innebär att all positiv energi som borde komma målgruppen tillgodo förspills på vägen.

Vi håller i introduktionstillfällen och ser till att dom har jackor, reflexvästar och annan utrustning. Vi är nöjda med trygghetsvandrarkonceptet eftersom vi noterar i avrapporteringen efter varje vandring att de gör skillnad. Allt från att de hjälper någon eller lugnar ner en situation som uppstått mellan ungdomar.

Vi behöver ökat stöd från skolorna att nå föräldrar, men har svårt att få skolorna "med på tåget". Många skolor anser att nattvandringen hör till ungdomars fritid och det har inte dom med att göra...

Vi tillämpar det vid riskhelger, då vi anlitar föreningar som nattvandrare i samarbete med Länsförsäkringar. Det fungerar bra på dessa tillfällen, men inte överlag med olika grupper i kommunen.

Det är många år sedan, och resultaten är inte längre relevanta.

Vi är osäkra på effekten, men nöjda med att vuxna engagerar sig för ungdomar och tryggheten i kommunen.

Så många som 78% av de kommuner som besvarade vår enkät anger att de har eller nyligen haft **trygghetsvandringar** i sin kommun. 83% av dem var nöjda med upplevelsen, trots att de flesta av dessa gruppers aktiviteter inte har utvärderats. Det fanns ingen statistisk signifikant skillnad mellan stads- och landsbygdskommuner huruvida de har infört trygghetsvandringar ($p=0,746$).

Resultatet av trygghetsvandringen blev utökning av gatubelysningen i ett stort område.

Nöjd för att medborgarna blev delaktiga i sin egen miljö.

Vi genomförde två trygghetsvandringar i centrum i november, och är mycket nöjda med resultatet. Det fanns ett stort engagemang hos alla deltagande aktörer (fastighetsägare, Samhällsbyggnadskontoret, polisen, socialtjänsten, Securitas, MTR m.fl.) Ett protokoll upprättades med åtgärdsförslag och detta följdes upp så att vi fick en bild över hur många brister som åtgärdades. Detta var ett pilotprojekt, men vi kommer fortsätta med metoden i höst.

Det är en god uppslutning och av både bostadsbolag, kommunrepresentant och polis. Jag är imponerad över hur bra främst vår stadsbyggnad är att korrigera de fel vi upptäcker på våra inventeringar!

Ett bra sätt att få till stånd en dialog med målgrupperna. Otrygghetsfaktorer kan diskuteras på plats och synliggörs på ett bra sätt.

Trygghetscertifiering är en av de minst vanliga typerna av antagna trygghetsinterventioner enligt dem som besvarade enkäten. Endast 7 kommuner förklarar att de använder den och samtliga är stadskommuner.

Att ha med underlag är väldigt bra i de diskussioner som förs och det blir en tydligare bild av varför och vilka åtgärder som behöver göras.

Vi har testat detta på ett område och det ger ett bra nuläge och information om vilka delar som behöver förbättras.

Medborgardialog där trygghet och brottsförebyggande är ett tema har förekommit ofta i 39% av kommunerna eller vissa enstaka gånger i 47% av kommunerna. Av dessa var 65% nöjda eller mycket nöjda. Det fanns ingen statistisk signifikant skillnad mellan stads- och landsbygdskommuner avseende användningen av Medborgardialog där trygghet behandlades ($p=0,513$). Nedan hittar du en lista över reflektioner som sammanställts av trygghetssamordnare som deltagit. De uppvisar en blandad utvärdering av modellen:

Kanske den viktigaste metoden, att möta våra invånare.

Gott syfte, men de medborgare som dyker upp är inte representativa för kommunen.

Ofta mindre bra underbyggda medborgardialoger, det blir ofta en form av att detta "måste vi göra". Vi brukar koppla ihop medborgardialog med trygghetsvandringar, då finns det ett gemensamt intresse, blir ofta mycket bättre.

Liknande svar som under trygghetsvandringar. Det är svårt att nå ut till kommunala verksamheter med synpunkter och få ett bemötande. Det är också svårt att kommunicera resultatet tillbaka till medborgarna.

Få deltagande. Representativa? De otrygghetsfrågor som kommer upp bygger ofta på gamla skrönor om vissa ställen i kommunen som anses farliga m a a ngt som hände där för 20 år sedan.

Vi har fått bra gensvar från medborgare.

Det ger oss underlag till hur vi ska utforma det brottsförebyggande arbetet i den egna organisationen och tillsammans med Polisen.

Trygghetssamordnarna anger att 84% av kommunerna i urvalet har en eller flera grupper som jobbar med **Grannsamverkan**. Hela 68% anger att de inte hade utvärderat effekten av grannsamverkan på brott eller oro för brott. De 31% som gjorde en utvärdering visar positiv evidens av grannsamverkan (i 17% av fallen har tryggheten ökat; 12% rapporterar färre anmälda brott, 2% högre antal anmälda brott; i 1% var de anmälda brotten oförändrade). Resultaten visar också att både stads- och landsbygdskommuner har antagit Grannsamverkan. Dock utvärderas de oftare av stadsområden (35% av stads- mot 19% av landsbygdskommunerna, $p=0,094$).

Ökad trygghet och gemenskapen i områden samt att det spiller över på närliggande.

Vi har grannsamverkan i flera kommundelar och även en övergripande grannsamverkansgrupp som är en kontakt mellan alla kommunens samverkansgrupper.

Grannsamverkan är trygghetsskapande men då vi har låg brottslighet är det svårt att mäta den egentliga effekten.

Vi behöver utveckla verksamheten till att även omfatta flerfamiljshus.

Brotten har gått ner och samverkan mellan grannarna har ökat vilket gett goda sociala effekter.

Skapar ett lokalt engagemang. Jag skickar ut veckobrev till ansvarig kontaktperson som sprider det vidare.

Trygghetsundersökningar är också vanliga i svenska kommuner, dvs. hos 76% av kommunerna i urvalet. De utvärderas inte ofta, men 71% förklarade sig vara nöjda med detta verktyg. I enkäten bads de utveckla varför de var (miss-)nöjda med sina trygghetsundersökningar.

Bra överblick var medborgare känner sig otrygga detta jämförs med verklig brottslighet.

Undersökningen är bra men upplösningen blir för dålig i glesbygd.

Olika mätmetoder har gett olika resultat, som är svåra att tolka.

Ger ett mått på den upplevda otryggheten som sedan kan jämföras med andelen faktiskt anmälda brott. När vi sedan träffar medborgare kan vi redovisa polisens statistik.

Det bästa verktyget vi har för att få en uppfattning om trygghetsläget i kommunen.

Vi har använt samma undersökning under flera år och kan därför följa utvecklingen vilket är bra.

Det är polisens trygghetsundersökning som tidigare gick att bryta ner på lokal nivå. Idag är inte detta möjligt och vi genomför ingen egen undersökning i kommunen (än så länge).

Genom åren har olika undersökningar gjorts, vilket innebär att materialet inte blivit jämförbart över tid (vilket är synd).

Svårt att dra några slutsatser p g a låg svarsfrekvens och för stora områden, med olika typer av problem i samma.

SCB och tidigare NTU har använts men analysen leder inte till politiska beslut som stärker det långsiktiga arbetet för säkerhet. Risk för att politiken kidnappar frågor om trygghet och gör egna "hemkokta analyser" som stämmer med deras ideologiska idéer.

I mitt boendeområde har man efter undersökning vidtagit olika förbyggande insatser ex ordningsvakt, belysning.

Hela 21% av kommunerna använder modellen **Business Improvement District (BID)**, och de flesta är nöjda med den. De antar olika former beroende på typ av kommun. Nedan följer några exempel. Det är värt att notera att BID har blivit en typisk modell för "stadssamhället" (81% av kommunerna som använder BID är stadskommuner, medan siffran för landsbygdskommunerna är 19%, $p=0,000$).

Vi har ett BID i kommunens mest segregerade område som funkar så där. Det finns en del arbete att göra för att bli mer effektiva.

Det är bra när stora aktörer i ett område går samman och samverkar för bättre trygghet och miljö.

Vi har en BID i Hagalund som är under uppstart. Det positiva med BID är att det skapar ett engagemang hos samfälligheten och fastighetsägarna som är till gagn för de boende i området.

Vi kallar det för platssamverkan. Det är under utveckling på flera platser i staden. Goda exempel är till exempel Vision Klara.

Vad tycker du utmärker din kommuns arbete med trygghet, säkerhet och brottsprevention? Mycket fokus på samverkan. Några ger exempel på sitt arbete med situationsbaserad prevention och systematisk kartläggning av kommunens lokala utmaningar:

Polis och kommun har ett bra samarbete. Bra dialog med medborgare, vi är en liten kommun. Ibland svårt att engagera då många är nyanlända.

Det finns en samverkan mellan polis, kommun och region som fungerar bra. Det finns även ett nystartat samarbete med grannkommunerna, en organisation har skapats med kommundirektörer och politiker i en styrgrupp.

Bra samverkan mellan medborgare, kommun, näringsliv och civilsamhälle.

Vi tycker att vi har en sund dialog kring trygghetsskapande som sträcker sig bortom ett utökat skalskydd och övervakning. Dessa åtgärder kan naturligtvis vara nödvändiga i vissa fall men vi väver även in social hållbarhet som en ännu viktigare del.

Den mycket goda samverkan med polisen och räddningstjänsten är utmärkande för x-kommun, och det gäller såväl på strategisk nivå som operativ nivå. Grunden för vårt arbete är en samverkansöverenskommelse.

Vi har fått ett rejält uppsving kring vårt arbete med situationell prevention och det är på något sätt lättare att arbeta med då det syns mera! som tecknats för två år.

Ingenting, vi har knappt något sådant arbete.

Trygghetsvandringar har fungerat bra.

En förutsättning för att rätt prioriteringar görs och för att arbetet ska kunna bedrivas resurseffektivt är att arbetet fortsätter att bygga på en systematisk kartläggning av kommunens lokala utmaningar vad gäller exempelvis ordningsstörningar, bostadsinbrott, skadegörelse, drogbruk, våld i offentlig miljö etc.

Stadens trygghet- och säkerhetspolicy som är antagen av kommunfullmäktige. Policyn anger att trygghetsarbetet i möjligaste mån ska vara evidens och kunskapsbaserad. Samverkansöverenskommelsen mellan stad och polis som anger detsamma.

Vi har blivit duktiga på det systematiska brottsförebyggande arbetet. Vi arbetar efter systematiska lägesbilsbedömningar, gör orsaksanalyser. Skriver formella avtal med berörda parter, exempelvis kommun/polis. Men vi är även skickliga på att lokalisera behov och arbeta enligt överenskomna strukturer för att åtgärda dem.

Utmaningar och framtid

Finansiering för att bekosta satsningar i sin kommun är något som trygghetssamordnarna önskar för att bättre kunna arbeta förebyggande med den gestaltade livsmiljön, brottsituationen och otryggheten (12%). De önskar också bättre samordning mellan olika delar av kommunen (12%), prioritering av frågan inom kommunen (11%), mer kunskap bland arkitekter och planerare (10%), krav på att trygghet och säkerhet regleras i PBL (9%), bättre samarbete med företag och organisationer i kommunen (9%), få mandat att arbeta med dessa frågor (7%) med mera.

Bara 48% av trygghetssamordnarna har besvarat frågan om ökad standardisering i planeringsprocessen avseende lösningar för ökad säkerhet och trygghet i den byggda miljön. 30% tror att en ökad standardisering skulle kunna medföra positiva effekter och underlätta lösningar för ökad säkerhet och trygghet i den byggda miljön under samhällsbyggnadsprocessen. Viktigt att notera är att 5% tror att en ökad standardisering inte skulle ge några positiva effekter, 17% tror att det skulle öka kostnadseffektiviteten, 20% att det skulle möjliggöra bättre kvalitetsstyrning och 18% att det skulle underlätta vid upphandlingar. Resten av dem som svarade på frågan var positiva, dock av andra anledningar (10%). Se nedan:

Ja, om lösningarna har anpassning för glesbygdstätorter.

Det beror på om standardiseringen underlättar för att skapa bra miljöer utifrån en specifik plats förutsättningar. Om det bara syftar på att belysa en av många sektorsfrågor inom planering mer så känns det inte bra.

Det krävs olika lösningar för städer och för oss i de mindre kommunerna. Svårt då med generella lösningar. Ramverket däremot ska vara tydligt.

Det är oklart eftersom brottsligheten anpassar sig.

Vi undersökte potentiella skillnader mellan stads- och landsbygdskommuner avseende standardisering av lösningar för ökad säkerhet och trygghet i den byggda miljön. Dock kunde ingen statistisk signifikant skillnad identifieras efter typ av kommun ($p=0,431$).

Sammanfattning av trygghetssamordnarnas perspektiv

Majoriteten av trygghetssamordnarna är bekanta med begreppen "Brottsprevention genom urban design" och "situationell brottsprevention" och de använder metoderna i sitt arbete. Att resa fysiska barriärer, som grindar, är ett alternativ för att förbättra eller behandla trygghetsproblem enligt trygghetssamordnarna i 57% av kommunerna (ingen signifikant skillnad noterades mellan tät- och landsorter). Även om de förespråkar ett användarperspektiv

på säkerhet och trygghet, är det endast 36% som beaktar samtliga grupper avseende kön, ålder och etnisk bakgrund i sitt arbete.

Trygghetssamordnarna beaktar de olika möjliga åtgärderna till brottsprevention genom urban design/situationell brottsprevention relativt balanserat, med runt 70% som helt eller delvis beaktar de olika aspekterna inom dessa principer. Hela 78% av samordnarna beaktar sociala aspekter, bland annat säkerhet och trygghet, då de arbetar med fysisk planering. Andra aspekter såsom hållplatser, funktionernas lokalisering och områdets identitet beaktas i betydligt mindre utsträckning. Endast 10% ser teknologi av typen "smartare stad" som en möjlig faktor för att bidra till trygghet och/eller brottsprevention.

70% saknar eller är osäkra på om de har policydokument, styrdokument eller liknande som behandlar gestaltning gällande brottsförebyggande och trygghetsskapande fysiska åtgärder.

I fråga om samarbetspartner har man främst kontakt med polisen, därefter med andra trygghetssamordnare och skolor åtföljt av fastighetsägare samt planarkitekter/planerare. Vad gäller samarbete med andra kommuner finns inga skillnader mellan större och mindre orter.

Av de endast 11% som med säkerhet förklarade att de hade använt **SKA-Sociala konsekvensanalyser** i fysisk planering var endast 25% nöjda med resultatet. 88% av dem som svarade på frågan om **Trygghetscertifieringar** säger att de vet för lite om dem eller aldrig har använt Trygghetscertifieringar. Kommentarer av typen "för teoretisk" och "inte praktisk" förekom i materialet. **Nattvandringar** och **trygghetsvandringar** är en vanlig åtgärd som 59% respektive 78% använder. Av dessa förklarar 69% samt 83% att de är nöjda, men endast 19% har gjort faktiska utvärderingar. Inga signifikanta skillnader finns mellan stad och landsort. **Trygghetscertifiering** är en mindre populär åtgärd som endast hade använts av 7 kommuner (7%). Medborgardialog användes ofta hos 39% av kommunerna och någon gång hos 47% och uppfattades som positivt i 65% av fallen. **Trygghetsundersökningar** är också vanliga: 76%, varav 71% är nöjda. Trygghetssamordnarna rapporterar att 84% av kommunerna använder **grannsamverkan**. Av dessa anser endast 31% att de har försökt bedöma effekterna. **BID** ("Business Improvement Districts") används endast av 21% av kommunerna och av dessa är 81% tätorter.

Notera att 30% anser att en ökad standardisering skulle kunna ge positiva effekter och underlätta lösningar för ökad säkerhet och trygghet i den byggda miljön under samhällsbyggnadsprocessen. I fråga om andra behov och önskemål inför framtiden sätter trygghetssamordnarna finansiering högst på listan, tillsammans med samordning mellan olika kommunala enheter. Därefter kommer prioritering, mer kunskap, bättre samarbete med organisationer och företag.

Sammanfattningsvis har trygghetssamordnarna en god grund gällande begrepp men tillämpningen är ojämn och låg. Utvärderingar av åtgärder är inte så vanligt förekommande. Detta skulle kunna stödjas metodmässigt genom riktlinjer och utbildning. Arbete med trygghet via kommunikation och involvering av medborgarna förekommer. Det bör dock kunna systematiseras och utnyttjas mer effektivt genom metodik som knyter samman dialog, medborgaraktiviteter, andra intressenter och aktiviteter inom brottsprevention med hjälp av urban design och situationell brottsprevention som t.ex. BID.

Jämförelse mellan planerarnas och trygghetssamordnarnas perspektiv

Ungefär hälften av både planerare och trygghetssamordnare anger att de använder principerna för Brottprevention genom urban design (CPTED) och/eller Situationsbaserad brottprevention (SCP). Procentandelen för planerare är något mindre än för trygghetssamordnare. På liknande sätt beaktas sociala aspekter, bl.a. trygghet och säkerhet, vid fysisk planering (78% bland trygghetssamordnarna och 61% bland planerarna). Likväl angav 66% av planerarna och 41% av trygghetssamordnarna att de saknar policyer, styrdokument eller liknande som behandlar utformningen av brottsförebyggande och trygghetsskapande fysiska åtgärder som vägledning (tabell 14).

Tabell 14 - Använder ni er av några policyer, styrdokument eller liknande som behandlar gestaltning gällande brottsförebyggande och trygghetsskapande fysiska åtgärder?

	0%	33.5%	67%	COUNT	PERCENT
Nej				116	66%
Ja				39	22%
Vet ej				20	11%

a. Planerare

	0%	20.5%	41%	COUNT	PERCENT
Nej				45	41%
Ja				33	30%
Vet ej				33	30%

b. Trygghetssamordnare

Planerare och trygghetssamordnare har liknande samarbetspartner. På frågan: "Om du tänker på det senaste tillfället när ni samarbetade kring brott och/eller trygghetsfrågor i din kommun, vilka intressenter och aktörer var involverade?" Både planerare och trygghetssamordnare nämnde först polis (16% respektive 17%), åtföljt av kontakt med andra trygghetssamordnare (14% och 17%). Den tredje vanligaste samarbetspartnern för planerare var fastighetsägare, åtföljda av skolor eller planarkitekt/planerare (tabell 15). Vissa hade ännu inte engagerat sig i något samarbete.

Tabell 15 – Om du tänker på det senaste tillfället när ni samarbetade kring brott och/eller trygghetsfrågor i din kommun, vilka intressenter och aktörer var involverade?

	0%	8%	16%	COUNT	PERCENT
Polisen				94	16%
Trygghetssamordnare/säkerhetssamordnare				83	14%
Planarkitekt/detaljplanerare				67	11%
Fastighetsägare				62	10%
Skolor				60	10%
Översiktsplanerare/strategisk planerare				57	10%
Allmänheten				49	8%
Other Option				32	5%
Beredskapssamordnare				29	5%
Representanter från företag				25	4%
Bygglövshandläggare				18	3%
Länsstyrelsen				11	2%
Vi har inte samarbetat kring brott- och trygghetsfrågor				9	2%

a. Planerare

	0%	9%	18%	COUNT	PERCENT
Polisen				93	17%
Trygghetssamordnare/säkerhetssamordnare				92	17%
Skolor				68	13%
Fastighetsägare				59	11%
Beredskapssamordnare				50	9%
Planarkitekt/detaljplanerare				32	6%
Översiktsplanerare/strategisk planerare				29	5%
Allmänheten				26	5%
Representanter för företag				25	5%
Other Option				24	4%
Länsstyrelsen				22	4%
Bygglövshandläggare				14	3%
Vi har inte samarbetat kring brott- och trygghetsfrågor				0	0%

b. Trygghetsamordnare

Det finns också likheter mellan hur dessa yrkesgrupper resonerar avseende standardisering. Så många som 35% av planerarna och 30% av trygghetssamordnarna tror att en ökad standardisering avseende lösningar för ökad säkerhet och trygghet i den byggda miljön skulle kunna ge positiva effekter, eftersom det skulle underlätta att beakta säkerhet och trygghet i samhällsbyggnadsprocessen.

Tabell 16 – Skillnader i svar mellan Planerare och Trygghetsamordnare¹

Ämne	Fråga	Planerare*	Trygghetsamordnare**
Brottsprevention genom urban design (CPTED)	I hur stor utsträckning tycker du att ni arbetar med följande aspekter i din kommun? Alltid, ofta	50%	55%
Situations baserade brottsprevention (SCP)	I hur stor utsträckning tycker du att ni arbetar med följande aspekter i din kommun? Alltid, ofta	46%	53%
Trygghet som en social aspekt i (fysisk) planering	Sociala aspekter, bl.a. trygghet och säkerhet, beaktas i fysisk planering? *stämmer helt; **beaktas alltid	61%	78%
Grindar, fysiska barriärer	Beaktas aspekterna nedan i planprocessen i din kommun? *stämmer inte; **Beaktas inte	60%	17%
Trygghet för alla oavsett kön, ålder, etc.	Beaktas aspekterna nedan i planprocessen i din kommun? *stämmer helt; **beaktas alltid	62%	36%
Tidsperspektiv, dagliga rhythm	Beaktas aspekterna nedan i planprocessen i din kommun? *stämmer helt; **beaktas alltid	60%	31%
Naturlig övervakning by design	Ny bebyggelse utformas på ett sätt som stärker den naturliga övervakningen, *stämmer helt; **beaktas alltid	27%	18%
Identitet by design	Ny bebyggelse utformas på ett sätt som skapar en tydlig identitet eller stärker områdets identitet, *stämmer helt; **beaktas alltid	45%	29%
Lokalisering av hållplatser för kollektivtrafik	När du tänker på arbetet i din kommun, hur tycker du att följande brottsförebyggande och trygghetsskapande aspekter beaktas i den fysiska planeringen? *stämmer helt; **beaktas alltid	53%	30%
Brandskador, andra säkerhets aspekter	Beaktas aspekterna nedan i planprocessen i din kommun? *stämmer helt; **beaktas alltid	43%	34%
Standardisering	Uppfattar du att en ökad standardisering vad gäller lösningar för ökad säkerhet och trygghet i den byggda miljön skulle kunna medföra positiva effekter? Ja, <i>det skulle underlätta att beakta dessa aspekter i samhällsbyggnadsprocessen.</i>	Ja= 70% 35%	Ja= 85% (totalt) 30%
Användning av policy/styrdokument	Använder ni er av några policys, styrdokument eller liknande som behandlar gestaltning gällande brottsförebyggande och trygghetsskapande fysiska åtgärder? Ja	22%	30%

¹Svarsalternativ inte helt jämförbara: *stämmer helt; **beaktas alltid

Det finns emellertid stora skillnader mellan deras svar avseende fysiska hinder som en väg till ökad trygghet. Till exempel är bara 17% av trygghetssamordnarna emot påståendet att "Säkerhet och trygghet skapas genom att bygga områden som avgränsas av fysiska barriärer som grindar, staket och liknande", medan hela 60% av planerarna är det. Vidare använder trygghetssamordnare i större omfattning policyer, styrdokument eller liknande som behandlar utformningen av brottsförebyggande och trygghetsskapande fysiska åtgärder (30%). Hela 41% bland planerarna och 33% bland trygghetssamordnarna tror att "Säkerheten och tryggheten i det offentliga rummet ska vara sådan att skadegörelse, brandskador, klotter m.m. uppstår väldigt sällan". Planerarna fokuserar mycket mer på den fysiska miljön och markanvändning för att garantera trygghet. Detta är tydligt när vi jämför svar från planerare och trygghetssamordnare om placeringen av allmän transport, identiteten hos ett område, behovet att ta hänsyn till den temporala dimensionen av brott samt användarnas perspektiv (tabell 16). Planerare lade exempelvis större vikt vid placeringen av allmänna transporter än trygghetssamordnare. På liknande sätt tar trygghetssamordnare mindre hänsyn till användarnas behov av staden, oavsett bakgrund.

Genusperspektiv vid planering för trygga miljöer

Jämställdhet mellan könen är en väsentlig dimension av FN:s mål för hållbar utveckling för 2030. För att stärka kvinnornas makt måste strukturella frågor beaktas som orättvisa avseende sociala normer och attityder samt ge dem möjligheter att verka som planerare, arkitekter, polistjänstemän och andra säkerhetsexperter. Under de senaste decennierna har stadsplaneringen blivit alltmer lyhörd för medborgarnas trygghetsbehov och skickligare på att bemöta skillnader i exempelvis, kön, ålder, etnisk bakgrund, funktionshinder och socioekonomisk status (Boverket, 2010a, Dymén och Ceccato, 2012, Sweet och Escalante 2010). Dock finns inte mycket evidens om de olika arbetssätten hos experter som verkar som planerare i lokala förvaltningar. I detta avsnitt rapporterar vi om resultaten från korstabeller och chi-två-tester på ett antal hypoteser efter genus med hjälp av svaren från planerarna (endast män/kvinnor då vi inte fick tillräckligt många svar från dem som identifierar sig som HBTQ). Statistiskt signifikanta skillnader i svaren mellan män och kvinnor noterades i relation till utformningen av hus och bostadsområden. Män tycks ge större uppmärksamhet åt vissa trygghetsegenskaper än kvinnor. Nedan följer några exempel där vi hittade en **statistiskt signifikant skillnad** i svaren från kvinnor kontra män:

1. 65% av männen, vilket är mer än kvinnorna (49%), framhävde betydelsen av byggnadsfönster för att maximera naturlig övervakning ($p=0,053$);
2. 61% av kvinnorna tror att husens höjd är väsentlig för att främja social kontroll på innergårdar, gator och omgivande områden ($p=0,022$);
3. män tror oftare på skyltarnas betydelse för att maximera territorialitet ($p=0,014$);
4. män beaktar oftare underhållets roll för att upprätthålla lekparkar, bänkar, innergårdar ($p=0,082$);
5. män beaktar oftare typ och design av dörrar för att förebygga bostadsinbrott än kvinnor ($p=0,052$);
6. män beaktar också typen av belysning vid entréer ($p=0,005$) och utomhus ($p=0,001$)

Ingen statistisk skillnad noterades mellan kvinnor och män avseende:

7. huruvida det är möjligt att implementera fysiska barriärer för att garantera trygghet ($p=0,852$). Med andra ord, bland planerarna är både män och kvinnor oftast emot denna typ av lösning.
8. huruvida de använder ett eller flera policydokument i sin verksamhet som stadsplanerare ($p=0,244$). Ofta är det inte fallet.
9. deras synpunkter om betydelsen av att hålla vegetationen nedklippt för att förbättra tryggheten ($p=0,123$);
10. huruvida de beaktar husens placering för att främja övervakning ($p=0,253$),
11. huruvida de använder skyltar för att separera privata och offentliga utrymmen ($p=0,245$);
12. huruvida de skapar platser för sociala aktiviteter ($p=0,241$);
13. huruvida de underlättar arenor för att möjliggöra människors engagemang som ett aktivitetsstöd ($p=0,142$),
14. huruvida de skapar en positiv identitet/image av platsen ($p=0,193$).
15. huruvida de (planerare) samarbetar med säkerhetsexperter ($p=0,591$).
16. huruvida de samverkar med planavdelningen och bygglovsavdelningen i säkerhets- och trygghetsfrågor ($p=0,339$); med andra avdelningar ($p=0,480$).
17. de önskar bättre stöd i PBL ($p=0,775$)
18. de önskar mer finansiering för att bekosta satsningar på säkerhet och trygghet ($p=0,639$).
19. de önskar tydliga riktlinjer från länsstyrelsen ($p=0,194$)

I den här studien råder en ganska god könsbalans mellan respondenter i urvalet, i synnerhet bland planerarna. Även om kön inte tycks påverka deras verksamhet som planerare i större grad (13 frågor påverkas inte av kön medan 6 gör det), upptäcktes alltjämt några skillnader. Män visar större uppmärksamhet än kvinnor avseende trygghetsegenskaper hos ett hus eller bostadsområde. Ändå finns alltjämt ett behov att revidera andra svar i enkäten från ett genusperspektiv. Kanske kan dessa kombineras med andra viktiga individuella dimensioner, som ålder, utbildning och typ av kommun, för att se hur dessa yrkesutövare fattar beslut som kommer att påverka medborgarnas trygghet.

Olika samhällsgrupper har olika krav för sin användning av staden. Behovet av deras synpunkter i planeringsprocessen är uppenbart, vilket tidigare diskuterats i denna studie. Oberoende av ålder, socioekonomisk status, etniskitet, kultur, utbildningsmässig bakgrund och funktionshinder har forskning visat att kvinnor oftare rapporterar högre nivåer av rädsla och oro än män. Å ena sidan bör kvinnors synpunkter i dessa frågor respekteras genom befintliga, allmänna deltagandebaserade scheman och konsultationer. Å andra sidan är det önskvärt att fler kvinnor axlar ledarroller som planerare, arkitekter och trygghetssamordnare från utformningen av byggnader till utförandet av trygghetstjänster. Det är oklart hur nuvarande planeringsrutiner kan överföras till en inkluderande och trygg miljöer för alla. Notera att endast 36% trygghetssamordnarna beaktar samtliga grupper avseende kön, ålder och etnisk bakgrund i sitt arbete, trots att de anser att man bör införliva användarnas perspektiv på säkerhet och trygghet.

Intervjuer

Ett antal intervjuer genomfördes med lokala aktörer på olika nivåer (kommuner, polis på nationell nivå, byggherrar, forskare, tjänstemän) samt internationella forskare. Syftet med dessa intervjuer var att rapportera expertuppfattningar inom området samt markera framtida gränser när det gäller utmaningar och möjligheter när man arbetar med brottsförebyggande och trygghetssperspektiv och åtgärder i relation till byggd miljö.

Det huvudsakliga datainsamlingsinstrumentet var en semistrukturerad intervju, som genomfördes via dator (med undantag för tre intervjuer som utfördes vid personligt möte) med byggherrar, forskare, yrkesutövare och tjänstemän. Totalt 17 personer intervjuades, inte alla transkriberas.

För byggherrar omfattade intervju-mallen åtta delar. Vi intervjuade en kärngrupp som medverkar i säkerhets-arbete med hjälp av "snöbollssamplingsmetoden" (Babbie, 2010). Mallen med öppna frågor anpassades efter skillnaderna i expertkunskaper (om de redan i dag arbetar med dessa aspekter när de bygger nya områden, vilken är deras uppfattning om förväntningarna på dem i fråga om säkerhet och trygghet vid arbete med nya bostadsprojekt, vilka hinder upplever de, vad anser de om regler och processer, hur kan processen bli bättre, önskar de bygga med beprövade metoder?).

17 Intervjuer*

1. Intervju 1 – Forskare (Storbritannien) 1, expert på CPTED – framtiden för CPTED
2. Intervju 2 – Forskare (Sydafrika), expert på CPTED – framtiden för CPTED
3. Intervju 3 – Forskare (Storbritannien) 2, expert på CPTED – framtiden för CPTED
4. Intervju 4 – Forskare (USA), expert på CPTED – framtiden för CPTED
5. Intervju 5 – Forskare (Finland) – Project Neighbourhood 2.0
6. Intervju 6 – Forskare (Australien), expert inom 'urban renewal' – Framtiden för CPTED
7. Intervju 7 – Forskare (Danmark/Sverige), expert på CPTED – CPTED: arv och framtid
8. Intervju 8 – Polis - Nationella operativa avdelningen - Certifiering och polisarbete
9. Intervju 9 – BRÅ – Brottsförebyggande Rådet
10. Intervju 10 – Byggherre 1 – Implementering av CPTED i praktiken
11. Intervju 11 – Byggherre 2 – Implementering av CPTED i praktiken
12. Intervju 12 – Byggherre 3 – Implementering av CPTED i praktiken
13. Intervju 13 – Byggherre 5 – Implementering av CPTED i praktiken
14. Intervju 14 – Byggherre 6 – Implementering av CPTED i praktiken

*Tre intervjuer (en svensk forskare och en praktiker) har inte transkriberats och en har transkriberats delvis i fallstudie från Nederländerna

Reflektioner från intervjuer

En del av vårt uppdrag var att samla in information från ett urval av aktörer som direkt eller indirekt arbetar med stadsplanering, brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder. Dessa intervjuer visar vikten av att våra metoder måste förankras brett eller med andra ord att synpunkter från olika intressenter och aktörer, vissa lokala och andra internationella, behöver inhämtas. Underlaget är inte så omfattande men täcker en uppsättning aktörer, några med överlappande perspektiv. Här diskuteras denna överlappning i några tvärgående teman, några av dem viktigare än andra, för att definiera rekommendationer för svensk tillämpning:

- 1) Arvet från CPTED i en alltmer polariserad och segregerad värld (inklusive rumslig fragmentering och samarbete mellan aktörer)
- 2) Standarder och certifieringar för säkerhet och rollen för ny teknik
- 3) Sammanfattning

Med dessa intervjuer visar vi på närvaron av alternativa och multidimensionella synpunkter, förståelsen för byggd miljö och säkerhet, och särskilt användningen av CPTED-principer av bostadsutvecklare, myndigheter och annan offentlig verksamhet samt forskare från olika delar av världen.

1) Arvet från CPTED i en alltmer polariserad och segregerad värld

Sverige och Danmark utvecklade på 1990-talet en modell för brottsförebyggande genom urban design (CPTED) som skilde sig från det traditionella anglo-saxiska perspektivet. Det kom närmare Oscar Newmans försvarbara utrymme och Jane Jacobs ögon på gatorna (Grönlund, 2019). Utgångspunkten var arkitektur och samhällsliv mellan byggnader. Dessa ansågs vara bättre anpassade till välfärdsstatens principer för boende och leverans av offentliga tjänster.

CPTED blev, i dessa länder, men även i Finland och Norge, aldrig implementerat som en del av PBL eller officiella handlingar om situationellt brottsförebyggande spridda nationellt - med några få undantag. I de skandinaviska länderna genomfördes inte införandet av säkerhetsriktlinjer standardiserings- och certifieringsvägen (see e.g. BRÅ, 2002) såsom hände i länder som Storbritannien och Nederländerna.

Från 1990-talet fram till 2010-talet gjordes stora framsteg med att skapa säkerhetsriktlinjer och forskningsgrupper som arbetar på europeisk nivå på CPTED (e.g. COST Action group). Men en relativt bristfällig grund med bevis som kunde visa hur effektivt CPTED är på brottslighet och / eller rädsla underminerade praktiska försök att genomföra CPTED i stor skala i många länder, även i länder som Storbritannien och Nederländerna (se den nederländska fallstudien).

Med ökad segregering och ojämlikhet av alla slag i Europa har frågor om urban säkerhet krävt återanvändning av "gamla" angreppssätt mot brott och för ökad säkerhet, inklusive CPTED-principer och metoder som trots att de inte är problemfria, utgör de bästa systematiska sätten att ta itu med problem med den allmänna säkerheten, nämligen genom att:

- Bygga säkert från början vid nybyggnation av bostadsområden och/eller
- Hantera problemen när staden redan finns där genom att använda situationella brottspreventionsmetodiker för att engagera olika intressenter och det civila samhället.

Vad tycker de intervjuade om den här utvecklingen?

Våra intervjuer med bostadsutvecklare visar ett tydligt nytt intresse för säkerhetsfrågor i relation till den byggda och sociala miljön. Viljan att visa exempel på praxis är en bra indikator på att det finns en god grund för partnerskap i framtiden. Inte många av de som är inblandade

i säkerhetsfrågor är medvetna om CPTED-principer i ordets strikta bemärkelse. Cirka 2/3 av bostadsutvecklarna visar indikationer på användning av några CPTED-principer i olika stadier av pågående projekt. Men de ser säkerhetsfrågor som en i mängden av alla kriterier som åläggs dem (en bland många). Säkerhet är sällan "en del av ekvationen" eftersom de inte har ett långsiktigt perspektiv på denna fråga:

Byggbranschen är inte långsiktig på det sättet. Mer hur man får det sålt, sen lämnar man projektet. Har inte funnits behov (ingen köpare)

Vi skulle inte satsa på att bygga helt säkra platser, det kan inte vara den enda aspekten på ett bostadsområde, en bostad.

Andra som bygger och behåller sina bostäder längre tid har kanske en mer långsiktig syn:

Vi behöver tydliga regler. Enkelhet. Inte liksom det här kommunerna gör själva. Vi går efter PBL. Det kan man reda ut med andra... vi är ju byggherrarna, i alla fall vi som behåller våra fastigheter, vi är ju intresserade av (säkerhet och trygghet) här själva.

Säkerhet har allt mer blivit "en klar utgångspunkt" för de senaste projekten säger en av bostadsutvecklare:

Man har en otrygg strandpromenad i kommun X där man vill bygga bostäder med mycket fönster som ser ut mot promenaden utan häckar i vägen. ...

Genom att bygga något kan trygghet skapas.

Vissa antar att det är detsamma att ha ett barnperspektiv på planering som att tänka på säkerhet i allmänhet. Mer traditionellt sägs transportfrågor och kvantifierbara indikatorer (t.ex. miljömässiga) vara enklare att implementera, till exempel att säkerställa att energiförbrukningen är lägre än en viss tröskel är lättare än att se till att alla fasader främjar naturlig övervakning, säger de:

Flera pekar på säkerhet och trygghet som en del av socialt hållbara städer på ett mer övergripande sätt än förut, som BRÅ till exempel:

Det händer ju ganska mycket kring socialt hållbara städer så det är bra att väva in det där... Jag tror det är viktigt att man ser på det här som ett helhetsområde. Att inte bli utsatt för brott och att vara otrygg måste komma in ännu mer som en del av social hållbarhet.

Men hen påpekar att de flesta som jobbar med säkerhetsfrågan på kommunal nivå kommer från social förvaltning och har inte ett situationellt fokus. Deras fokus är på individ, den sociala brottspreventionen.

Jag tror att många inom kommunen som jobbar med de här frågorna kommer från sociala områden, det är personer som har jobbat med sociala frågor, t.ex. missbruksproblematik. Mycket fokus på ungdomar, barn och att förhindra att de blir kriminella. Det finns en bild av att när människor väl är kriminella så kan man inte göra så mycket. Gör de inte brott på ett ställe gör man det någon annanstans. Man har en gammal bild av det här med överflyttning, att om vi bygger bort det på ett ställe flyttar det till ett annat ställe. Det visar ju forskningen att så är det inte, men jag tror att många fortfarande har den bilden att det enda som verkligen är brottsförebyggande är att behandla barn och unga så att de inte blir kriminella, eller möjligtvis få människor att sluta missbruka. Och det är ju bra, men det är inte hela bilden.

Ingen av dem anser att mer staket, murar och grindar är en lösning för bostadsområden i Sverige men de inser att fysiska hinder förekommer. Det finns en tydlig efterfrågan på marknaden och några av dem har hanterat frågan om att skapa fysiska hinder i den nuvarande utvecklingen på grund av bostadsinbrottsproblem. De byggs i Sverige nu. Men de flesta av

dessas husutvecklare, några av de största i Sverige, hävdar att "grindsamhällen" inte är något de önskar.

Vi skulle inte satsa på att bygga helt säkra platser, det kan inte vara den enda aspekten på ett bostadsområde, en bostad.men Gated communities är inte aktuellt idag. Ingen vill ha det.

Barriär mellan privat och offentlig miljö tittar man mycket på för att försöka riva dessa. "Tror inte på dessa". Vår fokus är på moderna punkthus i moderna organiska strukturer där offentligt och privat möts i öppnastrukturer mer modernt.

Trots växande ojämlikheter tycker de att CPTED har en roll att spela i att stödja skapandet av säkra platser men att vi måste ompröva och kanske omdefiniera denna roll, särskilt i relation till ökande segregering. Detta är ett vanligt uttalande bland forskare. Denna definition av roller kan variera från att ha CPTED som stöd för att definiera standarder för huruvida att bygga grindar och normalisera vissa fysiska hinder är acceptabelt i dagens samhälle. De intervjuade är emellertid oftast emot det. En brittisk forskare påminner oss om att det är fel att länka CPTED-principer med fysiska hinder:

"Vi har en ökning av antalet grindade utvecklingar här i Storbritannien och det sker definitivt i den exklusivare delen av bostadsmarknaden. Troligen en återspeglings av exklusivitet i motsats till ett krav på säkerhet enligt min uppfattning, men jag tror att CPTED kanske behöver göra mer i detta ämne för att säkerställa att a) vi inte bara antar b) fastställer huruvida grindning faktiskt minskar brott / rädsla för brott. För närvarande är byggandet av grindar INTE en funktion inom CPTED / SBD och är faktiskt något som avråds från i ett brottsförebyggande perspektiv.

I USA:

Jag tycker att det finns mycket att vi kan vinna genom att fokusera på den byggda miljön och utforma bort brott. Jag är emellertid inte för grannskap med grindar. Erfarenheten här i USA är att de resulterar i exklusivitet och ännu högre grad av segregering.

I extremfallet Sydafrika (SA) har grindar och fysiska barriärer historiskt sett blivit ännu mer en del av det (o)önskade stadslandskapet. En forskare från SA framhäver faran av att anta att de är homogena men ändå delar de alla gemensamma egenskaper som återspeglar den nuvarande situationen i landet:

De är här för att stanna Denna utveckling återspeglar en framväxande paradox. De belyser motsägelsefulla egenskaper och kvaliteter, till exempel en känsla av säkerhet i motsats till att öka osäkerheten utanför; men också en ökad känsla av gemenskap (inkludering) inuti ställt emot uteslutandet av utomstående. De kopplar också till begrepp från NIMBYISM, samtidigt som de anställer personer med lägre inkomster och manifestationen av rumsig fragmentering ställt mot högre fastighetsskatteuttag.

Men, generaliseringar kan vara skadligt:

Att bara referera till grannskap med grindar som ett kollektiv ger inte rättvisa till variationerna mellan dem och deras potentiella konsekvenser

En grupp bostadsutvecklare påminner oss om att terrorattacken i Sverige 2017 har ändrat gränserna för säkerhetslösningar och målhårdning har blivit en vanligare lösning som accepteras i offentliga utrymmen:

Vissa saker planerar man in. Exempelvis påkörningshinder är trevligare om det ser ut som en bänk än om man ställer dit en stor betongsugga, så att man har ju ändå gjort vissa såna saker i ett tidigt skede. Men sen har det ändå dykt upp som att hela terrorbilden har förändrats med åren så har man varit tvungen att se över det och hitta nya grejer som åker upp och andra sätt.

På vissa områden, som idrottsarenor och omgivande områden, krävs också olika tillvägagångssätt som är anpassade till extrema situationer av folkmassor:

Säkerhetstänket kring X arena har smittat av sig, både angående terrorhot och vad besökarna innebär... alla parkbänkar måste vara solida, och alla såna saker har man fått med sig i planeringen; vad kan en huligan göra med det här och använda som tillhygge och försöka bygga bort risker.

Ett mer pragmatiskt perspektiv finns också i länderna i den globala södern. En sydafrikansk forskare påpekar värdet av CPTED i fattiga områden, som kanske kan användas som riktmärke för marginaliserade områden i de nordiska länderna:

CPTED spelar en värdefull roll i tidigare marginaliserade områden i SA. Till exempel, Kapstaden, Khayalitsha på väg till Stellenbosch. Här var CPTED en avgörande del av våldsförebyggandet genom Urban Uppgraderings-projektet (VPUU) och några nyligen gjorda utvärderingar har visat stora framgångar. Ta en titt på webbplatsen <http://vpuu.org.za/>. Jag jobbar nu med ett liknande projekt i Mamelodi, i Pretoria, som heter Safety Promotion through Urban Upgrading (SPUU) och åter spelar CPTED en stor roll.

En annan forskare i Australien som arbetar med stadsförnyelse och CPTED-verksamhetsstöd inom utmanande områden som Geelong påpekar samma sak. Verksamheten är avsedd att vara mer än bara palliativ för kroniska problem (som ungdomsarbetslöshet) vilket går långt utöver den fysiska miljön:

Modellerad på Creative Dundee, kreativt hur som man sätter upp nära det problematiska området. Positiv verksamhet ger interaktioner som är mer positiva, sociala perceptions undersökningar verkar visa en signifikant ökning av otrygghet. Resultatet? Inget brott, ingen graffiti, men butiksägare letar fortfarande efter en tvingande åtgärd. Under semestertid rörs inte graffiti i området på väggarna runt Creative Gelong. Människor känner sig inkluderade och som en del av utrymmet. Initiativet handlar om ett skapande nav med 3D-utskrifts verkstad, animering...

Frågan om hur man förhindrar eller minimerar riskerna från en växande segregationsprocess kvarstår. I Storbritannien påminner en av forskarna om hur viktig regeringens riktlinjer och politik är för att minska dessa ökande ojämlikheter som agerar tillsammans med marknadskrafterna:

Det finns processer som kan leda till större segregering av olika typer av människor byggt på ett flertal olika egenskaper - ålder, etnicitet / religion, klass / inkomst. Några av dessa härrör från nationella eller lokala regeringar - t.ex. kommunal bostadsfördelningspolitikandra är drivna av marknadskrafterna på utbudssidan (t ex bostadsutvecklare) och på efterfrågesidan (där människor vill, och har råd, att leva, vem man vill vara granne med). I den sistnämnda pressar gentrifiering och bostadsfastigheter-som-investeringar fattigare och till och med medelklassmänniskor ut ur stads kärnor, t.ex. (särskilt?) London... Hur långt regeringar kan och kommer att vilja begränsa dessa marknadskrafter är självklart beroende av politik.

När stadsdelar redan existerar finns det flera aktörer som visar intresse för olika arbetsformer som kan minska segregation och förbättra säkerhet och tryggheten. Det lönar sig säga ett byggföretag. De ser kommunen som den viktigaste aktören i processen:

Kommunen har en koordinator för den sociala planeringen. Man samlar byggherrarna kring sociala handlingsplaner och samverkan. Man sätter av pengar för trygghetsskapande åtgärder. Kommunen vältrar över väl mycket av problemet på de privata aktörerna. Man har startat en gemensam arbetsförmedling för de som står längst bort från arbetsmarknaden. Företaget är med för att det finns mer att vinna här, kostnadsbesparingar i form av att personer inte sparkar sönder hus utan har en sysselsättning istället.

När man bygger nytt, tänker man ofta mest på aktivitetsstöd, naturlig övervakning och underhåll:

Långsiktigt mer aktivitetsstöd och naturlig övervakning. Tycker target hardening och kameraövervakning misslyckande. Bygga öppet och ljust rätt. Förvaltning kan behöva snabba åtgärder som kamera som det enda möjliga snabba alternativet.

Man ser också till att man planerar trygghet mellan byggnader och till närmaste kollektivtrafik:

Det får inte vara för mörkt, otryggt, tråkigt att komma till kollektivtrafik, vi jobbar med kommunala aktörer kring detta, med trafikkontor, kommuner då ej riksvägar.

Ett exempel är i ett område i Stockholm där man jobbar mot nedskräpning tillsammans med barnen i området:

Underhåll jobbar man mycket med. (Här) släpper man bara skräp på marken, underlig attityd tycker hen. Barn frågades varför så mycket skräp "För att papperskorgarna är så fula!" Nu designar vi nya med barnen.

Fast det finns många exempel på människors engagemang för att göra bostadsområden säkrare, som framgår av ovan, är det ett brådskande behov att identifiera de nuvarande hindren när man arbetar brottsförebyggande. Några bostadsutvecklare bygger bara hus, andra underhåller och förvaltar byggnader som de förvärvat och / eller byggt. Så i diskussionen nedan beaktas inte dessa skillnader mellan bostadsutvecklare.

På frågan "Vilka hinder upplever du i branschen?" sätter många bostadsutvecklare fokus på svårigheten i kontakten med kommunen och att i "varje kommun har man olika krav och önskningar", något som gör processen svår. Även brist på utbildning lyfts fram. Man vill ha metoder från teori till praktik:

Varje kommun, ett krav.

Arkitektoniska formspråket kan krocka med trygghet.

Vi får detta (att tänka på säkerhet/trygghet) det är inte i utbildning just nu.

För många regler från kommunen. Regler, regler.

God vilja från kommunen, den har monopol.

Att vi inte klarar arkitekternas krav, kostnader, nya målgrupper (med mindre pengar) kan vara ett hinder för att bygga tryggt.

Mellan kommunerna och byggherrarna kan samarbetet vara problematisk...

Detaljplanen är ju grova förutsättningar som sätts med höjder och såna här saker. Ibland har jag varit med om att de har varit inne och vill liksom specificera vad man har för material i fönsterkarmar och det är liksom nån enskild kommun som har lagt sig i fel sorts detaljer. ... Vi tycker att det här är viktigt för oss att bygga vackra områden som folk trivs i som är trygga och upplysta. När man detaljstyr för tidigt i detaljplanen, då kanske man tar bort möjligheter sen...

Samarbetet kan vara i fara när polisstationen inte längre finns kvar. Dessutom varierar polisstationernas öppettider. Vissa stationer är bemannade dygnet runt, medan andra bara är öppna några timmar om dagen. Vi vet att en god polisen närvaro bidrar till den generella trygghetskänslan men också möjliggör sommarbete lokalt.

Svårt att få till stånd samarbete med polisen, finns ingen polisstation i här.

Från perspektivet hos en senior polischef i Sverige, finns det inte många barriärer eller segmentering mellan nationella, regionala och lokala processer och det arbete inom planering som relateras till brottsförebyggande. Trots det ser han ett hinder i att kommunpolis inte har tillräckligt kunskap om stadsmiljö och situationell brottsprevention och trygghetsskapande åtgärder som kopplas till den fysiska miljön:

Om en säkerhetsriktlinje för bostäder skulle finnas på plats, är det kommunpolis som mest sannolikt är den bästa yrkesgruppen för att ansvara för att arbeta med planerare och andra lokala poliser med lokal kunskap (distriktpolis).

Kommunpolisen har en nyckelroll eftersom de samarbetar med båda brottsförebyggare på regional nivå hos polisen och de som ansvarar för brottsförebyggande vid länsstyrelserna. BRÅ ser också situationell prevention och stadsplanering som ett område som de kan bli bättre på:

Man har jobbat mycket med social prevention och det är det vi kan, men man har inte jobbat så medvetet i alla fall på senare år kring situationell prevention och stadsplanering ur det perspektivet. ...vi ser att det är ett område med stor potential och där man inte har kommit så långt som man kanske skulle önska. Det har inte varit det man har prioriterat mest, men det kanske blir mer nu när de brottsförebyggande frågorna är så mycket i centrum.

BRÅs roll är väl att på olika sätt se till att polis och kommun stärker sitt arbete på det området och använder det verktyget för att förebygga brott, på kort sikt, men kanske ännu mer på lång sikt när man bygger nya samhällen.

När det gäller svar på frågan om vad som kan förbättras, har svaren är varierat. Många pekar på bättre utbildning men det finns även de som tycker att man måste hitta mekanismer för att ha en bättre balans mellan allmänna och privata intressen:

Stadsplanerarnas idéer kanske inte alltid kommer till införande då kommersiella intressen från byggherrar kan komma i vägen. Detta gäller generellt, inte bara för säkerhet.

Forskare kan identifiera hindren i själva planeringssystemet vilket föreslagits av en representant för denna grupp i Finland:

Hierarkin i planering och system hindrar införandet av dessa (CPTED) principer. Det finns så många steg att om man vill ha hög kvalitet måste hela processen styras på enhetligt sätt. Mellan stadsplanering/detaljplan/miljöplan/grannskapsplan och processen för byggnadstillstånd / tillstånd för markanvändning finns ett gap.

Men också på kommunnivå, internt, som en person i Sverige påpekar:

För det räcker inte att poliserna och brottsförebyggarna vet detta, utan de som verkligen jobbar med att planera och bygga måste också vara intresserade, och vi måste hitta samverkan där. Kanske genom att brottsförebyggarna blir inkluderade i planeringsprocessen tidigare, så att man samverkar.

Några av dessa hinder har att göra med bristande kunskap om "vad som påverkar brottslighet och säkerhet" i miljön och senare brist på lämplig kunskap och metoder för att planera att använda denna evidensbaserade kunskapen. Detta föreslås också av BRÅ:

...vi har försökt sprida kunskap om det som finns, goda exempel och så, men som du vet så finns det tyvärr inte så jättemånga praktiska exempel, så där har vi också försökt få till några fler genom att försöka ha det som tema för framtiden, försökt ge ekonomiskt stöd till Säkra platser

När kunskaper och färdigheter existerar är de begränsade till väldigt få personer i kommunen, vilket innebär att om personen lämnar sitt jobb, försvinner kunskapen och erfarenheten inom

området med personen. Hinder för att förebygga brott kan även förklaras av det svenska samhällets roll som välfärdsstat, som en av den intervjuad nämnde:

... Generellt tror jag att det (fokus på social brottsprevention i Sverige) har att göra med den svenska synen på kriminalpolitik... att man har velat se människan bakom brottet, man vill prata om ojämlika livsförhållanden som förklaringar till brott. Man har liksom en hjälpande utgångspunkt, vilket är bra. Jag tror det gör att man ibland glömmer de här delarna (situationell brottsprevention). Man har fokuserat på individen och varför individen blir kriminell från början, men kanske inte så mycket på rational choice och den situationella biten.

2) Standarder och certifieringar för säkerhet och rollen för ny teknik

På 00-talet pågick ett arbete inom CEN - Comité Européen de Normalisation, det europeiska standardiseringsorganet, med en europeisk standard för det byggnadsinriktade brottsförebyggande arbetet. De länder som deltagit i arbetet är Nederländerna, Storbritannien, Danmark, Frankrike, Italien, staden Wien, Norge och Sverige. Samtidigt har man diskuterat flera tänkbara sätt att föra in brottsförebyggande aspekter i samhällsplaneringen och i förvaltningen av den byggda miljön. I en rapport från BRÅ (2002), pekade man på certifiering som en möjlig väg för Sverige. Storbritannien och Nederländerna använde sig bland annat av modeller för certifiering. Modellerna går ut på att certifiera enskilda bostäder, byggnader och hela bostadsområden som uppfyller ett antal krav ur trygghets- och säkerhetssynpunkt och:

att döma av det resultat som utvärderingar i Storbritannien visar på och de erfarenheter man i Nederländerna hänvisar till, har man i dessa länder positiva erfarenheter av certifieringsmodellerna (BRÅ, 2002, s.34)

Rapporten visade också att certifieringssystem kan vara dyra att administrera; man ansåg att en fara med certifieringsordningar "är att miniminivåer blir maximinivåer" och att i enkätundersökningen framgick också att tilltron till certifiering som arbetsmetod var "svag". Varken BRÅ, Boverket eller RPS ansåg sig vara lämplig eller ha mandat att verka som huvudman för en certifieringsordning. Det ansågs också att frivilliga metoder för undersökning och verifiering som hanteras av branschorganisationerna själva kan vara en väg att i praktiken föra in brottsförebyggande aspekter i olika skeden i planeringen, byggandet och förvaltningen av den byggda miljön. Fokus var istället på:

att resurser skulle läggas på kompetensutveckling och information riktad till de aktörer som kan påverka bebyggelseåtgärder för att förebygga brott och att detta görs inom befintliga organisationsramar och forum. Samarbete mellan ländernas ansvariga myndigheter skulle förordas också framför standardiseringsarbete" (BRÅ, 2002, s.34)

Innan vi sätter igång diskussionen är det viktigt att påpeka att standardiseringen inte är samma sak som certifiering. En forskare förklarar skillnaden:

Standardisering och certifiering är inte samma sak. Standardisering är i en eller annan grad (beroende på området) en förutsättning för certifiering. Standardisering är en beskrivning av vad som bör uppnås. Certifiering är en godkännandeprocess av, att det man önskar har uppnåtts. Certifiering är frivillig. Men standarder kan göras till lag och då blir en godkännandeprocess obligatorisk.

Nya tider förväntas kräva nya lösningar. Vår undersökning visar att trots att majoriteten av trygghetssamordnarna är bekanta med begreppen Brottsprevention genom urban design och situationell brottsprevention och använder dessa metoder i sitt arbete, är 70% osäkra på eller saknar policydokument, styrdokument eller liknande som behandlar gestaltning gällande brottsförebyggande och trygghetsskapande fysiska åtgärder. Liknande bilder hittar man bland planerare. Många refererar till så många som ett tjugotal olika dokumentet kopplade till olika modeller, ofta från konsultfirmor som säljer sina tjänster/modeller. Notera också att 85% av

trygghetsamordnarna anser att en ökad standardisering skulle kunna medföra positiva effekter (30% av trygghetsamordnarna anser att en ökad standardisering skulle kunna medföra positiva effekter och underlätta att man beaktar lösningar för ökad säkerhet och trygghet i den byggda miljön i samhällsbyggnadsprocessen. 17% tror att det skulle öka kostnadseffektiviteten, 20% tror att det skulle möjliggöra bättre kvalitetsstyrning, 18% att det skulle underlätta vid upphandlingar. Resten av de som svarade på frågan var positiva men av andra anledningar, 10%).

Bland de intervjuade, är standardisering av riktlinjer för säkerhet något som, i någon mån, föreslås av samtliga intervjuade, men speciellt av de forskare som arbetar direkt med PBL i Sverige. En forskare som arbetar med byggregler och planprocesser i Sverige säger:

Viktigt att det står i PBL att säkerhet och trygghet är en del, inte enbart trafiksäkerhet eller brandrisk.

Och liknande i Finlands kontext:

Att göra säkerhet till en del av lagen och med starka riktlinjer skulle vara det effektivaste sättet att få det att hända. Om frivilligt mindre troligt.

Bättre struktur på underlag är önskvärt även från byggherrar och forskare om hur man tillämpar teori i praktiken:

Vårt företag tror att den metod man har, fungerar. ... behöver kommunen vara med på detta då det kan gå emot deras principer men olika kommuner har olika principer. Tex garageinfarter behöver dras in då man måste hålla sig inom eget område. Fönsterinsättning kan vara annat område där handläggare utan erfarenhet från trygghet kanske inte förstår och man då måste kompromissa. Ett annat problem är att riktlinjerna från kommunen är inte alltid inriktade på trygghet utan ibland i konflikt.

Men framförallt bättre kunskap om metoder för praktiker, samt tänka igenom arbetsformen mer än regler:

Arbetsformerna är viktigare än reglerna. Man behöver prata mer om dessa frågor. Människan har en vilja att skapa bättre, tryggare platser men alla behöver ha kunskapen att utformningen har betydelse för detta. Kommunen skulle kunna vara skyldiga att se till, bedöma, att detaljplanen tar hänsyn till trygghet. Pengar, ekonomin är viktig men trygghetsfrågor behöver inte fördröja, om man gör smarta val. Orientering, fönsterplacering etc kostar inte extra. Det är en alternativ utformning som kan göra det samhällsekonomiskt och även driftsmässigt mer ekonomiskt med färre brott och mindre skadegörelse.

I andra länder, som tex i USA, öppnar andra planeringstraditioner upp för olika typer av praxis, inte nödvändigtvis kopplade till homogena normer i nya bostadsutvecklingar eller brottsförebyggande. Det finns risk i att "låta" marknaden definiera vilka åtgärderna bör vara, vilket påpekades av den nordamerikanska professorn i stadsplanering vid UCLA:

Enligt min kännedom finns det inga riktlinjer i bygglagen gällande brottsäkerhet och stadsplaner innefattar ingen diskussion om säkerhet vad gäller brott. Den privata marknaden har försökt reagera på människors önskan att vara säkra från brott genom att bygga grannskap med grindar, ett koncept som jag verkligen motsätter mig.

En annan viktig fråga i relation till säkerhet och trygghet i samband med bostadsbyggande i en tid av stora förändringar är rollen den nya teknologin har i denna process.

Samhället i omvandling gör att det som var tryggt en gång har förändrats. Förr la man områden nära vägar för att det var praktiskt och tryggt, nu flyttar man dom. På dagarna är inga barn

hemma utan i förskola. Tidigare var man hemma oftast som hemmafru. Kanske blir nästa trygghetsfråga nätet eller AI?

Med hänvisning till säkerhet och trygghet talar bostadsutvecklare om digitalisering och användning av en mängd olika tekniker, men få av dem kunde ge exempel på genomförande i pågående projekt. Smarta hus med säkerhetsfunktioner skapas fortfarande i små skalor eller prototyper.

Smartare städer med elektronik, kameror, interfone etc. övervakning inomhus inte så vanligt. Data på vad som händer i huset tex brand kommer allt mer. Trygghetslarm kan kopplas in för tex äldres beteende eller spolning på toalett. Men det finns inte så mycket i verkligheten. Finns för värme, ventilation och vatten. Kommer nog först i äldreboenden.

Vad vi gör parallellt i stor utsträckning hos oss är att vi försöker digitalisera våra fastigheter vad det gäller alla tekniska installationer, styrsystem och lås... och för att få kunskap om hur vårt hus egentligen mår vi har ett digitaliseringsprojekt... och hur vi kan använda den datan... så ingår de övervakningsfunktioner som finns...

Bland forskare finns olika åsikter om bidraget från påträngande övervakningsteknologier men att förlora privatlivet (för kontrollens skull) är något som alla håller med om inte är en önskvärd framtid. Forskare i Storbritannien föreslår:

Det verkar som om 5G mobilteknik kommer att möjliggöra en enorm ökning av tillgången till information (och möjligen kontroll av saker t ex portar, mycket lokal belysning) från alla slags sensorer inklusive CCTV. Ansiktsigenkänningskapaciteten som utvecklas t.ex. i Kina, i kombination med deras betygssystem för socialt rykte, är alarmerande. Igen kommer det som händer att bero på vilken blandning av vilka enskilda medborgare, lokalsamhällen, kommuner och företag, och affärsintressen t.ex. utvecklare eller bostadsledare, är villiga och kan göra, eller att motstå.

Ja, jag tror att det finns en risk för att de mjuka och empatiska ögonen på gatorna kommer att transformeras med denna elektroniska personliga kontroll i framtiden, men igen har CPTED styrt bort från användningen av teknik för att uppnå sina principer. SBD inkluderar till exempel inte kravet på CCTV etc och har alltid hävdad att den naturliga övervakningen är överlägsen. Återigen tror jag att vi (som forskare) inte borde vara rädda för att åter titta på detta och fastställa om detta verkligen är det mest effektiva alternativet. Min forskning med brottslingar satte övervakning högst upp på listan över avskräckande medel. De tyckte inte om risken att vara sedda. Vi studerade inte egendomar med kameror så jag är inte säker på exakt vad de tycker om dessa, men många uppgav att CCTV eller teknisk övervakning skulle avskräcka dem.

Intressant att notera är att i USA har förebyggande åtgärder vidtagits mot ansiktsigenkänning. Forskare varnar för risken med dessa påträngande tekniker, i synnerhet behovet av att förstå var den naturliga övervakningen slutar och förlusten av individens rätt till privatliv börjar:

Förra veckan var San Francisco den första stora staden i USA att helt förbjuda ansiktsigenkänningsapparater i sina arbetsmetoder för polisen. Jag är helt för naturlig övervakning på det sätt som Jane Jacobs beskrev "ögonen på gatan" och tror att utformningen av den byggda miljön ska underlätta sådan övervakning. Jag är mer i konflikt med spridningen av elektroniska ögon och övervakningssystem för att kunna spionera på varje rörelse i staden.

3) Sammanfattning

Brott och säkerhet har blivit relevant att ha på dagordningen. Några av de lokala aktörerna känner sig mer förberedda än andra att prata om det och / eller genomföra åtgärder kring dem dagligen. Det finns ett tydligt behov av diskussion om huruvida genomförandet av en standardiseringsprocess (och metoder) och sedan certifiering skulle vara önskvärt i Sverige. Även om några av de intervjuade yrkesverksamma inte tror enbart på kraften i bygglovens förändring (särskilt PBL), finns det en gemensam syn att nuvarande praxis skulle dra nytta av en mer strukturerad modell styrd från toppen. Den föreslagna modellen skulle därför skilja sig från vad som finns implementerat nuförtiden, baserat på rekommendationerna från början av 2002. Denna utveckling skulle göra skyldigheten för kommunerna tydligare att inkludera brotts- och säkerhetsfrågor som en integrerad del av planeringsprocessen i nya eller existerande grannskap. Eftersom samhällsförhållandena har förändrats skulle en uppsättning riktlinjer för nya och befintliga bostäder minska risken för att de fria marknadskrafterna helt dominerar sektorn (och möjliggöra flera underlag som grund) och skapa en unik bas för analys av effekten av brottsförebyggande och säkerhetsåtgärder. Det finns en önskan för bättre forskningsunderlag inom säkerhet & planeringsprocesserna i Sverige.

Att välja fysiska hinder (inklusive grindar/staket) som säkerhetslösningar är inte önskvärt bland de intervjuade yrkesverksamma. Trots att användningen är utbredd i länder i den globala södern har fysiska hinder (CCTV, larm, grindar) även blivit vanligare i bostadsområden i Sverige. Att bara undvika att diskutera införandet av fysiska hinder i allmänhet ger inte rättvisa åt skillnaderna mellan dessa metoder och deras verkliga inverkan och konsekvenser för stadslivet i städerna. De flesta är överens om att även om smarthuslösningar ännu inte finns som standard för bostadsmarknaden, blir det allt vanligare med dessa teknologier, särskilt för vissa grupper, som äldre. Påträngande tekniker, såsom CCTV-ansiktigenkänning, anses inte vara önskvärda och de flesta skulle lyfta fram överlägsenhet hos mänsklig övervakning i stället för kameror eller andra prylar, såsom drönare. Det behövs mer diskussion om teknikens och övervakningens roll, och behovet är akut.

Bland hindren för konsekvenserna av brott och säkerhet kan vi lyfta fram brist på kunskap om "hur miljön påverkar brottslighet och säkerhet" bland utövare i kommunen och senare ha lämplig kunskap och metoder för att planera att använda denna bevisbaserade kunskap. Några av dessa hinder är strukturella. Hierarkin i planering och system kan hindra införandet av dessa principer. Det finns så många steg att om man vill ha hög kvalité måste hela processen styras enhetligt. Bristen på ett gemensamt underlag på detta område gör det möjligt för kommunerna att variera mycket efter typ av efterfrågan på ett visst bostadsprojekt, vilket uppfattas som särskilt problematiskt av bostadsutvecklare. Ett annat problem är att riktlinjerna från kommunen inte alltid är inriktat på, utan ibland i konflikt med trygghet. Därför skulle det mest effektiva sättet att få det gjort vara att göra säkerhetsdelen till lag, med tydliga processbaserade riktlinjer. Om det fortsatt är frivilligt, är genomförande mindre troligt. Slutligen gör den nuvarande modellen kommunerna sårbara för säkerhetsmarknadens krafter när det gäller säkerhetslösningar som produkter (från snabbkorrigeringar för att lösa mindre brott till långsiktiga projekt som är avsedda att lösa grövre problem, som öppen droghandel och våld i problemområden), ofta med ringa bevis för deras effektivitet.

Fallstudier

För att ta itu med några av de nuvarande säkerhetsutmaningarna måste vi leta efter alternativa sätt. Här diskuteras fyra fallstudier. De är inte avsedda att tolkas som goda exempel. Vi rapporterar först vad de är, motiven till varför vi rapporterar detta fall, hur det fungerar, aktuella läget, resultat och reflektioner om de positiva och negativa aspekterna av exemplet.

Fallstudie 1 - Den nederländska polisens certifiering för Säkert Boende (The Dutch Police Label Secure Housing (PLSH))

Fallstudie 2 - Det finska projektet "Grannskapet 2.0"

Fallstudie 3 - Kunskapsbyte mellan universitet och praktik genom Kurser som utnyttjar *Blended Learning/Blandad inlärning*

Fallstudie 4 - Att engagera unga i säkerhetsåtgärder: Fryshuset i Stockholm

- Fallstudie 1

Den nederländska polisens certifiering för Säkert Boende (The Dutch Police Label Secure Housing (PLSH))

I motsats till Sverige har Nederländerna ett certifieringssystem som stödjer den nederländska motsvarigheten till direktiv (Plan och bygglagen - PBL). Inspirerat av "Secure by Design" i Storbritannien beslutade den nederländska polisstyrkan att i början av 1990-talet genomföra ett liknande system: Den nederländska polisens etikett för Säkert Boende (Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw). Det finns två certifieringsetiketter, en för befintliga bostäder och en för nya stadsdelar. Detta system har utvecklats mycket sedan mitten av 1990-talet. Även om förpackningen av de brittiska och nederländska systemen liknar varandra, är det ursprungliga innehållet i PLSH annorlunda.

Den nederländska modellen använde, åtminstone i sin första period från mitten av 1990-talet till mitten av 2000, Christopher Alexanders mönsterspråk som referens. Genom att fokusera mer på stadsplanering och landskapsarkitektur blev modellen mer flexibel för att hantera platsspecifika problem och lösningar för både brottsbekämpning och säkerhet i det offentliga rummet (Jongejan och Woldendorp, 2013).

Efter att i ca tio år ha drivit programmet antog den nederländska regeringen PLSH i sina riktlinjer för planeringspolitik 2004 när det blev en nederländsk byggnadsförordning, vilket i praktiken betyder att varje bostad måste byggas enligt PLSH-principerna. Inte vad gäller alla aspekter men minst de som införlivats i den nederländska plan- och bygglagen. I det här avsnittet presenterar vi PLSH-mål, utveckling, utmaningar, framgång och hur det fungerar idag. Baserat på den nederländska erfarenheten förväntar vi oss att samla lärdomar som kan vara relevanta för det svenska sammanhanget om säkerhet och bostadspolitik.

Vad är det?

Syftet med polisens certifiering Säkert Boende är främst att minska risken för inbrott genom noggrann design och förvaltning av den byggda miljön. Syftet är att minska potentialen för inbrott i bostäder, byggnader, skjul och garage, potentialen för bilstöld och stöld av bilar, cykelstölder, vandalism, antisocialt beteende och rädsla för brott genom miljödesign.

För att uppnå detta mål innefattar certifikatet en lista över krav som kan användas som guide vid varje start av bostadsutveckling. Experimentfasen (1994–1998) användes för att förbättra listan över krav som ingår i de två manualerna som ligger till grund för PLSH. Den senaste utvärderingen ägde rum 2010 och genomfördes för att erhålla kvalitativa data.

I början sammanfattades alla krav i certifieringsprocessen enligt de åtta kriterierna nedan:

- Närvaro av potentiella förbrytare
- Målets attraktivitet och sårbarhet
- Fysisk sårbarhet
- Social närvaro utövande övervakning och kontroll
- Visibilitet (belysning, byggnadsutformning, landskapsarkitektur)
- Engagemang och ansvar
- Attraktionskraft hos omgivande områden
- Tillgänglighet och flyktvägar

Proceduren handlar inte bara om att följa en lista med krav på utformning i enlighet med riktlinjer, utan också om att delta i certifieringen av processen. För att sammanställa riktlinjerna för PLSH enligt ovan beskrivs 48 mönster baserat på Alexanders mönsterspråk "pattern

language” (Alexander et al., 1977) som inte bara omfattar certifieringsobjektet utan hela sammanhanget för huset och grannskapet i staden. Som Tobias Woldendorp (landskapsarkitekt och formgivare som arbetar med PLSH-system i mer än 22 år) framhäver antar denna certifiering säkerhet med ett helhetsperspektiv som princip:

“PLSH är mer än att bara vara bosatt i ett säkert hus. Det handlar också om utrymmet mellan byggnader, offentliga platser. Inte bara tunneln mellan stadsdelar men kopplingar mellan delar. Det inkluderar att kunna röra sig i grannskapet med alla transportmedel, leka på gatan, gå i parken, shoppa ... det handlar också om människors perspektiv på en viss miljö, det handlar om att engagera människor i processen.”

Tillvägagångssättet innefattar mönster som handlar om stadsplanering och design, offentliga områden, layout, byggnader och bostäder.

Den nederländska modellen: Certifieringsprocess – Vidare bortom checklistor

När bostadsprojektutvecklare eller bostadsföreningar ansöker om PLSH, måste deras byggprojekt och dess miljö uppfylla vissa krav och det gör också certifieringsprocessen. Det slutgiltiga poliscertifikatet Säkert Boende utfärdas endast vid slutförandet av fastigheten och efter en oberoende inspektion som genomförts av oberoende externa experter som utbildats som byggnadsrådgivare - ursprungligen arkitektkontaktpersonal (architecture liaison officers, ALO). Från polisens PLSH-rådgivare kontrollerar de mönster som sammanfattas i dokumentationen, men det finns viss flexibilitet. Samarbete mellan intressenter (boende, kommuner, en eller flera hyresgäster, myndigheter) är nödvändigt. Det finns 7 steg som ett projekt för en ny fastighet måste gå igenom för att få certifikatet PLSH (För konkreta exempel, se Jongejan och Woldendorp, 2013).

Vad fungerar

Enligt Jongejan och Woldendorp (2013) har den nederländska poliscertifieringen Säkert Boende minskat brottslighet genom tillämpning av principerna för förebyggande av brottslighet genom urban design (CPTED), och genom att säkerställa att bostadens fysiska säkerhet kan förebygga brott.

Cirka 600 000 bostäder har erhållit certifikatet "säkert boende" över hela landet. Risken för att bostäder utsätts för inbrott har minskat betydligt: med 95% i nya fastigheter och 80% i befintliga miljöer (Nauta, 2004). När det gäller otrygghet hänvisar Jongejan och Woldendorp (2013) till en undersökning som syftar till att undersöka uppfattningarna hos de som bor i en bostad certifierade med Säkert Boende och till andra som inte hade certifieringen. Resultaten indikerade att majoriteten av invånarna (83%) i certifierade stadsdelar kände sig väldigt säkra i sina grannskap (1 967 invånare fullbordade undersökningen). I stadsdelar som inte var certifierade var detta 79% (2 067 invånare slutförde undersökningen).

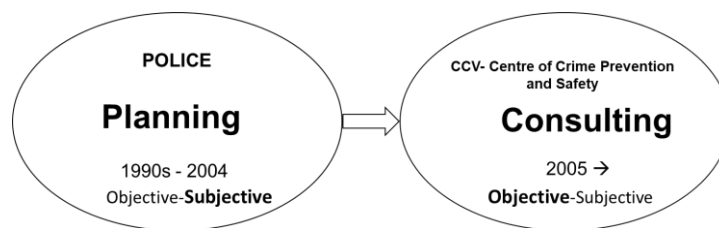
Hur är det nu?

Sedan 1998 har experimentet fokuserat på den nederländska standarden för utveckling och byggande av nya fastigheter. Många av de inledande konstruktionsriktlinjerna, som finns i två designhandböcker, *en för befintliga områden och för nya bostadsutvecklingar* har uppdaterats för att ge designers större flexibilitet och tolkningsmöjligheter. Samtidigt kräver certifieringen enhetlighet gällande standarder, åtgärder och produkter. På grund av det ökande antalet intressenter delades PLSH upp i tre delar: Säkerhet i boende, säkerhet i byggnad och säkerhet i grannskapet.

Från och med 1 januari 2005 inledde poliscertifiering Säkert Boende en ny fas. Tillsammans med den nederländska polisstyrkan, ägaren till poliscertifieringen Secure Housing, beslutade

inrikesdepartementet 2004 att certifieringen var tillräckligt utvecklad för att användas av de lokala myndigheterna. Det nya tillvägagångssättet angav att de lokala myndigheterna måste arbeta med byggnadsrådgivare under utformningen och förvaltningen av bostäder och offentliga utrymmen. Ägandet av certifieringen överfördes också från inrikesministeriet till det nederländska centrumet för brottsförebyggande och säkerhet (CCV) (Jongejan och Woldendorp, 2013).

Kommunen är numera inte längre direkt involverad, som de var när den hanterade certifieringen tidigare (dock efter polisen). Deras roll är att genomföra den i det nederländska byggdekretet (motsvarande den svenska PBL). Lokala myndigheter är fria att använda PLSH med sitt eget folk vilka kan samarbeta med byggnadsrådgivarna eller med privata företag som är certifierade under etiketten Säkert Boende.

Figur 15 – 'Den nederländska polisens certifiering 'säkra bostäder' till 'Säkert boende'.

Enligt Jongejan och Woldendorp (2013) hade var och en av de 25 polisområdena specialutbildade rådgivare inom byggnadsplanering fram till 2005 som var ansvariga för att ge råd till utvecklingsintressenter och designers.

Med denna nya modell för PLSH föreslår några att utvecklingskvalitet, tillgänglighet och standarder för skapandet av en trygg och säker miljö är en utmaning för de lokala myndigheterna och CCV (figur 15). Ofta utfärdas certifieringen av privata företag med säkerhets- och försäkringsbakgrund, med liten kunskap eller intresse för projektens planering och rumsliga dimension och mer fokus på säkerhet som en polisär fråga. Det finns också en förflyttning från ett subjektivt till ett mer objektivet synsätt.

Utmaningar

Under de första åren av experimentet var inte alla intressenter positiva till systemet. Arkitekter och planerare ansåg att deras kreativitet var begränsad av dessa riktlinjer. Vidare möttes kraven på dörruppsättningar, fönster, gångjärn och lås av motstånd men idag är det inte längre något problem (Jongejan och Woldendorp, 2013). En annan fråga var klyftan i språk och förståelse mellan arkitekter och planerare och utbildade polisbyggnadsrådgivare. Handbokens tillgänglighet gjorde att den inte nådde ut till professionella, och det kunde förbättras. Slutligen har övergången från PLSH-planeringsmodellen till en "PLSH konsultations" -modell öppnat för en mängd olika aktörer som å ena sidan har berikat processen men som samtidigt har tagit avstånd från originalets planeringsvärderingar som en gång lade grunden för PLSH-systemet på 1990-talet. Det är oklart hur PLSH-modellen påverkar rädsla för brott och i synnerhet hur det förhåller sig till de framväxande säkerhetsproblemen.

Reflektioner

- 1) Vilka är fördelarna och nackdelarna med den nuvarande nederländska PLSH-modellen? I vilken utsträckning passar modellen till de nuvarande utmaningarna för stadsäkerheten i Sverige. Kan en certifieringsmodell som PLSH passa ihop med kraven på säkerhet i tider av segregation, koncentration av höga brottsförekomster i vissa områden i stora städer samtidigt som polisstyrkan minskar i mindre kommuner?

- 2) Som det nu är, har nederländska kommuner och planerare mer än 20 års erfarenhet av att använda PLSH-principer. Det har bokstavligen blivit en del av planeringsprocessen, från nationell till kommunala nivåer. I vilken utsträckning kan PLSH-modellen (som en modell för en certifieringsprocess) fungera som ett exempel i det svenska sammanhanget?
- 3) Om en liknande modell skulle kunna genomföras i Sverige, hur ska en liknande form för PLSH-principerna ta hänsyn till de nuvarande kraven gällande stadsplanering? I synnerhet FN: s mål för hållbar utveckling samt den ökande digitaliseringen?

- Fallstudie 2

Det finska projektet "Grannskapet 2.0"

Baserat på denna finska erfarenhet från projektet Grannskapet 2.0 (Mäkeläinen et al., 2019) förväntar vi oss att samla lärdomar som kan vara relevanta för det svenska sammanhanget om säkerhet och bostadspolitik. Grannskapet 2.0 var ett samarbetsprojekt som samlade VTT (Technical Research Center of Finland Ltd), Aalto-universitetet, Helsingfors universitet och SPEK (Finlands Nationella Räddningskår) och som en del av Finlands regerings undersökning och forskningsprogram 2018.

För detaljer, se Piispa et al. (2019) och <https://www.vtt.fi/sites/lahiymparisto2/> (på finska).

Vad är det?

Målet för Grannskapet 2.0 (Mäkeläinen et al., 2019) var att skapa planerings- och designprinciper och exempel på strategisk och operativ styrning, för att kunna minska otrygghet i områden och förhindra kriminella handlingar.

Grannskapet 2.0 har utvärderat det nuvarande läget för forskning och planeringspraxis när det gäller säkerhet och byggd miljö i Finland. Projektet startade med en litteraturoversikt av området som kopplar till byggd miljö och uppfattad säkerhet - CPTED-teorin i synnerhet. Efter granskningsutmaningarna identifierades orsakssambandet i de nuvarande studierna: litteratur dominerades av kvalitativa studier, många aspekter i den byggda miljön påverkar otrygghet. Rädsla för brott och uppfattad säkerhet är subjektiva och består av många faktorer utöver påverkan från de fysiska och sociala omgivningarna. Tidig anpassning av "mentalitet för säkerhet" i planering och design är avgörande - att fixa och reparera misstag är dyrt. Sociala och samhällsliga aspekter på säkerheten är en del av den uppfattade säkerheten. Viktigt är också att överväga sammanhanget för varje projekt.

Scenarier I virtuell verklighet (Virtual Reality - VR) används för att engagera

Därefter rörde de sig mot forskningsfall för att definiera metoder som påverkar uppfattad säkerhet och skapande av en uppsättning designprinciper för planering och design med hjälp av en inkluderande process där ICT-teknik spelade en viktig roll. De virtuella säkerhetsvandringarna ingår som en ny metod för engagemang, och virtuell säkerhetsvandringar som ett sätt att utnyttja "gaming" modeller för regional utveckling. Workshops med kommunala aktörer, praktiker och beslutsfattare var en integrerad del av projektet. Gruppen sammanställde en serie säkerhetsprinciper som anses vara direkt och indirekt relevanta vid planering för säkerhet. De är avsedda att användas som vägledning för att stimulera ny kunskap, förändra process och främja nya sätt att genomföra planeringspraxis, med exempel på målsättningar.

- Kvalitet och underhåll av ett grannskap
- Planerings- och designprinciper
- Möjliggörande av socialt liv och samarbete
- Belysningskvalitet och luminositet
- Varierande nivåer av rumslig hierarki och tydlighet (privat, semi-privat, semi-offentlig, offentlig)
- Blandad funktionell användning
- Förbättrad visibilitet i urbana områden och förmåga att bli sedd
- Orientering i urbant område, infarter & entréer och rumslig läsbarhet
- Ta hänsyn till den mänskliga skalan vid skapandet av urbana områden och utrymmen mellan byggnader
- Förstärkt ägarskap

- Blandade typer av bostadsadministration, byggnads och lägenhetstyper
- Förstärkning och tekniskt skydd

Hur det fungerar

I en personlig intervju indikerar Mäkeläinen (2019) att projektets fokus ligger på fysisk miljö och design samt planeringsprocessen. För uppfattad säkerhet är tidig anpassning och sociala / gemensamma aspekter viktiga liksom sammanhang. För köpcentra och större områden kommer säkerheten in starkt i senare faser. Hon framhäver också "vikten av materialets kvalitet för säkerheten (människor känner sig säkrare om materialet är bättre och designen trevligare), estetiken är viktig men kommer in i slutet av designprocessen" men det kan på så sätt bli ett extra lager i budgeten / kostnaden, som måste bedömas som en helhet.

Tekniska lösningar som övervakning ingår i den senaste kategorin med stor vikt. Hon förklarade att "förstärkning av ägande" handlar om att ta ägarskap, inte vem som äger byggnaden eller formen av bostäder / ägare utan snarare vad gäller "att göra platsen till sin" (place making) och "ansvarstagande och kontroll" över miljön där man bor. Det kan fortfarande finnas processer och metoder för användning inom design bortom hårda metoder för att förbättra säkerheten (annat än murar, kameror, grindar etc). Lokalt samarbete mellan områden existerar men transport-, trafik- och transitfrågor dominerar.

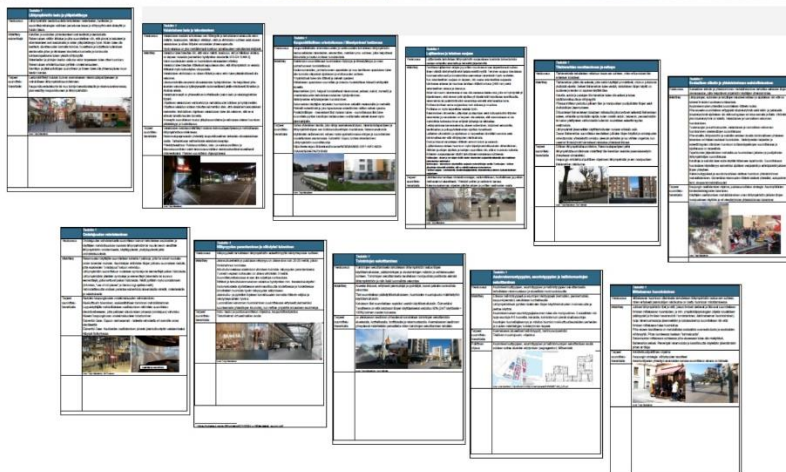
Ett exempel för att undersöka säkerhetsalternativ med utövare och andra experter testades i detta projekt med hjälp av virtuell verklighet (figur 16). Virtuella säkerhetspromenader föreslogs som en metod för bedömning, diskussion och utveckling i detta projekt. Fördelarna med detta tillvägagångssätt var möjligheten för designers att testa flera varianter av planering och design.

(a)

(b)

(c)

Figur 16(a) - virtuella säkerhetsvandringar som en ny metod för engagemang och (b) Virtuell säkerhetsvandringar som ett sätt att utnyttja "gaming" modeller för regional utveckling. och (c) Säkerhets principer på "kort" 'cards' för praktiker – direkt och indirekt inverkan på urban säkerhet.

Källa: Mäkeläinen et al. (2019)

Slutsatser och rekommendationer

En av de viktiga slutsatserna i projektet är att det är nödvändigt att göra otrygghet till en obligatorisk aspekt i lagen om markanvändning och konstruktion och definiera riktlinjer för styrning. Enligt reglerna anser Mäkeläinen (2019) att "göra uppfattningen av säkerhet till en del av byggnadslagen och stödja med starka riktlinjer skulle vara det mest effektiva sättet att få det att ske, om det är frivilligt är det mindre sannolikt". I Finland är tillgänglighetsproblematiken närmare säkerheten och följer redan riktlinjer och standarder. En möjlighet skulle vara att inkludera säkerhet i dessa riktlinjer. I den här processen är det grundläggande att säkerhet och uppfattad säkerhet systematiskt ingår i planer för grannskap och omgivande områden av byggnader (offentliga utrymmen). Detta inbegriper också aspekter av uppfattad säkerhet i kommunala fastighetsstrategier.

Principerna kan också vidareutvecklas med fler indikatorer på detaljerad nivå. Ännu inte på projekt (distrikts- eller byggprojekt). Att bryta ner principer för planering och projekt för koldioxidutsläpp och andra hållbarhetsdimensioner är nästa steg. Att utveckla de virtuella modellerna med deltagande av intressenter är ett intressant alternativ. Att ha människans perspektiv i centrum är en bra ledande princip säger Mäkeläinen (2019).

Det är också nödvändigt att främja utbildning för planerare och designers för att maximera designalternativ som möjliggör säkerhet. Mer empiriska bevis från forskning för att styra planeringspraxis och utbildning är nödvändigt. Slutligen är samarbetet mellan intressenter viktigt att förstärka, men i synnerhet kopplingarna mellan polisens expertis (polisens samordnare) och planerare

Utmaningar och begränsningar

En mer djupgående litteraturöversikt av området skulle vara nästa steg eftersom det täcker en liten mängd forskning baserad på internationell litteratur med dåliga länkar till den nordiska urbana verkligheten.

Det virtuella verklighetstestet baserades på ett befintligt projekt (en spelmodell), men det visade sig inte vara tillräckligt detaljerat för planeringsändamål. Mäkeläinen (2019) föreslog att det var svårt att bedöma otrygghet genom att använda nuvarande existerande scenarier för virtuell promenad, i den speciella miljön, "man behöver bli mer nedsänkt i miljön" och det är troligen möjligt att utveckla och testa detta som prototyp i framtiden.

Reflektioner

Användarperspektivet saknas något, särskilt ingick inte ett köns- och åldersperspektiv så mycket i principerna eftersom fokus var på att stödja planerare i vad som direkt kan påverka designen.

Riktlinjerna tar inte hänsyn till skillnader i storlek och lokalisering av kommuner. Stad/landsperspektivet saknas också. Riktlinjer och utbildning för planerare bör ta hänsyn till verkligheten i de mest glesbefolkade delarna av Sverige.

Om en liknande modell skulle kunna införas i Sverige, hur borde principerna för Grannskap 2.0 ta hänsyn till de nuvarande kraven i stadsplanering? Speciellt gällande FN-målen för hållbar utveckling och kraven på digitalisering?

- Fallstudie 3

Kunskapsbyte mellan universitet och praktik genom Kurser som utnyttjar *Blended Learning/Blandad inlärning*

Eftersom en stor del av de nya kunskaperna i situationsbaserad brottsprevention fortfarande är begränsade till universitet och forskningsinstitut är det viktigt att skapa arenor för kontakter mellan akademiker och praktiker. Genom Säkraplatsen nätverket på KTH skapar vi möjligheten för att tillgängliggöra denna kunskap med skräddarsydda utbildningstillfällen till praktiker genom kurser, workshops och konferenser.

Figur 17 - Förberedelserna inför seminarium med Prof P-O Wikström, april 2018, Säkraplatsen nätverket som en del av kursen *Säkerhet och trygghet i praktik*, KTH.

Viktigt är att nå mindre kommuner utanför de stora stadsregionerna. Genom att bjuda på live-streamade konferenser och/eller *blended-learning/blandad inlärning* kurser kan vi bidra till KTHs tredje uppgift (den första är utbildning, den andra är forskning) som är bidra till samhället. Som forskare vill man bedriva forskning som är praxis orienterad och väl informerad angående kunskap från praktiken. Ett exempel är kursen "Säkerhet och tryggheten i praktiken AG1167, 6,0 hp, "Safety in the making" (Avgiftsfri) som utnyttjar "blended learning".

Kursen utnyttjar också ramverket Community of Inquiry (COI), som en av principerna för lärande inom blended learning (Vaughan et al., 2013) och konstruktiv inriktning (constructive alignment) (Biggs och Tang, 2007).

Vad är det?

I denna kurs tränas studenter i att arbeta med brotts- och säkerhetsfrågor i offentliga miljöer. Studenter får en bred och kritisk kunskap om variationen mellan teoretiska ansatser, vilka metoder som finns till hands och lär sig från området genom ett par olika exempel. Efter att ha avslutat kursen ska studenterna kunna:

- 1) Förstå innebörden av säkerhet som ett flerdimensionellt koncept som härstammar från överlappande sociala konstruktioner långt bortom den analyserade skalan.
- 2) Tillämpa och kritiskt utvärdera de huvudsakliga tillgängliga teorierna och metoderna som länkar brott och säkerhet till offentliga miljöer samt om situationell brottsprevention.
- 3) Ha en förståelse för intersektionalitet inom säkerhet och utmaningarna som detta kan leda till för planeringsutövande.
- 4) Använda KTH:s plattform för 'blended learning course'.
- 5) Använda sina nya färdigheter i ett slutligt projekt samt kommunicera dessa (skriftligt och muntligt).

Vad fungerar?

Vårt synsätt är att miljön inte är det som leder till brott utan snarare ett villkor som ibland uppmuntrar brottsmönster och ibland minskar förekomsten av brott. Om vi förstår dessa villkor bättre, kan vi öka chanserna att på ett mer lyckat sätt arbeta med utmanande offentliga miljöer. Vi granskar kritiskt mer än tre decenniers teorier om brott och miljöer för att bygga upp kunskap vilket leder till mer medvetna handlingar under planering för säkra miljöer.

Åtta tillfällen, fyra fysiska 'face-to-face' möten och fyra virtuella online möten. Det här är en 'blended learning course' på tre olika sätt. För det första, kursen kombinerar online digital media med det traditionella, den så kallade Face-to-Face kontakten samt fältarbetsmetoden. För det andra, både engelsk och svensk litteratur används. Till sist, kursen är baserad på akademisk och praktisk kunskap.

Figur 18 – Arkitekten/etnologen Joakim Forsemalm föreläser online om 'evidensbaserad planering' den 6:e juni 2019 i kursen *Säkerhet och trygghet i praktiken* på KTH.

Hur är det i nuläget?

Detta är tredje gången kursen erbjuds, och cirka 50 studenter har utbildats, 60% av dessa är yrkesutövare (säkerhetsexperter, poliser och utövare från olika områden). Vi hade föreläsningar och diskussioner om teori och praktik kring brott och rädsla för brott i den offentliga miljön. Utifrån detta betonar vi ett perspektiv som hänvisar till miljö som ett villkor snarare än något som är avgörande för brott. Besök från internationella forskare var ett viktigt sätt för oss att berika läroplanen och introducera studenter till nya idéer och till några av världens bästa forskare inom situationsbaserad prevention, som till exempel Prof Per Ekblom och Prof Rachel Armitage. Se vad studenterna tyckte om kursen nedan i 2018:

"Kursen ger väldigt insiktsfulla föreläsningar om urban säkerhet av olika utövare, vilket ger stadsplanerare och designers en bredare förståelse för brott och bättre förbereder dem för att hantera brottslighet och rädsla för brott i städer." (Polis Upplands Väsby)

"Kursen Säkerhet och trygghet i praktiken gav möjlighet att tänka på hur vi kan påverka säkerhetsuppfattningen i offentliga utrymmen och skapa säkrare miljöer genom designåtgärder. Som stadsdesigner kan dessa observationer ge dig insikt och verktyg för att medvetet skapa utrymmen som är bra och säkra för alla, oavsett kön, ålder eller intressen." (planerare Haninge kommun)

"När jag nu skriver en avhandling om säkerhetsfrågor bestämde jag mig för att delta i majoriteten av föreläsningarna, trots att jag inte var anmäld till kursen på förhand. Ett beslut som jag inte ångrar. Jag tyckte alla föreläsningar var väldigt intressanta och täckte ett brett spektrum av miljöfaktorn för säkerhet och trygghet. Kursen ger en grundläggande förståelse för utvecklingen av CPTED-metoderna samt ett internationellt perspektiv och beskrivningar av verkliga fall "(KTH-student)

Utmaningar

Såsom många andra kurser för utövare varierar nivån på grundläggande kunskaper i kvalitet och natur (från poliser till planerare). Eftersom de arbetar heltid slutför cirka en fjärdedel inte kursen. Då kursen delvis genomförs på distans måste eleverna kunna använda en online-plattform (Canvas) för att kunna skicka rapporter.

Reflektion

- 1) Hur kan alternativa inlärningslösningar (Webinars, online-kurser med blandat lärande och live stream-föreläsningar) användas för att främja kunskapsdelning för praktiker?
- 2) Kan alternativa lösningar för lärande (som till exempel kurser med blandat lärande) utnyttjas för att införa metoder från säkerhetsriktlinjer? Om så är fallet, i vilken form?

- Fallstudie 4

Att engagera unga i säkerhetsåtgärder: Fryshuset i Stockholm

Hur relaterar stadens väv till brott och rädsla, och hur påverkas väven av brott och rädsla? För att kunna svara på denna fråga kommer vi att överväga perspektivet hos de som ibland ses som de som känner rädsla och ibland som dess rötter - **Ungdomen**. Som Alexander och Pain (2012) påminner oss är det grundläggande att överväga de otaliga rösterna från vissa grupper som ofta ses som orsaken till problem - unga, oavsett vilken komplex identitet detta än kan omfatta.

Fryshuset i Stockholm har under mer än två decennier arbetat med olika initiativ med ungdomar för att göra miljön säkrare:

Mpower är ett ganska nytt projekt som fokuserar på säkerhetsfrågor

Lugna Gatan har funnits längre och har blivit till en internationellt erkänd modell. Här fokuserar vi på Lugna Gatan-projektet

Vad är det?

Lugna gatan bildades 1995 i ett samarbete mellan Fryshuset, Storstockholms Lokaltrafik (SL) och Vattenfestivalen. Syftet var att skapa trygghet i lokaltrafiken och i innerstaden, utifrån organisationen Non-fighting-generation som förebild. Det var Fryshusets grundare Anders Carlberg som lanserade begreppet "värdar". Han ville att de skulle stå för något mer än vanliga väktare. De skulle vara kontaktskapande och förebyggande förebilder (Fryshuset, 2019). Deras fokusgrupp är alla unga men de fokuserar särskilt på de som lever i, eller riskerar att hamna i, utanförskap.

Vad fungerar?

Unga fungerar som värdar i kollektivtrafiken för att förebygga konflikter och öka tryggheten. De jobbar även på skolor och i olika stadsdelar. Lugna Gatans skolvärdar har som uppgift att tillsammans med övrig skolpersonal verka för ett tryggt socialt klimat, elevstöd och konfliktlösning på skolor genom att knyta kontakter och skapa relationer med ungdomarna. Skolvärdarna arbetar dagtid medan stadsdelsvärdarna arbetar på kvällarna.

Martin Dworén, chef för företags- och samhällskontakter på Fryshuset förklarar:

"Inkluderingen är avgörande för alla processer som syftar till tryggare och säkrare städer. Ungdom ses i många fall som problem-genererare. Vi hjälper dem att ändra riktning och bli problemlösare. Att göra unga människor, särskilt de som med rätta eller felaktigt anser att de inte hörs eller ses och inte har några positiva förebilder och inga verktyg för att påverka sin egen framtid eller samhällets framtid, involverade och inkluderade i beslutsfattandeprocessen och låta dem ta ansvar, kan leda till enorm förändring"

Fryshuset anställer och utbildar unga till värdar som sedan möter och inspirerar andra unga i de miljöer och verksamheter där unga rör sig och finns. De Fryshuset anställer har själva personliga erfarenheter av de miljöer, områden och problem som de jobbar med. Detta ger dem förståelse för de behov som finns hos de unga man försöker nå, och de kan bygga förtroende och få ett mandat för att påverka. Att förankra deras arbete med lokalbefolkningen och andra yrkesgrupper som möter de unga är viktigt (Fryshuset, 2019).

Utmaningar

Att få myndigheter att förstå att Fryshuset arbetar långsiktigt med att skapa trygghet genom relationsbyggande med unga. Dvs, att få beslutsfattare att se Lugna gatans insatser som preventiva och långsiktiga, som inte kan avbrytas så snart läget verkar lugnt igen. Martin Dworen säger:

"Lugna Gatan är ingen brandkår som rycker ut när akuta kriser uppstår. Det är ett långsiktigt arbete som behövs för att få en hållbar utveckling mot ökad trygghet."

En annan utmaning handlar om att få förståelse för att Fryshuset ibland anställer så kallade 'formers', dvs människor med "blandad bakgrund". Martin Dworen säger:

"De är 'credible messengers' (trovärdiga budbärare) eftersom de 'vet vad de talar om' utifrån egen erfarenhet. De kan därför nå fram till unga och de kan bli förebilder och visa att det är möjligt att lämna ett utanförskap och ett destruktivt levnadssätt."

Reflektioner

- 1) Lugna gatan har vuxit till ett omfattande program för social integration och ett sätt att få arbetslösa ungdomar tillbaka till arbetsmarknaden och att bli en del av samhället. Ledarna/coacherna har visat sig mycket effektiva för att förebygga våld, vandalism och brottslighet bland ungdomar på grund av att de är mer än vanliga säkerhetsvakter - de utvecklar nära relationer med ungdomar och fungerar som förebilder. Kan Lugna gatan modellen tillämpas för att engagera unga personer, speciellt de som befinner sig i riskzonen?
- 2) Hur kan mobiltelefoner och annan ICT utrustning och system användas för att bemyndiga unga och engagera dem i planeringsprocessen inriktad på offentliga platser?

7.

Slutsatser och rekommendationer

Säkerhet och trygghet är en grundläggande mänsklig rättighet – att få känna sig fri från risk och rädsla för fara är avgörande för alla människor och en förutsättning för det moderna samhället. En säker miljö gör det möjligt att uppfylla de mest grundläggande individuella behoven – en säker bostad och en säker stadsmiljö som tillåter fri rörlighet. Att förstärka säkerhet genom planering, ledning och styrning är ett av FN:s huvudmålen i Agenda 2030 för hållbar utveckling.

Hur vi planerar, bygger och underhåller städer påverkar vår säkerhet och trygghet. Men de flesta nya bostads- eller fastighetsutvecklarna i de nordiska länderna tar inte regelmässigt med säkerhet som en integrerad del av byggprocessen och underhållet. Om de gör det, är metoderna ofta inte grundade på väl underbyggd forskning. Medan en stor del av det internationella underlaget är *urbancentriskt*, dominerat av fallstudier i storstäder, inkluderar den svenska litteraturen även medelstora städer. Tabellen 17 illustrerar en sammanfattning av de viktigaste resultaten och rekommendationerna från den här rapporten.

Det finns stor mängd internationell forskning som visar betydande samband mellan stadsmiljö och säkerhet, främst från Nordamerika och Västeuropa. Vår litteraturoversikt visar tydliga indikationer på hur bostadsegenskaper, plats på gatan, grannskap och stadskontext påverkar brottslighet och otrygghet. Detta kan ta olika former i flera kombinationer: platsen för fönstren i huset, gatans typ, parkernas egenskaper, vägen till tåget, stationernas miljö, kvalitén på arbetsplatsen eller fritidsanläggningar, såsom köpcentrum (se kapitel 5 för detaljer). En traditionell gren består av artiklar som avslöjar bebyggda/sociala miljöer som "möjliggörare" (enablers) av risker då de skapar/attraherar möjligheter till brott eller (själv)destruktiva beteenden. Den andra grenen refererar till bebyggd och social miljö som en källa till "stressfaktorer" (stressors), t.ex. att dålig belysning påverkar rädsla. Avslutningsvis består den tredje och senaste forskningsgrenen av artiklar som behandlar miljö som "mediatorer" (mediators) och katalysator för miljörelaterade och sociala processer som exempelvis leder till trygghet och bättre hälsoresultat.

Trots några undantag är studier som bedömer planeringspraxis fortfarande begränsade i antal. Sådant underlag och evidens är fortfarande i sin linda i Sverige, där de flesta studier fokuserar på uppfattad säkerhet och är kvalitativa så att resultaten sällan kan generaliseras. De senaste åren har det skett en viss ökning av underlaget, och det finns en förhoppning att de resultat som presenteras i hela denna rapport kommer att ytterligare förfinas denna debatt.

Vi fann också att underhåll och uppfattningen av ett område är viktiga för säkerheten, men lika viktigt är människors engagemang i frivilliga aktiviteter, från grannskapssamverkan till trygghetsvandring. Intressant är att för varje aspekt finner vi en mindre del studier som inte visar någon förväntad effekt på säkerheten eller visar en oväntad effekt. Tyvärr är litteraturen vriden mot positiva förväntade resultat. Därför måste de övergripande fördelarna med dessa metoder underkastas empirisk granskning med mer underlag från de nordiska länderna och illustreras med exempel som tar hänsyn till flera användares behov, med ett intersektionellt säkerhetsperspektiv utöver kön och ålder.

Mer intressant är att en ny linje inom litteraturen visar att bättre planering och intervention inte bara gör människor säkrare men också påverkar deras hälsa (se avsnitt 5). Urban säkerhet är inte längre ett problem bara för arkitekter, planerare och säkerhetsexperten utan blir en folkhälsofråga, ett tvärvetenskapligt område. I praktiken innebär detta att planeringsstrategier som utvecklats av kommunerna måste fokusera på utveckling av fysiska och sociala egenskaper - allt integrerat - om de vill lyckas öka människors livskvalitet. Att göra processen så inkluderande som möjligt (som föreslås i Fallstudie 4) är grundläggande.

Tabell 17 – Viktiga belägg för brottens inflytande och otrygghet från litteraturöversikt, enkät, fallstudier och intervjuer

	Område	Nyckelpunkter som påverkar brott och/eller otrygghet	Rekommendation
Litteratur-översikt <i>Svenskt & Internationellt</i>	Fysisk miljö (A)	◊ Bostäders särdrag och placering på gatan, grannskapet och stadens inkl. Hushållens säkerhetsåtgärder har betydelse ◊ Olika karakteristika för den fysiska miljön (grönområden, belysning) har betydelse men effekten varierar ◊ Underhåll, image, identitet har betydelse ◊ Det finns relativt få Svenska evidens/belägg dokumenterade på engelska ◊ Forskning publicerad på svenska är oftast kvalitativ, de flesta är exjobb och master uppsatser ◊ Grupp 1 - artiklar avslöjar bebyggda/sociala miljöer som "möjliggörare" (enablers). Grupp 2 - artiklar refererar till bebyggd och social miljö som en källa till "stressfaktorer" (stressors), och Grupp 3 - artiklar som behandlar miljö som "mediatorer" (mediators) och katalysator. ◊ Ingen effekt, slutsats saknas (*)	◊ Ta hänsyn till faktorer som beskrivs i (A) för både brott och otrygghet, ta hänsyn till sammanhang (stad och region, Norden) samt (D och F) och notera (*). ◊ Överväg att skapa ett certifieringssystem eller riktlinjer som stöds av PBL från nationell till lokal planeringsnivå kopplat till FN:s 2030 Globala hållbarhetsmål med förankring i forskningens bevis. ◊ Ge mandat för kommuner att implementera riktlinjer för säkerhet med stöd av länsstyrelserna och Boverket och BRÅ. ◊ Använd väl underbyggda teorier och metoder som underlag, se (H) för mer information. ◊ Skapa ekonomiska incitament för <i>resultatbekräftande forskning</i> om stadsmiljöers påverkan på brottslighet och uppfattad säkerhet med fallstudier i Sverige ◊ Skapa ekonomiska incitament för forskning inom <i>säkerhet & planeringsprocesserna</i> i Sverige med (D, E, F) i tankarna.
	Grannskap (B)	◊ Offentliga platser, privata platser, interstitial (mellanrums-, sammanlänkande) platser har betydelse ◊ Markanvändning och funktioner: gator, stationer, shopping, parker, sjukhus, skolor, har betydelse ◊ Stadskärnor-periferi/förorter har betydelse ◊ Ingen effekt, slutsats saknas (*)	◊ Ta hänsyn till faktorer som beskrivs under (B) för brott och otrygghet, beakta trygghet för alla oavsett kön, ålder, etc. se* ◊ Undvik lösningar med hårda metoder för att förbättra trygghet (fysiska hinder etc) ◊ Undvik "a single bullet" som en lösning av problem
	Planeringsprocessen (C)	◊ Engagemang i Grannskapssamverkan, Nattvandringar, Trygghetsvandringar har betydelse, effekten varierar. ◊ Förbättringsområden för bostäder/byggnader, finns inte så många tillämpningar ◊ Olika länder har olika policys – från certifiering till ett mer liberalt, öppet marknadsekoniskt angreppssätt.	◊ Se till att det på lokal nivå finns "djupgående" samarbete, vilket bör stärkas mellan planerare och säkerhetsexperter ◊ Var försiktig med exkluderande lösningar, välj inkluderande, deltagande åtgärder så ofta som möjligt och se även* ◊ Skapa en klar koppling och gemensam inriktning mellan mål för säkerhetsriktlinjer från nationell till lokal nivå, här har BRÅ och Boverket en ledande roll i processen.

		◊ Fåtalig forskning internationellt på utvärdering av modeller och processer på olika nivåer. ◊ Ingen effekt, slutsats saknas (*)	◊ Skapa finansiella incentive för <i>Säkerhets & planeringsprocessen</i> i Sverige med (D, E, F) i minnet.
Användarnas perspektiv (D)	◊ Kön, ålder, funktionshinder, etnisk bakgrund har betydelse ◊ Säkerhetens intersektionalitet, kön-ålder har betydelse ◊ "Promenadvänlighet", 'hela resans'-ansats har betydelse ◊ Ägarskap har betydelse ◊ Ingen effekt, slutsats saknas (*)	◊ Beakta trygghet för alla oavsett kön, ålder, etc. och intersektionalitet av trygghet se också* ◊ Implementera metoder där gruppen är med och kan påverka utformningen. Viktigt att se till att inkludera "de ohörda rösterna" hos de mest utsatta. ◊ beakta säkerhet som en offentlig hälsofråga, kombinera lösningar för att hantera utmanade miljöer där människor bor. Se fallstudier 3 och 4. ◊ Skapa möjligheter för "kritiskt granskande ögon på gatan".	
Stad-land perspektiv (E)	◊ Storlek och geografisk plats har betydelse ◊ Gränserdefinitioner, avlägsenhet och isolering har betydelse ◊ Det urbana nätverket-ytterområden-landsbygd, region-land ◊ 'Glocal'-effekter i landsbygdsområden, migration har betydelse ◊ Ingen effekt, slutsats saknas (*) ◊ Någon variation på svar bland planerare och trygghetsamordnare.	◊ Inse att otrygghet kan vara lika över landet medan säkerhet varierar, se*. ◊ Se till att polis finns i mindre kommuner ('allmänhetens tillförsikt/förtroende') ◊ Tillse att lokalt samarbete existerar, inom kommun, lokal brottsprevention handlar också om volontärarbete, människors engagemang men även koppling med länsstyrelserna. ◊ Skapa kunskapsvägar från nationell till lokal nivå och vice versa. Mindre kommuner måste också vara med och påverka skapandet och införandet av riktlinjer för säkerhet ◊ Glesbygd-specifik!	
Tidsdimension (F)	◊ Timme, dag, arbetsdagar/veckoslut, årstider har betydelse ◊ Ingen effekt, slutsats saknas (*)	◊ Ta hänsyn till människors dagligen aktiviteter när man jobbar med brottsprevention och trygghetsskapande åtgärder.	
Technology & Digitalisation (G)	◊ Digitalisering och CCTV, belysning, Appar, drönare, BIM-Byggnads Informations Modellerung i säkerhet, Virtual Reality (VR) har betydelse, effekten varierar ◊ Ingen effekt, slutsats saknas (*)	◊ Se ny teknik som resurser i planeringsprocessen för att säkerställa rätt underlag/stöd, involvering av intressenter och hållbarhet. ◊ Använd virtuella verklighet (VR)för att engagera kommunala experter i åtgärdsforskning	

			Ge stöd till kurser som utnyttjar blanda inläring för att å avlägsna/isolerade kommuner (webbinar, podcast, virtuella studios). Se fallstudie 3.
	Teorier om brott och miljö likväl som otrygghet (H)	Teorier från arkitektur, psykologi och sociologi/kriminolog är viktiga som teoretiska underlag för studier och för planering för både ny bebyggelse och befintliga bostadsområden och eller bostäder/offentliga miljöer	- Se till att upprättandet av riktlinjer, genomförande och utförande i praktiken bygger på riktlinjer som är starkt kopplade till viktiga teoretiska underlag (knowledge-based theoretical framework) om "staden som en levande struktur" och kriminologiska teorier som tar hänsyn till interaktionen mellan individ och miljön. - Främja utbildning för planerare och designers genom nya kurser och vidareutbildning - Skapa utbildningstillfällen inom "translational planning" som kan nå praktiker samt där praktiker kan informera akademi (dubbelriktat utbyte), se fallstudie 3.
	Oförväntade resultat (I)	- Flera exempel på studier där metoden inte 'fungerar' eller 'fungerar' men ger oväntade resultat - Brist på träning i dessa metoder bakom misslyckande - Säkerhet lösningar måste utvärderas mot följande frågor: Säkerhet för vem? Vem som har råd för säkerhet som en produkt?	- Skapa utbildningstillfällen där lärande kring riktlinjer för säkerhet är obligatorisk för experter som jobbar med byggande och brottsprevention och trygghetsskapande åtgärder på kommun och regional nivå. - Skapa finansiella incitament för <i>resultatbekräftande forskning</i> på effekterna den urbana miljön har på brott och otrygghet med fallstudier i Sverige. - Skapa ekonomiska incitament för forskning inom <i>säkerhet&planerings processerna</i> i Sverige med (D, E, F).
Enkät Planerare + Trygghets-samordnare	Underlag för praxis (G)	- Trots att hälften av planerare och trygghetsamordnare har kunskap om begreppet Brottsprevention genom urban design (CPTED) är det inte många som tillämpar den i praktiken – mest fokus på trafik/vägnät 61% planerare och 77% trygghetsamordnare använder trygghet som en social aspekt i planering, 46% och 53% använder Situationsbaserad Brottsprevention (SBB)	- Skapa ett system för Certifiering eller säkerhetsriktlinjer med stöd i PBL från nationell till lokal planeringsnivå som en del av FNs 2030 mål för hållbar utveckling. - Se till att säkerhetsriktlinjerna utvärderas över tiden med information kring, och stöd av, praxis. Att involvera olika intressenter är nödvändigt. - Skapa mekanismer för att bedöma säkerhetsåtgärder på ett mer noggrant sätt. Före och efter analys.

			◊ Främja pågående fysiska träningstillfällen och kurser med blandat lärande kring certifiering och/eller säkerhetsriktlinjer.
	Underlag för planeringsprocess (H)	◊ 66% planerare 41% trygghetsamordnare har inga policys, styrdokument eller liknande som behandlar gestaltning gällande brottsförebyggande och trygghetsskapande fysiska åtgärder som riktlinjer	◊ Skapa ett system för Certifiering eller säkerhetsriktlinjer med stöd i PBL från nationell till lokal planeringsnivå som en del av FNs 2030 mål för hållbar utveckling. ◊ Skapa utvärderingsmekanismer för metoder som används i säkerhetsriktlinjer.
	Praxis idag – Gestaltning (I)	◊ 27% planerare och 17% trygghetsamordnare utformar ny bebyggelse på ett sätt som stärker den naturliga övervakningen ◊ 83% av kommuner anser underhåll av växtlighet viktigt för att underlätta naturlig övervakning; för glesbygdssamhällen är motsvarande siffra 64% (p= 0.017) ◊ 60% planerare och 17% trygghetsamordnare är emot fysiska barriärer som grindar, staket och liknande för att bygga fysiska barriärer för säkrare miljö	◊ Ge mandat för kommuner för att implementera säkerhetsriktlinjer med stöd av länsstyrelserna, Boverket och BRÅ. ◊ Skapa tydliga skriftliga riktlinjer för arkitekter och planerare för att 'bygga in' säkerhet och trygghet som en del av deras dagliga arbete – fokus på plan- och bygglov, detaljplan och översiktsplan ◊ Identifiera och jobba emot nuvarande barriärer för samarbete mellan planerare (e.g. stadsbyggskontoret) och trygghetsamordnare (e.g. social förvaltning). ◊ Identifiera och jobba mot nuvarande barriärer för samarbete mellan kommun och polisen, andra intressenter som till exempel, byggherrarna.
	Praxis idag – Process (J)	◊ 62% planerare och 33% trygghetsamordnare beaktar trygghet för alla oavsett kön, ålder, etc. ◊ 53% planerare och 29% trygghetsamordnare beaktar lokalisering av hållplatser för kollektivtrafik i planeringen ◊ 62% planerare och 31% trygghetsamordnare beaktar tidsperspektiv, daglig rhythm	◊ Visa beprövade metoder och exempel för kommuner på hur man uppnår en minimum förväntad nivå på dessa aspekter ◊ Skapa arenor lokalt och regionalt för diskussioner om nuvarande metoder, teori och praxis inom brottsförebyggande praxis – "vad funkar" och "funkar inte". Vilken väg är önskvärd? Se till att ta med (D,E och F).
	Praxis idag – Samarbete (K)	◊ 45% planerare hävdar att de samarbetar i viss utsträckning med trygghets- och säkerhetssamordnare medan 23% i stor utsträckning. Inte alla kommuner har en trygghets- och säkerhetssamordnare (13%). ◊ 57% trygghetsamordnare hävdar att de samarbeta i viss utsträckning med trygghets- och säkerhetssamordnare medan 43% i stor utsträckning.	◊ Implementera metoder där individen (oavsett kön, ålder, osv) är med och kan påverka utformningen. Viktigt att se till att skapa kanaler så "de ohörda rösterna" i planeringsprocess är med. Se fallstudie 4. ◊ Beakta säkerhet och trygghet som en folkhälsofråga, kombinera lösningar för att hantera utmanade miljöer

		◊ Ett fåtal utvärderar åtgärder före och efter ◊ I 8% av kommunerna, samarbetar planerare och trygghets- och säkerhetssamordnare inte. ◊ 75% av kommunerna har/haft medborgardialog ◊ 53% av kommunerna har/haft nattvandringar ◊ 60% av kommunerna har/haft trygghetsundersökning ◊ 50% av kommunerna har/haft Grannsamverkan ◊ 15% av kommuner har/haft SKA - Social konsekvensanalys ◊ 15% av kommunerna - BID modell	där människor bor. Se nuvarande forskningsfokus på miljö-säkerhet och hälsa. ◊ Skapa utbildningstillfällen där lärande kring säkerhets- och trygghetsriktlinjer erbjuds för experter som jobbar med byggande och brottsprevention och trygghetsskapande åtgärder på kommun och regional nivå. ◊ Skapa arenor för diskussioner med Boverket och BRÅ om önskan för en ökad standardisering av normer och processer vad gäller implementering av säkerhets aspekter i planering.
	Samarbete (L)	◊ Både planerare och trygghetsamordnare nämnde först polis (16% och 17% perspektiv) som samarbetspartner, följt av kontakter med andra trygghetsamordnare (14% och 17%).	
	Framtid (M)	◊ 12% av trygghetsamordnare önskar sig också bättre samordning mellan olika delar av kommunen ◊ 35% av planerare och 30% trygghetsamordnare anser att en ökad standardisering skulle kunna medföra positiva effekter	
Fallstudier & intervjuer	Fallstudier		
	Fallstudie 1 – Nederländerna The Police Label Secure Housing (Polisens certifiering av säkra bostäder) (N)	◊ Nederländerna har liksom GB haft ett system för certifiering PLSH med stöd av den nederländska Dutch Building Decree (motsvarande PBL) under mer än 20 år ◊ PLSH var från början utvecklad med arkitektur och planeringsperspektiv ◊ Stor förminskning av bostadsinbrott. ◊ Tillvägagångssättet omfattar stadsplanering och design, offentliga områden, layout, byggnader och bostäder ◊ Två modeller – ny bebyggelse och befintlig ◊ Sedan januari 2005 – Överfördes ägarskapet för Police Label Secure Housing från	Reflektera om PLSH modell kan fungera i Sverige: ◊ Kan vi lära oss från erfarenheter från certifieringsmodeller i Nederländerna (och UK) under de senaste 20-30 åren? ◊ Kan en certifieringsmodell som PLSH passa kraven på säkerhet i segregeringstider, med höga koncentrationer av brott i vissa områden i stora städer samtidigt som polisstyrka minskas i mindre kommuner? ◊ Med en ökande digitalisering av bostadsområdet (BIM, t ex), hur kan denna process stödja genomförandet av säkerhetsriktlinjerna i kommunerna och fortfarande vara

		inrikesministeriet till det nederländska centrumet för brottsförebyggande och säkerhet. Skifte i certifiering från planerare och arkitekter och polis till konsulter. ◇ Osäkert huruvida PLSH påverkar otrygghet	känslig för enskilda gruppers behov? (undvika en "teknokratisk" utveckling).
Fallstudie 2 – Finland Grannskap 2.0 (0)	◇ Finlands "Neighborhood 2.0" (Grannska 2.0)-projektet skapade planerings- och designprinciper och exempel på strategiska och operativa styrprocesser ◇ Det skapade också en serie säkerhetsprinciper som anses vara direkt och indirekt relevanta när man planerar för säkerhet. Kombinera evidensbaserad forskning med åtgärdsforskning, användning av modern teknik och ett system för deltagande som involverar utövare, beslutsfattare, kommunala aktörer ◇ Användarperspektivet saknas i någon mån, även stad-land perspektivet och den Nordiska dimensionen	Viktiga rekommendationer från Neighbourhood 2.0 för Finland som kan anpassas till den svenska kontexten: ◇ Att göra otrygghet en obligatorisk aspekt i lagen om markanvändning och konstruktion och definiera styrningsriktlinjer för planering ◇ Stödja utbildning för planerare och designers ◇ Samarbete på lokal nivå bör förstärkas ◇ Det krävs bättre processer och metoder att använda inom design vid sidan av hårda metoder för att förbättra trygghet (annat än murar, kameror, grindar etc) och även att ta hänsyn till användarnas perspektiv.	
Fallstudie 3 – Ett exempel på en kurs med blandat lärande i säkerhetsprinciper för praktiker (P)	◇ Denna kurs med blandat lärande är en av de alternativa lösningar för kunskapsspridning och utbyten mellan forskare och praktiker som vi tillämpar på KTH. ◇ Den avgiftsfria kursen <i>Säkerhet och trygghet i praktiken</i> kombinerar online digital media med den traditionella så kallade Face-to-Face kontakten. Sponsras av Säkraplatser nätverket ◇ 15-20 studenter per år – från poliser till arkitekter samt KTH studenter	Lärdomar med den här erfarenheten: ◇ Att skapa online plattform för utbildning (som till exempel en <i>blended learning</i> kurs) för praktiker är fullständigt möjlig (viktig att ha korta inlägg). Till exempel, 'inledning till Boverkets säkerhetsriktlinjer'. ◇ Skapa alternativa lärandelösningar (såsom till exempel kurser som utnyttjar blandat lärande) att använda för införandet av säkerhetsriktlinjer.	
Fallstudie 4 - Röster från unga på Fryshuset: Lugna Gatan	◇ Ofta unga ses som 'problem', inte lösningar. ◇ Unga fungerar som värddar i kollektivtrafiken, skolor eller stadsdelar för att förebygga konflikter och öka tryggheten. Det är Lugna Gatan. ◇ De får utbildning för att kunna jobba som värddar.	Lärdomar med den här erfarenheten: ◇ Värt att engagera alla grupper i trygghetsskapande interventioner särskilt de som brukar kallas 'problem-skapare' som ungdomar	

		◊ Deras fokusgrupp är alla unga men de fokuserar särskilt på de som lever i, eller riskerar att hamna i, utanförskap.	◊ Kan modellen appliceras för att engagera unga (särskilt de som är i riskzonen) i planeringsprocess? Vilken roll har modern teknologi i den här processen?
	Intervjuer		
	<i>Byggherrar</i>	◊ Brott och säkerhet har blivit relevant på dagordningen ◊ Svårt att prioritera frågan – varierar från kommun till kommun ◊ Att välja fysiska hinder som säkerhetslösningar är inte önskvärt ◊ Önsknings varierar från kommun till kommun	Lärdomar med den här erfarenheten: ◊ Reflektera om bättre styrning från nationell till lokal nivå kan ge bättre resultat ◊ Stort avstånd mellan forskning och praktik vad gäller utvärderingen ◊ Skapa ett behov av metoder i planeringsprocessen som inkludera säkerhet och trygghet som en dimension av den sociala hållbarheten.
	<i>Forskare</i>	◊ Ändra PBL! - skyldigheten för kommunerna tydligare att inkludera brotts- och säkerhetsfrågor som en integrerad del av planeringsprocessen i nya eller existerande stadsmiljöer ◊ Påträngande tekniker, såsom CCTV-ansiktsigenkänning, anses inte vara önskvärda inte heller 'gated communities' i den nordiska kontexten	◊ En stor andel av de som jobbar med brottsprevention lokalt saknar ett situationellt fokus, utan arbetar normalt med social brottsprevention, med fokus på individ ◊ Undersök vilka barriärer som finns i planeringsprocessen idag. ◊ Skapa ekonomiska incitament för forskning inom <i>säkerhets&planeringsprocesserna</i> i Sverige med (D, E, F) i tankarna.
	<i>Praktiker</i>	◊ Behov av metoder i planeringsprocessen från teori till praktik men också för att kunna utvärdera om det fungerar. ◊ en gemensam syn att nuvarande praxis skulle dra nytta av en mer strukturerad modell styrd från toppen	◊ Skapa en debatt om 'vem' som ska styra utvecklingen – polisen, arkitekter och planerare och/eller privat sektor (tillgång). ◊ Tänk på: Säkerhet och trygghet för vem? Skulle certifieringen säkerställa trygga bostäder för alla? (efterfrågan i ny bebyggelse).

I BRÅs ursprungliga utredning konstaterade man att kunskapen om arbetet med brottsförebyggande åtgärder hade ökat "men det dock var få kommuner som i sina befintliga översiktsplaner har tagit upp frågan om den fysiska miljöns utformning i förhållande till brottsligheten och trygghet i förhållande till brott" (BRÅ, 2002, Boverket, 2013a). (s.6). Våra resultat visar också att gapet mellan forskning, planering och brottsförebyggande praxis finns kvar trots de senaste två decenniernas ansträngningar.

Trots framsteg som gjorts, med flera myndigheters ansträngningar (med många initiativ som Botryggt-serien), finns det fortfarande en brist på förståelse på alla nivåer av hur vi kan införa säkerhet, bedöma den genom planerings- och styrprocesser, från nationell till lokala nivå (se svaren från undersökningen från planerare och säkerhetsexperter som exempel). Med dessa resultat väcks tvivel gällande den nuvarande svenska modellen, som avviker från den som antogs i Storbritannien eller i Nederländerna i mitten av 1990-talet (se fallstudie 1) där striktare säkerhetsriktlinjer tillämpades.

Om en strängare uppsättning säkerhetsriktlinjer är en önskvärd väg för Sverige idag eller inte, är en fråga för öppen debatt. De bevis som samlats in i denna rapport pekar dock mot en sådan riktning med tydligare rutiner och kanske gemensamt underlag. Om detta är önskvärt, krävs systematiska rutiner från de inledande faserna av planering genom byggnaders livscykel och underhåll. Tillvägagångssättet behöver omfatta alla aspekter av säkerhet och trygghet, bortom aktuella trafik- och säkerhetsrisker, som finns i dagens PBL. Dessa aspekter inkluderar byggnaden, dess miljö, grannskaps- och stadskontext men också människor: boende, besökare, planerare, säkerhetsexperter, bostadsutvecklare och andra intressenter. Denna "nya modell" behöver fortfarande vara flexibel för att anpassa sitt fokus för att passa kontemporära problem med social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet.

Förändringar i byggreglerna räcker inte, denna nya modell kräver nya sätt att arbeta. Att främja hållbara och säkra miljöer i städer kräver väl samordnade insatser från multidisciplinära grupper (det handlar om arkitekter, planerare, säkerhetsexperter, polis, beslutsfattare, policyskapare) och samarbete med det civila samhället. Rätt utbildning saknas, det vill säga, med fokus på situationen/platsen där brott äger rum. Medan planerare och arkitekter ser att säkerhet och trygghet inte hör till deras sakområde (många planerare såg sig inte som rätt person för att besvara enkäten) noterar vi att en stor andel av de som jobbar med brottsprevention lokalt saknar ett situationellt fokus idag. De arbetar normalt med social brottsprevention, med fokus på individ, inte på situationen/platsen där brott äger rum. Detta skapar ett stort hinder för säkerhetsfrågan på kommunal nivå och inte minst för att se till att nationella riktlinjer kan genomföras lokalt, något som också påpekas av en intervjuperson:

"många inom kommunen som jobbar med de här frågorna kommer från sociala områden, det är personer som har jobbat med sociala frågor, t.ex. missbruksproblematik. ...Det finns en bild av att när människor väl är kriminella så kan man inte göra så mycket. Gör de inte brott på ett ställe gör man det någon annan stans. ...Det visar ju forskningen att så är det inte, men jag tror att många fortfarande har den bilden att det enda som verkligen är brottsförebyggande är att behandla barn och unga så att de inte blir kriminella"

Planerare och säkerhetsexperter har viktiga roller att spela i processarbetet genom samarbete (som det framgår av rapporten är samarbete inte en självklarhet), i två olika handlingsfönster: (1) när ett nytt bostadsområde planeras och säkerhetsriktlinjer implementeras i planeringsstadiet. Och 2) när säkerhetsåtgärder behövs i ett existerande område. Dessa experters jobb är att ta itu med särskilda säkerhetsutmaningar genom att definiera insatser och se till att de fungerar. I dessa handlingsfönster kommer experter ofta att arbeta problemspecifikt; givet särskilda säkerhetsförhållanden, som kräver intervention. Även om

brottsbekämpning inte är detsamma som att maximera övergripande hållbarhetsmål, kan de i praktiken anpassas (som fallstudie 2 illustrerar).

Det finns en oro och en risk kring vem som är ansvarig för processen. Det finns internationellt belägg för att det kan vara en variation i leveransprocessen, inte bara vem som levererar (polisen eller civila som är baserade inom kommuner och / eller konsulter) utan också hur säkerhetsriktlinjerna genomförs i praktiken som ger stor påverkan. Skillnader mellan stadsplanerarens och designers intentioner och de konkreta resultaten av den politiska implementeringen understryker vikten av riskbedömning i stadsutvecklingsprocesser. Vår rapport visar att praxis hittills har varit okänslig för realiteterna och kontexten utanför de stora kommunerna och att det som gäller för landsbygdskommuner inte nödvändigtvis är av betydelse i större städer och vice versa.

En annan fråga är behovet av att diskutera risker med olika typer av insatser för att undvika oväntade resultat. Det krävs bättre processer och metoder för användning inom design, utanför hårda metoder, för att förbättra säkerheten (annat än murar, kameror, grindar etc). Planeringsbeslut måste fattas med tanke på frågor utöver debatten om huruvida en viss lösning fungerar eller ej. Genomförandet av fysiska hinder (t.ex. grindar, staket och murar) är ett typiskt exempel på detta problem. Eftersom brotts- och säkerhetsfrågor har blivit mycket produktifierade ska effekterna av varje åtgärd utvärderas utöver dess tekniska effekter. Vi hävdar att lösningar som strider mot hållbarhetsmålen måste bedömas mer strängt i förhållande till vem som är mottagare (säkerhet för vem?) av en viss lösning och dess övergripande inverkan på samhället.

Våra resultat visar att oväntade resultat ganska ofta är förknippade med motstridiga sätt att leverera studierna, men också med dålig träning och utbildning. Därför är det viktigt att skapa arenor lokalt och regionalt för diskussioner om nuvarande metoder, teori och praktik inom det brottsbekämpande arbetet och se till att vi översätter vetenskapliga rön till praxis (translational planning). I den här processen har modern teknik också en roll att spela. Digitalisering kan idag bidra till att förstå komplexa aspekter på ett holistiskt sätt och stödja ett bättre samarbete mellan alla intressenter som är involverade i kvaliteten på den byggda miljön, samt till att engagera medborgarna. Studiefall 2 är ett utmärkt exempel på hur virtuell verklighet ger nya möjligheter till prediktiv styrning och ledning för säkra och smarta städer.

Vi behöver lära ut beprövade metoder och exempel till kommuner om hur man uppnår en lägsta förväntad nivå på dessa aspekter. Underlag måste backas upp av ett ekonomiskt incitament för evidensbaserad forskning om stadsmiljöers påverkan på brottslighet och otrygghet med fallstudier i Sverige och i nordiska länder. Utöver långa vintrar och planerade städer erbjuder nordiska länder intressanta studiefall. Det finns skäl att tro att inverkan av otrygghet kan skilja sig mellan olika länder eftersom de är kontextualiserade i olika former av kapitalism. Evidens är baserade på ett begränsat antal samhällen eftersom litteraturen lutar kraftigt mot studier som genomförs i Nordamerika och Storbritannien – måste den behandlas med försiktighet, om inte liknande resultat kan observeras i situationer där förhållandena skiljer sig åt i kritiska avseenden. En distinktion mellan liberala marknadsekonomier och de som karaktäriseras som välfärdsstatssamhällen är nödvändig. Det är under dessa kontextuella skillnader som brott och säkerhet måste beaktas i förhållande till särskilda urbana miljöer och de personer som de kan påverka. Detta är relevant för brottsförebyggande.

Vi hävdar att brott är kopplade till specifika miljöförhållanden, på en viss plats och vid en speciell tid, som kan åtgärdas eftersom de inte händer slumpmässigt. Olika egenskaper hos den fysiska miljön har betydelse, men effekten varierar. Denna insikt har viktiga konsekvenser inte bara för förståelsen för varför brott sker, var eller när men också hur de kan förebyggas. Ur ett *kriminologiskt perspektiv* är policy som implementerar ett helhetsperspektiv, genom att

ta hänsyn till samspelet mellan individer och miljöer, önskvärt. Som föreslagits av Wikström och Treiber (2017b), kan detta vara svårt för lokala brottsförebyggande organ och funktioner att påverka. Därför är det viktigt att politiker och beslutsfattare uppmuntras att förbättra sociala förhållanden och ändra sociala regler, för att i största möjliga utsträckning förhindra människors exponering för kriminogena förutsättningar, med en viss betoning på personer som är brottsligt benägna. Interventioner som specifikt riktar in sig på miljöegenskaper kommer endast att vara effektiva för att förebygga brott om de främjar förändringar i hur människor uppfattar brottslighet som ett alternativ i den specifika miljön.

Ur *stadsplaneringsperspektivet* har vi visat tydliga bevis för ett antal faktorer som kan påverka både brott och rädsla för brott som kopplas till ett objekt som ett hus eller bostadsområde. En ny policy bör också överväga temporala mönster för mänsklig verksamhet.

Vår rekommendation är att se till att upprättandet av riktlinjer, genomförande och dess utförande i praktiken bygger på en inriktning som är starkt kopplad till viktiga teoretiska underlag (knowledge-based theoretical framework) om "staden som en levande struktur" och kriminologiska teorier som tar hänsyn till beprövade forskningsresultat om interaktionen mellan människa och miljön.

Även om fokus på att ändra specifika platser är en effektiv strategi för att göra dem säkrare, är det viktigt att komma ihåg att bedömningen av förhållandet mellan miljö och resultat måste gå utöver det deterministiska synsättet eftersom stadsmiljön inte påverkar alla individer lika. För att ett brott ska hända måste de nödvändiga förutsättningarna finnas på plats. Individer är mobila och spenderar tid i många miljöer med olika och varierande kriminogena egenskaper över tid. Platser också: de påverkar och frammanar olika typer av moralitet, vilket också varierar över tid. Det är blandningen, eller intersektionen, av aktiviteter, de sociala interaktionerna (och deras sammanhang och medföljande egenskaper) vid en viss tidpunkt, som leder en motiverad brottsling till att agera. Eftersom ett brott är ett resultat av en valprocess som initieras av samspelet mellan individens brottsbenägenhet och hans eller hennes exponering mot en kriminogen plats, behöver vi veta mer om den faktiska rollen som stadsmiljöer har på detta förhållande, som ibland, men bara ibland, resulterar i brott. Detta holistiska och dynamiska perspektiv, hoppas vi, kan informera och inspirera framtida forskning och praxis till en mer inkluderande, säker och hållbar framtid.

8.

Ordförklaring

App – En mobilapplikation, mobilapp eller bara app, är ett tillämpningsprogram för mobila enheter som smarta mobiltelefoner och surfplattor.

Business Improvement Districts - BID står för Business Improvement Districts och är en samverkansmodell som ursprungligen kommer från USA. Modellen bygger internationellt på tvingande lagstiftning men den svenska modellen av BID är mer inriktad på frivillig samverkan. Modellen har använts på ett antal platser i Sverige, främst i storstäder.

BIM – Building Information Modelling - BIM är en process som handlar om att skapa och använda en intelligent 3D-modell för att informera och förmedla projektbeslut, projektera, visualisera, simulera och samarbeta, vilket ger större tydlighet för alla intressenter under hela projektets livscykel. BIM gör det lättare att uppnå projekt- och affärs mål.

CCTV - är en kamera som används i syfte att övervaka en plats (Camera_FTP, 2019).

Digitalization/sering - övergång till användning och lagring av information i digital form i organisationer och samhället; ofta förknippat med genomgripande förändringar av arbetssätt och affärsmodeller; – för konvertering av information från analog till digital form, se digitisering (för engelska digitization); även kallat digifiering (It-orden, 2019).

Drones - även kallat obemannad luftfarkost eller UAV (engelskans Unmanned Aerial Vehicle), är ett samlingsnamn på motorförsedda luftfartyg utan pilot ombord som kan flyga autonomt eller fjärrstyras. Exempel på användningsområden är flygfotografering (Wikipedia, 2019).

CPTED – Crime Prevention Through Environmental Design – Genom en medveten design av miljön kan platsens fysiska och sociala egenskaper ges en brottspreventiv verkan och/eller förbättra tryggheten hos en plats. Greg Saville delar in utvecklingen av CPTED i tre generationer. Den *första generationen CPTED* förespråkar en befäst livsstil där övervakning, territorialitet och tillträdeskontroll genom fysisk utformning ska motverka brott i stadsrummen. Naturlig övervakning för att öka risken för upptäckt, naturlig tillträdeskontroll för att minska tillfällena och naturlig territoriell förstärkning för att öka den sociala kontrollen över platsen. Genom att förlägga verksamheter till olika platser ökar den yta som är under uppsikt inom ett område samtidigt som den sociala gemenskapen bland de boende stärks. Den *andra generationen CPTED* fokuserar på hållbar utveckling, där skapandet av beboeliga och balanserade grannskap i välskötta stadsmiljöer ska ge medborgarna egen makt och uppmuntra deras samhällsengagemang. Slutligen förespråkar man i den *tredje CPTED generationen* grön energi och tillämpning av nya tekniker som höjer levnadsstandarden och medvetenheten om säkerhetsfrågor. Målet att uppnå miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbara städer är nu en integrerad del av CPTED-principerna. Genusfrågor och nyttjarnas behov är här mer framträdande än i den första generationens ansatser (Ceccato, 2016a).

Intersektionalitet är ett analytiskt perspektiv som vill uppmärksamma hur relationer av överordning och underordning skapas och upprätthålls i samspel mellan bl.a. ras/etnicitet, kön/genus, funktionsvariationer, klass, ålder, sexualitet och religion (Löf, 2019). Se även Daly (2010).

ICT – Informations- och kommunikationsteknik (IKT) (eng. Information och Communication Technology, ICT), är den del av IT som bygger på kommunikation mellan människor.

Grannskapssamverkan – (Neighbourhood Watch Scheme) handlar om olika aktiviteter i ett område som syftar till att förbättra de boendes engagemang, känsla av delaktighet, sociala samhörighet - och därigenom den sociala kontrollen som är grundläggande för att förebygga brott och förbättra trygghet. Dessa aktiviteter (som till exempel att informera grannar om att

vara extra uppmärksamma om vem som rör i området när man reser bort), förväntas också förändra beteendet bland tänkbara brottsoffer och på så sätt minska tillfällena till brott.

Nattvandring - även kallat föräldravandring, vuxenvandring, farsor och morsor på stan eller vuxna på stan - innebär att grupper av vuxna rör sig ute på gator och torg och i miljöer där ungdomar vistas kvälls- och nattetid i syfte att skapa en lugnare miljö.

Naturlig övervakning – Naturlig övervakning begränsar möjligheten till brott genom att den fysiska miljön utformats på ett sätt som maximerar synligheten och främjar positiv social interaktion i ett område, något som minskar brott och/eller ökar tryggheten. Naturlig övervakning innefattar placeringen av fönster och öppna områden med tydliga synfält.

Sociala konsekvensanalyser (SKA) innefattar processer för att analysera, övervaka och hantera de avsedda och oavsiktliga sociala konsekvenserna, både positiva och negativa, av planerade insatser och eventuella sociala förändringsprocesser som är resultat av dessa insatser (Johansson, 2018). I planeringen har SKA till syfte att beskriva konsekvenser av ett planförslag och att tydliggöra de sociala behoven i den byggda miljön. SKA kan belysa intressekonflikter och ge förslag på åtgärder. En förändring i en stad kan ge olika konsekvenser under olika tider på dagen eller få olika konsekvenser för olika grupper av människor, vilket behöver synliggöras och tas med in i planeringsprocesser.

Trygghetsvandringar – Trygghetsvandringar innebär att en grupp människor går igenom ett område och systematiskt inventerar eller inspekterar det ur trygghetssynpunkt (ofta med ett protokoll i handen - pappers och/eller digital/App). Under inventeringen noteras platser och utrymmen som upplevs som otrygga eller riskerar att bli brottsplatser, samt vilka konkreta fysiska omständigheter som bidrar till problemen. I processen ingår att ta fram förslag på lösningar, och trygghetsinventeringen kan sedan ligga till grund både för större och mindre åtgärder.

Trygghetscertifiering – Trygghetscertifiering är en kvalitetskontroll för ökad trygghet och minskad utsatthet för brott i bostadsfastigheter. Kontrollen utförs med en checklista, som i första hand är anpassad för befintlig bebyggelse och kan användas i flerbostadshus i både traditionell stadsbebyggelse och i miljonprogramsområden. Checklistan kan se olika ut beroende på om den tillämpas i bostäder som redan finns och har problem med brott och otrygghet, eller används som kunskapsunderlag vid planering av nya bostäder och offentliga miljöer.

VR - Virtual reality – är datateknik som simulerar verkliga eller fiktiva miljöer och vår närvaro och interaktion i dem.

Whole journey approach – 'hela-resan-perspektiv' inkluderar helheten med hjälp av kollektivtrafik, från dörr till dörr. Det inkluderar promenader till och från buss- och tunnelbanestationer samt att vänta på och åka på buss / tunnelbana, gå till destination och hela vägen tillbaka.

Walkability – på svenska 'promenadvänligt'. Ett samhälle kan utformas för att öka promenadvänligheten. Detta betyder att det är viktigt att det är promenadavstånd till grundläggande funktioner som handel, jobb, rekreationsområden mm. En sliten plats kan minska promenadvänligheten i ett bostadsområde.

9.

Bilaga

Intervju 1

Researcher on the future of CPTED

Interview: UK researcher in the area of crime prevention through environmental design (1)

What do you think the future of CPTED will be in a much bipolar world we live today? (Just as a reference: In the past we talked about gated communities as a failed commodity but here in Sweden building companies talk about a clear increase in demand for these developments). How is this in the UK? Is different now from what it was lets say 10 years ago?

We do have a rise in the number of gated developments here in the UK och this is most definitely at the higher end of the housing market. Likely a reflection of exclusivity as opposed to a requirement for safety in my view, but I think perhaps CPTED needs to do more on this subject to ensure that a) we are not just surmising och b) to establish whether gating does in fact reduce crime/fear of crime. At present, gating IS NOT a feature of CPTED/SBD och is in fact discouraged from a crime prevention perspective.

One of the images I showed the offenders in my research was a gated community och their responses were very mixed. Some said that they wouldn't bother trying to overcome the security, due to the increased risk. Others (the majority) felt that the display of additional security reflected an exclusive development, one that had something to protect, thus was worth the extra risk, due to a likely higher reward.

It is my view that, as CPTED researchers, we should be exploring this in more detail.

Natural surveillance – is there a risk that the soft och the empathetic eyes on the streets will be transformed with these electronic personal control in the future (Chinese like with identification of faces).

Yes, I think that there is a risk, but again, CPTED has steered clear of the use of technology to achieve its principles. For example, SBD does not include the requirement for CCTV etc och has always maintained that the natural surveillance is superior. Again, I think we (as researchers) shouldn't be afraid to look again at this och to establish whether this is actually the most effective option.

My research with offenders placed Surveillance at the top of their list of deterrents. They did not like the risk of being seen. We did not include properties with cameras so I am not sure exactly what they think about these, but many did state that CCTV or technological surveillance would deter them.

What do you think is typical local for the UK in this area of CPTED och housing nowadays?

If it is about technology (as above) then I would state that SBD (the main CPTED intervention in the UK) has continued to steer clear of technological advances. This is probably largely to do with the fact that the vast majority of housing built to SBD (och therefore CPTED) standards, is social housing (less money).

Interview 2

Researcher on the future of CPTED

Interview: South African researcher expert on CPTED - Future of CPTED

What do you think the future of CPTED will be in a much bipolar world we live today? (Just as a reference: In the past, we talked about gated communities in Europe as a failed commodity but here in Sweden building companies talk about a clear increase in demand for these developments). In the USA, South Africa or Brazil, gated communities have been around for a long time. What can we learn from the South African experience on this matter? What do you think planners wish for in SA? (in terms of future of housing models)

This is a very interesting question. In spite of the growing inequalities, I still think CPTED has a role to play but that we need to reconsider och perhaps redefine this role.

Firstly, yes, this may include gated communities, in spite of their negative impact. I have just written a book chapter for a geography book in SA where I tried to highlight the paradoxes related to gated communities in the country.

Although it was not written from a CPTED perspective, it highlights the dilemmas. The book is currently being published. Attached, find the chapter. I also just submitted another paper with a student on public spaces in gated communities (large estates) where I think we started to raise some interesting questions regarding the nature och use of these spaces, the role of CPTED like interventions och the impact on society.

Secondly, CPTED is playing a valuable role in former marginalised areas in SA. For instance, Cape Town, Khayalitsha on your way to Stellenbosch. Here CPTED was a crucial part of the Violence Prevention through Urban Upgrading project (VPUU) och some recent evaluations have shown great successes. Have a look at there website too <http://vpuu.org.za/>. I am now working on a similar project in Mamelodi, in Pretoria, called Safety Promotion through Urban Upgrading (SPUU) och again, CPTED is playing a big role. I can send you the base report I did for the project if you are interested. Lastly, I also have a PhD student from Namibia that is currently looking at crime, housing och safety (from a CPTED perspective) in two neighbourhoods in Windhoek och we suspect to find that CPTED is playing a role to reduce crime. So, in summary, although I think there will be different ways that CPTED will be interpreted och applied in the future, it still has a role to play, especially in poorer areas that could benefit from CPTED intervention.

What do planners wish for?

This is difficult och varies greatly. Find attached another paper I did with a masters student whose study was looking at exactly this. In short, they are divided och often conflicted about what to do in terms of gated communities. I recently had two planners from the City of Tshwane (including Pretoria) who came to see me regarding the revision of their policy on enclosed neighbourhoods och it only confirmed our findings from the paper yet again. They now have applications for entire neighbourhoods to be turned into gated communities. Yet, in terms of poorer areas, planners are very supported of CPTED interventions if there is a budget to apply them.

Natural surveillance – is there a risk that the soft och the empathetic eyes on the streets will be transformed with these electronic personal control in the future (Chinese like with identification of faces)?

Yes, there is definitely a risk. Many SA towns och especially high profile nodes in the CBDs och other areas that make use of CIDs or BIDs increasingly use CCTV cameras to assist with this och yes, this can och are having an influence on peoples' levels of privacy in the public realm och are contributing to a big brother society. Strangely enough, interviews in the gated communities, where cameras are also used in some spaces, are indicating that some people actually feel much

safer with the cameras there. In addition, the latest is that people are suggesting we make use of drones to improve surveillance. Now, this raises interesting questions.

Is there something that is specific/typical to SA in this area of CPTED och housing nowadays? (that you want to highlight?)

No, not really apart from the fact that I think CPTED is still being applied in high profile poorer areas where there is funding och that I, therefore, think it is not at all 'dead'.

In addition, when looking at the transformation of public space in the country, many people subconsciously och consciously apply CPTED features och principles in trying to make public spaces safer. [I discuss some of this in the book].

Intervju 3

Researcher on the future of CPTED

Interview: UK researcher in the area of crime prevention through environmental design (2)

What do you think the future of CPTED will be in a much bipolar world we live today? (Just as a reference: In the past we talked about gated communities as a failed commodity but here in Sweden building companies talk about a clear increase in demand for these developments). How is this in the UK? Is different now from what it was lets say 10 years ago?

There are processes which may lead to greater segregation of types of people by any number of characteristics – age, ethnicity/religion, class/income.

Some of these stem from national or local government policies – e.g. local government housing allocation policies (see work in the 1980s by Tim Hope och Janet Foster on Priority Estates Project); others from the operation of market forces on the supply side (e.g. developers) och on the demand side (where people want to/ can afford to live, next door to whom).

On the latter, gentrification och housing property-as-investment is squeezing poorer och even middle-class people out of city centres e.g. (especially?) London. There are also increases in the proportion of people renting as opposed to owning homes. How far governments can och will want to intervene in these market forces is obviously dependent on politics. Local online facilities e.g. local community websites such as www.nextdoor.co.uk may also influence these processes, but not sure in which direction.

Natural surveillance – is there a risk that the soft och the empathetic eyes on the streets will be transformed with these electronic personal control in the future (Chinese like with identification of faces).

It looks like 5G mobile technology will enable a huge increase in access to info (och possibly control of things e.g. gates, very local lighting) from all manner of sensors including CCTV. The facial recognition capacity that is being developed e.g. in China, combined with their social reputation scoring system, is alarming <https://boingboing.net/2015/10/06/reputation-economy-dystopia-c.html>.

Again, what happens will depend on the mix of what individual citizens, communities, local och central government, och business interests e.g. developers or housing managers, are willing och able to do, or to resist.

Intervju 4

Researcher on the future of CPTED

Interview: US researcher in the area of crime prevention through environmental design (1)

What do you think the future of CPTED will be in a much bipolar world we live today? (Just as a reference: In the past we talked about gated communities in Europe as a failed commodity but here in Sweden building companies talk about a clear increase in demand for these developments). In the USA, or Brazil, gated communities have been around for a long time. What can we learn from the US experience on this matter? What do you think planners wish for in the US? (in terms of future of housing models)

"I think that there is a lot that we can gain by focusing on the built environment och designing out crime;

"However, I am not in favor of gated communities. The experience here in the US is that they result in exclusivity och even higher degrees of segregation. As research has shown, many of these gated communities exist in wealthier och quite safe city neighborhoods"

Natural surveillance – is there a risk that the soft och the empathetic eyes on the streets will be transformed with these electronic personal control in the future (Chinese like with identification of faces)?

"We have to be very careful to understand where natural surveillance ends och loss of the individual's right to privacy begins. Last week, San Francisco was the first major city in the US to completely ban facial recognition devices from their policing procedures. I am all for natural surveillance in the way that Jane Jacobs described the "eyes on the street" och believe that design of the built environment should facilitate such surveillance. I am more conflicted about the proliferation of electronic eyes och surveillance systems than can spy every movement in the city.

Is there something that is specific/typical to the USA in this area of CPTED och housing nowadays? (that you want to highlight?)

I wouldn't say so, though the so-called Patriot Act after 9/11 here made surveillance of citizens easier. I think that gated communities och CCTV cameras och other electronic devices of video surveillance are also proliferating in other parts of the world.

How is it in the US? I am wondering if you could tell me how CPTED/situational crime prevention is "done" in the US?

I am afraid that the US is a bad model och there are no lessons to draw from here. To my knowledge there are no guidelines in the building code relating to safety from crime och city plans have no discussion about crime safety. The private market has sought to respond to people's desire to be safe from crime by building gated communities, a concept that I am really opposed to.

What you are suggesting makes sense to me. I would add that guidelines should be offered at different scales: the scale of the building, the block, the neighborhood, och citywide systems (like transit stations, parks, etc.)

Intervju 5

Neighbourhood 2.0

Intervjuer: Senior Research Scientist, SMART & SUSTAINABLE & SHARED Spaces och Built Environment, VTT
Technical Research Centre of Finland

Although society is very safe, perceived safety has decreased in Finland. Hen describes Finnish project **Neighbourhood 2.0** with three universities och "Räddningverket" focused on method development och recommendations in the relationship between built environment och perceived safety.

Hen mentioned about the project that included practitioners och policy makers in workshops. Starting point literature review of 13 cases (articles) by University of Helsinki (Helsingfors). For each of the 11 principles a card was developed to support users/practitioners.

Gender och age not included so much in principles. Focus to support planners in what they can directly affect in design.

Hen mentioned that the focus has been on physical environment och design.

For perceived safety early adaptation och social/communal aspects important as is context. For shopping malls och bigger areas security comes in strong in later phases. Holistic approach to safety is not there, it is under quality och "feel nice" targets for the building but comes in at the end of design process.

I asked Hen about potential conflicts between sustainability goals (e.g. saving energy) och safety goals (e.g. increasing illumination och consequently more energy consumption):

Compared with saving energy/environment there is no conflict with safety if you have the holistic view from the start, says Hen.

People feel safer if the material is better och design nicer. It could in this way become och extra layer in the budget/cost. One part of the project was to estimate costs for improving perceived safety, but this was too difficult, light is easy to cost but not other principles, adds Hen.

Technical solutions such as surveillance is included in last category in the Finish model. She explain:

Ownership is about taking ownership, not who owns the building or form of tenancy/ownership.

As part of the project, virtual safety walks was suggested as a method for assessment, discussion och development. An existing project could be used but the model (a gaming model) was not detailed enough for planning purposes. The discussion is more important than the visual details.

The VR model can also be used for energy efficiency or carbon levels visualization/analysis. Designers could use this to do variations of their design alternatives, that can be helpful, says Hen. However, she complements: "assessing safety feeling was difficult using this virtual walk, you need to be more immersed".

Making perceived safety part of the law och as strong guidelines would be the most efficient way to make it happen. If voluntary less likely.

There is a European level initiative (standard model), which has been linked to the private sector. National standards implemented which are open source is necessary.

But who would implement it?

Hen mentioned that in Finland the area "Accessibility" is closer to "Safety" in Finland och has been studied lately och implemented in guidelines och standards. One possibility would be to include safety to these guidelines in Finland.

Det kan fortfarande finnas processer och metoder att använda inom design utanför hårda metoder att förbättra trygghet (annat än murar, kameror, grindar etc). Local level cooperation between the areas exist but transportation, transit dominates. Lightening comes from transportation och parks from safety, fragmented guidelines, policy.

Smart city indicators tool developed (20 categories), och Finland would like to develop further in the field of perceived safety. The principles (11) could also be further developed with more detailed indicators. People perspective in the centre is good leading principle, says Hen.

Hierarkin i planerings och system hindrar införandet av dessa principer. Det finns så många steg att om man vill ha hög kvalité måste hela processen styras på enhetligt sätt. Mellan stadsplanering/detaljplan/miljöplan/neighborhood plan (additions to these in form of details och pictures are only guidance, not legal) och processen för byggnadstillstånd/tillstånd för markanvändning finns ett gap.

Hen tycker att: *"Stadsplanerarnas idéer kanske inte alltid kommer till införande då kommersiella intressen från byggherrar kan komma i vägen. Detta gäller generellt, inte bara för säkerhet".*

The business is so strong that savings, budget affects quality of the end project. Security is one area where cuts are made.

PBL in Sweden has no clear links to security (Vania), only to traffic och fire for example, och Hen confirms this is also the case in Finland.

Hen reflects och wishes that:

"The law is strong in steering power och it would be good if perceived safety was there in the law och policy governance in närmiljöplan also important to make this happen".

Hen shows slides of 11 design principles.

Intervju 6

Researcher on CPTED of public places in deprived areas in Australia

Interview: Australian researcher in the area of CPTED (3)

20 years as architect, then did PhD in Rudolf Steiners architecture. Postdoc in urban ecology och revitalization, Worked on home city of Geelong. Ford och Alcoa left (heavy industries), many blue-collar jobs left och city in decline. Research in line with what was happening, collaboration with local council led to management role in the local council. Wanted to practice in "the real world". Bureaucracy och local government very frustrating. Have now started own consultancy for 6 months. "Place making"-type projects.

"The background och her approach to CPTED in deprived places"

"Gelong has very mixed socioeconomic demographics from very rich to very poor. Extremes in the country. The poorest are not in schools not employed, spend lot of time in public spaces that is not positively viewed by the richer. Crime och murder has been happening in these spaces. Police och physical structures have been the activities but has not worked och still being used. She suggests more human approach och a change to this approach. Making space more inclusive for example for all. Conflict regarding who are the legitimate users of the public spaces. Every time a new crime happens a new CCTV is installed or more policing introduced for a short time. Design of the space with shopping centre with vacant shops, wind capture och spaces which prevent people from sitting makes it hostile which is "nuts" you want people to use public spaces".

"The role of the police"

"...in these public spaces the police is not there for prevent crime for enforcement agency. The public wants more police there because they feel it makes them safe. I see them there they och myself are just standing there poor use of time which makes people avoid the place as police indicates an unsafe place".

"Creative Gelong"

"Modelled on Creative Dundee, creative how set up close to the problematic area. Positive activities should bring interactions that are more positive, social perception survey seems to show significant increase in perceived safety. No crime, no graffiti, but shopkeepers still look for enforcing approach. During vacation time graffiti in the area the walls around Creative Gelong where not touched. People feel included och a part of the space. The initiative is about a makers hub with 3d printing workshop, animation, you unemployed people training on computers och do came development, "tinker". Some younger come in och study rather than at home or in the mall".

CPTED in new housing developments

"When you have a new residential area, the building law has nothing that would support ideas or enforce safety or perceived safety. There was a discussion around terrorism och urban environment with physical roadblocks etc but nothing around everyday more common events like women being trapped och have no where to go in a blocked pathway".

"In Greenfield development the developers want to maximize profit och people don't pay for open spaces. Developers do the minimum to be able to sell. Nice pictures in developments state but then it is mostly very big similar houses on very little space. Public parks are space left over. Exceptions exist in up market areas. There are gated communities also in Australia, which is absurd in such a safe country. More to create elitist neighbourhoods.

The role of the municipality has quite a lot of power in Sweden. Sustainable development regarding energy etc has been in focus. She thinks Sweden is way ahead of Australia. Expectation on developers regarding environmental concerns are very low. The current government are leaning towards climate change deniers. The moderate right is moving further right. Strikes in schools (20 000 in Melbourne) requesting political action. Academics are on board to better suburb design but no support from politics. Star rating on buildings have very little concern for environment".

"Sustainable development och CPTED in new developments"

"Nothing there to support sustainable development in areas is on building level only. The owner decides what they want to do. 1 safety officer in the council included in development. Applying for safety community grants, safety audits in skate parks. Och concerns in areas with social issues but not art of planning. Focus on infrastructure, roads, drainage.

"Safety CPTED not included in planning. Police have a very different view of CPTED than socially interested architects. Target hardening, be present, being tough is their focus which is 1st generation. CPTED sitting with the police as they are not designers/architects is not the best".

CCTV system in Gelong never tendered, one company got it och then kept it. Very haphazard och politically driven. In a wealthy area with minor crime incident (shop break-in) they lobbied for CCTV cameras och got it even though they had low crime rates. Safe city funds from the government goes to where the politicians want more votes, where the vote is even".

"Intersectionality of safety"

"Intersection between gender, age och cultural background, xyx-web have collected interesting data. Women are discriminated against in public spaces, there is a story around African gangs taking over open city spaces which can't be supported by facts. In reality the problem caused by homeless for example is just that they are visible. They are now being moved/bussed out of Melbourne, allowed in a bylaw. Now local Gelong gets may moving from Melbourne och politicians discussion similar actions. Politicians are trying to use support services, but homeless does not want to go into social system. They do not have a solution at the moment but working with all agencies".

Intervju 7

CPTED, past & och future, perspective från Denmark

Interview: Architect och researchers in the area of CPTED (4)

The need to consider the local context - CPTED

The questions of CPTED och European CP-UDP in different societies is a growing concern for me nowadays.

The approach I contributed to develop in 1985-1990 (codified in Danish Standards 470R, 1990) was not a copy of US och UK CPTED, but contained an original Danish concept. At least to some degree.

The background for this was not really explained at the time, och we that took part never systematically defined the societal background for the choices we took. But looking back I have come to understand that it had its roots in specific circumstances of the Danish Society at the time:

- a rather homogenous culture with the individual in focus
- low inequality
- high trust also in people you don't know
- a free och rather equal situation for women och respect for women's integrity
- a culture with a rather low level of violence
- a kind of mutual contract between the welfare state och the individual (you can call it state-individualism - as the opposite of clan cultures)
- a well functioning public urban planning system, integrated through all government levels
- in the background there was also a historic inheritance of christian protestant ethics since more than 450 years

Now, 30 years later, there are clan-cultures, multiculturalism, islamic violence, growing inequalities, loss of trust, a slow break down of the welfare state,

och a more neo-liberal urban planning system. Plus much more international crime as a result of EU's open borders.

I have tried to fight residential segregation for more than 40-50 years now och can see a possibility that we anyhow will end up with gated communities.

Also in the nordic countries.

CPTED elsewhere

In India, 7 years ago, I already started writing guidelines for better gated communities, because gated communities is what the market demands there och what is being built.

See <http://www.veilig-ontwerp-beheer.nl/publicaties/improving-safety-from-crime-in-streets-an-public-spaces/view>

So as I wrote below:

There is no universally valid CPTED theory och CPTED is not a consolidated science.

There is e.g. nothing natural about "natural surveillance".

Standardisering och certifiering

Standardisering och certifiering är inte samma sak. Standardisering är i en eller annan grad (beroende på saken) en förutsättning för certifiering. Standardisering är en beskrivning av vad som bör uppnås. Certifiering är en godkännandeprocess av, att det man önskar har uppnåtts. Certifiering är frivillig. Men standarder kan göras till lag och då blir en godkännandeprocess obligatorisk.

Exempel: I Holland finns sedan mitten på 1990-talet en BoTryggt standard inklusive certifiering, the Police Label, PKVW. Denna är frivillig och innehåller delvis element från andra standarder (europeiska CEN, och mera detaljerade holländska NEN) men också egna element. 1999 beslöt holländska staten att ta in delar av inbrottskyddet i PKVW (delar som bygger på CEN och NEN) som en del av den holländska bygglagen angående nybyggnation och större bostadsrenoveringar. Men PKVW fortsätter med att finnas för att den har bredare mål och för att bygglagen inte omfattar de redan existerande bostäderna (bortsett för under större renoveringar).

Ghetto-plans

Angående den danska ghetto-planen. Ja, hus skall rivas, men inte i alla de 15 områdena. De 15 områdena skall i nästa vecka lämna in konkreta planer till regeringen om hur ghetto-planen skall genomföras i varje område. Jag hoppas, jag snart får att veta vad de ut på. För 3 av områdena som jag vet något om nu, skall det rivas mycket i 2 av dem och inget i det 3. - men förtätas i stället).

Förra året, när regeringens ghetto-krav kom, försökte jag att resa diskussionen i Danska Brottsförebyggande Rådet om rimligheten och det vetenskapliga underlaget. Jag använde mycket tid på det och led nederlag och kastade mig ut i en stor konflikt om det. Det kom jag ingen vart med för den borgerliga regeringen var enig med Socialdemokraterna om det och allmännyttans landsorganisation (motsvarande SABO i Sverige) valde att spela med på den politiska majoritetens betingelser. Och allmännyttan har ordförandeskapet i den kommitté i Danska Brottsförebyggande Rådet som stads- och bostadsfrågor hör under. Så jag kom ingen vart och plågade bara mig själv.

Intervju 8

Safety guidelines och polisarbete: Är det önskvärt?

Intervju: Nationella operativa avdelningen

In order to implement a safety guideline system in Sweden, the participation of the police (as liasons) is fundamental. After the police reorganization of the police in 2015, the 21 police regions became 7, och to keep a close connection with the local matters, Kommunpolis were created nearly 230 (about 1 per municipality, more in big cities och in the most remote areas, kommunpolis may serve several municipalities).

I en kort intervju har chefen av den nationella operativa avdelningen på polisen nämnt att kommunpolis är ansvarig för att skapa strategiska planer för deras kommun. He says:

If a safety guideline for housing would be in place, it is kommunpolis who most likely is the best professional to be in charge to work with planners och other local police officers that have local knowledge (distrikt polis).

He also mentioned that:

Kommunpolisen has a key role since they cooperate with both brottsförebyggare på regional nivå hos polisen (7 en för varje polis region) och those responsible for crime prevention at länsstyrelserna.

Han också se att kommunpolis inte har tillräckligt kunskap om stadsmiljö och situationell brottsprevention:

Det skulle behövas anpassad utbildning för att kunna jobba med certifiering eller någon standard av olika slag. Polisen idag har inte det. Några få har haft erfarenhet eftersom de jobbade med olika projekt men inte alla.

Håkan också se att den lokala brottspreventionen har varit av ett stort betydelse. Idag jobbar man lokalt på olika sätt, i olika konstellationer av aktörer.

I frågan om barriärer mellan nationel, regional och lokal nivå hos polisen Håkan upplever inte stora problem och tycker att han upplever inte stora segmenteringar mellan nivåer något som i princip skulle påverka implementering av safety guidelines på lokal nivå.

Intervju 9

Utredare på Brå

...vårt uppdrag är att stödja lokala aktörer framförallt, då gäller det alla brottsförebyggande aktörer, men vår huvudsakliga målgrupp är ju kommunala samordnare... eller kommuner och kommunpolis. Så jag tänker att vi inte har något formellt uppdrag i det här, men eftersom vi tänker att det är ett viktigt område som vi har identifierat... det är lite eftersatt i kommunerna. Man har jobbat mycket med social prevention och det är det vi kan, men man har inte jobbat så medvetet i alla fall på senare år kring situationell prevention och stadsplanering ur det perspektivet. ...vi ser att det är ett område med stor potential och där man inte har kommit så långt som man kanske skulle önska. Det har inte varit det man har prioriterat mest, men det kanske blir mer nu när de brottsförebyggande frågorna är så mycket i centrum.

Så jag tänker att vår roll är väl att på olika sätt se till att polis och kommun stärker sitt arbete på det området och använder det verktyget för att förebygga brott, på kort sikt, men kanske ännu mer på lång sikt när man bygger nya samhällen.

.....

...vi har försökt sprida kunskap om det som finns, goda exempel och så, men som du vet så finns det tyvärr inte så jättemånga praktiska exempel, så där har vi också försökt få till några fler genom att försöka ha det som tema för framtiden, försökt ge ekonomiskt stöd till Säkra platser, men också till Haninge och det jobbet man har gjort där. Det började ju med ekonomiskt stöd från Brå och där har man nu tagit fram en handbok och är väldigt engagerade i frågan och man har fått in stadsarkitekten också som blivit väldigt intresserad av det området och det är väl det vi är ute efter också att det inte bara ska vara brottsförebyggare som tänker på det här, utan minst lika viktigt att nå stadsplanerare och arkitekter, men det är lite svårare, för det är inte vår vanliga målgrupp och vi har svårare att nå dem, så där behöver vi ha med Boverket, och politikerna inte minst. För det räcker inte att poliserna och brottsförebyggarna vet detta, utan de som verkligen jobbar med att planera och bygga måste också vara intresserade, och vi måste hitta samverkan där. Kanske att brottsförebyggarna blir inkluderade i planeringsprocessen tidigare, så att man samverkar inom kommunerna.

... Generellt tror jag att det (fokus på social brottsprevention i Sverige) har att göra med den svenska synen på kriminalpolitik... att man har velat se människan bakom brottet, man vill prata om förklaringar i ojämlika livsförhållanden som förklaringar till brott. Man har liksom en hjälpande utgångspunkt, vilket är bra. Jag tror det gör att man ibland glömmer de här delarna (situationell brottsprevention). Man har fokuserat på individen och varför individen blir kriminell från början, men kanske inte så mycket på rational choice och den situationella biten.

Jag tror att många inom kommunen som jobbar **med de här frågorna kommer från sociala områden, det är personer som har jobbat med sociala frågor, t.ex. missbruksproblematik. Mycket fokus på ungdomar, barn och att förhindra att de blir kriminella.** Det finns en bild av att när människor väl är kriminella så kan man inte göra så mycket. Gör de inte brott på ett ställe gör man det någon annan stans. Man har en gammal bild av det här med överflyttning, att om vi bygger bort det på ett ställe flyttar det till ett annat ställe. Det visar ju forskningen att så är det inte, men jag tror att många fortfarande har den bilden att det enda som verkligen är brottsförebyggande är att behandla barn och unga så att de inte blir kriminella, eller möjligtvis få människor att sluta missbruka. Och det är ju bra, men det är inte hela bilden.

.....

(om medborgarlöften) det är polisen som gör egentligen, som hjälper till att ta fram metoden och ger medborgarlöften. Så gör man en samverkansöverenskommelse med kommunen om vad man ska göra inom det brottsförebyggande arbetet. Medborgarlöften har vi nyligen utvärderat hur det har fungerat... finns att läsa. Det är ganska blandat hur väl det fungerar, och det finns fortfarande saker som behöver göras för att det ska fungera riktigt bra. Vi har ställt oss bakom att det kan vara en bra metod just för att involvera medborgare i trygghetsskapandet och beskriva sina problem. Men som sagt, det är en viktig del av polisens nya arbete, att det ska drivas mer av vad medborgarna lyfter fram och inte vara lika styrt av statistikmått överallt.

(exempel på hur Brå jobbar idag med det situationella) dels har vi jobbat med de riktade utvecklingsstöden, men det är inte så många, men vi hade några med situationell inriktning.

Länsstyrelserna tror vi är en viktig faktor här. De kan ju ha både en lite mer strategisk roll som Brå också har till viss del, men också komma närmare kommunerna och då tänker vi väl vara ett ännu tydligare praktiskt stöd i utvecklingsarbetet. De har dessutom en ganska bred bas där länsstyrelsen faktiskt är ansvariga för samhällsplaneringsfrågor och alla möjliga frågor, så de borde ha möjlighet att kunna knyta ihop brottsprevention med social hållbarhet på olika sätt. Ända sen de kom till så har vi jobbat mycket genom länsstyrelsesamordnare (kan ha hört fel, strax innan 18.00) och få den funktionen att stärkas, och där finns det ett stort intresse för de här

frågorna, åtminstone bland en del av dem. Där har vi också nu ett projekt där vi stödjer en samordnares arbete lite mer direkt.

Vad det gäller situationellt just nu så har vi inte så många fler pågående projekt just nu. Sen har vi bl.a. stöttat utvecklingen av EST (effektiv samordning för trygghet) som de jobbar med i Örebro bl.a.. det är ju mer i det lilla vardagliga; att ta hand om och uppmärksamma trasiga rutor, klotter, uppmärksamma vad som händer i lokalsamhället, samla information och dela mellan fastighetsbolag, kommun, polis, så att alla kan jobba gemensamt i området.

.....

En av våra slutsatser i årsrapporten var att länsstyrelsen har betytt en förstärkning och är viktig, men också att man behöver bli mer hands on, tycker vi i alla fall. Att de behöver bli ännu bättre på att ge praktiskt stöd, att hjälpa kommunerna med att göra analyser. Det är väldigt många workshops och konferenser som arrangeras på alla nivåer och det är ju ett sätt att göra något, och det är bra, men det räcker inte, utan det behöver bli mer hands on.

Man måste utbilda inom det området, men sen måste man också få till processerna ute i kommunerna så att det finns en naturlig fråga till en polis eller till en brottsförebyggande samordnare så att det blir en naturlig del av processen i kommunerna. Jag tycker nästan att det skulle vara tydligare i PBL och det har vi också föreslagit att man skulle ha någon slags trygghetskonsekvensbeskrivning. I kommunerna har man så många uppgifter och lagstadgade uppgifter som man ska sköta, så grejer utöver det är svårt att prioritera.

Ska vi verkligen få en bred utveckling, att man verkligen börjar tänka på det här brett i kommunerna så måste man hitta en tydlig struktur, eller en lag eller anvisning, att man skriver in i Boverkets metodstöd att det här ska användas. Verkligen visa att det ska ske en samverkan mellan brottsförebyggare och stadsplanerare i varje större projekt, annars kommer det inte hända.

(önskelista för att förbättra struktur och nationellt samarbete) jag tror att det börjar redan på departements- och regeringsnivå, att man måste vara tydlig. För det är samma där, den här frågan hamnar på lite olika departement. Man måste se det som en tvärssektoriell fråga, och det är inte helt enkelt med den styrningen, så det gäller ända uppifrån toppen, genom myndigheterna, vem har uppdraget egentligen, hur vill man styra, vem är det som fattar beslut i frågorna. Där tror jag att det här uppdraget som Boverket har nu att ta med Brå och polisen, att man behöver tydliga såna uppdrag.

Det händer ju ganska mycket kring socialt hållbara städer så det är bra att väva in det där, för ofta finns brott och trygghet bara med i periferin. Jag tror det är viktigt att man ser på det här som ett helhetsområde. Att inte bli utsatt för brott och att vara trygg måste komma in ännu mer som en del av social hållbarhet.

Vi brottsförebyggare kan inte driva de här frågorna själva, vi har inte de nätverken, så vi måste väcka den här frågan både nationellt och lokalt hos dem som kan jobba med det och som driver utvecklingen. Men jämför man nu med när jag började på Brå så har det ändå börjat komma igång. Det är ju på agendan mycket mer nu än för bara tre år sen. Men sen gäller det också verkstad ute i kommunerna, och det är också en fråga.

Intervju 10

Safety & housing development

Interview: Safety expert, företaget 1

Kan du berätta lite om företaget?

Nordens största tillsammans med NCC. Men X finns även i Europa och NA, på så vi störst.

Sima säger att kontexten (landet, sammanhanget) påverkar arbetet med säkerhet på samma sätt runt världen (arbetarskydd). Processen rätt så lokal, men försöker jobba med att dela erfarenheter. Lagstiftning och process ser olika ut i olika länder. GB mer checklista, jobbar som entreprenör, ej egna projekt. Om man låter bilar stå utanför garageytan på gatan, trottoaren kan detta bryta mot normen och dras dessa in kan det skapa andra otrygga hörn. Konflikt mellan planriktlinjer från kommun och trygghet/säkerhet men diskuteras inte alltid med byggherren.

Vania har skickat ett antal bilder till dig som visar grovt de principerna på Brottprevention genom urban design. Jag undrar om du hade talats om detta begrepp förut? Har ni hört talats om Brottprevention genom urban design förut?

Har inte hört om begreppet CPTD eller Brottprevention genom urban design förut, men känner till principerna och jobbar med dessa.

Vad tänker du när du tänker på dessa aspekter? Arbetar ni redan med dessa aspekter när ni bygger nya områden?

"Dragkamp mellan säkerhet/trygghetsaspekter och kommunens förväntningar på områden", säger Hen.

Kommenterar indrag i byggnaden igen. Hon har lärt sig genom sina kollegor på X. Med kommunen finns in alltid ett gemensamt mål när dessa frågor diskuteras. Ett område måste byggas få effektiv förvaltning kan uppnås. X kan ställa krav också på omgivande områden, belysning i parker etc., säger Hen.

"Gestaltning är en viktig punkt. Mix av funktioner, rörelse över dygnets timmar. Tydlighet mellan offentlig/privat område. Ge personer en anledning att röra sig i området. Jobbar mest med kontor vilket gör att eyes on the streets mest gäller dagtid, men tycker det är lämpligt att lägga bostadsområden nära för att ge detta" säger Hen.

Gestaltning, tex inga konstiga hörn, tydliga entreer, gatorna runt kvarter som gör det tydligt hur man når tex tunnelbana, glasade bottenvåningar för att synas och se, bra belysning, klotter, förvaltning, underhåll, krossade fönster.

Om mix av funktioner ges ett exempel:

"Kanske kan man tex lägga till en restaurang i bottenvåningen för att få liv andra delar av dygnet".

Vad är din uppfattning om vad som förväntas från er idag vad gäller S&T när de arbetar med ett nytt projekt?

Få upplevda externa krav. Jobbar i Hallonbergen, men har endast interna krav via företags riktlinjer inget från kommun. Enda diskussionen kring en garageinfart som skulle göras trygg. Krav kan förväntas komma från planeringsprocessen/kommunen.

Om man tänker på helheten och använder lågenergibelysning kan samma besparing åstadkommas. Den intervjuade har inget liknande exempel.

Bra planering för tillgång och underhåll, bra material som håller, integrerat skalskydd som inte stör, utstrålar, är väl integrerat. Under byggnation har vi börjat göra trygghetsbesiktningar av platsen, hur är det att passera byggplatsen? Åtgärder görs i förhållande till vad man finner. Byggnaderna ska ha så liten miljöpåverkan som möjligt under livscykeln.

Mobilitet och tillgänglighet och access till området, "Oscar har mer info om nya områden".

Själv bygger hon mer inom befintliga områden där det gäller att med skyltar visa hur man tar sig till tex tunnelbana.

"Vi tänker på området för att komplettera, finns redan många kaféer föreslår vi nåt annat.

Positivt att det rör sig folk i området under dygnets alla timmar. Byggnaderna behöver vara upplysta tex entréer. Inte negativt att folk rör sig i området. Tydlig avstängning behövs under byggtid. Skyltning viktigt".

Vilka hinder upplever du i X/branschen?

"Kunskap hos samtliga aktörer att detta kan påverkas och hur största hindret. Skönhet/princip vägs mot trygghet, alla har inte samma agenda och har inte samma kunskapsbas", säger Hen.

Med standard checklista, evidensbaserad, som testats (saknas i Sverige), skulle ensån test kunna göras?

"X tror att den metod man har fungerar. Ett exempel med att bygga en riktigt säker byggnad skulle kännas konstigt. Kommunen behöver vara med på detta då det kan gå emot deras principer. Olika kommuner har olika principer. Tex garageinfarter behöver dras in då man måste hålla sig inom eget område. Fönsterinsättning kan vara annat område där handläggare utan erfarenhet från trygghet kanske inte förstår och man då måste kompromissa.

Riktlinjerna för kommunen är inte alltid inriktade på trygghet utan ibland i konflikt.

Arbetsformerna är viktigare än reglerna, dom finns redan. Man behöver prata mer om dessa frågor. Människan har en vilja att skap bättre, tryggare platser men alla behöver ha kunskapen att utformningen har betydelse för detta. Kommunen skulle kunna vara skyldiga att se till, bedöma, att detaljplanen tar hänsyn till trygghet. Pengar, ekonomin är viktig men trygghetsfrågor behöver inte fördyra, om man gör smarta val.

Orientering, fönsterplacering etc kostar inte extra. Det är en alternativ utformning som kan gör det samhällsekonomiskt och även driftsmässigt mer ekonomiskt mer färre brott och mindre skadegörelse. Att bygga ett område med särskilt fokus på säkerhet och trygghet kan vara svårt då det kan tolkas som att det tidigare var otryggt eller behövs särskilda åtgärder".

Intervju 11

Safety & housing development

Intervju: företaget 2

Kan du berätta lite om företaget 2?

Chef för chefer. Lång erfarenhet. Det är Sveriges största byggföretag omsättning 50 miljarder sek per år. 1200 bostäder (?) startade under 2018. Hela Sverige, och viss verksamhet i Norden. Mer regler och policies, utredningar nu än förr. Vilja att få med allt i planerna. Genomförande kraften större förr, vana vid att göra och besluta om stora planer/områden. Lågkonjunkturen och kritiken mot miljonprogrammet har lett till förändringar. Energi och hållbarhetskrav stor skillnad. Tekniskt mer avancerade konstruktioner. Tillgänglighetsfrågor mer i fokus och svårare. Utrymmeskrav. I viss utsträckning olika krav i olika kommuner. Både i lägenheten och till husen, i områdena. SBN 70 fortfarande krav på kök etc trots att vi lever annorlunda (tex äter mer ute). Skulle kunna ändras.

Säkerhet kopplad till trafik och/eller brand. En del av alla utredningar som behövs nuförtiden. Hanteras i planarbetet, följs upp i bygglovsarbetet. Trygghet, gångvägar flyttades för ett 10-tal år sedan närmare bilvägar för att ge mer ljus och synlighet. Ingen vill gå på mörka gångar eller bakom hus. Nya regelverk kring brand men att hålla isär brandceller ganska lika som förut.

Jag har skickat ett antal bilder till dig som visar grovt de principerna på Brottprevention genom urban design. Jag undrar om du hade talats om detta begrepp förut? Har ni hört talats om Brottprevention genom urban design förut?

Hur utformar man ett hus för att vara trygg? PO har inte hört talas om uttrycket men förstår vad det är. Man lägger inte en skola ut mot en skog längre för att inte få saker inkastat. Man har en otrygg strandpromenad i Alingsås där man vill bygga bostäder med mycket fönster som ser ut mot promenaden utan häckar i vägen. Kommer mer och mer, och i viss mån spontant.

.....

Speciell utbildning? Nej, man lär sig själv. Trygghetsvandringar etc mer workshop. Blir del i planarbetet och lyfts fram då. Hos de som arbetar på X finns det mer på bordet nu som en del av bostadsutvecklingsprocessen. Man måste också lösa ekonomi/kostnaden, tillgänglighet, planlösningarna i husen osv. Man bygger nu i otryggare områden (?) och samhället i stort har blivit eller upplevs som otryggare. Andra aktörer har varit mer inne i detta, arkitekter, KTH etc. För att skap trygghet i problemområden blir detta också mer aktuellt nu.

Vad tänker du när du tänker på dessa aspekter? Arbetar ni redan med dessa aspekter när ni bygger nya områden?

Titta på bilden med ett antal aspekter, vilka tänker ni på när ni planerar, ranking? Naturlig övervakning, avskilja områden men det styr vi inte själva, mer kommun. Aktivitetsstöd eller punkter typ växthus. Tillträdeskontroll, tex till portuppgångar. Dock ej till området, ej gated communities, Staket finns för att hålla koll på var folk går. Ett hus i Karlstad fick en grind tillagd i efterhand. Underhåll etc finns med men egentligen inte som säkerhetsaspekt. Dörrar och fönster har förbättrats men inte mycket. Man lägger sig på den nivå stöldskyddsföreningen rekommenderar + krav. Att kombinera naturlig övervakning, territorialitet och platser där folk kan träffas kan skapa trygghet, social hållbarhet. Plocka bort vinklar och vrår.

Exempel på territorialitet och naturlig övervakning. Blandning av högre lägre hus, flytta gångbanor, olika upplåtelseformer (hyres-, bostadsrätter etc), ljussätta. Men när man bygger en tät stad vill man inte heller bli uttittad, konflikt, utmaning. Vill inte ha långa raka gator som aldrig tar slut, men då ser man bäst.

Vad är din uppfattning om vad som förväntas från er idag vad gäller S&T när de arbetar med ett nytt projekt?

Kraven kommer från planarbete, kommunen. Kommer från kunderna men mest hur husen ritas för att undvika mörka hörn etc. Ibland kommer behovet av att göra nåt säkrare. Strandpromenaden. Genom att bygga något kan trygghet skapas och X kan använda det för att skapa ett projekt hos kommunen.

Vår försäljning är åt olika håll. Det kan vara ett argument för kommunen, men för att sälja en lägenhet är trygghet ett baskrav. Gated communities inte aktuellt idag. Ingen vill ha det. X bygger inget (?). Ej heller politiskt korrekt. Möjligen är de som har för mycket pengar eller är orimligt rädda kan vara intresserade. Ett kvarter kan bli gated community om en innergård kräver access men det är inte samma sak. Mer traditionellt. Garage etc måste dock vara tryggt/låst för att man inte ska känna sig otrygga.

Har sällan förvaltning över lång tid. Handlar om att hålla rent och snyggt inklusive klotter, annars förfaller det snabbt. Säkerhet under byggnationen annan typ av trygghet då man ofta bygger där folk bor i närheten.

Smartare städer med elektronik, kameror, interfone etc. övervakning inomhus inte så vanligt i Sverige. Data på vad som händer i huset tex brand kommer allt mer. Trygghets larm kan kopplas in för tex äldre beteende. Spolning på toalett. Men det finns inte så mycket i verkligheten. Finns för värme ventilation och vatten. Kommer nog först i äldreboenden. Troligen inte i byggnation utan i annan uppkoppling.

Vilka hinder upplever du i X/branschen? Kunskap/information – hur man gör? Regler, Processer, Pengar

Att vi inte klarar arkitekternas krav, kostnader, nya målgrupper (med mindre pengar) kan vara hinder för att bygga tryggt. Snygghet/mode på dåliga lösningar händer. Tex träskärmen och det gröna minskar synfältet. Arkitektoniska formspråket kan krocka med trygghet etc. Monument över oss själva kan skapa problem.

Hälsa och trygghet inom PBL driver utredningar inom hållbarhet etc under planeringsarbetet. Samhället i omvandling gör att det som var tryggt en gång har förändrats. Förr la man områden nära vägar för att det var praktiskt och tryggt, nnu flyttar man dom. På dagarna är inga barn hemma utan på gated community i förskola. Tidigare var man hemma oftast med hemmafru. Kanske blir nästa trygghetsfråga nätet eller AI?

Hur kan processen bli bättre?

Ingen vill göra nåt dåligt. Det behövs vist mått av tillit. Man behöver lära sig vad som är tryggt, robust i samhället. Ingen direkt ny utbildning utan något man har med sig.

Metoden är beprövad och har gett dokumenterat goda resultat internationellt. Om ni hade möjlighet att bygga ett nytt område med dessa principer som grund, skulle ni satsa på det? Varför?

Varför har man inte gjort ett testområde för att jämföra effekter? Det kostar för mycket. Byggbranschen är inte långsiktig på det sättet. Mer hur man får det sålt, sen lämnar man projektet. Har inte funnit behov (ingen köpare). Däremot har man gjort satsningar för att lyfta områden, tex varvsområdet Älvsstranden i göteborg. Där jobbade man men gick inte dit på kvällen. Gjorde konserter och aktiviteter för att få mer aktivitet, trygghet mer människor. Skapa ett värde/värdeutveckling genom trygghet. Järta sjö vi Nacka har man jobbat med skala inga punkthus utan lägre, hus ända ut i vattnet. I stället för att lämna stor remsa tom. Kommunala bostadbolag har lämnat, misskött områden utan underhåll/utveckling. Det har varit en kortsiktig

ekonomisk vinning i detta. Skillnad finns mellan bostadsträttsområden och kommunala områden. När man äger själv har man mer intresse av att det är rent och snyggt omkring.

Vi skulle inte satsa på att bygga helt säkra platser, det kan inte vara den enda aspekten på ett bostadsområde, en bostad. Ekonomi och trygghet i ägandet också viktigt.

En park som släckt ner för att minska energikonsumtion som exempel. Energi frågor och hållbarhet finns med som aspekter i allt. Det kommer inte att ändras och det kommer en konflikt i det. Det finns en ovilja att ha fönster man kan se in i vilket gör att man tar bort en del fönster man kan se ut ur. Loftgångar billigt, men alla gillar det inte. Folk vill ha trygghet så vi kommer att fortsätta att bygga tryggt men det kunde att göra ändå bättre om man inte hade med de andra aspekterna.

Att blanda trafikslagen kan vid låga hastigheter kan öka tryggheten. PEAB tittar något på det men hamnar oftast utanför området. Det får inte vara för mörkt, otryggt, tråkigt att komma till kollektivtrafik, Jobbar med kommunala aktörer kring detta, inte trafikverket utan trafikkontor, kommuner då ej riksvägar. Ibland finns en snygg park där kommunen vill bygga en väg.

Intervju 12

Safety & housing development

Intervju: företaget 3

Kan du berätta lite om företaget?

DJ regionansvarig för fastighetsutveckling i Stockholm/Mälardalen. Ungt bolag start 2005, största ägaren VD. Göteborgsbaserat. 115 miljarder med fastigheter, Norden, England, Tyskland. 37 00 hyresrätter, 50 hotell, kontor etc. Alla segment (kontor etc) stor geografisk spridning. I Finland främst hyresrätter. Förra året Maj 2018, köptes Hallonbergen, Rissne av Sundbybergs stad. Då startades detaljplanearbetet. Trygghet viktig del av konceptet. Uppdelningen i olika nivåer är ett problem man angriper. Förtätning annat grepp för att ge fler ögon på marken. Aktivitet av bottenvåningarna också viktigt. Studerar upplevd trygghet och brottsstatistik. Statistiskt säkrare i Hallonbergen än Vasastan. Tryggt om man inte själv är kriminell. Långsiktigt perspektiv, 10-, 15-, 20 år. Projektets byggtid 500 nya bostäder, hotell med flera andra aktörer (10 byggherrar och fastighetsbolag) och boende antalet dubblas inom 10 år. Behöver hinna komplettera mellan aktörer för att undvika direkt konkurrens.

Att arbeta med konkurrenter kan vara problematiskt men här samarbetar man. Man ligger i olika faser i tid, och har i viss mån olika inriktning. Åtminstone inte mellan fastighetsägarna.

Kommunen har en koordinator för den sociala planeringen. Samlar byggherrarna kring sociala handlingsplaner och samverkan. Man sätter pengar på trygghetsskapande åtgärder. Kommunen vältrar över väl mycket av problemet på de privata aktörerna. Man har startat en gemensam arbetsförmedling för de som står längst bort från arbetsmarknaden. Balder är med för att det finns mer att vinna här, kostnadsbesparingar i form av att personer inte sparkar sönder hus utan har en sysselsättning istället.

Ett exempel är Wårby där Balder haft 500 hyresrätter sen 2008. Inget byggt ännu. Där har förvaltningen jobbat konkret mest med samarbete och kommunikation. En "Värsting" anställd för att jobba men detta. Egen personal finns med i samarbetet. Klotter på rulljalousier. Målades fint och sedan försvann klottret. Besök där ett förslag.

Jag har skickat ett antal bilder till dig som visar grovt de principerna på Brotsprevention genom urban design. Jag undrar om du hade talats om detta begrepp förut? Har ni hört talats om Brotsprevention genom urban design förut? Hur rankar du olika typer av åtgärder?

Långsiktigt mer aktivitetsstöd och naturlig övervakning. Tycker target hardening och kameraövervakning misslyckande. Bygga öppet och ljus rätt. Förvaltning kan behöva snabba åtgärder som kamera som det enda möjliga snabba alternativet.

Underhåll jobbar man mycket med. I hallonbergen släpper man bara skräp på marken, underlig attityd tycker DJ. Barn frågades varför så mycket skräp "För att papperskorgarna är så fula", designar nu nya med barnen.

Längst ner kommer tillträdeskontroll, fysiska barriärer. Moderna punkthus i moderna organiska strukturer där offentligt och privat möts i öppnastrukturer mer modernt.

Barriär mellan privat och offentlig miljö tittar man mycket på för att försöka riva dessa. "Tror inte på dessa". Workshops med fritidsgården. För att öka trygghet här och nu, även med andra grupper. Svårt att få till stånd samarbete med polisen, finns ingen polisstation i Hallonbergen.

Vilka hinder upplever du i Balder/branschen?

Tids, resurskrävande att samverka med många aktörer. Det krävs ett uthålligt arbetssätt. Köper för att förvalta lång sikt. X bygger för att sälja. Olika modeller påverkar samarbetet

Hur kan processen bli bättre?

Det finns stöd från kommunen. Den kommersiella drivkraften finns. Då man skall förvalta långsiktigt har man ett eget intresse av att detta finns.

Många perspektiv (barn, säkerhet etc). kan göra att planprocessen tar lång tid och kostar mycket. Är även demokratisk och tar mycket hänsyn, men det behöver den få göra.

Kommunen behöver ta ett ansvar att föra samman alla olika aktörer för att dra åt samma håll. De gör det men det är nyckeln. Finns olika drivkrafter. Central person(er) i kommunen som kan driva detta effektivt viktigt. Planhandläggaren kan ha begränsad kunskap om dessa frågor och kan behöva stöd i detta. Tvärvetenskap. Trygghetssamrodnaren kan möjligen kunna mer om detta (Vania). Planarkitekten kan alla byggregler. Kan lära sig eller involvera andra med denna kunskap.

Metoden är beprövad och har gett dokumenterat goda resultat internationellt. Om ni hade möjlighet att bygga ett nytt område med dessa principer som grund, skulle ni satsa på det? Varför?

Ja det skulle vi självklart, både för nytt byggande och befintligt bestånd. I grunden handlar det om en stadsmiljö som är levande dygnet runt med olika blandade aktiviteter. Genomsyrar arbetet för många personer, inte dedikerat men alls ansvar.

Intervju 13

Safety & housing development

Intervju: företaget 4

Säkerhetstänket kring Friends arena har smittat av sig, både angående terrorhot och vad besökarna innebär, och det får man ha med sig i planeringen, vilket innebär att du inte kan använda gatsten för den kan plockas upp, alla parkbänkar måste vara solida, och alla såna saker har man fått med sig i planeringen; vad kan en huligan göra med det här och använda som tillhygge och försöka bygga bort risker.

Vissa saker planerar man in. Exempelvis påkörningshinder är trevligare om det ser ut som en bänk än om man ställer dit en stor betongsugga, så att man har ju ändå gjort vissa såna saker i ett tidigt skede. Men sen har det ändå dykt upp som att hela terrorbilden har förändrats med åren så har man varit tvungen att se över det och hitta nya grejer som åker upp och andra sätt.

(om samarbete) framförallt den här säkerhetsgruppen. Den innehåller som sagt ett antal av de större bolag som är verksamma i arenastaden. Sen har vi ju polisen och räddningstjänsten ingår också i den gruppen och inför stora evenemang så har vi samverkningsplanering...

Vi gör kontinuerligt vad vi kallar för trygghetsvandringar. Då kan det va mycket, en sak är det här med buskar men just belysning har vi gjort mycket både som Det är liksom gamla industrikåkar ... så då har vi ju förbättrat belysning ...

Och ibland försöker vi gå i varandras område för att titta på nåt också med andra ögon.

(om område med enbart kontor) Dels jobbar vi med befintlig situation, hur vi kan göra det bättre. Men sen tittar vi samtidigt på att planlägga större delar av området med mera bostäder så att det blir en mer blandad stad, men det är på 10-15 års sikt.

(om brottsdata) vi har ju idag Nokas som vårt bevakningsbolag och de gör ju då bevakningsrundor under fyra timmar per dygn i alla våra områden och det gör de både bilburet men de går också in ... så får vi en bevakningsrapport varje morgon...

Det som är störst är skadegörelse i form av klotter, det har vi väldigt mycket...

en del kameror/CCTV har vi och det är väl något vi kanske vill utveckla mer åtminstone i delar av vårt bestånd, inte minst för att slippa onödiga utryckningar. Förutom att Nokas bevakar vårt område enligt då en till kanal mellan vissa klockslag men också att de har vissa grunder när de ska gå så åker de ju också på våra inbrottslarm. De kommer ju inte till alla fastigheter. I arenastaden exempelvis så har vi inga hus som är uppkopplade med inbrottslarm... många gånger är utryckningarna onödiga, kanske folk om jobbar sent en kväll, går hem från jobbet, trycker inte på öppna-knappen... Där tänker vi i framtiden också att vi kan komplettera med kameraövervakning... för då ska bevakningscentralen kunna se: är det verkligen ett inbrott...

...det kanske ska vara ett skyltfönster in i parkeringsgaraget så att man faktiskt ser vad som försiggår. Bilar kanske man inte vill titta på, men ändå så här trygghet också om man vistas i parkeringsgaraget och ser de som rör sig utanför. Och nu börjar det ju bli så här med bilpooler och cykelgarage och då kanske man vill ha lite mer visuell kontakt emellan...

(brottsprevention genom urban design) nej, jag tänker inte så mycket på det, men jag känner ändå att det har ju ändå funnits med för jag får de här "Tryggare Sverige" och vi jobbar mycket med "city i samverkan" i Stockholm stad och då kommer det upp mycket den typen av frågor i de forumen så jag tänker ändå att man har med sig det mycket.

Det har mer och mer hamnat på agendan så att säga. Jag skulle inte vilja säga att vi själva har strukturerat oss kring de här frågorna. De dyker in lite här och där och i olika delar i de här tre benen som vi har. Ibland dyker de in i projekt delen, ibland dyker de in i förvaltningsdelen, ibland kanske de dyker in när vi ska sälja ett hus och folk frågar... men vi har inte nån klar struktur för...

Jag tänker att man har med sig det som ett av alla grejer man hanterar... det kanske inte alltid är så systematiserat

(grindar och gated communities) Jag tänker att det är en sån där grej som alltid kommer upp som... ska man göra bostadsgård; ska den vara helt sluten... det tittar vi mycket på i Arenastaden nu när vi bygger nya kvarter och då har det blivit såhär att... det är en ganska hård miljö på gatorna, man har den här risken med huliganer eller stora fotbollsmatcher med mycket människor som rör sig och att man liksom då vill skapa om man ska flytta dit så vill man kanske ändå ha en innergård som är privat för man vill inte ha en sån här semi där vem som helst liksom kan råka gå in... Där har vi liksom valt att de gårdarna som vi skapar, de blir faktiskt privata för det behövs i en så pass

hård miljö på utsidan så behöver man det här privata så det blir en kontrast i det, medan i Hammarby sjöstad är det ju mycket mer att man genar över alla innegårdar och jag tänker det funkar ju så länge inte nån känner att oj nu blir det lite scary här att det liksom kommer okända människor här på natten eller så. Vi har till exempel ett exempel i en fastighet på nordvästra kungsholmen, vid essingeleden ungefär där vi har kontorsfastighet och sen så har vi ju en bostadsrättsförening i ett nytt projekt som är byggt bredvid vår fastighet.

Där har vi sett ett jättestort kvarter.

Det vi har gjort är en gång eller passage genom huset man går genom vårt hus över en gård genom en butik för att komma över så att man liksom kan gena från tunnelbanan i hela nordvästra kungsholmen och från början skulle den där passagen vara öppen dygnet runt var det tänkt. Men sen så ju mer man tänker på det här så är man ju så här: nej, men inte ens Stockholm stad vill liksom ha en plats där man riskerar tiggare eller andra som faktiskt bosätter sig på nätterna så då blir det en otrygg plats. Men att få då dialogen med Stockholm stad och landa i att det är okej att skriva så att man har ett x-område som är stängt nattetid, det blir ju såhär: nej, så kan vi ju inte göra. Nej då måste det vara privat för annars så måste det ju vara öppet dygnet runt och för att hitta liksom planmässigt lösningar som gör att det är okej, för det är ju ändå 99% ska passera där mellan 6 på morgonen och 23 på kvällen, det är liksom ingen som rör sig där nattetid. Det finns ingen anledning. Och då är det ju helt okej att stänga den här passagen för den är trygg mellan 6 och 23 men mellan 23 och 6 så är den inte trygg. Då kan man lika gärna stänga. Det är ju ändå öppet för allmän gångtrafik nästan hela dygnet, i alla fall då när alla ska röra sig där. Så där har vi faktiskt landat i att det är okej att ändra den ursprungliga tanken att det alltid är öppet till att det nästan alltid är öppet liksom. Men man fick ju tryggare nu liksom för att det är dagtid det är öppet liksom. Så jag tänker att såna frågor kan ju va lite svårare också att hitta lösningar för att...

(om folk önskar gated communities) ...det är ju nästan det ändå, eller jag vet inte.

Det går inte att säga om det efterfrågas i stor utsträckning så. Det känns väl mer som att det uppstår på nåt sätt i mindre kommuner kanske ändå på grund av att det blir en uteslutningseffekt. Folk kommer ändå inte ha råd att bo (hör inte vad han säger) På så sätt blir det självuppfyllande.

Men jag tänker också att det är om tydlighet. Det är privat, det här är liksom lite både och... tydligt vad som är vad är viktigt.

(blir trygghet och säkerhet bara en till sak i listan att ta hänsyn till) Det känns ju mer som att man vill att det ska vara socialt hållbart, tänker jag. Och då är det här en del av det nästan. Vi jobbar ju med Solna, Stockholm och Huddinge kommun, och det är ju tre kommuner som jobbar på helt olika sätt. Så att det är ju liksom väldigt olika hur man tittar på det. (...) Det finns så väldigt olika resurser i olika kommuner och väldigt olika vad de ställer för krav, vilka analyser som ska göras.

(hinder för att arbeta med trygghet och säkerhet) Dels är det ju så att de fastigheter som vi köper de är ju utrustade på det sätt de är så att säga. Där har vi ju inte varit med från början och då är det inte kanske ens säkert att de går att utveckla fullt ut till att bli så säkra som vi skulle vilja.

Vad vi gör parallellt i stor utsträckning hos oss är att vi försöker digitalisera våra fastigheter vad det gäller då alla tekniska installationer, styrsystem och lås... och för att få kunskap om egentligen hur mår vårt hus....

(om smart houses) vi har ett digitaliseringsprojekt... och hur vi kan använda den datan...

Dels så ingår de övervakningsfunktioner som finns...

(om förbättringar av processen) som planeringsverktyg så nån typ av checklista...

Det enda kravet som har funnits förut i alla fall har väl varit den här ... men i övrigt så tänker jag det inte har behövts för man vill bygga tryggt för annars får man inga hyresgäster, det blir dyra försäkringar... jag tänker att man behöver inte krav på samma sätt som när det gäller hållbarhetsfrågor eller så.

Intervju 14

Safety & housing development

Intervju: Intervju: företaget 4

...ska vi bygga i ett sånt här område där det är mycket brottslighet och bilar brinner ... vart det att de började gå runt i området och faktiskt intervjua mycket människor där som ja för att höra vad de vill ha och behov och sånt så i det så föll det ut något som vi kallar "Jalla Rinkeby" så vi har startat en företagsverksamhet där så att säga... men det handlar om att få kvinnor i arbete och det är liksom på en modell som fanns nere i Rosengård i Malmö... det är ju ett socialt engagemang i området vi bygger...

Vi har på senare år varit initiativtagare till en rapport ... "Den inkluderande staden"... våra tankar i våra tidiga projekteringsanvisningar till arkitekterna där man kan vara med och påverka och gå in med större... och då har vi satt sånt här barnperspektiv...

(om fysiska åtgärder för trygghet och brottsprevention) ...allt det här är sånt som man gör i tidiga skeden ihop med kommunen när man driver detaljplaner och just nya större områden. Det är då man kan planera den här utformningen av hela det som är mellan husen. Den biten, och det försöker vi ju påverka inom det vi kan göra, men det är olika från projekt till projekt. ...men framförallt är det ju arkitekterna i samarbete med kommunerna då, så det är ju där det största arbetet bör göras när de liksom formar nya hela stadsdelar och då sätter de krav på oss byggherrar för om vi ska få en markanvisning att vi ska delta i olika projekt eller verka för att det ska bli ett bra område om man säger så.

Ja men säkerhet, trygghet det är ju vi har ju incitament själva eftersom vi behåller dem i egen förvaltning och att ju bättre området blir med vad det gäller alla de här sakerna med säkerhet och trygghet, desto större blir värdet på våra fastigheter så vi har ju liksom det är verkligen en anledning.... Det är ju ekonomisk vinning på det här, att det blir trygga och säkra områden.

.....

...så att det blir naturlig övervakning för man vill ju inte hålla på och stänga in sig bakom grindar och så där det är ju inte den rätta vägen att gå. ...det handlar ju om det om man kan bygga en inkluderande stad och liksom skapa den här tryggheten då finns det pengar att tjäna för hela samhället och även för oss enskilda fastighetsägare då.

Det är ju när man ska projektera och beroende på hur tidigt vi är inne i projektet så kan vi påverka mer eller mindre och det är ju då ihop med arkitekterna, det är ju med hela projekteringsgruppen då som sitter med. Vad kan man göra med det här? Att man jobbar med hur är belysning utformad, hur fasaden liksom ibland kan det vara när det är upplysta trapphus att det inte ... i bottenvåningarna: vad ska det va för lokaler? Vad kan man få in för hyresgäster det är liksom dels i våra hus men också om man kan vara med och påverka emellan husen... och om man är fler byggherrar, jag har varit i några områden där man försöker samordna så att inte alla har ett gym i lokalen, men det är ju då från projekt till projekt. Och absolut är det här inne då, men det är ju framförallt arkitekterna som har mycket kunskap om de här grejerna.

(om hinder) det som jag upplever det är inte reglerna i sig... utan det är kanske alla kommuners jamen här som i Stockholmsområdet om det är 26 kommuner eller vad vi har så alla sätter sina egna små tolkningar och lägger på egna kring tillgänglighetsregler och alla kommuner vill vara ännu grönare än den andra och så här sätter sina egna regler och då blir det svårt att standardisera.

Kan du hålla det bara till plan- och bygglagen och bbr och de här grejerna då vet vi byggherrar vad vi ska förhålla oss till och det är det som liksom tycker jag när man ska göra såna här särkrav, det är ju mycket debatt kring det när de lägger på massa så att säga övertolkar eller gör så, så att involvera oss byggherrar tidigare i... och att lita på oss mer. Man kan uppleva ibland när man kommer och ska exploatera ett område att kommunen kan tycka att vi bara vill bygga så billigt som möjligt och komma undan alla regler och vill liksom fuska oss därifrån att liksom, nej, det vill vi inte. Det är ju som jag sa att vi är jätte-måna om att få den här säkerheten och tryggheten att funka för det gör det liksom det blir högre värden i våra fastigheter så att det tycker jag när kommunen vill göra sina egna regler... här har vi liksom bara i Stockholm 26 olika standarder för att varje kommun vill säga sina egna grejer och då har vi svårt att förhålla oss till.

Det kan även va i detaljplan att man går in på för mycket detaljnivå i de skedena... i de jättetidiga skeden. Men då har man inte lagt ner all tid ... det måste ges större svängrum, utrymme för att bygga på med alla såna här aspekter vartefter. Detaljplanen är ju grova förutsättningar som sätts med höjder och såna här saker. Ibland har jag varit med om nån gång att de har varit inne och vill liksom specificera vad man har för material i fönsterkarmar och det är liksom nån enskild kommun som har lagt sig i fel sorts detaljer. Även om deras vilja är bra så här med gestaltning och utformning och varierad bebyggelse, det vill de få in då i såna här tävlingar ... det kan man ju liksom skriva i

andra såhär möjliga exploateringsavtal och så här att vi förbinder oss att ta hand om och beakta såna här frågor. Att det är viktigt. Och det är ingen motsättning. Vi tycker att det här är viktigt för oss att bygga vackra områden som folk trivs i som är trygga och upplysta. När man detaljstyr för tidigt i detaljplanen, då kanske man tar bort möjligheter sen...

(hur kan processen bli bättre) tydliga regler. Enkelhet. Inte liksom det här kommunerna gör sina egna. Vi går efter PBL, det som står där och bbr, den typen av föreskrifter just i detaljplaneskede för att inte lägga på massa andra aspekter. Det kan man reda ut med andra... vi är ju byggherrarna, i alla fall vi som behåller våra fastigheter, vi är ju intresserade av det här själva. Vi behöver inte ha regler som liksom styr det. Och det gör vi ju redan nu. I exploateringsavtal skriver man en del exploateringskostnader som vi ska ta i området men där vill vi ha mer i samverkan med oss så att säga. Lita mer på byggherrarna att de vill det här. Men det är ju svårt om inte alla är seriösa och jobbar med det och kanske bara vill få in ett projekt och tjäna pengar och sen sticka därifrån så är det ju.

Bättre dialog med oss byggherrar som ska bygga det i tidigt skede.

(om avsaknad av dialog med kommuner) Ja, till viss del... den kan bli bättre.

Tydligare rakare spelregler som inte ändras och sen så har man dialog kring mellan byggherrar och kommuner att förstå liksom att vi lita på oss, det här är viktigt för oss också...

10.

Referenser

- ABDULLAH, A., HEDAYATI MARZBALI, M., WOOLLEY, H., BAHAUDDIN, A. & MALIKI, N. Z. 2014. Testing for Individual Factors for the Fear of Crime Using a Multiple Indicator-Multiple Cause Model. *European Journal on Criminal Policy och Research*, 20, 1-22.
- ABDULLAH, A., MARZBALI, M. H., RAMAYAH, T., BAHAUDDIN, A. & TILAKI, M. J. M. 2016. Territorial functioning and fear of crime: Testing for mediation in structural equation modeling. *Security Journal*, 29, 461-484.
- ABDULLAH, A., MARZBALI, M. H. & TILAKI, M. J. M. 2013. Predicting the influence of CPTED on perceived neighbourhood cohesion: Considering differences across age. *Journal of Environmental Psychology*, 36, 54-64.
- ABENOZA, R. F., CECCATO, V., SUSILO, Y. O. & CATS, O. 2018. Individual, Travel, and Bus Stop Characteristics Influencing Travelers' Safety Perceptions. *Transportation Research Record*, 0361198118758677.
- ABIALA, K. (ed.) 2014. *Brinner "förorten"? : Om sociala konflikter i Botkyrka och Huddinge*, Huddinge: Södertörns högskola.
- ACIERNO, R., RHEINGOLD, A. A., RESNICK, H. S. & KILPATRICK, D. G. 2004. Predictors of fear of crime in older adults. *Journal of Anxiety Disorders*, 18, 385-396.
- ACKAH, Y. 2000. Fear of Crime among an Immigrant Population in the Washington, DC Metropolitan Area. *Journal of Black Studies*, 30, 553-573.
- ADZANDE, P. & GYUSE, T. T. 2017. Territoriality and safety in urban residential neighborhoods in Nigeria. *Journal of Urbanism*, 10, 333-355.
- AKINCI, G. M. 2015. The purposes and meanings of surveillance: A case study in a shopping mall in Ankara, Turkey. *Security journal*, 28(1), 39-53.
- ALEXANDER, C., ISHIKAWA, S. & SILVERSTEIN, M. 1977. *A pattern language: Towns, buildings, construction*, Oxford University Press.
- ALEXANDER, C. & PAIN, R. 2012. Urban Security: Whose Security? Everyday Responses to Urban Fears. In V. Ceccato (Ed.), *The Urban Fabric of Crime and Fear* (pp. 37–53): Springer Netherlands.
- ALEXANDERSON, K. 2013. *Tryggt och vackert? Hur behandlar kommunala belysningsprogram estetik och trygghet?* Independent thesis Basic level (degree of Bachelor) Student thesis.
- ALIPRANTIS, D. & HARTLEY, D. 2015. Blowing it up and knocking it down: The local and city-wide effects of demolishing high concentration public housing on crime. *Journal of Urban Economics*, 88, 67-81.
- AMCOFF, J., & WESTHOLM, E. 2007. Understanding rural change: Demography as a key to the future. *Futures*, 39(4), 363–379.
- AMCOFF, J. & WESTHOLM, E. 2015. Tillväxt kräver planering: En antologi om samverkan i den fysiska planeringen. In: BOVERKET (ed.). Karlskrona.
- ANDERSON, J. M., MACDONALD, J. M., BLUTHENTHAL, R. & ASHWOOD, J. S. 2013. Reducing crime by shaping the built environment with zoning: an empirical study of los angeles. *University of Pennsylvania Law Review*, 161, 699-756.
- ANDERSON, K. AND MCCALL, M. 2005. Farm crime in Australia. National Crime Prevention Programme. Canberra, ACT: Australian Institute of Criminology. Retrieved from <https://aic.gov.au/publications/archive/farm-crime-in-australia>
- ANDERSSON, P. 2000. *Motiv till frivilligt arbete för några medlemmar i organisationen "Farsor och Morsor på stan"*. Independent thesis Basic level (degree of Bachelor) Student thesis.
- ANGUELOVSKI, I. 2015. Tactical developments for achieving just and sustainable neighborhoods: the role of community-based coalitions and bottom-to-bottom networks in street, technical, and funder activism. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 33, 703-725.
- APPLEYARD, B. S. & FERRELL, C. E. 2017. The Influence of crime on active & sustainable travel: New geo-statistical methods and theories for understanding crime and mode choice. *Journal of Transport & Health*, 6, 516-529.

- ARANSIOLA, J. & CECCATO, V. 2019. The role of technology in rural situational crime prevention. In: HARKNESS, A. (eds.) *Rural Crime Prevention: Theory, Tactics and Techniques*, Routledge.
- ARMITAGE, C. J. & EKBLOM, P. 2019. *Rebuilding Crime Prevention Through Environmental Design: Strengthening the Links with Crime Science*, Routledge.
- ARMITAGE, R. 2006. Predicting and preventing: Developing a risk assessment mechanism for residential housing. *Crime Prevention and Community Safety*, 8, 137-149.
- ARMITAGE, R. 2013. *Crime Prevention through Housing Design: Policy and Practice*, Palgrave Macmillan
- ARMITAGE, R. 2018. Burglars' take on crime prevention through environmental design (CPTED): reconsidering the relevance from an offender perspective. *Security Journal*, 31, 285-304.
- ARMITAGE, R. & MONCHUK, L. 2011. Sustaining the crime reduction impact of designing out crime: Re-evaluating the Secured by Design scheme 10 years on. *Security Journal*, 24, 320-343.
- ARMITAGE, R., MONCHUK, L. & ROGERSON, M. 2011. It Looks Good, but What is it Like to Live There? Exploring the Impact of Innovative Housing Design on Crime. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 17, 29-54.
- ARVATE, P., FALSETE, F. O., RIBEIRO, F. G. & SOUZA, A. P. 2018. Lighting and Homicides: Evaluating the Effect of an Electrification Policy in Rural Brazil on Violent Crime Reduction. *Journal of Quantitative Criminology*, 34, 1047-1078.
- BABBIE, E. 2010. *The Practice of Social Research*, Wadsworth, Cengage Learning.
- BANKSTON, W. B., JENKINS, Q. A., THAYER-DOYLE, C. L. & THOMPSON, C. Y. 1987. Fear of criminal victimization and residential location: The influence of perceived risk. *Rural Sociology*, 52, 98-107.
- BARCLAY, P., BUCKLEY, J., BRANTINGHAM, P. J., BRANTINGHAM, P. L. & WHIN-YATES, T. 1996. Preventing Auto Theft in Commuter Lots: A Bike Patrol in Vancouver. In: CLARKE, R. V. (ed.) *Situational Crime Prevention - Successful Case Studies*. USA: Lynne Rienner Publishers.
- BARKER, R. 1968. *Ecological psychology concepts and methods for studying the environment of human behaviour*, Stanford, Stanford University Press.
- BARNETT, K., BUYS, L., LOVIE-KITCHIN, J., BOULTON-LEWIS, G., SMITH, D. & HEFFERNAN, M. 2007. Older women's fears of violence: The need for interventions that enable active ageing. *Journal of Women and Aging*, 19, 179-193.
- BECK, U. 2000. The cosmopolitan perspective: sociology of the second age of modernity*. *The British Journal of Sociology*, 51, 79-105.
- BENNETT, S. F. & LAVRAKAS, P. J. 1989. Community-Based Crime Prevention: An Assessment of the Eisenhower Foundation's Neighborhood Program. *Crime & Delinquency*, 35, 345-364.
- BENNETT, T., HOLLOWAY, K., FARRINGTON, D. 2008a. The Effectiveness of Neighborhood Watch. Oslo: The Campbell Collaboration.
- BENNETT, T., HOLLOWAY, K., FARRINGTON, D. 2008b. Grannsamverkans effekter på brottsligheten. BRÅ.
- BENNETTS, H., SOEBARTO, V., OAKLEY, S. & BABIE, P. 2017. Feeling safe and comfortable in the urban environment. *Journal of Urbanism*, 10, 401-421.
- BÉRUBÉ, H. A. 2010. An examination of alarm system deterrence and rational choice theory: The need to increase risk. *Journal of Applied Security Research*, 5, 326-381.
- BIGGS, T. & TANG, C. 2007. *Teaching for Quality Learning at University*, Maidenhead, Open University Press.
- BILLINGS, S., LELAND, S. & SWINDELL, D. 2011. *The effects of the announcement and opening of light rail transit stations on neighborhood crime*.
- BJÖRLING, N. & FREDRIKSSON, J. 2018. Relationer mellan stad och land i det regionala stadslandskapet. *Mistra Urban Futures*. Göteborg.
- BLAGG, H. V. 2004. Self Policing and Community Safety : The work of the aboriginal community patrols in Australia. . *Current Issues in Criminal Justice*, 15, 14.

- BLOMÉ, G. 2016. Kvalitetscertifierad fastighet. Malmö: Malmö högskola, Institutionen för urbana studier.
- BOGAR, S. & BEYER, K. M. 2015. Green Space, Violence, and Crime: A Systematic Review. *Trauma, Violence, and Abuse*, 17, 160-171.
- BOHMAN, H. & JINGRYD, O. 2015. BID Sofielund: fastighetsägares roll i områdesutveckling. *MAPIUS*. Malmö: Malmö University.
- BORNIOLI, A., PARKHURST, G. & MORGAN, P. L. 2018. The psychological wellbeing benefits of place engagement during walking in urban environments: A qualitative photo-elicitation study. *Health & Place*, 53, 228-236.
- BOTTOMS, A. E. & WILES, P. 2002. Environmental criminology. In: M. MAGUIRE, R. M., & REINE, R. (eds.) *The oxford handbook of criminology*. Oxford: Oxford University.
- BOVERKET 2010a. Att stärka tryggheten i stads- och tätortsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv. Karlskrona: Boverket.
- BOVERKET 2010b. Att stärka tryggheten i stads- och tätortsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv- slutrapport. Boverket.
- BOVERKET 2013a. Sammanställning och spridning av erfarenheter från uppdraget att stärka tryggheten i stads- och tätortsmiljöer – slutrapport. Boverket.
- BOVERKET 2013b. Urbant utvecklingsarbete – delrapportering av regeringsuppdrag. Boverket.
- BOWERS, K. 2014. Risky Facilities: Crime Radiators or Crime Absorbers? A Comparison of Internal and External Levels of Theft. *Journal of Quantitative Criminology*, 30, 389-414.
- BOX, S., HALE, C. & ANDREWS, G. 1988. Explaining fear of crime. *British Journal of Criminology*, 28, 340-356.
- BRADSHAW, C. P., MILAM, A. J., FURR-HOLDEN, C. D. M. & LINDSTROM JOHNSON, S. 2015. The School Assessment for Environmental Typology (SAfETY): An Observational Measure of the School Environment. *American Journal of Community Psychology*, 56, 280-292.
- BRANAS, C. C., CHENEY, R. A., MACDONALD, J. M., TAM, V. W., JACKSON, T. D. & TEN HAVEY, T. R. 2011. A difference-in-differences analysis of health, safety, and greening vacant urban space. *American Journal of Epidemiology*, 174, 1296-1306.
- BRANAS, C. C., KONDO, M. C., MURPHY, S. M., SOUTH, E. C., POLSKY, D. & MACDONALD, J. M. 2016. Urban Blight Remediation as a Cost-Beneficial Solution to Firearm Violence. *American Journal of Public Health*, 106, 2158-2164.
- BRANAS, C. C. & MACDONALD, J. M. 2014. A simple strategy to transform health, all over the place. *Journal of public health management and practice : JPHMP*, 20, 157-159.
- BRANAS, C. C., SOUTH, E., KONDO, M. C., HOHL, B. C., BOURGOIS, P., WIEBE, D. J. & MACDONALD, J. M. 2018a. Citywide cluster randomized trial to restore blighted vacant land and its effects on violence, crime, and fear. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 115, 2946.
- BRANAS, C. C., SOUTH, E., KONDO, M. C., HOHL, B. C., BOURGOIS, P., WIEBE, D. J. & MACDONALD, J. M. 2018b. Citywide cluster randomized trial to restore blighted vacant land and its effects on violence, crime, and fear. *Proc Natl Acad Sci U S A*, 115, 2946-2951.
- BRANIC, N. & KUBRIN, C. E. 2018. Gated Communities and Crime in the United States. In: BRUINSMA, G. & JOHNSON, S. D. (eds.) *The Oxford handbook of environmental criminology*. New York, NY: Oxford University Press.
- BRANTINGHAM, P. & BRANTINGHAM, P. 1984. *Patterns in Crime*, New York, Macmillan.
- BRANTINGHAM, P. & BRANTINGHAM, P. 1995. Criminality of place: Crime generators and crime attractors. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 3, 1–26.
- BRAY, D. 2008. Designing to Govern: Space and Power in Two Wuhan Communities. *Built Environment (1978-)*, 34, 392-407.
- BREETZKE, G. D., LANDMAN, K. & COHN, E. G. 2014. Is it safer behind the gates? Crime and gated communities in South Africa. *Journal of Housing and the Built Environment*, 29, 123-139.

- BREETZKE, G. D. & PEARSON, A. L. 2015. Socially disorganized yet safe: Understanding resilience to crime in neighborhoods in New Zealand. *Journal of Criminal Justice*, 43, 444-452.
- BRINIG, M. F. & GARNETT, N. S. 2012a. Catholic Schools and Broken Windows. 9, 347-367.
- BRINIG, M. F. & GARNETT, N. S. 2012b. Catholic schools, charter schools, and urban neighborhoods. *Univ. Chicago Law Rev*, 79, 31-57.
- BROMLEY, R., THOMAS, C. & MILLIE, A. 2000. Exploring Safety Concerns in the Night-Time City: Revitalising the Evening Economy. *The Town Planning Review*, 71, 71-96.
- BROMLEY, R. D. F. & NELSON, A. L. 2002. Alcohol related crime and disorder across urban space and time: Evidence from a British city. *Geoforum*, 33, 239-254.
- BROOKS, L. 2008. Volunteering to be taxed: Business improvement districts and the extra-governmental provision of public safety. *Journal of Public Economics*, 92, 388-406.
- BROWN, B. 1996. CCTV in Three Town Centers in England. In: CLARKE, R. V. (ed.) *Situational Crime Prevention - Successful Case Studies*. USA: Lynne Rienner Publishers.
- BROWN, B. B. & ALTMAN, I. 1983. Territoriality, defensible space and residential burglary: An environmental analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 3, 203-220.
- BROWN, B. B., WERNER, C. M., SMITH, K. R., TRIBBY, C. P., MILLER, H. J., JENSEN, W. A. & THARP, D. 2016. Environmental, behavioral, and psychological predictors of transit ridership: Evidence from a community intervention. *Journal of Environmental Psychology*, 46, 188-196.
- BROWN, S. C., HUANG, S., PERRINO, T., SURIO, P., BORGES-GARCIA, R., FLAVIN, K., BROWN, C. H., PANTIN, H. & SZAPOCZNIK, J. 2011. The relationship of perceived neighborhood social climate to walking in Hispanic older adults: A longitudinal, cross-lagged panel analysis. *Journal of Aging and Health*, 23, 1325-1351.
- BROWNING, C. R., CALDER, C. A., BOETTNER, B. & SMITH, A. 2017. Ecological networks and urban crime: the structure of shared routine activity locations and neighborhood-level informal control capacity. *Criminology*, 55, 754-778.
- BROWNLOW, A. 2005. A geography of men's fear. *Geoforum*, 36, 581-592.
- BRUNSON, L., KUO, F. E. & SULLIVAN, W. C. 2001. Resident appropriation of defensible space in public housing: Implications for safety and community. *Environment and Behavior*, 33, 626-652.
- BRUNTON-SMITH, I. & BULLOCK, K. 2018. Patterns and Drivers of Co-production in Neighbourhood Watch in England and Wales: From Neo-liberalism to New Localism. *The British Journal of Criminology*, 59, 85-106.
- BRÅ, B.-. 2010. Trygghetsvandring tankar på vägen. Stockholm: Tryggare och Mänskligare Göteborg, Boverket och Brå
- BRÅ, BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET. 2011. The national victims survey. Stockholm: BRÅ.
- BRÅ, BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET. 2014a. Brottstatistik och resultat från NTU i URBAN15-områden. Stockholm: BRÅ.
- BRÅ, BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET. 2014b. NTU 2013: Om utsatthet, otrygghet och förtroende. Stockholm: BRÅ.
- BRÅ, BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET. 2016. *Regionala variationer: Brottsligheten varierar med befolkningstäthet och är särskilt koncentrerad till landets större städer* [Online]. BRÅ. Available: <https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/regionala-variationer.html> [Accessed 21 May 2019].
- BRÅ, BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET. 2000a. Grannsamverkan. *Grannsamverkanidéskrift* Stockholm: BRÅ.
- BRÅ, BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET. 2000b. Grannsamverkan. Lokalt förebyggande arbete. *Idéskrift* 6. BRÅ.
- BRÅ, BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET. 2002. Bebyggelseinriktade åtgärder mot brott och otrygghet. In: BRÅ, B. R. (ed.). Stockholm.

- BRÅ, BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET. 2009. Upptäck, och åtgärda, otrygghet: Om trygghetsvandringar. Stockholm: BRÅ.
- BURSIK, R. J. 1988, social disorganization and theories of crime and delinquency: problems and prospects. *Criminology*, 26, 519-552.
- BYUN, G. & HA, M. 2016. Factors of a surveillance environment that affect burglaries in commercial districts. *Journal of Asian Architecture and Building Engineering*, 15, 73-80.
- CAMERA_FTP. 2019. CCYV [Online]. Available: <https://www.cameraftp.com/CameraFTP/Support/SecurityCameraBasics.aspx> [Accessed 21 May 2019].
- CANTER, D. & LARKIN, P. 1993. The environmental range of serial rapists. *Journal of Environmental Psychology*, 13, 63-69.
- CAPLAN, J. M., KENNEDY, L. W. & PETROSSIAN, G. 2011. Police-monitored CCTV cameras in Newark, NJ: A quasi-experimental test of crime deterrence. *Journal of Experimental Criminology*, 7, 255-274.
- CARCACH, C. 2000. Size, accessibility and crime in regional Australia. *Trends and issues in crime and criminal justice* Canberra: Australian Institute of Criminology.
- CARMEL-GILFILEN, C. 2013. Bridging security and good design: Understanding perceptions of expert and novice shoplifters. *Security Journal*, 26, 80-105.
- CARRO, D., VALERA, S. & VIDAL, T. 2010. Perceived insecurity in the public space: Personal, social and environmental variables. *Quality and Quantity*, 44, 303-314.
- CARVALHO, M., GEORGE, R. V. & ANTHONY, K. H. 1997. Residential satisfaction in Condomínios exclusivos (gate-guarded neighborhoods) in Brazil. *Environment and Behavior*, 29, 734-768.
- CASTEN, J. A., & PAYNE, B. K. 2008. The influence of perceptions of social disorder and victimization on business owners' decisions to use guardianship strategies. *Journal of Criminal Justice*, 36(5), 396-402.
- CASTRO-TOLEDO, F., PEREA-GARCIA, J., BAUTISTA-ORTUNO, R. & MITKIDIS, P. 2017. Influence of environmental variables on fear of crime: Comparing self-report data with physiological measures in an experimental design. *Journal of Experimental Criminology*, 13, 537-545.
- CECCATO, V. 2005. Homicide in São Paulo, Brazil: Assessing spatial-temporal and weather variations. *Journal of Environmental Psychology*, 25, 307-321.
- CECCATO, V. 2012a. *The urban fabric of crime and fear*, Dordrecht Netherlands; New York; London, Springer.
- CECCATO, V. 2012b. Vilken betydelse har miljön för trygghet och säkerhet på Stockholms tunnelbana? *PLAN*, 1, 39-43.
- CECCATO, V. 2013. *Moving safely: crime and perceived safety in Stockholm's subway stations*, Plymouth, Lexington.
- CECCATO, V. 2014. The nature of rape places. *Journal of Environmental Psychology*.
- CECCATO, V. 2016a. Har stadsmiljön betydelse för säkerheten? *Urbanismer: Dagens stadsbyggande i retorik och praktik*.
- CECCATO, V. 2016b. Public Space and the Situational Conditions of Crime and Fear. *International Criminal Justice Review*, 26, 69-79.
- CECCATO, V. 2016c. *Rural crime and community safety*, Routledge.
- CECCATO, V. 2017a. Women's transit safety: Making connections and defining future directions in research and practice. *Crime Prevention and Community Safety*, 19, 276-287.
- CECCATO, V. 2017b. Women's victimisation and safety in transit environments. *Crime Prevention and Community Safety*, 19, 163-167.
- CECCATO, V. 2018. Crime in transit environments: Lessons from Stockholm (Sweden) and São Paulo (Brazil) metro systems. *Landscape Architecture*, 7.
- CECCATO, V. 2019a. "Apps on the street" En ny tids vakande ögon. In: HAAS, J. M. T. (ed.) *Samhällsbyggandet som mysterium – Jane Jacobs idéer om människor, städer och ekonomier*. . Lund: Nordic Academic Press.

- CECCATO, V. 2019b. Fieldwork protocol as a safety inventory tool in public places. *Criminal Justice Studies*, 32, 165-188.
- CECCATO, V. & BAMZAR, R. 2016. Elderly Victimization and Fear of Crime in Public Spaces. *International Criminal Justice Review*, 26, 115-133.
- CECCATO, V., CATS, O. & WANG, Q. 2015. The Geography of Pickpocketing at Bus Stops: An Analysis of Grid Cells. In: CECCATO, V. & NEWTON, A. (eds.) *Safety and Security in Transit Environments: An Interdisciplinary Approach*. London: Palgrave Macmillan UK.
- CECCATO, V. & DOLMEN, L. 2011. Crime in rural Sweden. *Applied Geography*, 31, 119–135.
- CECCATO, V. & DOLMEN, L. 2013. Crime prevention in rural Sweden. *European journal of criminology*, 10, 89-112.
- CECCATO, V., FALK, Ö., PARSANEZHAD, P. & TARANDI, V. 2018a. Crime in a Scandinavian Shopping Centre. In: CECCATO V., A. R. (ed.) *Retail crime: International evidence and prevention*. Palgrave Macmillan, Cham
- CECCATO, V. & HAINING, R. 2004. Crime in Border Regions: The Scandinavian Case of Öresund, 1998–2001. *Annals of the Association of American Geographers*, 94, 807-826.
- CECCATO, V. & HANSON, M. 2013. Experiences from Assessing Safety in Vingis Park, Vilnius, Lithuania. *Review of European Studies*, 5, 1-16.
- CECCATO, V., LI, G. & HAINING, R. 2018b. The ecology of outdoor rape: The case of Stockholm, Sweden. *European Journal of Criminology*, 1477370818770842.
- CECCATO, V. & NEWTON, A. (eds.) 2015. *Safety and Security in Transit Environments: An Interdisciplinary Approach*. Palgrave.
- CECCATO, V. & PAZ, Y. 2017. Crime in São Paulo's metro system: sexual crimes against women. *Crime Prevention and Community Safety*, 19, 211-226.
- CECCATO, V. & TCACENCU, S. 2018. Perceived Safety in a Shopping Centre: A Swedish Case Study. In: CECCATO, V. & ARMITAGE, R. (eds.) *Retail Crime: International Evidence and Prevention*. Cham: Springer International Publishing.
- CECCATO, V., UITTENBOGAARD, A. & BAMZAR, R. 2011. Säkerhet och trygghet i tunnelbana stationer. *Working report*. Stockholm: Samhällsplanering och miljö, KTH.
- CECCATO, V., UITTENBOGAARD, A. & BAMZAR, R. 2013a. Security in Stockholm's underground stations: The importance of environmental attributes and context. *Security Journal*, 26, 33-59.
- CECCATO, V. & UITTENBOGAARD, A. C. 2014. Space–Time Dynamics of Crime in Transport Nodes. *Annals of the Association of American Geographers*, 104, 131-150.
- CECCATO, V., UITTENBOGAARD, A. C. & BAMZAR, R. 2013b. Safety in Stockholm's underground stations: the importance of environmental attributes and context. *Security Journal*, 26, 33–59.
- CECCATO, V., WIEBE, D. J., ESHRAGHI, B. & VROTSOU, K. 2017. Women's Mobility and the Situational Conditions of Rape: Cases Reported to Hospitals. *Journal of Interpersonal Violence*
- CECCATO, V. & WILHELMSSON, M. 2014. The impact of safety on a small town's housing market. *ENHR Conference Edinburgh*.
- CECCATO, V. A. & SNICKARS, F. 2000. Adapting GIS technology to the needs of local planning. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 27, 923-937.
- CERDÁ, M., MORENOFF, J. D., HANSEN, B. B., TESSARI HICKS, K. J., DUQUE, L. F., RESTREPO, A. & DIEZ-ROUX, A. V. 2012. Reducing violence by transforming neighborhoods: A natural experiment in Medellín, Colombia. *American Journal of Epidemiology*, 175, 1045-1053.
- CHANDRA, S., JIMENEZ, J. & RADHAKRISHNAN, R. 2017. Accessibility evaluations for nighttime walking and bicycling for low-income shift workers. *Journal of Transport Geography*, 64, 97-108.

- CHEN, J., LIU, L., ZHOU, S., XIAO, L. & JIANG, C. 2017. Spatial variation relationship between floating population and residential burglary: A case study from ZG, China. *ISPRS International Journal of Geo-Information*, 6.
- CHIODI, S. I. 2016. Crime prevention through urban design and planning in the smart city era: The challenge of disseminating CP-UDP in Italy: learning from Europe. *Journal of Place Management and Development*, 9(2), 137-152.
- CHRISTIE, N., ANDENAES, J. & SKIRKBECK, S. 1965. Study of Self-reported Crime. *Scandinavian Studies in Criminology*, 1.
- CIRAY, E. & JÖNSSON, J. 2018. Trygghet genom brottsförebyggande planering : - en studie av brottsförebyggande åtgärder i Karlaparken och Oskarsparken. Independent thesis Basic level (degree of Bachelor) Student thesis.
- CIREL, P., NATIONAL INSTITUTE OF LAW, E., CRIMINAL, J. & ABT, A. 1977. *Community crime prevention program: Seattle, Washington*, [Washington], Dept. of Justice, Law Enforcement Assistance Administration, National Institute of Law Enforcement and Criminal Justice, Office of Technology Transfer : for sale by the Supt. of Docs., U.S. Govt. Print. Off.
- CITYOFSTOCKHOLM 2011. Trygg i Stockholm? 2011 En stadsövergripande trygghetsmätning. Stockholm: CityofStockholm, Social care.
- CLARE, J., FERNANDEZ, J. & MORGAN, F. 2009. Formal Evaluation of the Impact of Barriers and Connectors on Residential Burglars' Macro-Level Offending Location Choices. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 42, 139-158.
- CLARKE, R. V. (ed.) 1983. *Situational crime prevention: Its theoretical basis and practical scope*, Chicago: University of Chicago Press.
- CLARKE, R. V. 1997a. *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*, Harrow & Heston.
- CLARKE, R. V. 1997b. *Situational crime prevention: successful case studies*, New York, Harrow and Heston.
- CLARKE, R. V. & HARRIS, P. M. 1992. Auto Theft and Its Prevention. *Crime and Justice*, 16, 1-54.
- CLUTTER, J. E., HENDERSON, S. & HABERMAN, C. P. 2019. The Impact of Business Improvement District Proximity on Street Block Robbery Counts. *Crime & Delinquency*, 0011128719834559.
- COAKLEY, D. & WOODFORD-WILLIAMS, E. 1979. Effects of burglary and vandalism on the health of old people. *Lancet*, 2, 1066-7.
- COHEN, D. A., LAPHAM, S., EVENSON, K. R., WILLIAMSON, S., GOLINELLI, D., WARD, P., MCKENZIE, T. L. 2013. Use of neighbourhood parks: Does socio-economic status matter? A four-city study. *Public Health*, 127(4), 325-332.
- COHEN, D. A., MARSH, T., WILLIAMSON, S., DEPOSE, K. P., MARTINEZ, H., SETODJI, C. & MCKENZIE, T. L. 2010. Parks and physical activity: Why are some parks used more than others? *Preventive Medicine*, 50, S9-S12.
- COHEN, L. E. & FELSON, M. 1979. Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review*, 44, 588-608.
- COLEMAN, A. 1985. *Utopia on trial vision and reality in planned housing*, London, Hillary Shipman
- COLOMER, J. 1999. *Watching Neighbors: The Cuban model of social control*.
- COMSTOCK, G. D. 1989. Victims of Anti-Gay/Lesbian Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 4, 101-106.
- CORRAL-VERDUGO, V., FRÍAS-ARMENTA, M. & GONZÁLEZ-LOMELÍ, D. 2011. Environmental factors in housing habitability as determinants of family violence. *Bio-Psycho-Social Perspectives on Interpersonal Violence*. Nova Science Publishers, Inc.
- COSSMAN, J. S. & RADER, N. E. 2011. FEAR OF CRIME AND PERSONAL VULNERABILITY: EXAMINING SELF-REPORTED HEALTH. *Sociological Spectrum*, 31, 141-162.

- COULTER, R. W. S., MAIR, C., MILLER, E., BLOSNICH, J. R., MATTHEWS, D. D. & MCCAULEY, H. L. 2017. Prevalence of Past-Year Sexual Assault Victimization Among Undergraduate Students: Exploring Differences by and Intersections of Gender Identity, Sexual Identity, and Race/Ethnicity. *Prevention Science*, 18, 726-736.
- COWEN, C., LOUDERBACK, E. R. & ROY, S. S. 2018. The role of land use and walkability in predicting crime patterns: A spatiotemporal analysis of Miami-Dade County neighborhoods, 2007–2015. *Security Journal*.
- COZENS, P. & DAVIES, T. 2013. Crime and residential security shutters in an Australian suburb: Exploring perceptions of 'Eyes on the Street', social interaction and personal safety. *Crime Prevention and Community Safety*, 15, 175-191.
- COZENS, P., HILLIER, D. & PRESCOTT, G. 2002a. Criminogenic associations and characteristic British housing designs. *International Planning Studies*, 7, 119-136.
- COZENS, P., HILLIER, D. & PRESCOTT, G. 2002b. Defensible space, community safety, the british city and the 'active citizen': Penetrating the criminal mind. *Crime Prevention and Community Safety*, 4, 7-21.
- COZENS, P., NEALE, R., WHITAKER, J. & HILLIER, D. 2002c. Managing crime and the fear of crime at railway stations-A case study in South Wales (UK). *International Journal of Transport Management*, 1, 121-132.
- COZENS, P., NEALE, R., WHITAKER, J. & HILLIER, D. 2003a. Investigating personal safety at railway stations using "virtual reality" technology. *Facilities*, 21, 188-194.
- COZENS, P. & VAN DER LINDE, T. 2015. Perceptions of Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED) at Australian Railway Stations. *Journal of Public Transportation*, 18, 73-92.
- COZENS, P. M. 2002. Sustainable urban development and crime prevention through environmental design for the British city. Towards an effective urban environmentalism for the 21st century. *Cities*, 19, 129-137.
- COZENS, P. M. 2008. New Urbanism, Crime and the Suburbs: A Review of the Evidence. *Urban Policy and Research*, 26, 429-444.
- COZENS, P. M., NEALE, R. H., WHITAKER, J., HILLIER, D. & GRAHAM, M. 2003b. A critical review of street lighting, crime and fear of crime in the british city. *Crime Prevention and Community Safety*, 5, 7-24.
- COZENS, P. M., SAVILLE, G. & HILLIER, D. 2005. Crime prevention through environmental design (CPTED): a review and modern bibliography. *Property Management*, 23, 328-356.
- CRANK, J. P., GIACOMAZZI, A. & HECK, C. 2003. Fear of crime in a nonurban setting. *Journal of Criminal Justice*, 31, 249-263.
- CROWE, T. 2000. *Crime Prevention Through Environmental Design: Applications of Architectural Design and Space Management Concepts*, Oxford, Butterworth-Heinemann
- D'ALESSIO, S. & STOLZENBERG, L. 1990. A crime of convenience: The Environment and Convenience Store Robbery. *Environment and Behavior*, 22, 255-271.
- D'ARBOIS DE JUBAINVILLE, H. & VANIER, C. 2017. Women's avoidance behaviours in public transport in the Ile-de-France region. *Crime Prevention and Community Safety*, 19, 183-198.
- DA COSTA, B. & CECCATO, V. 2015. Assessing the adoption of household safety protection (HSP) in Stockholm, Sweden. *Crime Science*, 4, 1-12.
- DAHL, C. 2017. Gothenborg's Jublieumsparken 0.5 and Frihamnen: explorations into the aesthetic of DIY. *SPOOL*, 3, 73-96.
- DALY, K. 2010. Feminist perspectives in criminology: A review with Gen Y in mind. In: NEWBURN, E. M. A. T. (ed.) *The Sage Handbook of Criminological Theory*. London: Sage.
- DASTGHEIB, S. 2018. *Light and Perception of safety in-between buildings : The role of lighting in perception of safety from a female perspective in in-between spaces of*

- residential areas*. Master Thesis, School of Architecture, KTH Royal Institute of Technology, 91 p.
- DAVIS, K. 2008. Intersectionality as buzzword: A sociology of science perspective on what makes a feminist theory successful. *Feminist Theory*, 9, 67-85.
- DAY, K. 1995. Assault prevention as social control: women and sexual assault prevention on urban college campuses. *Journal of Environmental Psychology*, 15, 261-281.
- DAY, K. 2009. Being feared: Masculinity and race in public space. In: FARRALL, M. L. S. (ed.) *Fear of crime: Critical voices in an age of anxiety*. New York: Routledge-Cavendish.
- DAY, K., ANDERSON, C., POWE, M., MCMILLAN, T. & WINN, D. 2007. Remaking Minnie Street: The impacts of urban revitalization on crime and pedestrian safety. *Journal of Planning Education and Research*, 26, 315-331.
- DE BOER, J., HEYLEN, D. K. J. & TEEUW, W. B. 2014. Persuasive ways to change entrance use of buildings. *PsychNology Journal*, 12, 71-86.
- DE SOUZA, E. & MILLER, J. 2012. Homicide in the Brazilian favela: Does opportunity make the killer? *British Journal of Criminology*, 52, 786-807.
- DEKESEREDY, W. S., DONNERMEYER, J. F. & SCHWARTZ, M. D. 2009. Toward a gendered Second Generation CPTED for preventing woman abuse in rural communities. *Security Journal*, 22, 178-189.
- DELONE, G. J. 2008. Public housing and the fear of crime. *Journal of Criminal Justice*, 36, 115-125.
- DOBRIN, A. 2017. Volunteer police: History, benefits, costs and current descriptions. *Security Journal*, 30, 717-733.
- DOEKSEN, H. 1997. Reducing crime and the fear of crime by reclaiming New Zealand's suburban street. *Landscape and Urban Planning*, 39, 243-252.
- DONNERMEYER, J. 1995. Crime and Violence in Rural Communities. *National Rural Crime Prevention Center* [Online]. Available: <http://www.ncrel.org/sdrs/areas/issues/envrnmnt/drugfree/v1donner.htm>.
- DONNERMEYER, J. & KREPS, G. M. 1986. The benefits of crime prevention: A comparative analysis. Columbus: National rural crime prevention center.
- DUFFALA, D. C. 1976. Convenience Stores, Armed Robbery, and Physical Environmental Features. *American Behavioral Scientist*, 20, 227-245.
- DUNCAN, D. T., ALDSTADT, J., WHALEN, J., WHITE, K., CASTRO, M. C. & WILLIAMS, D. R. 2012a. Space, race, and poverty Spatial inequalities in walkable neighborhood amenities? *Demographic Research*, 26, 409-448.
- DUNCAN, D. T., CASTRO, M. C., GORTMAKER, S. L., ALDSTADT, J., MELLY, S. J. & BENNETT, G. G. 2012b. Racial differences in the built environment-body mass index relationship? A geospatial analysis of adolescents in urban neighborhoods. *International Journal of Health Geographics*, 11.
- DWORÉN, M. 2018. Young people at Fryshuset. In: V., C. (ed.).
- DYMÉN, C. & CECCATO, V. 2012. An international perspective of the gender dimension in planning for urban safety. *The Urban Fabric of Crime and Fear*. Springer Netherlands.
- ECK, J. 1998. Preventing crime at places. In: Preventing crime: What works, what does not, what's promising. In: L.W. SHERMAN, D. G., D. MACKENZIE, J. ECK, P. REUTER, AND S. BUSHWAY (ed.) *Preventing crime: What works, what does not, what's promising*.
- EDLUND, J. & WESTIN, L. 2009. BIDs i Sverige? Internationella erfarenheter av "Business Improvement Districts" CERUM
- EDWERTZ, P. 2007. *Framtidens polis : Vilka är polisens frivilliga samarbetspartners?* Independent thesis Basic level (professional degree) Student thesis.
- EKBLOM, P. 2011. Deconstructing CPTED... and Reconstructing it for Practice, Knowledge Management and Research. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 17, 7-28.

- EKBLOM, P. 2019. Sharpening up CPTED – towards an ontology based on crime science and ecology. In: EKBLOM, P. & ARMITAGE, R. (eds.) *Rebuilding Crime Prevention Through Environmental Design: Strengthening the Links with Crime Science.*: Routledge
- EUROPEAN COMMUNITIES. 2008. The EU rural development policy 2007–2013. In: COMMUNITIES, O. F. O. P. O. T. E. (ed.). Luxembourg.
- EWING, R. & CERVERO, R. 2010. Travel and the Built Environment. *Journal of the American Planning Association*, 76, 265-294.
- FARRINGTON, D. P. & WELSH, B. C. 2002. Improved street lighting and crime prevention. *Justice Quarterly*, 19, 313-342.
- FAVARIN, S. 2018. This must be the place (to commit a crime). Testing the law of crime concentration in Milan, Italy. *European Journal of Criminology*, 15, 702-729.
- FELSON, M. 1995. Those who desincourage crime. In: ECK, J. E. & WEISBURD, D. (eds.) *Crime and Place*. Monsey, NY: Criminal Justice Press.
- FELSON, M. & CLARKE, R. 2010. Routine precautions, criminology and crime prevention. In: BARLOW, H. & DECKER, S. (eds.) *Crime and Public Policy: Putting Theory to Work*. Philadelphia: Temple University Press.
- FERRARO, K. F. 1995. *Fear of crime: Interpreting victimization risk*, Albany, NY, State University of New York Press.
- FERREIRA, I. A., JOHANSSON, M., STERNUDD, C. & FORNARA, F. 2016. Transport walking in urban neighbourhoods-Impact of perceived neighbourhood qualities and emotional relationship. *Landscape and Urban Planning*, 150, 60-69.
- FERRER, S., RUIZ, T. & MARS, L. 2015. A qualitative study on the role of the built environment for short walking trips. *Transportation Research Part F-Traffic Psychology and Behaviour*, 33, 141-160.
- FORRESTER, D., FRENZ, S., O'CONNELL, M. & PEASE, K. 1988. *The Kirkholt burglary prevention project: Phase I*.
- FORRESTER, D., FRENZ, S., O'CONNELL, M. & PEASE, K. 1990. *The Kirkholt burglary prevention project: Phase II*.
- FOSTER, S. & GILES-CORTI, B. 2008. The built environment, neighborhood crime and constrained physical activity: An exploration of inconsistent findings. *Preventive Medicine*, 47, 241-251.
- FOSTER, S., GILES-CORTI, B. & KNUIMAN, M. 2011. Creating safe walkable streetscapes: Does house design and upkeep discourage incivilities in suburban neighbourhoods? *Journal of Environmental Psychology*, 31, 79-88.
- FOSTER, S., HOOPER, P., KNUIMAN, M., CHRISTIAN, H., BULL, F. & GILES-CORTI, B. 2016a. Safe RESIDential Environments? A longitudinal analysis of the influence of crime-related safety on walking. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 13.
- FOSTER, S., HOOPER, P., KNUIMAN, M. & GILES-CORTI, B. 2016b. Does heightened fear of crime lead to poorer mental health in new suburbs, or vice versa? *Social Science & Medicine*, 168, 30-34.
- FOTIOS, S. 2016. Comment on empirical evidence for the design of public lighting. *Safety Science*, 86, 88-91.
- FOTIOS, S., UNWIN, J. & FARRALL, S. 2015. Road lighting and pedestrian reassurance after dark: A review. *Lighting Research & Technology*, 47, 449-469.
- FRANCIS, J., GILES-CORTI, B., WOOD, L. & KNUIMAN, M. 2012a. Creating sense of community: The role of public space. *Journal of Environmental Psychology*, 32, 401-409.
- FRANCIS, J., WOOD, L. J., KNUIMAN, M. & GILES-CORTI, B. 2012b. Quality or quantity? Exploring the relationship between Public Open Space attributes and mental health in Perth, Western Australia. *Soc Sci Med*, 74, 1570-7.
- FRANKA, R., VAHID, D., REIDA, A., SINGHB, S., CINNAMONA, J. & BRANTINGHAMA, P. 2011. Power of Criminal Attractors: Modeling the Pull of Activity Nodes. *Journal of Artificial Societies and Social Simulation* 14.

- FREEDMAN, M., OWENS, E. & BOHN, S. 2018. Immigration, Employment Opportunities, and Criminal Behavior. *American Economic Journal: Economic Policy*, 10, 117-51.
- FREEDMAN, M. & OWENS, E. G. 2011. Low-income housing development and crime. *Journal of Urban Economics*, 70, 115-131.
- FRIMPONG, L. K., OTENG-ABABIO, M., OWUSU, G. & WRIGLEY-ASANTE, C. 2018. Collective efficacy and fear of crime in urban neighbourhoods in Ghana. *Safer Communities*, 17, 167-181.
- FRYSHUSET. 2019. *Lugna gatan* [Online]. Available: <https://www.fryshuset.se/verksamhet/lugna-gatan/om-lugna-gatan> [Accessed].
- FUCIK, C. & LJUNGBERG, C. 2018. *Vad innebär grannsamverkan? : En komparativ analys av åtgärder inom grannsamverkan kopplat till bostadsinbrott på Södermalm*. Independent thesis Basic level (degree of Bachelor) Student thesis.
- FURSTENBERG, J. F. F. 1971. Public reaction to crime in the streets. *The American Scholar*, 40, 601-610.
- FUSCO, C., FAULKNER, G. E., MOOLA, F., BULIUNG, R. N. & RICHICHI, V. 2013. Urban School Travel: Exploring Children's Qualitative Narratives about Their Trip to School. *Children, Youth and Environments*, 23, 1-23.
- FUSSEY, P. 2013. Contested topologies of UK counterterrorist surveillance: the rise and fall of Project Champion. *Critical Studies on Terrorism*, 6, 351-370.
- GAROFALO, J. & LAUB, J. 1979. Fear of crime - broadening our perspective. *Victimology*, 3, 242-253.
- GARVIN, E., BRANAS, C., KEDDEM, S., SELLMAN, J. & CANNUSCIO, C. 2013. More than just an eyesore: Local insights and solutions on vacant land and urban health. *Journal of Urban Health*, 90, 412-426.
- GATES, L. B. & ROHE, W. M. 1987. Fear and reactions to crime: A Revised Model. *Urban Affairs Review*, 22, 425-453.
- GAYLORD, M. S. & GALLIHER, J. F. 1991. Riding the underground dragon: Crime control and public order on Hong Kong's mass transit railway. *British Journal of Criminology*, 31, 15 - 26.
- GEKOSKI, A., JACQUELINE, M., GRAY, M. H., HORVATH, S. E., ALIYE, E. & ADLER, J. 2015. 'What Works' in Reducing Sexual Harassment and Sexual Offences on Public Transport Nationally and Internationally: A Rapid Evidence Assessment. . In: TRANSPORT, B. T. P. A. D. F. (ed.). London, UK.
- GERELL, M. 2016. Hot Spot Policing With Actively Monitored CCTV Cameras: Does it Reduce Assaults in Public Places? *International Criminal Justice Review*, 26, 187-201.
- GIDDENS, A. 1991. *Modernity and self-identity : self and society in the late modern age*, Cambridge, Polity Press.
- GIURGESCU, C., ZENK, S. N., TEMPLIN, T. N., ENGELAND, C. G., KAVANAUGH, K. & MISRA, D. P. 2017. The Impact of Neighborhood Conditions and Psychological Distress on Preterm Birth in African-American Women. *Public Health Nursing*, 34, 256-266.
- GLESBYGDSVERKET. 2005. Sveriges gles-och landsbygder *Edita Västra Aros*. Västerås.
- GLIORI, G. 2018. *Grindsamhällen : Är det något att utveckla inom den svenska stadsplaneringen?* Independent thesis Basic level (degree of Bachelor) Student thesis.
- GOOLD, B., LOADER, I. & THUMALA, A. 2010. Consuming security?: Tools for a sociology of security consumption. *Theoretical Criminology*, 14, 3-30.
- GOVENDER, D. 2016. Improving physical protection systems to prevent residential burglaries. *African Security Review*, 25, 356-367.
- GRANT, J. 2005. The Function of the Gates: The Social Construction of Security in Gated Developments. *The Town Planning Review*, 76, 291-313.
- GRAY, D. E. & O'CONNOR, M. 1990. Concern about and fear of crime in an Australian rural community. *Australian and New Zealand Journal of Criminology*, 23, 284-298.

- GRAY, E., JACKSON, J. & FARRALL, S. 2008. Reassessing the Fear of Crime. *European Journal of Criminology*, 5, 363-380.
- GRAY, F. 2015. *The misanthropes, larrikins and mallrats of Market Square: An enduring public space dilemma in Central Geelong*.
- GRAY, F. & NOVACEVSKI, M. 2015. *Unlawful acts, unkind architecture and unhelpful perceptions: A case study of Market Square Mall, Geelong*.
- GREEN, J., PERKINS, C., STEINBACH, R. & EDWARDS, P. 2015. Reduced street lighting at night and health: A rapid appraisal of public views in England and Wales. *Health and Place*, 34, 171-180.
- GRIMES, S., BREEN, E., FOGARTY, J. & BURKE, G. 1990. *Impact of crime on the rural elderly*.
- GRISWOLD, D. B. 1984. Crime prevention and commercial Burglary: A time series analysis. *Journal of Criminal Justice*, 12, 493-501.
- GROFF, E. & MCCORD, E. S. 2012. The role of neighborhood parks as crime generators. *Security Journal*, 25, 1-24.
- GROFF, E. R. & LAVIGNE, N. G. 2001. Mapping an opportunity surface of residential burglary. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 38, 257-278.
- GRUNDSTRÖM, K. 2018. Grindsamhälle: the rise of urban gating and gated housing in Sweden. *Housing Studies*, 33, 18-39.
- GRÖNLUND, B. 2012. Is hammarby sjöstad a model case? Crime prevention through environmental design in Stockholm, Sweden. *The Urban Fabric of Crime and Fear*. Springer Netherlands.
- GRÖNLUND, B. 2013. Keep the focus on people. In: MOHAN, D. (ed.) *Essentials ideas from safety, sustainability and future urban transport*. Delhi: Eicher Goodearth.
- GRÖNLUND, B. 2019. CPTED and New Urbanism in a world of growing differences. *SAFECITY 1.0* Budapest.
- GÖTEBORGS STAD. 2018. Social konsekvensanalys och barnkonsekvensanalys. Göteborg: Stadsbyggnadskontoret.
- HA, T., OH, G. S. & PARK, H. H. 2015. Comparative analysis of Defensible Space in CPTED housing and non-CPTED housing. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 43, 496-511.
- HAANS, A. & DE KORT, Y. A. W. 2012. Light distribution in dynamic street lighting: Two experimental studies on its effects on perceived safety, prospect, concealment, and escape. *Journal of Environmental Psychology*, 32, 342-352.
- HAKIM, S., RENGERT, G. F. & SHACHMUROVE, Y. 1995. Burglar and Fire Alarms: Costs and Benefits to the Locality. *The American Journal of Economics and Sociology*, 54, 145-161.
- HALLIN, P. O. 2019. Att arbeta brottsförebyggande med Effektiv Samordning för Trygghet (EST)- En exempelsamling. Malmö: Malmö universitet.
- HAN, S., BRANAS, C. C. & MACDONALD, J. M. 2016. The Effect of a Sunday Liquor-Sales Ban Repeal on Crime: A Triple-Difference Analysis. *Alcoholism, clinical and experimental research*, 40, 1111-1121.
- HAN, S., MORÇÖL, G., HUMMER, D. & PETERSON, S. A. 2017. The effects of business improvement districts in reducing nuisance crimes: Evidence from philadelphia. *Journal of Urban Affairs*, 39, 658-674.
- HASSIB, S. 2015. *Trygg offentlig park*. Independent thesis Advanced level (degree of Master (Two Years)) Student thesis.
- HAYMAN, S. 2011. Older People in Canada: Their Victimization and Fear of Crime. *Canadian Journal on Aging/La Revue canadienne du vieillissement*, 30, 423-436.
- HEATON, P. 2012. Sunday Liquor Laws and Crime. *Journal of public economics*, 96, 42-52.
- HEDAYATI-MARZBALI, M., TILAKI, M. J. M. & ABDULLAH, A. 2017. Assessing the effect of neighbourhood structure on residents' perceptions of safety in gated communities: A case study of Iran. *Safer Communities*, 16, 3-19.

- HEDAYATI MARZBALI, M., ABDULLAH, A., RAZAK, N. A. & MAGHSOODI TILAKI, M. J. 2012. The influence of crime prevention through environmental design on victimisation and fear of crime. *Journal of Environmental Psychology*, 32, 79-88.
- HEDAYATI MARZBALI, M., ABDULLAH, A., RAZAK, N. A. & MAGHSOODI TILAKI, M. J. 2014. Examining social cohesion and victimization in a Malaysian multiethnic neighborhood. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 42, 384-405.
- HERBERT, D. & DAVIDSON, N. 1994. MODIFYING THE BUILT ENVIRONMENT - THE IMPACT OF IMPROVED STREET LIGHTING. *Geoforum*, 25, 339-350.
- HERSHKOWITZ, I., LAMB, M. E. & HOROWITZ, D. 2007. Victimization of Children With Disabilities. *American Journal of Orthopsychiatry*, 77, 629-635.
- HIGGINS, J. P. T. & GREEN, S. 2011. Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions. In: HIGGINS JPT, G. S. (ed.). *The Cochrane Collaboration*.
- HILLIER, B. 2004. Can streets be made safe? *URBAN DESIGN International*, 9, 31-45.
- HINO, A. A. F., REIS, R. S., SARMIENTO, O. L., PARRA, D. C. & BROWNSON, R. C. 2014. Built environment and physical activity for transportation in adults from Curitiba, Brazil. *Journal of Urban Health*, 91, 446-462.
- HINO, K. & SCHNEIDER, R. H. 2013. Planning for Crime Prevention in Japan. *Built Environment (1978-)*, 39, 114-139.
- HIRSCHFIELD, A., BOWERS, K. J., & JOHNSON, S. D. 2004. Inter-relationships between perceptions of safety, anti-social behaviour and security measures in disadvantaged areas. *Security Journal*, 17(1), 9-19.
- HOLMLUND, E. 2018. *Den kommunala planeringens betydelse för en trygg och säker stadsmiljö : En kartläggning över kommuners implementering av säkerhet och trygghet i planeringen*. Independent thesis Basic level (degree of Bachelor) Student thesis.
- HOUGH, M. 1995. Anxiety about crime: Findings from the 1994 British Crime Survey. In: RESEARCH, H. O. (ed.). London: Home Office.
- HOYT, L. M. 2005. Do business improvement district organizations make a difference?: Crime in and around commercial areas in Philadelphia. *Journal of Planning Education and Research*, 25, 185-199.
- HUNTER, R. D. & JEFFERY, R. 1997. Preventing Convenience Store Robbery Through Environmental Design. In: CLARKE, R. V. (ed.) *Situational Crime Prevention - Successful Case Studies*. USA: Lynne Rienner Publishers.
- HÄGGQVIST, D. 2012. *Planering av bostadsområden ur ett trygghetssperspektiv: En fallstudie av stadsdelen Järvastaden i Solna stad*. Kandidatuppsats, Stockholms universitet.
- IQBAL, A. & CECCATO, V. 2015. Is CPTED Useful to Guide the Inventory of Safety in Parks? A Study Case in Stockholm, Sweden. *International Criminal Justice Review*, 26, 150-168.
- IQBAL, A. & CECCATO, V. 2016. Is CPTED Useful to Guide the Inventory of Safety in Parks? A Study Case in Stockholm, Sweden. *International Criminal Justice Review*, 26, 150-168.
- IT-ORDEN. 2019. *Du sökte efter digitalisering - IT-ord* [Online]. Available: <https://it-ord.idg.se/om-it-ord/> [Accessed].
- IUDICI, A. 2015. Sexual Harassment against People with Mental Disabilities in Transit Environments: Implications for Services and Clinics. In: CECCATO, V., NEWTON, A (ed.) *Safety and Security in Transit Environments: An Interdisciplinary Approach*. Palgrave Macmillan.
- IUDICI, A., BERTOLI, L. & FACCIO, E. 2017. The 'invisible' needs of women with disabilities in transportation systems. *Crime Prevention and Community Safety*, 19, 264-275.
- JACKSON, J. & GOUSETI, I. (eds.) 2012. *Fear of Crime: An Entry to the Encyclopedia of Theoretical Criminology*: Wiley-Blackwell.
- JACKSON, J. & GRAY, E. 2010. Functional Fear and Public Insecurities about Crime. *British Journal of Criminology*, 50, 1-21.
- JACOBS, J. 1961. *The death and life of great American cities.*, New York, Vintage Books.

- JAMES, K. & EMBREY, L. 2001. "anyone could be lurking around!": Constraints on adolescent girls' recreational activities after dark. *World Leisure Journal*, 43, 44-52.
- JANSSON, M., FORS, H., LINDGREN, T. & WISTROM, B. 2013. Perceived personal safety in relation to urban woodland vegetation - A review. *Urban Forestry & Urban Greening*, 12, 127-133.
- JEFFERY, C. R. 1971. Crime Prevention Through Environmental Design. *American Behavioral Scientist*, 14, 598.
- JEFFERY, C. R. 1977. *Crime Prevention through Environmental Design.*, Beverly Hills, Sage.
- JEONG, Y., KANG, Y. & LEE, M. 2017. Effectiveness of a Project Applying Crime Prevention through Environmental Design in an Urban Area in South Korea. *Journal of Asian Architecture and Building Engineering*, 16, 543-549.
- JOH, K., NGUYEN, M. T. & BOARNET, M. G. 2012. Can Built and Social Environmental Factors Encourage Walking among Individuals with Negative Walking Attitudes? *Journal of Planning Education and Research*, 32, 219-236.
- JOHANSSON, K. 2018. *Sociala konsekvensbedömningar i den fysiska planeringen – med eller utan medborgaren? Tre fallstudier i Göteborg, Malmö och Stockholm.* Independent thesis Advanced level (degree of Master) Student thesis
- JOHANSSON, M., PEDERSEN, E., MALEETIPWAN-MATTSSON, P., KUHN, L. & LAIKE, T. 2014. Perceived outdoor lighting quality (POLQ): A lighting assessment tool. *Journal of Environmental Psychology*, 39, 14-21.
- JOHNSON, S. D. & BOWERS, K. J. 2010. Permeability and burglary risk: Are cul-de-sacs safer? *Journal of Quantitative Criminology*, 26, 89-111.
- JONGEJAN, A. & WOLDENDORP, T. 2013. A Successful CPTED Approach: The Dutch 'Police Label Secure Housing'. *Built Environment (1978-)*, 39, 31-48.
- JORGENSEN, L. J., ELLIS, G. D. & RUDELL, E. 2013. Fear Perceptions in Public Parks: Interactions of Environmental Concealment, the Presence of People Recreating, and Gender. *Environment and Behavior*, 45, 803-820.
- JUNGER, M., TERLOUW, G.-J. & VAN DER HEIJDEN, P. G. M. V., PP. 386-410. 1995. Crime, accidents and social control' Criminal behaviour and mental health. *Victims & Offenders*, 5, 386-410.
- KAPPES, C., GREVE, W. & HELLMERS, S. 2013. Fear of crime in old age: Precautious behaviour and its relation to situational fear. *European Journal of Ageing*, 10, 111-125.
- KAUFMAN, E. J., MORRISON, C. N., BRANAS, C. C. & WIEBE, D. J. 2018. State Firearm Laws and Interstate Firearm Deaths From Homicide and Suicide in the United States: A Cross-sectional Analysis of Data by County. *JAMA internal medicine*, 178, 692-700.
- KILLIAS, M. & CLERICI, C. 2000. Different Measures of Vulnerability in their Relation to Different Dimensions of Fear of Crime. *British Journal of Criminology*, 40, 437-450.
- KIM, D. & PARK, S. 2017. Improving community street lighting using CPTED: A case study of three communities in Korea. *Sustainable Cities and Society*, 28, 233-241.
- KIM, D. H. & NOH, K. B. 2018. Perceived adequacy of illumination and pedestrians' night-time experiences in urban obscured spaces: A case of London. *Indoor and Built Environment*, 27, 1134-1148.
- KIM, S., ULFARSSON, G. F. & HENNESSY, J. T. 2007. Analysis of light rail rider travel behavior: Impacts of individual, built environment, and crime characteristics on transit access. *Transportation Research Part a-Policy and Practice*, 41, 511-522.
- KIMBRO, R. T. & SCHACHTER, A. 2011. Neighborhood Poverty and Maternal Fears of Children's Outdoor Play. *Family Relations*, 60, 461-475.
- KNUTSSON, J. 1997. Restoring public order in a city park. *Policing for Prevention: Reducing Crime*.
- KONDO, M. C., ANDREYEVA, E., SOUTH, E. C., MACDONALD, J. M. & BRANAS, C. C. 2018a. Neighborhood Interventions to Reduce Violence. *Annual Review of Public Health*. Annual Reviews Inc.

- KONDO, M. C., ANDREYEVA, E., SOUTH, E. C., MACDONALD, J. M. & BRANAS, C. C. 2018b. Neighborhood Interventions to Reduce Violence. *Annual Review of Public Health*, 39, 253-271.
- KONDO, M. C., FLUEHR, J. M., MCKEON, T. & BRANAS, C. C. 2018c. Urban Green Space and Its Impact on Human Health. *Int J Environ Res Public Health*, 15.
- KORNSÄTER, F. & LARSSON, L. 2018. *Konsten att belysa trygghet : Hur arbetet med upplevd trygghet i Uppsalas utomhusmiljöer går till*. Independent thesis Basic level (degree of Bachelor) Student thesis.
- KOSKELA, H. 1999. *Fear, control and space: geographies of gender, fear of violence, and video surveillance*. PhD, University of Helsinki.
- KRONKVIST, K. & IVERT, A. K. 2017. Utvärdering av brott och trygghet i norra och södra Sofielund: En effektutvärdering av Fastighetsägare Sofielunds arbete. Malmö: Kriminologiska Institution.
- KUEHNLE, K. & SULLIVAN, A. 2001. Patterns of Anti-Gay Violence: An Analysis of Incident Characteristics and Victim Reporting. *Journal of Interpersonal Violence*, 16, 928-943.
- KUJALA, P., KALLIO, J. & NIEMELÄ, M. 2018. Income Inequality, Poverty, and Fear of Crime in Europe. *Cross-Cultural Research*, 53, 163-185.
- KULLBERG, A., KARLSSON, N., TIMPKA, T. & LINDQVIST, K. 2009. Correlates of local safety-related concerns in a Swedish Community: A cross-sectional study. *BMC Public Health*, 9.
- KUNIEDA, M. & GAUTHIER, A. 2007. Gender and urban transport: fashionable and affordable. Sustainable transport: a sourcebook for police makers in developing cities. Eschborn: GTZ.
- LAATIKAINEN, T. E., BROBERG, A. & KYTTÄ, M. 2017. The physical environment of positive places: Exploring differences between age groups. *Preventive Medicine*, 95, S85-S91.
- LAB, S. 2007. *Crime Prevention: Approaches, Practices and Evaluations*, United States of America, Anderson Publishing.
- LAGRANGE, R. L. & FERRARO, K. F. 1989. Assessing age and gender differences in perceived risk and fear of crime. *Criminology*, 27, 697-720.
- LAGRANGE, T. C. 1999. The impact of neighborhoods, schools, and malls on the spatial distribution of property damage. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 36, 393-422.
- LAING, T. & LOWE, M. 2011. *Fear of crime in a UK sample of gay and heterosexual men*.
- LANDMAN, K. 2004. Gated Communities in South Africa: The Challenge for Spatial Planning and Land Use Management. *The Town Planning Review*, 75, 151-172.
- LANDMAN, K. 2012. Reconsidering crime and urban fortification in South Africa. *The Urban Fabric of Crime and Fear*. Springer Netherlands.
- LANGTON, S. H. & STEENBEEK, W. 2017. Residential burglary target selection: An analysis at the property-level using Google Street View. *Applied Geography*, 86, 292-299.
- LANTBRUKARNASRISKFÖRBUND 2012. Brott på landet - En undersökning bland lantbrukare. In: JOHANSSON, J. (ed.). Stockholm: Sveriges Lantbruk
- LASLEY, J. 1996. Using Traffic Barriers to "Design Out" Crime: A Program Evaluation of LADP's Operation Cul-de-Sac. *Rep. Natl. Inst. Justice. Fullerton: Calif. State Univ.*, 122.
- LA VIGNE, N., LOWRY, S., MARKMAN, J., DWYER, A. 2011. Evaluating the use of public surveillance cameras for crime control and prevention. US Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services. Urban Institute, Justice Policy Center, Washington, DC.
- LEE, J. S., PARK, S. & JUNG, S. 2016. Effect of Crime Prevention through Environmental Design (CPTED) Measures on Active Living and Fear of Crime. *Sustainability*, 8, 16.
- LEMANSKI, C. 2006. Residential responses to fear (of crime plus) in two Cape Town suburbs: Implications for the post-apartheid city. *Journal of International Development*, 18(6), 787-802

- LEMANSKI, C. 2012. Everyday human (in)security: Rescaling for the Southern city. *Security Dialogue*, 43, 61-78.
- LEMANSKI, C., LANDMAN, K. & DURINGTON, M. 2008. Divergent and Similar Experiences of 'Gating' in South Africa: Johannesburg, Durban and Cape Town. *Urban Forum*, 19, 133-158.
- LETT, D., HIER, S. P. & WALBY, K. 2010. CCTV Surveillance and the Civic Conversation: A Study in Public Sociology. *The Canadian Journal of Sociology / Cahiers canadiens de sociologie*, 35, 437-462.
- LEWAKOWSKI, B. 2012. *Half locked? assessing the distribution of household safety protection in Stockholm*. Master Thesis, Royal Institute of Technology.
- LEVIN, L. 2015. Gender Equality and Safety, a Challenge for Transport Planning: Moving Away from Stereotypes and Stereotypical Attitudes and Habits. In: CECCATO V.; NEWTON, A. (ed.) *Safety and Security in Transit Environment: An Interdisciplinary Approach*. New York: Palgrave Macmillan.
- LEWIS, D. A. & MAXFIELD, M. G. 1980. Fear in the Neighborhoods: an Investigation of the Impact of Crime. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 17, 160-189.
- LIDSKOG, R. 2006. *Staden, våldet och tryggheten : Om social ordning i ett mångkulturellt samhälle*. Doctoral thesis, monograph.
- LINDGREN, T. & NILSEN, M. R. 2012. Safety in residential areas. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 103, 196-208.
- LISTERBORN, C. 2000. *Om rätten att slippa skyddas : en studie av trygghetsskapande och brottsförebyggande projekt och kvinnors rädsla för att röra sig i stadens rum*, Göteborg, Chalmers tekniska högskola, Tema stadsbyggnad.
- LISTERBORN, C. 2002. *Trygg stad – Diskurser om kvinnors rädsla i forskning, policy utveckling och lokal praktik*. . PhD, Chalmers tekniska högskola.
- LISTERBORN, C. 2008. Våld, rädsla och trygghet i vardagen. I&M : Invandrare & minoriteter.
- LIU, D., SONG, W. & XIU, C. 2016. Spatial patterns of violent crimes and neighborhood characteristics in Changchun, China. *Australian and New Zealand Journal of Criminology*, 49, 53-72.
- LO, A. Y. H. & JIM, C. Y. 2012. Citizen attitude and expectation towards greenspace provision in compact urban milieu. *Land Use Policy*, 29, 577-586.
- LOOMIS, D., MARSHALL, S. W., WOLF, S. H., RUNYAN, C. W. & BUTTS, J. D. 2002. Effectiveness of safety measures recommended for prevention of workplace homicide. *Journal of the American Medical Association*, 287, 1011-1017.
- LOPES, M. N., & CAMANHO, A. S. 2013. Public Green Space Use and Consequences on Urban Vitality: An Assessment of European Cities. *Social Indicators Research*, 113(3), 751-767.
- LORENC, T., PETTICREW, M., WHITEHEAD, M., NEARY, D., CLAYTON, S., WRIGHT, K., THOMSON, H., CUMMINS, S., SOWDEN, A. & RENTON, A. 2013. Environmental interventions to reduce fear of crime: systematic review of effectiveness. *Systematic Reviews*, 2, 1-10.
- LOS, M. 2002. Post-communist fear of crime and the commercialization of security. *Theoretical Criminology*, 6, 165-188.
- LOUDERBACK, E. R. & SEN ROY, S. 2017. Integrating Social Disorganization and Routine Activity Theories and Testing the Effectiveness of Neighbourhood Crime Watch Programs: Case Study of Miami-dade County, 2007-15. *The British Journal of Criminology*, 58, 968-992.
- LOUKAITOU-SIDERIS, A. 1999. Hot spots of bus stop crime: The importance of environmental attributes. *Journal of the American Planning Association*, 65, 395-411.
- LOUKAITOU-SIDERIS, A. 2004. Is it safe to walk here? Research on Women's Issues in Transportation. Conference Proceedings.
- LOUKAITOU-SIDERIS, A. 2006. Is it safe to walk? Neighborhood safety and security considerations and their effects on walking. *Journal of Planning Literature*, 20, 219-232.

- LOUKAITOU-SIDERIS, A. 2012. Safe on the Move: The Importance of the Built Environment. In: CECCATO, V. (ed.) *The Urban Fabric of Crime and Fear*. Springer Netherlands.
- LOUKAITOU-SIDERIS, A. 2014. Fear and safety in transit environments from the women's perspective *Security Journal*, 27, 242-256.
- LOUKAITOU-SIDERIS, A., LIGGETT, R. & ISEKI, H. 2002. The Geography of Transit Crime: Documentation and Evaluation of Crime Incidence on and around the Green Line Stations in Los Angeles. *Journal of Planning Education and Research*, 22, 135-151.
- LOUKAITOU-SIDERIS, A. & SIDERIS, A. 2010. What brings children to the park? Analysis and measurement of the variables affecting children's use of parks. *Journal of the American Planning Association*, 76, 89-107.
- LOUKAITOU-SIDERIS, A. & STIEGLITZ, O. 2002. Children in Los Angeles Parks: A Study of Equity, Quality and Children's Satisfaction with Neighbourhood Parks. *The Town Planning Review*, 73, 467-488.
- LOW, S. M. 2001. The Edge and the Center: Gated Communities and the Discourse of Urban Fear. *American Anthropologist*, 103, 45-58.
- LOVASI, G. S., SCHWARTZ-SOICHER, O., NECKERMAN, K. M., KONTY, K., KERKER, B., QUINN, J. & RUNDLE, A. 2013. Aesthetic amenities and safety hazards associated with walking and bicycling for transportation in New York City. *Annals of Behavioral Medicine*, 45, S76-S85.
- LUNDIN, T. 2006. Safety survey in Söderköping. Söderköping.
- LUYMES, D. 1997. The fortification of suburbia: Investigating the rise of enclave communities. *Landscape and Urban Planning*, 39, 187-203.
- LÖF, J. 2019. *Begrepp och ordlista - Stockholms universitet* [Online]. [Accessed 21 june 2019].
- MAAS, J., SPREEUWENBERG, P., VAN WINSUM-WESTRA, M., VERHEIJ, R. A., DE VRIES, S. & GROENEWEGEN, P. P. 2009. Is green space in the living environment associated with people's feelings of social safety? *Environment and Planning A*, 41, 1763-1777.
- MACDONALD, J. M., NICOSIA, N. & UKERT, B. D. 2018. Do Schools Cause Crime in Neighborhoods? Evidence from the Opening of Schools in Philadelphia. *Journal of Quantitative Criminology*, 34, 717-740.
- MADUREIRA, A. M. 2015. Physical planning in place-making through design and image building. *Journal of Housing and the Built Environment*.
- MARSELLE, M., WOOTTON, A. B. & HAMILTON, M. G. 2012. A design against crime intervention to reduce violence in the night-time economy. *Security Journal*, 25, 116-133.
- MARSHALL, B. & JOHNSON, S. 2005. Crime in rural areas: A review of the literature for the rural evidence research centre. In: SCIENCE, I. D. I. O. C. (ed.). London: Jill Dando Institute of Crime Science.
- MARUTHAVEERAN, S. & VAN DEN BOSH, C. K. 2015. Fear of crime in urban parks - What the residents of Kuala Lumpur have to say? *Urban Forestry and Urban Greening*, 14, 702-713.
- MARZBALI, M. H., ABDULLAH, A., ABD RAZAK, N. & TILAKI, M. J. M. 2012a. The relationship between socio-economic characteristics, victimization and CPTED principles: evidence from the MIMIC model. *Crime Law and Social Change*, 58, 351-371.
- MARZBALI, M. H., ABDULLAH, A., ABD RAZAK, N. & TILAKI, M. J. M. 2012b. Validating crime prevention through environmental design construct through checklist using structural equation modelling. *International Journal of Law Crime and Justice*, 40, 82-99.
- MATTHEWS, R. 1990. Developing More Effective Strategies for Curbing Prostitution. In: CLARKE, R. V. (ed.) *Situational Crime Prevention - Successful Case Studies*. USA: Lynne Rienner Publishers.

- MATTSSON, E. & TERNSTED, S. 2012. *Assessing a Swedish Social Impact Assessment Model for the Construction Industry – A Case Study of the Development Project Järvalyftet*. Masteruppsats, KTH Royal Institute of Technology.
- MAY, D. C., RADER, N. E., & GOODRUM, S. 2010. A gendered assessment of the “threat of victimization”: Examining gender differences in fear of crime, perceived risk, avoidance, and defensive behaviors. *Criminal Justice Review*, 35(2), 159–182.
- MCCORMICK, J. & HOLLAND, S. 2013. Strategies in use to reduce incivilities, provide security and reduce crime in urban parks. *Security journal*, 28, 955-1662.
- MCCORMICK, R. 2017. Does Access to Green Space Impact the Mental Well-being of Children: A Systematic Review. *Journal of Pediatric Nursing: Nursing Care of Children and Families*, 37, 3-7.
- MEARS, D. P., SCOTT, M. L. & BHATI, A. S. 2007. A Process and Outcome Evaluation of an Agricultural Crime Prevention Initiative. *Criminal Justice Policy Review*, 18, 51-80.
- MEDINA, E. 2016. Jämställdhetsintegrering av grönstrukturplanen genom sociotopkartering : En studie om användningen av grönområden i Västerås. *Studies in Social Sciences / Arbetsrapport*.
- MERRY, S. E. 1981. Defensible Space Undefended: Social Factors in Crime Control Through Environmental Design. *Urban Affairs Review*, 16, 397-422.
- MIHINJAC, M. & SAVILLE, G. 2019. Third-Generation Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED). *Social Sciences*, 8.
- MILLER, J. 2008. Impact of situational factors on survey measured fear of crime. *International Journal of Social Research Methodology*, 11, 307-325.
- MITRA, M., MOURADIAN, V. E. & DIAMOND, M. 2011. Sexual Violence Victimization Against Men with Disabilities. *American Journal of Preventive Medicine*, 41, 494-497.
- MITRA, R., SIVA, H. & KEHLER, M. 2015. Walk-friendly suburbs for older adults? Exploring the enablers and barriers to walking in a large suburban municipality in Canada. *Journal of Aging Studies*, 35, 10-19.
- MOHER, D., LIBERATI, A., TETZLAFF, J. & ALTMAN, D. 2009. Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses: The PRISMA Statement. *PLoS Med* 6, e1000097.
- MONTEMURRO, G. R., BERRY, T. R., SPENCE, J. C., NYKIFORUK, C., BLANCHARD, C. & CUTUMISU, N. 2011. "Walkable by Willpower": Resident perceptions of neighbourhood environments. *Health and Place*, 17, 895-901.
- MOORE, T. H. M., KESTEN, J. M., LOPEZ-LOPEZ, J. A., IJAZ, S., MCALEENAN, A., RICHARDS, A., GRAY, S., SAVOVIC, J. & AUDREY, S. 2018. The effects of changes to the built environment on the mental health and well-being of adults: Systematic review. *Health Place*, 53, 237-257.
- MOREIRA, G. & CECCATO V. 2019. Gendered mobility and violence in the São Paulo metro, Brazil. *Urban Studies (submitted)*.
- MYHRE, M. & ROSSO, F. (eds.) 1996. *Designing for security in Meteor: A projected new metro line in Paris*, Monsey, NY: Willow Tree.
- MÄKELÄINEN, T. 2019. Neighbourhood 2.0. In: V., C. (ed.) *Zoom*. Unpublished.
- MÄKELÄINEN, T., HÄKKINEN, T., FEDERLAY, M., POUTANEN, O. & AL., E. 2019. Turvalliseksi koetun lähiympäristön ohjauksen ja suunnittelun nykytila ja suosituksia. *Valtioneuvoston selvi-tys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja*.
- NASAR, J. L. & BOKHARAEI, S. 2017. Impressions of Lighting in Public Squares After Dark. *Environment and Behavior*, 49, 227-254.
- NAUTA, O. 2004. De effectiviteit van het Politiekeurmerk Veilig Women Amsterdam: DSP-groep.
- NÉMETH, J. 2012. Controlling the Commons: How Public Is Public Space? *Urban Affairs Review*.
- NETHERLANDS, S. 1998. FEAR OF CRIME IN THE NEIGHBOURHOOD. *Netherlands Journal of Housing and the Built Environment*, 13, 495-500.
- NEWMAN, O. 1972. *Defensible space – Crime prevention through urban design*, New York, Collier Books.

- NEWTON, A. 2008. A Study of Bus Route Crime Risk in Urban Areas: The Changing Environs of a Bus Journey. *Built Environment* (1978-), 34, 88-103.
- NEWTON, A. D., JOHNSON, S. D. & BOWERS, K. J. 2004. Crime on bus routes: an evaluation of a safer travel initiative. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 27, 302-319.
- NIKUNEN, H. & KORPELA, K. M. 2012. The effects of scene contents and focus of light on perceived restorativeness, fear and preference in nightscapes. *Journal of Environmental Planning and Management*, 55, 453-468.
- NILSSON, A. & ESTRADA, F. 2006. The Inequality of Victimization: Trends in Exposure to Crime among Rich and Poor. *European Journal of Criminology*, 3, 387-412.
- NORRIS, F. H. & JOHNSON, K. W. 1988. THE EFFECTS OF "SELF-HELP" PRECAUTIONARY MEASURES ON CRIMINAL VICTIMIZATION AND FEAR: Implications for Crime-Prevention Policy. *Journal of Urban Affairs*, 10, 161-181.
- O'NEILL, D., O'SHEA, B., LAWLOR, R., MCGEE, C., WALSH, J. B. & COAKLEY, D. 1989. Effects of burglary on elderly people. *Bmj*, 298, 1618-9.
- ODUFUWA, B., BADIORA, A. I., OLALEYE, D. O., AKINLOTAN, P. A. & ADEBARA, T. M. 2019. Perceived personal safety in built environment facilities: A Nigerian case study of urban recreation sites. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 25, 24-35.
- OMMA, L. 2013. *Ung same i Sverige: Livsvillkor, självvärdering och hälsa*. Umeå university.
- OTIS, M. D. 2007. Perceptions of Victimization Risk and Fear of Crime Among Lesbians and Gay Men. *Journal of Interpersonal Violence*, 22, 198-217.
- OWUSU, G., WRIGLEY-ASANTE, C., OTENG-ABABIO, M. & YAA OWUSU, A. 2015. Crime prevention through environmental design (CPTED) and built-environmental manifestations in Accra and Kumasi, Ghana. *Crime Prevention and Community Safety*, 17, 249-269.
- PAIN, R., MACFARLANE, R. & TURNER, K. 2006. 'When, where, if, and but': qualifying GIS and the effect of streetlighting on crime and fear. *Environment and Planning a - Economy and Space*, 38, 2055-2074.
- PAIN, R. & SMITH, S. J. 2008. Fear: critical geopolitics and everyday life. In: PAIN, R. & SMITH, S. J. (eds.) *Fear: critical geopolitics and everyday life*. Aldershot: Ashgate.
- PAIN, R. & TOWNSHEND, T. 2002. A safer city centre for all? Senses of 'community safety' in Newcastle upon Tyne. *Geoforum*, 33, 105-119.
- PAIN, R. (2001). Gender, Race, Age and Fear in the City. *Urban Studies*, 38(5-6), 899-913.
- PAIN, R. H. 1997. Social Geographies of Women's Fear of Crime. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 22, 231-244.
- PAINTER, K. & FARRINGTON, D. P. 1994. The Crime Reducing Effect of Improved Street Lighting: The Dudley Project. In: CLARKE, R. V. (ed.) *Situational Crime Prevention - Successful Case Studies*. USA: Lynne Rienner Publishers.
- PALM, F. 2018. *Trygghet och brottslighet i ett utsatt område : Fallstudie om upplevda trygghetsrelaterade samt kriminella problem och hur dessa åtgärdas i Brandbergen*. Independent thesis Advanced level (degree of Master (Two Years)) Student thesis.
- PANTAZIS, C. 2000. 'Fear of Crime', Vulnerability and Poverty. *The British Journal of Criminology*, 40, 414-436.
- PARRA, D. C., GOMEZ, L. F., FLEISCHER, N. L. & DAVID PINZON, J. 2010a. Built environment characteristics and perceived active park use among older adults: Results from a multilevel study in Bogotá. *Health and Place*, 16, 1174-1181.
- PARRA, D. C., GOMEZ, L. F., SARMIENTO, O. L., BUCHNER, D., BROWNSON, R., SCHIMD, T., GOMEZ, V. & LOBELO, F. 2010b. Perceived and objective neighborhood environment attributes and health related quality of life among the elderly in Bogotá, Colombia. *Social Science and Medicine*, 70, 1070-1076.
- PATINO, J. E., DUQUE, J. C., PARDO-PASCUAL, J. E. & RUIZ, L. A. 2014. Using remote sensing to assess the relationship between crime and the urban layout. *Applied Geography*, 55, 48-60.
- PEEK-ASA, C. & CASTEEL, C. H. 2010. Documenting the need for translational research: An example from workplace violence prevention. *Injury Prevention*, 16, 50-52.

- PENNELL, S., CURTIS, A. & HENDERSON, J. 1985. The Guardian Angels: An assessment of citizen to crime. In: GOVERNMENTS, A. O. (ed.). San Diego.
- PHILLIPS, D. C. & SANDLER, D. 2015. Does public transit spread crime? Evidence from temporary rail station closures. *Regional Science and Urban Economics*, 52, 13-26.
- PIISPA, M., ALANKO, M., SAMBOU, S. & KOSTIAINEN, R. 2019. Rikoksentorjunnan mahdollisuudet lähiympäristön turvallisuuden parantamisessa. *Minna Piispa, Markus Alanko, Saija Sambou & Riikka Kostiainen*. Oikeusministeriön julkaisu.
- PITNER, R. O., YU, M. & BROWN, E. 2011. Exploring the dynamics of middle-aged and older adult residents' perceptions of neighborhood safety. *Journal of Gerontological Social Work*, 54, 511-527.
- PIZA, E. L., WELSH, B. C., FARRINGTON, D. P. & THOMAS, A. L. 2019. CCTV surveillance for crime prevention. *Criminology & Public Policy*, 18, 135-159.
- POISTER, T. H. 1996. Transit-Related Crime in Suburban Areas. *Journal of Urban Affairs*, 18, 63-75.
- POPKIN, S. J., GWIASDA, V. E., ROSENBAUM, D. P., AMENDOLIA, J. M., JOHNSON, W. A. & OLSON, L. M. 1999. Combating crime in public housing: A qualitative and quantitative longitudinal analysis of the Chicago housing authority's anti-drug initiative. *Justice Quarterly*, 16, 519-557.
- POTTER, H. 2015. *Intersectionality and criminology: Disrupting and revolutionizing studies of crime*, Abingdon, Routledge.
- POYNER, B. 1986. *A model for action: Situational crime prevention*, London, Her Majesty's Stationery Office.
- POYNER, B. 1991. Situational Crime Prevention in Two Parking Facilities. In: CLARKE, R. V. (ed.) *Situational Crime Prevention - Successful Case Studies*. USA: Lynne Rienner Publishers.
- POYNER, B. 1994. An Evaluation of Walkway Demolition on a British Housing Estate. In: CLARKE, R. V. (ed.) *Situational Crime Prevention - Successful Case Studies*. USA: Lynne Rienner Publishers.
- POYNER, B. & WEBB, B. 1987. Reducing Theft from Shopping Bags in City Center Markets. In: CLARKE, R. V. (ed.) *Situational Crime Prevention - Successful Case Studies*. USA: Lynne Rienner Publishers.
- PYLE, G. 1974. *The spatial dynamic of crime*, Chicago, USA, Department of Geography, University of Chicago.
- QUINET, K. D. & NUNN, S. 1998. Illuminating crime: The Impact of Street Lighting on Calls for Police Service. *Evaluation Review*, 22, 751-779.
- RANDALL, J., KITCHEN, P. & WILLIAMS, A. 2008. Mobility, Perceptions of Quality of Life and Neighbourhood Stability in Saskatoon. *Social Indicators Research*, 85, 23-37.
- RANKAVAT, S. & TIWARI, G. 2016. Pedestrians risk perception of traffic crash and built environment features - Delhi, India. *Safety Science*, 87, 1-7.
- RATCLIFFE, J. H., TANIGUCHI, T. & TAYLOR, R. B. 2009. The crime reduction effects of public CCTV cameras: A multi-method spatial approach. *Justice Quarterly*, 26, 746-770.
- RATNAYAKE, R. 2013. Environmental features and sense of safety. *WIT Transactions on Ecology and the Environment*, 179:1, 377-388.
- REES-PUNIA, E., HATHAWAY, E. D. & GAY, J. L. 2018. Crime, perceived safety, and physical activity: A meta-analysis. *Preventive Medicine*, 111, 307-313.
- REY, S., MACK, E. & KOSCHINSKY, J. 2012. Exploratory Space-Time Analysis of Burglary Patterns. *Journal of Quantitative Criminology*, 28, 509-531.
- REYNALD, D. M. 2010. Guardians on Guardianship: Factors Affecting the Willingness to Supervise, the Ability to Detect Potential Offenders, and the Willingness to Intervene. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 47, 358-390.
- RIDGEWAY, G. & MACDONALD, J. M. 2016. Effect of Rail Transit on Crime: A Study of Los Angeles from 1988 to 2014. *Journal of Quantitative Criminology*, 1-15.
- RIES, A. V., VOORHEES, C. C., ROCHE, K. M., GITTELSON, J., YAN, A. F. & ASTONE, N. M. 2009. A Quantitative Examination of Park Characteristics Related to Park Use

- and Physical Activity Among Urban Youth. *Journal of Adolescent Health*, 45, S64-S70.
- ROBINSON, M. B. & ROBINSON, C. E. 1997. Environmental characteristics associated with residential burglaries of student apartment complexes. *Environment and Behavior*, 29, 657-675.
- ROGERS, C. 2005. Gate expectations: initial findings from a crime and disorder prevention initiative. *Safer Communities*, 4, 19-22.
- ROGERS, C. 2007. Alley-Gates: Theory and practice-A perspective from urban south wales. *Crime Prevention and Community Safety*, 9, 179-200.
- ROMAN, C. & CHALFIN, A. 2008. *Fear of Walking Outdoors. A Multilevel Ecologic Analysis of Crime and Disorder*.
- ROSENBAUM, D. P. 1987. The Theory and Research Behind Neighborhood Watch: Is it a Sound Fear and Crime Reduction Strategy? *Crime & Delinquency*, 33, 103-134.
- RUGEL, E. J., CARPIANO, R. M., HENDERSON, S. B. & BRAUER, M. 2019. Exposure to natural space, sense of community belonging, and adverse mental health outcomes across an urban region. *Environmental Research*, 171, 365-377.
- SAKIP, S. R. & SALLEH, M. N. M. 2018. Linear Street Pattern in Urban Cities in Malaysia: Influence Snatch Theft Crime Activities. *8th Asia-Pacific International Conference on Environment-Behaviour Studies*, 14-15 July 2018 The University of Sheffield.
- SALEH, A. S., SAIF, N. I. & SARTAWI, K. S. 2015. CPTED and workplace violence in Jordanian public hospitals. *Asian Social Science*, 11, 336-347.
- SAMPSON, R. J., RAUDENBUSH, S. W. & EARLS, F. 1997. Neighborhoods and Violent Crime: A Multilevel Study of Collective Efficacy. *Science*, 277, 918-924.
- SANDERCOCK, R. J. (ed.) 2005. *Difference, fear and habitus, a political economy of urban fear*, Aldershot: Ashgate.
- SANDERS, C. B. & HANNEM, S. 2012. Policing "the Risky": Technology and Surveillance in Everyday Patrol Work. *Canadian Review of Sociology*, 49, 389-410.
- SANTIAGO, A. M., GALSTER, G. C. & PETTIT, K. L. S. 2003. Neighbourhood Crime and Scattered-site Public Housing. *Urban Studies*, 40, 2147-2163.
- SAVILLE, G. 2009. SafeGrowth: Moving Forward in Neighbourhood Development. *Built Environment (1978-)*, 35, 386-402.
- SAVILLE, G. 2013. Third generation of CPTED. www.alternation.ca.
- SAVILLE, G. 2018. *Safegrowth: Building neighbourhoods of safety and livability*, Charleston, CreateSpace.
- SCHAEFER, L. & MAZEROLLE, L. 2018. Predicting perceptions of crime: Community residents' recognition and classification of local crime problems. *Australian and New Zealand Journal of Criminology*, 51, 183-203.
- SEO, S. Y. & LEE, K. H. 2017. Effects of changes in neighbourhood environment due to the CPTED project on residents' social activities and sense of community: a case study on the Cheonan Safe Village Project in Korea. *International Journal of Urban Sciences*, 21, 326-343.
- SHAMSUDDIN, S. & HUSSIN, N. A. 2013. Implementation Of Crime Prevention Through Environmental Design By Kuala Lumpur City Hall. In: XU, N., TIAN, L. & DAI, F. (eds.) *Sustainable Cities Development and Environment Protection, Pts 1-3*. Durnten-Zurich: Trans Tech Publications Ltd.
- SHAW, C. R. & MCKAY, H. D. 1942. *Juvenile delinquency and urban areas*, Chicago, University of Chicago Press.
- SHEPHERD, J. 2007. Preventing alcohol-related violence: a public health approach. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 17, 250-264.
- SHERMAN, L. W. 1995. Hot spots of crime and criminal careers of places. In: WEISBURD, J. E. E. D. (ed.) *Crime and place, Crime Prevention Studies*. Monsey, NY: Criminal Justice Press.
- SKOGAN, W. G. 1990. *Disorder and Decline: Crime and the Spiral of Decay in American Neighborhoods*, Free Press.

- SKOGAN, W. G. 1996. The Police and Public Opinion in Britain. *American Behavioral Scientist*, 39, 421-432.
- SKOGAN, W. G. & MAXFIELD, M. G. 1981. *Coping With Crime - Individual and Neighborhood Reactions*, Thousand Oaks, Sage.
- SKUDDER, H., BRUNTON-SMITH, I., TSELONI, A., MCINNES, A., COLE, J., THOMPSON, R. & DRUCKMAN, A. 2018. Can burglary prevention be low-carbon and effective? Investigating the environmental performance of burglary prevention measures. *Security Journal*, 31, 111-138.
- SMITH, M. J. & CLARKE, R. V. 2000. Crime and Public Transport. *Crime and Justice*, 27, 169-233.
- SNYDERS, E. & LANDMAN, K. 2018. Perceptions of crime hot-spots and real locations of crime incidents in two South African neighbourhoods. *Security Journal*, 31, 265-284.
- SOCHOR, J. 2012. Mobility-enhancing ICT from a ethical perspective: The case of a navigation system for visually impaired persons. *Journal of the Transportation Research Board*.
- SOMMER, R. 1972. *Design awareness*, Corte Madera, Reinhart Press.
- SPOCTER, M. 2007. The 'Silent' Closure of Urban Public Space in Cape Town: 1975 to 2004. *Urban Forum*, 18, 153-170.
- SPOCTER, M. 2012. Gated developments: International experiences and the South African context. *Acta Academica*, 44, 1-27.
- SPOCTER, M. 2013. Rural gated developments as a contributor to post-productivism in the Western Cape. *South African Geographical Journal*, 95, 165-186.
- SQUIRES, G. D. 1992. *From redlining to reinvestment: Community response to urban disinvestment*, Philadelphia, Temple University Press.
- SRISUWAN, A. 2011. Street lighting design for a traditional city: A case study of Jesi, Italy. 13-24.
- STACY, C. P. 2018. The effect of vacant building demolitions on crime under depopulation. *Journal of Regional Science*, 58, 100-115.
- STAMPS LII, A. E. 2005. Enclosure and safety in urban landscapes. *Environment and Behavior*, 37, 102-133.
- STILES, B. L., HALIM, S. & KAPLAN, H. B. 2003. Fear of Crime among Individuals with Physical Limitations. 28, 232-253.
- STOLZENBERG, L., D'ALESSIO, S. J. & FLEXON, J. L. 2017. A Hunter's Moon: the Effect of Moon Illumination on Outdoor Crime. *American Journal of Criminal Justice*, 42, 188-197.
- STRÖMGREN, A. 2007. *Samordning, hyfs och reda: Stabilitet och förändring i svensk planpolitik 1945–2005*. . Doktorsavhandling.
- SUGINO, H. & ARIMA, T. 2014. Spatial vulnerability and district resilience for the next generation of CPTED: A case study of crime preventive spatial design targeting arson. *International Review for Spatial Planning and Sustainable Development*, 2, 23-41.
- SUTTON, A. & WILSON, D. 2004. *Open-Street CCTV in Australia: The Politics of Resistance and Expansion*.
- SWEENEY, S. M. & VON HAGEN, L. A. 2015. Middle School Students' Perceptions of Safety: A Mixed-Methods Study. *Journal of School Health*, 85, 688-696.
- SWEET, E. L., & ORTIZ ESCALANTE, S. 2015. Bringing bodies into planning: Visceral methods, fear and gender violence. *Urban Studies*, 52(10), 1826–1845.
- SVENSSON, J. 2011. *Social impact assessment in Finland, Norway and Sweden : a descriptive and comparative study*. 2011-30 Student thesis.
- SVENSSON, O., STAKEBERG, J., OLANDER, A., JANSSON, T., SVENSSON, H. & BLOMBERG, H. 2012. Grannsamverkan i flerfamiljshus – effektiv och uthållig metod. . In: HALMSTAD, H. I. (ed.). Högsolan i Halmstad, Sektionen för hälsa och samhälle.

- SYMES, M. & STEEL, M. 2003. Lessons from America: The Role of Business Improvement Districts as an Agent of Urban Regeneration. *The Town Planning Review*, 74, 301-313.
- SÖDERBERG, C. & KARLSSON, S. 2017. *Med människan i fokus : En studie om sociala konsekvensbedömningar inom svensk trafikplanering*. Independent thesis Advanced level (degree of Master (Two Years)) Student thesis.
- SÖNMEZ, S. F. & GRAEFE, A. R. 1998. Determining Future Travel Behavior from Past Travel Experience and Perceptions of Risk and Safety. *Journal of Travel Research*, 37, 171-177.
- TAKIZAWA, A., KOO, W. & KATOH, N. 2010. Discovering Distinctive Spatial Patterns of Snatch Theft in Kyoto City with CAEP. *Journal of Asian Architecture and Building Engineering*, 9, 103-110.
- TALen, E. & KOSCHINSKY, J. 2014a. Compact, walkable, diverse neighborhoods: Assessing effects on residents. *Housing Policy Debate*, 24, 717-750.
- TALen, E. & KOSCHINSKY, J. 2014b. The neighborhood quality of subsidized housing. *Journal of the American Planning Association*, 80, 67-82.
- TANULKU, B. 2018. The formation and perception of safety, danger and insecurity inside gated communities: two cases from Istanbul, Turkey. *Journal of Housing and the Built Environment*, 33, 151-173.
- TAYLOR, B., KOPER, C. & WOODS, D. 2012. Combating Vehicle Theft in Arizona: A Randomized Experiment With License Plate Recognition Technology. *Criminal Justice Review*, 37, 24-50.
- TAYLOR, R. B. & GOTTFREDSON, S. 1986. Environmental Design, Crime, and Prevention: An Examination of Community Dynamics. *Crime and Justice*, 8, 387-416.
- TEEDON, P., REID, T., GRIFFITHS, P. & MCFADYEN, A. 2010. Evaluating Secured by Design door and window installations: Effects on residential crime. *Crime Prevention and Community Safety*, 12, 246-262.
- THOMLINSON, R. 1969. *Urban structure the social and spatial character of cities*, Toronto, Random House Publishing.
- TIBY, E. 2001. Victimization and Fear Among Lesbians and Gay Men in Stockholm. *International Review of Victimology*, 8, 217-243.
- TILLEY, N., THOMPSON, R., FARRELL, G., GROVE, L. & TSELONI, A. 2015. Do burglar alarms increase burglary risk? A counter-intuitive finding and possible explanations. *Crime Prevention and Community Safety*, 17, 1-19.
- TJOA, P. F. & DEVON, R. 2010. Safety by design: A review on planning and design strategies for a safer living environment in higher education communities. *World Transactions on Engineering and Technology Education*, 8, 301-309.
- TJERNBERG, C. & GRANHAG, F. 2019. *Kamerabevakning som brottsförebyggande åtgärd - ett evidensbaserat beslutsstöd samt vägledning våren 2019*. Länsstyrelsen, Västra Götaland.
- TROYER, R. J. & WRIGHT, R. D. 1985. Community reponse to crime: Two middle-class anti-crime patrols. *Journal of Criminal Justice*, 13, 227-241.
- TSELONI, A., FARRELL, G., THOMPSON, R., EVANS, E. & TILLEY, N. 2017. Domestic burglary drop and the security hypothesis. *Crime Science*, 6.
- TSENG, C. H., DUANE, J. & HADIPRIONO, F. 2004. Performance of campus, parking garages in preventing crime. *Journal of Performance of Constructed Facilities*, 18, 21-28.
- TURNER, H. A., VANDERMINDEN, J., FINKELHOR, D., HAMBY, S. & SHATTUCK, A. 2011. Disability and victimization in a national sample of children and youth. *Child Maltreat*, 16, 275-86.
- TWOHIG-BENNETT, C. & JONES, A. 2018. The health benefits of the great outdoors: A systematic review and meta-analysis of greenspace exposure and health outcomes. *Environmental Research*, 166, 628-637.

- UITTENBOGAARD, A. & CECCATO, V. 2014. Safety in Stockholm's Underground Stations: An Agenda for Action. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 20, 73-100.
- UITTENBOGAARD, A. & CECCATO, V. 2015. Temporal and spatial patterns of suicides in Stockholm's subway stations. *Accident Analysis & Prevention*, 81, 96-106.
- UN-HABITAT, T. S. C. P. 2019. *Safer Cities Programme* [Online]. [Accessed].
- UNHSP. 2007. Enhancing urban safety and security: Global report on human settlements. London: UN-HABITAT.
- UN-UNITED NATIONS. 2019. *The Sustainable Development Goals* [Online]. New York. Available: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/> [Accessed].
- VAGI, K. J., STEVENS, M. R., SIMON, T. R., BASILE, K. C., CARTER, S. P. & CARTER, S. L. 2018. Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED) Characteristics Associated With Violence and Safety in Middle Schools. *Journal of School Health*, 88, 296-305.
- VALENTINE, G. 1990. Women's Fear and the Design of Public Space. *Built Environment* 16, 288-303.
- VALERA-PERTEGAS, S. & GUÀRDIA-OLMOS, J. 2017. Vulnerability and perceived insecurity in the public spaces of Barcelona. *Psychology*, 8, 177-204.
- VALERA, S. & GUÀRDIA, J. 2014. Perceived insecurity and fear of crime in a city with low-crime rates. *Journal of Environmental Psychology*, 38, 195-205.
- VAN GRAAN, J. 2016. Multi-sector cooperation in preventing crime: the case of a South African Neighbourhood Watch as an effective crime prevention model. *Police Practice and Research*, 17, 136-148.
- VAN RIJSWIJK, L. & HAANS, A. 2018. Illuminating for Safety: Investigating the Role of Lighting Appraisals on the Perception of Safety in the Urban Environment. *Environment and Behavior*, 50, 889-912.
- VANDERBECK, R. M. & JOHNSON, J. H., JR. 2000. That's the only place where you can hang out: Urban young people and the space of the mall. *Urban Geography*, 21, 5-25.
- WARD, C. M. 1997. Community crime prevention: Addressing background and foreground causes of criminal behavior. *Journal of Criminal Justice*, 25, 1-18.
- WARD THOMPSON, C., ROE, J. & ASPINALL, P. 2013. Woodland improvements in deprived urban communities: What impact do they have on people's activities and quality of life? *Landscape and Urban Planning*, 118, 79-89.
- WARR, M. 2000. Fear of crime in the United States: Avenues for research and policy. *Criminal Justice and Behavior*, 4, 451-489.
- VAUGHAN, N. D., CLEVELAND-INNES, M. & GARRISSON, D. R. 2013. *Teaching in blended learning environments: Creating and sustaining communities*, Alberta, Athabasca University Press.
- WEISBURD, D. & TELEP, C. 2011. The efficiency of place based policing. In: E. DE VREE, E. D., W. BROER, P. VAN DER LAAN (EDS.) (ed.) *Evidence based policing*. Antwerpen, Apeldoorn, Portland: Maklu.
- WEISBURD, D., TELEP, C. W. & BRAGA, A. A. 2011. Platsens betydelse för polisarbete: Empiriskt stöd och policyrekommendationer. In: BRÅ (ed.). Stockholm.
- WEISHEIT, R. A. & DONNERMEYER, J. F. 2000. Changes and continuity in crime in rural America. In: LAFREE, G. (ed.) *Criminal Justice 2000: The nature of crime of crime, continuity and change*. US Department of Justice.
- WELLS, L. E. & WEISHEIT, R. A. 2004. Patterns of Rural and Urban Crime: A County-Level Comparison. *Criminal Justice Review*, 29, 1-22.
- WELSH, B. C. & FARRINGTON, D. P. 2009a. Public area CCTV and crime prevention: An updated systematic review and meta-analysis. *Justice Quarterly*, 26, 716-745.
- WELSH, B. C. & FARRINGTON, D. P. 2009b. Public Area CCTV and Crime Prevention: An Updated Systematic Review and Meta-Analysis. *Justice Quarterly*, 26, 716-745.

- VERNEZ MOUDON, A., BASSOK, A. & KANG, M. 2018. Safe from Crime at Location-Specific Transit Facilities.
- WHITE, R. 1993. Youth and the Conflict Over Urban Space. *Children's Environments*, 10, 85-93.
- WHITFIELD, G. P., CARLSON, S. A., USSERY, E. N., WATSON, K. B., BERRIGAN, D. & FULTON, J. E. 2019. National-level environmental perceptions and walking among urban and rural residents: Informing surveillance of walkability. *Preventive Medicine*, 123, 101-108.
- WIKIPEDIA. 2019. *Unmanned aerial vehicle* [online]. Available: https://en.wikipedia.org/wiki/Unmanned_aerial_vehicle [Accessed]
- WIKSTRÖM, P.-O., CECCATO, V., HARDIE, B. & TREIBER, K. 2010. Activity Fields and the Dynamics of Crime. *Journal of Quantitative Criminology*, 26, 55-87.
- WIKSTRÖM, P.-O. H., MANN, R. P. & HARDIE, B. 2018. Young people's differential vulnerability to criminogenic exposure: Bridging the gap between people- and place-oriented approaches in the study of crime causation. *European Journal of Criminology*, 15, 10-31.
- WIKSTRÖM, P.-O. H. & TREIBER, K. 2017a. Beyond Risk Factors: An Analytical Approach to Crime Prevention. In: TEASDALE, B. & BRADLEY, M. S. (eds.) *Preventing Crime and Violence*. Cham: Springer International Publishing.
- WIKSTRÖM, P. O. & TREIBER, K. (eds.) 2015. *Situational Theory. The importance of interactions and action mechanisms*, Chicester. : Wiley Blackwell.
- WIKSTRÖM, P. O. & TREIBER, K. 2017b. Beyond Risk Factors: An Analytical Approach to Crime Prevention. In: TEASDALE B., B. M. E. (ed.) *Preventing Crime and Violence. Advances in Prevention Science*. Cham: Springer.
- WILCOX, P., QUISENBERRY, N. & JONES, S. 2003. The built environment and community crime risk interpretation. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 40, 322-345.
- WILHELMSSON, M. & CECCATO, V. 2015. Does burglary affect property prices in a nonmetropolitan municipality? *Journal of Rural Studies*, 39, 210-218.
- WILHELMSSON, M. & CECCATO, V. 2014. Challenging the idyll: Does crime affect property prices in Swedish rural areas? *Journal of Rural Studies* (Submitted).
- VILLAVECES, A., NIETO, L. A., ORTEGA, D., RÍOS, J. F., MEDINA, J. J., GUTIÉRREZ, M. I. & RODRÍGUEZ, D. 2012. Pedestrians' perceptions of walkability and safety in relation to the built environment in Cali, Colombia, 2009-10. *Injury Prevention*, 18, 291-297.
- WILLIAMS, D. & AHMED, J. 2009. The relationship between antisocial stereotypes and public CCTV systems: Exploring fear of crime in the modern surveillance society. *Psychology, Crime and Law*, 15, 743-758.
- WILSON, J. Q. & KELLING, G. L. 1982. Broken windows. *Atlantic Monthly*, 249, 29-38.
- WILSON, S. 1981. Designing out crime - home-office-research-unit. *Riba Journal-Royal Institute of British Architects*, 88, 24-24.
- WINCHESTER, S. & JACKSON, H. 1982. Residential Burglary: The Limits of Prevention. Home Office.
- VINDEVOGEL, F. 2005. Private security and urban crime mitigation: A bid for BIDs. *Criminal Justice*, 5, 233-255.
- WINGE, S. & KNUTSSON, J. 2003. An Evaluation of the CCTV Scheme at Oslo Central Railway Station. *Crime Prevention and Community Safety*, 5, 49-59.
- WINKEL, F. V. & VRIJ, A. 1990. Fear of Crime and Mass Media Crime Reports Testing Similarity Hypotheses. *International Review of Victimology*, 1, 251-265.
- WOLF, R., HOLMES, S. T. & JONES, C. 2016. Utilization and satisfaction of volunteer law enforcement officers in the office of the American sheriff: an exploratory nationwide study. *Police Practice and Research*, 17, 448-462.
- WOLFE, M. K. & MENNIS, J. 2012. Does vegetation encourage or suppress urban crime? Evidence from Philadelphia, PA. *Landscape and Urban Planning*, 108, 112-122.

- WYANT, B. R. 2008. Multilevel Impacts of Perceived Incivilities and Perceptions of Crime Risk on Fear of Crime: Isolating Endogenous Impacts. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 45, 39-64.
- YAVUZ, N. & WELCH, E. W. 2010. Addressing fear of crime in public space: Gender differences in reaction to safety measures in train transit. *Urban Studies*, 47, 2491-2515.
- ZAHM, D. 2005. Learning, translating, and implementing CPTED. *Journal of Architectural and Planning Research*, 22, 284-293.
- ZAVOSKI, R. W., LAPIDUS, G. D., LERER, T. J., BURKE, G. & BANCO, L. I. 1999. Evaluating the impact of a street barrier on urban crime. *Injury Prevention*, 5, 65.
- ZHANG, W. 2016. Does compact land use trigger a rise in crime and a fall in ridership? A role for crime in the land use–travel connection. *Urban Studies*, 53, 3007-3026.
- ÅHLSTRÖM, L., TEIMOURI, M., SVENNBERG, M., BJÖRLING, S. & HAVSTRÖM, M. 2011. Trygghetsvandring ur barns perspektiv - erfarenheter från fyra pilotprojekt - steg för steg-manual Chalmers, Architecture.